

Mabwysiadu: Mynediad at Wybodaeth a Gwasanaethau Cyfryngol Canllaw Ymarfer - Cymru

Julia Feast, Elsbeth Neil, Leonie Jordan, a Mary Beek

Adolygiadau Cymraeg gan Wasanaeth
Mabwysiadu Cenedlaethol Cymru

Mai
2026

Canolfan Ymchwil ar Blant
a Theuluoedd

Prifysgol Dwyrain Anglia
Norwich NR4 7TJ

Gwasanaeth
Mabwysiadu
Cenedlaethol

National
Adoption
Service

**Adoption
England**

regional adoption agencies working together

Cyflwyniad i'r Argraffiad Cymraeg o'r Canllaw Ymarfer

Ym mis Mai 2025, cyhoeddodd Adoption England mewn partneriaeth â Phrifysgol Dwyrain Anglia (UEA) 'Adoption: Access to Information and Intermediary Services: A Practice Guide'. Dyma oedd canlyniad gwaith a wnaed gan y prosiect Gwella Gwasanaethau Mabwysiadu i Oedolion (IASA – Improving Adoption Services for Adults), a ariannwyd drwy Adoption England.

Cytunodd Adoption England ac UEA â'r Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol (GMC) y gallai Cymru addasu'r rhifyn Saesneg i nodi'r rheoliadau Cymreig perthnasol ar gyfer rhannu gwybodaeth o gofnodion achosion mabwysiadu i adlewyrchu'r iaith, y diwylliant a strwythurau gwasanaeth Cymru ledled Cymru. Mae'r Canllaw yn cwmpasu'r gyfraith a'r arfer ar gyfer mabwysiadu a ddigwyddodd cyn 30 Rhagfyr 2005 (Mabwysiadu Cyn-gychwyn) a'r rhai a wnaed ar neu ar ôl 30 Rhagfyr 2005 (Mabwysiadu Ar ôl Cychwyn).

Nod y Canllaw yw cynorthwyo gweithwyr cymdeithasol a gweithwyr cymorth, rheolwyr mabwysiadu, gweinyddwyr, llunwyr polisi a gweithwyr proffesiynol eraill i fynd i'r afael â rhai o gymhlethdodau a heriau'r maes gwaith hwn er mwyn sicrhau gwasanaethau o ansawdd uchel i bob oedolyn yr effeithir arnynt gan fabwysiadu. Mae'r maes gwaith hwn yn esblygu'n barhaus, a byddwn yn gwella ein gwybodaeth a'n sgiliau drwy rannu materion ar draws y sector, rhywbeth y mae'r GMC yn ei hwyluso drwy wahanol fforymau ledled Cymru. Bydd y penodau ôl-gychwyn yn y canllaw hwn yn cael eu hadolygu maes o law, wrth i ni ddysgu o arfer yn y maes cymhleth hwn.

Nod rhifyn Cymraeg y canllaw yw anrhydeddu egwyddorion agoredrwydd a sensitifrwydd wrth ddatblygu a darparu gwasanaethau ac mae'n parchu hawliau unigolion i dderbyn gwybodaeth yn y Gymraeg neu'r Saesneg. Mae'n nodi'r gyfraith berthnasol yng nghyd-destun polisi a threfniadau sefydliadol Cymru i ategu dull arfer cyson i bawb sy'n ceisio cael mynediad at wybodaeth o gofnodion achosion mabwysiadu. Lle mae newid sylweddol wedi'i wneud i Ganllaw Ymarfer Adoption England, mae hyn wedi'i nodi.

Ar ran y GMC, diolchwn i'n cydweithwyr ym mhrosiect IASA, yn enwedig Leonie Jordan a Julia Feast, a'r rhai sydd â phrofiad byw ac ymarferwyr a gynorthwyodd i lywio'r rhifyn Saesneg. Hoffem hefyd ddiolch i Adoption England, Alexandra Conroy Harris, Sarah Coldrick, Glesni Evans am ei gwaith ar addasu a chyfieithu penodau cyn-gychwyn y canllaw ac i ymarferwyr mabwysiadu ledled Cymru, a roddodd fewnwelediad, penblethau ac enghreifftiau o ymarfer.

Mae'r safbwyntiau a fynegir yn rhai'r awduron ac nid o reidrwydd rhai Adoption England na'r Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol i Gymru. Gellir lawrlwytho'r canllaw ymarfer hwn a'i argraffu neu ei lungopio i'w ddefnyddio mewn ymarfer, ar yr amod bod yr awduron a Phrifysgol East Anglia yn cael eu cydnabod. Ni chaniateir newid y canllaw ymarfer, nac atgynhyrchu'r canllaw er mwyn gwneud elw ariannol.

Cyhoeddwyd gan y Centre for Research on Children and Families, Prifysgol East Anglia © Julia Feast, Elsbeth Neil, Leonie Jordan, Mary Beek, 2025. Fersiwn Gymraeg wedi'i chynhyrchu gan AFKA Cymru ar ran y Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol i Gymru, 2026.

Sut i gyfeirio at y canllaw ymarfer hwn:

Feast, J., Neil, E., Jordan, L & Beek, M. (2025) Access to information and Intermediary services: A Practice Guide, Norwich: UEA Centre for Research on Children and Families.

Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol i Gymru

Cynnwys

Pennod 1

Cyflwyniad i'r canllaw, y derminoleg a ddefnyddir a'r fframwaith cyfreithiol	7
1 Cyflwyniad	7
1.1 Cynnwys y canllawiau	8
1.2 Termau a ddefnyddir yn y canllaw	8
1.3 Cyflwyniad i'r fframwaith cyfreithiol	11
1.4 Pwyntiau allweddol	20

Pennod 2

Negeseuon o ymchwil	19
2.1. Wyneb newidiol mabwysiadu	19
2.2 Canlyniadau mabwysiadu	21
2.3 Cyswllt ar ôl mabwysiadu	22
2.4 Themau colled a hunaniaeth	23
2.5 Chwilio a gwneud cysylltiad	27
2.6 Canlyniadau chwilio a chyswllt	33
2.7 Problemau gyda gwasanaethau cyfredol i gefnogi oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu	36
2.8 Pwyntiau allweddol	38

Pennod 3

Rôl y gweithiwr mabwysiadu ac egwyddorion allweddol ar gyfer ymarfer	40
3.1 Rôl y gweithiwr mabwysiadu mewn gwasanaethau i oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu	40
3.2 Cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant	42
3.3 Gweithio gydag oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu: egwyddorion allweddol ar gyfer ymarfer	44
3.4 Pwyntiau allweddol	49

Pennod 4

Darparu mynediad at wybodaeth cofrestru genedigaethau a rhannu gwybodaeth o gofnodion mabwysiadu gyda pherson mabwysiedig	50
4.1 Y fframwaith cyfreithiol	52
4.2 Y cyfarfod ymgynghori ar gyfer pobl fabwysiedig sy'n gwneud cais am Wybodaeth Cofrestru Geni	55
4.3 Cefnogi pobl fabwysiedig i gael mynediad at wybodaeth yng nghofnodion yr achos mabwysiadu	62
4.4 Cofnodi barn am gyswllt ag aelodau'r teulu geni	80
4.5 Pwyntiau allweddol	83

Pennod 5	84
Cyflwyniad i wasanaethau cyfryngol	84
5.1 Cyflwyniad	84
5.2 Y fframwaith cyfreithiol	85
5.3 Cyfrifoldebau asiantaethau sy'n darparu gwasanaethau	88
5.4 Rôl y gweithiwr cyfryngol	90
5.5 Egwyddorion allweddol ar gyfer ymarfer	90
5.6 Cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant	91
5.7 Cyfrinachedd a chydsyniad	92
5.8 Darparu gwasanaeth cyfryngol: rhai materion ymarfer cyffredinol	93
5.9 Atyniad rhywiol genetig	97
5.10 Pwyntiau allweddol	97
 Pennod 6	
Darparu gwasanaethau cyfryngol ar gyfer pobl fabwysiedig	98
6.1 Cyflwyniad	98
6.2 Pwy all ddarparu gwasanaethau cyfryngol?	99
6.3 Ymateb i gais am wasanaeth cyfryngol	100
6.4 Paratoi ar gyfer y cyfarfod ymgynghori cyfryngol	101
6.5 Y cyfarfod ymgynghori cyfryngol	102
6.6 Pryderon ynghylch darparu gwasanaeth cyfryngol	107
6.7 Cydweithio pan nad yr AAA yw'r asiantaeth gyfryngol	107
6.8 Caniatâd i ddatgelu gwybodaeth adnabod	108
6.9 Cysylltu â pherthynas geni	110
6.10 Derbyn a rheoli ymateb gan berthynas geni	111
6.11 Pan nad yw perthynas geni yn dymuno bwrw ymlaen	113
6.12 Pan nad yw rhiant geni yn ymateb	114
6.13 Paratoi ar gyfer cyswllt	115
6.14 Dilyn i fyny ar ôl cyswllt	115
6.15 Cofnodi a chadw cofnodion	117
6.16 Pwyntiau allweddol	117
 Pennod 7	
Darparu gwasanaethau cyfryngol ar gyfer perthnasau geni	118
7.1 Cefndir	118
7.2 Darparu gwasanaethau cyfryngol ar gyfer perthnasau geni	119
7.3 Ymateb i gais am wasanaeth cyfryngol	121
7.4 Y Cyfarfod Ymgynghori Cyfryngol	123
7.5 Rôl y cyfryngwr yn y cyfarfod ymgynghori	128
7.6 Meysydd i'w harchwilio yn y cyfarfod ymgynghori	130
7.7 Pryderon ynghylch cynnig gwasanaeth cyfryngol	132
7.8 Lleoli pobl fabwysiedig	134
7.9 Cysylltu â pherson mabwysiedig	136
7.10 Rheoli ymateb gan berson mabwysiedig	136
7.11 Cysylltu: paratoi a dilyn i fyny wedyn	139
7.12 Cofnodi a chadw cofnodion	139
7.13 Pwyntiau allweddol	140

Pennod 8

Gwasanaethau cyfryngu ar gyfer pobl sydd â pherthynas benodedig

â pherson a fabwysiadwyd	141
8.1 Cyflwyniad a diffiniad o 'berthnasau rhagnodedig'	141
8.2 Pa geisiadau y mae ymarferwyr yn debygol o'u derbyn?	144
8.3 Gofynion ac egwyddorion ymarfer cyffredinol	147
8.4 Ymateb i gais am wasanaethau cyfryngol gan berson sydd â pherthynas ragnodedig â'r person mabwysiedig – lle mae'r person mabwysiedig wedi marw	150
8.5 Ymdrin â cheisiadau lle mae'r person mabwysiedig yn fyw	154
8.6 Gwasanaeth cyfryngol cyfyngedig: perthnasau diffiniedig person mabwysiedig sy'n ceisio cael hanes meddygol perthnasau (geni) person mabwysiedig	157
8.7 Pwyntiau allweddol	159

Pennod 9

Deddfwriaeth mabwysiadu ar ôl cychwyn:

cefnidir a chyflwyniad i'r fframwaith cyfreithiol	160
9.1 Profiadau plentyndod pobl a fabwysiadwyd ers 2005	160
9.2 Y Fframwaith Cyfreithiol	165
9.3 Gwybodaeth i'w chadw ar gofnod achos mabwysiadu'r plentyn	171
9.4 Effaith rhanbartholi: rôl yr Asiantaeth Asesu Mabwysiadu (RAA), yr Asiantaeth Asesu Mabwysiadu (VAA) ac Asiantaethau Cymorth Mabwysiadu	175
9.5 Crynodeb o'r bennod – pwyntiau allweddol	178

Pennod 10

Gweithio gydag oedolion o dan reoliadau ôl-gychwyn

10.1 Darparu gwybodaeth i oedolion mabwysiedig o'r cofnod mabwysiadu	179
10.2 Rhannu gwybodaeth yn y CPR a dogfennau eraill a dderbyniodd y rhieni mabwysiedig o dan adran 54	184
10.3 Ceisiadau o dan adran 61 am wybodaeth am oedolyn	193
10.4 Ymateb i geisiadau Adran 61 gan bobl fabwysiedig	201
10.5 Ceisiadau Adran 61 gan berthnasau geni a phersonau eraill	203
10.6 Rhannu gwybodaeth warchodedig am blant – ceisiadau o dan Adran 62	207
10.7 Crynodeb o'r bennod	211

Cyfeiriadau	213
-------------	-----

Atodiadau	220
-----------	-----

Cydnabyddiaeth am y Canllaw Ymarfer Gwreiddiol	269
--	-----

Pennod 1

Cyflwyniad i'r canllaw, y derminoleg a ddefnyddiwyd a'r fframwaith cyfreithiol

Cyflwyniad

Mae ymchwil sy'n ymwneud â mabwysiadu, arferion, phrofiadau byw pobl wedi'i mabwysiadu dros y ganrif ddiwethaf wedi dangos nad digwyddiad un tro yw mabwysiadu. Mae mabwysiadu yn proses gydol oes, gyda goblygiadau parhaus i bob aelod o'r teulu sydd wedi cael profiad o fabwysiadu. Mae gwasanaethau i oedolion y mae mabwysiadu'n effeithio yn elfen bwysig i wneud yn siŵr fod ei anghenion yn cael eu diwallu ac i sicrhau bod eu hawliau cyfreithiol yn cael eu cynnal.

Mae'n bwysig bod y gwahaniaethau hyn yn gael ei darparu gan gweithwyr proffesiynol efo wybodaeth arbenigol, sgil a sensitifrwydd. Fodd bynnag, mae heriau newydd yn dod i'r amlwg. Mae'r defnydd o gyfryngau cymdeithasol a phrofion DNA wedi dod yn gyffredin ymhlith pobl sydd wedi'i fabwysiadu a'r teulu geni sy'n chwilio am ei gilydd. Mae grwpiau diddordeb perthnasol o bob rhan o'r rhwydwaith hwn yn mynegi eu barn a'u teimladau am faterion sy'n ymwneud â mabwysiadu. Yn ogystal, mae cenedlaeth newydd o bobl ifanc, a fabwysiadwyd ar ôl y newidiadau deddfwriaethol a gyflwynwyd yn 2005, yn cyrraedd oedolaeth ac yn ceisio gwasanaethau sydd wedi'u llunio gan y cyfrifoldebau newydd a roddwyd ar yr asiantaethau perthnasol.

Mae ymarfer yn y maes hwn, felly, yn datblygu'n gyflym ac mae'r rhifyn 2025 o'r canllawiau ymarfer hwn wedi'i ysgrifennu i adlewyrchu'r newidiadau hyn. Nid yw'r canllawiau yn statudol ac nid yw'n gosod dyletswyddau ar asiantaethau mabwysiadu, asiantaethau mabwysiadu rhanbarthol nac asiantaethau cymorth mabwysiadu. Dylid ei gymhwyso yng nghyd-destun y ddeddfwriaeth berthnasol a'r canllawiau statudol, y cyfeirir atynt yn y dogfen hwn.

Drwy gydol y broses o adolygu'r canllawiau hyn, mae grŵp o bobl yn Lloegr wedi ceisio barn tri grŵp allweddol o bobl: pobl wedi'u mabwysiadu, perthnasau biolegol a gweithwyr proffesiynol mabwysiadu – rhai ohonynt wedi cymryd rhan drwy grwpiau ymgynghori a sefydlwyd gan dîm y prosiect, eraill drwy grwpiau buddiant perthnasol. Mae'r bobl hyn wedi bod yn hanfodol i sicrhau, cyn belled ag y bo modd, bod y canllawiau'n adlewyrchu'r anawsterau mae gweithwyr proffesiynol yn eu brofi ac anghenion a theimladau a brofir gan bobl sy'n derbyn y gwasanaeth. Maent wedi ceisio adlewyrchu eu safbwyntiau a'u profiadau drwy gydol y broses.

Ariannwyd y gwaith o ysgrifennu'r canllawiau ymarfer hyn gan Mabwysiadu Lloegr fel rhan o'r prosiect Gwella Gwasanaethau Mabwysiadu i Oedolion ond mae wedi'i golygu ar gyfer Cymru gan y Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol. Nod y canllawiau yw cefnogi rheolwyr mabwysiadu, gweithwyr cymdeithasol, gweithwyr cymorth a gweithwyr proffesiynol eraill yn y maes i gynnig gwasanaethau o ansawdd uchel i bob oedolyn y mae mabwysiadu yn eu effeithio. Dim ond i Gymru y mae'r canllawiau'n berthnasol gan fod y fframweithiau cyfreithiol a rheolaeth polisi mabwysiadu yn Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon ychydig yn wahanol.

¹Mae'r rhwydwaith perthnasau mabwysiadu yn cynnwys y person mabwysiedig ac aelodau o'i deuluoedd geni a mabwysiadol gan gynnwys brodyr a chwiorydd ac aelodau o'r teulu estynedig.

1.1 Cynnwys y canllawiau

Mae y canllaw hwn wedi'i rhannu yn dair adran; Penodau 1-3, Penodau 4-8 a Phennod 9 a 10.

Mae **Penodau 1-3** yn canolbwyntio ar rai o'r meysydd allweddol sy'n sail i arfer proffesiynol mewn gwasanaethau i oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu. Mae'r rhain yn cynnwys y fframwaith cyfreithiol, negeseuon perthnasol o waith ymchwil a chymhlethdodau'r rôl broffesiynol. Amlinellir a thrafodir chwe egwyddor allweddol ar gyfer arfer dda. Mae'r egwyddorion hyn wedi'u gwau drwy destun dilynol y canllaw gyda'r nod o gefnogi gweithwyr proffesiynol i ddangos cymhlethdodau'r gwaith hwn a'r penderfyniadau a wneir.

Mae **Penodau 4-8** yn ymdrin â darparu gwasanaethau i bobl lle digwyddodd y mabwysiadu cyn 30 Rhagfyr 2005 (mabwysiadau cyn-gychwyn). Mae'r penodau hyn yn ymdrin, yn y drefn honno, â gwasanaethau i bobl fabwysiedig sy'n darparu mynediad at wybodaeth cofnodion geni a chofnodion mabwysiadu; ystyriaethau cyffredinol wrth ddarparu gwasanaethau cyfryngol; gwasanaethau cyfryngol i bobl fabwysiedig; a gwasanaethau cyfryngol ar gyfer perthnasau geni a phobl sydd â pherthynas ragnodedig i berson mabwysiedig.

Mae **Pennod 9 a 10** yn ymdrin â materion allweddol sy'n ymwneud â gwasanaethau i bobl lle digwyddodd y mabwysiadu ar neu ar ôl 30 Rhagfyr 2005 (mabwysiadau ôl-cychwyn).

Mae'n bosibl y bydd angen gwasanaethau ychwanegol ar oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu nad ydynt wedi'u cynnwys yn y canllaw hwn. Mae'n bosibl y bydd pobl sydd wedi'u mabwysiadu sydd wedi treulio amser yn gofâl maeth am gael mynediad at eu cofnodion gofâl. Efallai y bydd angen gwasanaethau therapiwtig ar oedolion mabwysiedig a rhieni geni a pherthnasau eraill i gael cymorth oherwydd yr effaith o mabwysiadu ar eu bywydau. Mae'n bosibl y bydd rhieni geni sy'n mynd drwy'r broses fabwysiadu ar hyn o bryd angen mynediad at wasanaethau cymorth annibynnol. Mae'r rhain i gyd yn feysydd pwysig o ddarpariaeth gwasanaeth i weithwyr proffesiynol sy'n gweithio yn y maes fod yn ymwybodol ohonynt, felly lle bynnag y bo'n berthnasol byddwn yn sôn am yr angen i gyfeirio pobl at y gwasanaethau ychwanegol hyn ac yn cyfeirio at ffynonellau eraill o wybodaeth am y pynciau hyn.

Mae'r bennod hyn yn amlinellu'r derminoleg sy'n ymwneud â mabwysiadu a ddefnyddir yn y canllawiau, gan gydnabod y gallai rhywfaint o hyn gael ei herio ond gan egluro pam y gwnaed y penderfyniadau perthnasol. Yna mae'n crynhoi'r fframwaith cyfreithiol ar gyfer y gwasanaethau, gan gynnwys hanes deddfwriaeth mabwysiadu. Mae'r adran hon yn nodi'r berthynas rhwng Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002 a'r rheoliadau perthnasol manylach. Mae'n cyfeirio at y canllawiau statudol a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru yn 2019 y dylai asiantaethau mabwysiadu ac asiantaethau cymorth mabwysiadu eu bodloni. Mae'n cynnwys trafodaeth fer am y dyletswyddau cyffredinol sydd ar gyrff cyhoeddus i gymhwyso egwyddorion Deddf Hawliau Dynol 1998 yn ogystal â chyfraith achosion berthnasol.

1.2 Terminology used in the guide

Mae Clapton (2018) wedi dadlau nad yw iaith byth yn gael eu cytuno gan bawb yn y maes mabwysiadu. Mae mabwysiadu yn codi dilemâu moesegol cymhleth lle gall buddiannau plant, rhieni geni, teuluoedd mabwysiadol, a'r wladwriaeth wrthdaro â'i gilydd (BASW, 2018). Er enghraifft, gall mabwysiadu gael ei gyfleu fel 'diwedd glo hapus' lle mae'r plentyn wedi derbyn 'teulu am byth', gan guddio'r colledion i bawb, a methu â chydabod sefyllfaoedd lle nad yw pethau'n mynd yn dda ar ôl y mabwysiadu. I'r gwrthwyneb, gall iaith greu naratif negyddol ynghylch a mabwysiadu.

Efallai y bydd y plentyn mabwysiedig yn cael ei ystyried yn israddol rywsut (nid yn blentyn 'go iawn' i'r rhieni), yn ddigroeso ('wedi'i roi i ffwrdd') neu'n halogedig ('gwaed drwg'; 'anghyfreithlon'). Gellir disgrifio rhieni geni fel rhai sydd wedi 'rhoi'r gorau iddi' i'w plentyn gael ei fabwysiadu, pan nad oedd ganddynt fawr o ddewis neu ddim dewis o gwbl. Yn ogystal, efallai na fydd iaith broffesiynol sy'n gysylltiedig â mabwysiadu (er enghraifft, 'parhaol'; 'canfod teulu'; 'paru') yn cael ei deall y tu allan i'r proffesiwn neu efallai y bydd eraill yn rhoi gwahanol ystyron iddi (Clapton, 2018).

Yn y canllaw ymarfer hwn, mae ystyriaeth ofalus wedi'i rhoi i'r termau a ddefnyddir i ddisgrifio'r bobl allweddol, yr arferion a'r digwyddiadau sy'n gysylltiedig â mabwysiadu. Dangosodd ymgynghoriad â gweithwyr proffesiynol a phobl â phrofiad byw o fabwysiadu fod gan bobl farn amrywiol iawn ynghylch pa dermau sydd orau ganddynt. Fodd bynnag, pwysleisiwyd gan bawb yr angen am sensitifrwydd yn y defnydd o iaith, a'r pwysigrwydd o drafod telerau dewisol gydag unigolion sy'n derbyn gwasanaethau.

Canllawiau allweddol i ymarferwyr: Dechreuwch sgysiau agored gyda'r bobl yr ydych yn gweithio gyda nhw ynglŷn â sut mae'n well ganddynt gael eu cyfeirio atynt, y termau y maent yn gyfforddus â hwy wrth siarad am bobl eraill yn eu rhwydweithiau, a thermau eraill y maent yn eu hoffi neu ddim yn eu hoffi wrth ddisgrifio mabwysiadu.

Wrth ysgrifennu'r canllaw ymarfer hwn, ein nod yw i fod mor glir â phosibl felly rydym yn defnyddio termau cyson drwy gydol y canllaw.

1.2.1 Person mabwysiedig

Defnyddir y term hwn i ddisgrifio unigolion sydd wedi'u mabwysiadu'n gyfreithiol. Gan fod y canllaw hwn yn ymwneud â gweithio gyda phobl 18 oed a hŷn, yn bennaf rydym yn sôn am y person mabwysiedig pan fydd yn oedolyn. Fodd bynnag, rydym wedi penderfynu osgoi'r term 'oedolyn mabwysiedig', er mwyn osgoi awgrymu bod pobl yn cael eu mabwysiadu yn ystod oedolaeth (rhywbeth nad yw'n bosibl yn y DU ond sydd mewn rhai gwledydd eraill). Mae'n well gan rai pobl y term 'mabwysiadwr' gan deimlo bod hyn yn cydnabod effaith ddifiniol mabwysiadu ar eu bywydau, a'r ffaith bod mabwysiadu wedi'i 'wneud' iddyn nhw. Nid yw pobl eraill yn hoffi'r term hwn gan nad ydynt yn teimlo bod mabwysiadu yn eu diffinio a/neu nad ydynt yn hoffi'r pwyslais ar eu diffyg dewis neu ymwneud â'r mabwysiadu. Gall pobl fod yn sensitif o ran p'un ai 'cawsant eu mabwysiadu' (gan awgrymu digwyddiad unigol ar adeg yn y gorffennol) neu 'eu mabwysiadu' (gan adlewyrchu statws parhaus). Mae'n bosibl y bydd gan bobl sydd wedi'u mabwysiadu deimladau cryf ynghylch y defnydd o enwau a roddir iddynt adeg eu geni yn erbyn eu henw mabwysiadol, ac efallai y byddai'n well ganddynt gael eu galw wrth eu henw geni neu enw arall y maent wedi'i ddewis iddynt eu hunain. Roedd gan rai pobl fabwysiedig y buom yn ymgynghori â nhw deimladau cryf ynghylch y defnydd o iaith, tra bod eraill yn teimlo'n eithaf niwtral ar y pwnc. Ar gyfer rhiant geni, efallai y byddant yn meddwl yn syml am eu plentyn a fabwysiadwyd fel eu mab neu ferch, er efallai y bydd angen gwahaniaethu ar brydiau rhwng plentyn y maent wedi'i fagu a'r plentyn a fabwysiadwyd.

1.2.2 Rhiant geni, mam naturiol, tad biolegol

Rydym yn cydnabod bod y termau hyn yn gymhleth am sawl rheswm, ond roeddem yn teimlo ei bod yn bwysig gwahaniaethu rhwng rhieni biolegol a rhieni mabwysiadol er mwyn osgoi dryswch. Mae'n bosibl y bydd rhai unigolion yn casáu'r term rhiant geni, tad biolegol neu fam naturiol gan ei fod yn cael ei weld fel rhywbeth sy'n lleihau rôl y rhieni i'r cyswllt â'u bioleg a/neu enedigaeth yn unig. Am resymau tebyg, efallai na fydd pobl yn hoffi'r term 'rhiant biolegol'. Mae'r term 'rhiant cyntaf' yn cael ei ddefnyddio'n fwy eang, ond nid yw pawb yn ei ddeall eto, yn enwedig rhieni y mabwysiadwyd eu plant amser hir yn ôl. Mae pobl sydd wedi'u mabwysiadu yn amrywio yn y ffordd y maent yn darlunio eu rhiant biolegol. Efallai y bydd rhai am i'w rhiant geni gael ei ddisgrifio'n syml fel eu rhiant, neu eu mam neu dad. Byddai'n well gan rai rhieni geni eu hunain gael eu hystyried yn fam neu'n dad i'w plentyn. Efallai y byddai'n well gan bobl eraill sydd wedi'u mabwysiadu gadw'r telerau hyn ar gyfer eu rhieni mabwysiadol. Mae'r termau rhiant 'go iawn' neu riant 'naturiol' wedi cael eu defnyddio yn y gorffennol. Efallai y bydd rhai pobl yn eu ffafrio (yn rhieni biolegol a phobl fabwysiedig) fel adlewyrchiad o'r cysylltiad biolegol unigryw sydd rhwng rhiant a phlentyn. Efallai na fydd rhai pobl sydd wedi'u mabwysiadu neu eu rhieni mabwysiadol yn hoffi'r termau hyn gan y gellid cymryd eu bod yn awgrymu nad yw'r rhiant mabwysiadol yn 'rhieni go-iawn' neu 'naturiol', rhywbeth a allai deimlo'n groes i'w profiad byw.

1.2.3 Mabwysiadu babanod hanesyddol

Rydym wedi defnyddio'r term hwn i ddisgrifio'r nifer fawr o fabwysiadau a ddigwyddodd yn bennaf yn ystod y 1950au, 60au, a 70au. Ganwyd y rhan fwyaf o'r plant a fabwysiadwyd ar yr adeg hon i ferched sengl. Roedd y cywilydd a'r stigma yn ymwneud ag 'anghyfreithlondeb' yn golygu bod pwysau sylweddol ar Famau (a thadau os oeddent wedi parhau i fod yn gysylltiedig) i'w babi gael ei fabwysiadu. Rydym wedi osgoi'r termau 'rhoi'r plentyn i fyny' i fabwysiadu gan ein bod yn teimlo eu bod yn awgrymu rhywfaint o ddewis neu barodrwydd ar ran y rhieni biolegol, ac nid dyma'r profiad y mae'r rhan fwyaf yn ei adrodd. Mae'n bosibl y bydd rhai rhieni wedi gofyn i'w plentyn gael ei fabwysiadu, ac mewn amgylchiadau o'r fath gellid defnyddio'r term 'rhoi i fabwysiadu'.

1.2.4 Mabwysiadu o ofal maeth

Mae hyn yn cyfeirio at fabwysiadu plant sy'n wedi derbyn gofal maeth. Bydd y rhan fwyaf o'r plant hyn wedi cael eu rhoi mewn gofal maeth gan y wladwriaeth a phenderfyniad wedi'i wneud na allant ddychwelyd adref oherwydd nad yw eu teuluoedd geni yn gallu darparu gofal diogel neu ddigonol. Daeth sefyllfaoedd hyn yn fwy cyffredin yn ystod y 1980au ac maent bellach yn cynrychioli'r rhan fwyaf o blant sydd yn cael ei fabwysiadu cyfoes. Mae mabwysiadu o ofal yn cynnwys amrywiaeth o amgylchiadau, er enghraifft efallai bod rhieni wedi atal eu caniatâd i fabwysiadu neu wedi herio'r mabwysiadu. Efallai bod plant wedi cael eu mabwysiadu gan gyn-ofalwyr maeth neu bobl eraill yr oedd ganddynt gysylltiad â nhw eisoes, neu efallai eu bod wedi cael eu lleoli gyda theuluoedd newydd.

1.2.5 Plant wedi'u gadael ("Foundling")

Defnyddir y term hwn i gyfeirio at fabanod sydd wedi'u canfod ar eu pen eu hunain mewn mannau cyhoeddus. Er ei bod yn bosibl bod rhai o'r babanod hyn wedi cael eu 'gadael' mewn lle anniogel, wedi'u cuddio neu eu yn lle na fyddent byth yn cael eu darganfod, roedd llawer yn cael eu gadael mewn mannau lle byddent yn cael eu darganfod yn gyflym efo'r gobaith y byddent yn derbyn gofal. Mewn sefyllfaoedd o'r fath defnyddir y term 'gadael i'w ganfod' yn hytrach na'r term 'gadael', gan fod yr olaf yn awgrymu nad oes gan y rhiant geni ofal a phryder am y plentyn pan nad yw hyn yn wir yn aml. Fodd bynnag, mae rhai pobl fabwysiedig yn teimlo ymdeimlad o gadawiad, ac mae'n bwysig cydnabod bod teimladau o'r fath yn ddilys, yn ogystal â chydabod bod rhai babanod wedi'u gadael mewn amgylchiadau anodd iawn.

1.2.6 Aduniad

Defnyddir y term ‘aduniad’ yn gyffredin mewn ymchwil ac ymarfer, i gyfeirio at y cyfarfod rhwng person mabwysiedig a pherthynas o’r teulu geni, ar ôl blynyddoedd ar wahân. Er bod y term hwn yn dal i gael ei ddefnyddio a’i ddeall yn eang, mae ‘aduniad’ yn gallu fod yn broblematic o dan rai amgylchiadau. Yn gyntaf, mewn amgylchiadau pan nad yw’r person mabwysiedig a’r perthynas geni erioed wedi cyfarfod o’r blaen (er enghraifft pan fo’r perthynas yn frawd neu chwaer a aned ar ôl y mabwysiadu neu’n dad biolegol nad oedd yn ymwybodol o enedigaeth y plentyn) mae’r term ‘aduniad’ yn anghywir. Yn ail, awgrymwyd bod y term ‘aduniad’ yn golygu canlyniad hapus a pharhaol i’r ddwy ochr. Er bod hyn yn wir am rai, yn achos eraill, mae’r canlyniadau’n gymysg ac yn aml yn gymhleth. Am y rhesymau hyn, yn y canllaw ymarfer hwn rydym wedi osgoi ‘aduniad’ fel term generig ond wedi ei ddefnyddio pan fydd yn teimlo’n briodol i wneud hynny. Os oes ansicrwydd, rydym wedi cyfeirio at hyn fel ‘cysylltu’ neu ‘cyfarfod’.

1.2.7 Cyswllt

Rydym yn defnyddio’r term ‘cyswllt’ fel term ymbarél i ddisgrifio amrywiaeth o ffyrdd y gallai’r person mabwysiedig fod wedi cadw mewn cysylltiad â phobl yn ei deulu geni. Cyfeirir yn aml at gyswllt sy’n digwydd wyneb yn wyneb fel cyswllt ‘uniongyrchol’ neu ‘wyneb yn wyneb’. Cyfeirir at gyswllt anuniongyrchol drwy lythyrau (fel arfer drwy’r asiantaeth fabwysiadu) fel ‘cyswllt blwch llythyrau’. Cyn diwedd y 1980au nid oedd yn gyffredin i unrhyw fath o gyswllt gael ei sefydlu rhwng y teulu mabwysiadol a’r teulu geni ar ôl mabwysiadu. Yn y degawdau mwy diweddar, cyswllt blwch llythyrau fu’r prif ddull o gysylltu. Bydd lleiafrif o blant mabwysiedig wedi cael eu galluogi i gadw mewn cysylltiad ag aelodau eu teulu drwy gyfarfodydd. Er bod ‘cyswllt’ yn cael ei ddefnyddio fel term ymbarél, yn ymarferol mae pobl yn aml yn teimlo nad yw’r term hwn yn adlewyrchu’r agweddau emosiynol y profiad. Felly mae symudiad mewn arfer cyfoes i ddefnyddio termau fel ‘cynnal perthnasoedd’ neu ‘gadw mewn cysylltiad’ i ddisgrifio cyswllt yn gyffredinol. Efallai y byddai termau fel ‘ymweliadau’ neu ‘gyfarfod’ neu ‘amser teulu’ gydag aelodau o’r teulu yn cael eu ffafrio yn lle ‘cyswllt uniongyrchol’.

1.3 Cyflwyniad i’r fframwaith cyfreithiol

1.3.1 Hanes cryno deddfwriaeth mabwysiadu

Creodd Deddf Mabwysiadu Plant 1926, am y tro cyntaf yng Nghymru a Lloegr, broses llys ffurfiol ar gyfer gwneud gorchymyn mabwysiadu. Sefydlodd y gorchymyn hwn berthynas gyfreithiol rhwng y plentyn a’r person/pobl y rhoddodd y llys y gorchymyn iddo a daeth perthynas gyfreithiol y plentyn â’i rieni geni i ben. Ers hynny, mae’r rhesymau dros wneud gorchymyn mabwysiadu a’r cyd-destun cymdeithasol ar gyfer gwneud gorchymynion mabwysiadu wedi newid. Mae’r gyfraith hefyd wedi’i newid yn ystod y cyfnod hwn, weithiau cyn ymchwiliadau pwyllgor a sefydlwyd gan y Senedd. Fel arfer gwnaed cyflwyniadau gan wahanol grwpiau buddiant, a bu’n cryn drafod ar yr argymhellion. Yn gyffredinol, mae’r diwygiadau hyn yn adlewyrchu newidiadau cymdeithasol a newid mewn agweddau tuag at anghyfreithlondeb, ymatebion i anffrwythlondeb, addasrwydd pobl i fabwysiadu a rolau asiantaethau mabwysiadu awdurdodau lleol ac asiantaethau mabwysiadu gwirfoddol. O ganlyniad, pan fydd person yn ceisio gael gwybodaeth am ei amgylchiadau geni a fabwysiadu, mae’r gyfraith y gwnaeth y gorchymyn mabwysiadu yn amrywio yn derbynni ar pryd gafodd yr gorchymyn i wneud. Fel canlyniadau o hyn mae’r broses ar gyfer cael gwybodaeth o gofnodion achosion mabwysiadu yn amrywio.

²Roedd y Ddeddf hon hefyd yn cwmpasu Cymru, ond roedd yr Alban a Gogledd Iwerddon wedi’u heithrio.

Ar ôl ymgyrch effeithiol, cafodd pobl fabwysiedig fuddugoliaeth sylweddol ym 1975 pan ddiwygiwyd Deddf Mabwysiadu 1958, gan roi'r hawl iddynt gael gwybodaeth a oedd yn eu galluogi i wneud cais am eu dystysgrif geni wreiddiol. Roedd hwn yn gam cyntaf i gydnabod na ddylai person mabwysiedig wynebu rhwystrau i ddod o hyd i wybodaeth am ei amgylchiadau geni a'i gefndir. Roedd hefyd yn adlewyrchu newidiadau mewn agweddau cymdeithasol at anghyfreithlondeb a magu plant y tu allan i briodas.

Y ddeddfwriaeth ddiweddaraf am fabwysiadu yw Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002. Daeth y Ddeddf hon mewn lle ar y 30ain o Ragfyr 2005. Newidiodd y gyfraith fabwysiadu yn sylweddol, ond cadwodd hefyd rai rhannau o ddeddfwriaeth gynharach. Sefydlodd ffordd newydd y gall person a fabwysiadwyd ar neu ar ôl 30ain o Ragfyr 2005 gael gwybodaeth o'i gofnodi mabwysiadu pan ddaw'n oedolyn yn 18 oed.

Gall y gwahaniaethau rhwng y ffyrdd y gall person mabwysiedig gael gwybodaeth am ei amgylchiadau geni a'i dystysgrif geni ymddangos yn afresymegol. Mae grwpiau amrywiol yn ymgyrchu i wneud y fframwaith cyfreithiol yn gydlynol ac yn addas i'r diben, yn fwy sensitif i anghenion hunaniaeth unigolion, tra'n parchu hawliau preifatrwydd pobl eraill yn y rhwydwaith perthnasau mabwysiadu a allai gael eu heffeithio gan y cais. I unigolion a'r ymarferwyr sy'n eu cefnogi, gall y rhwystrau a'r cymhlethdodau fod yn rhwystredig. Nod y canllaw hwn yw cefnogi gweithwyr cymdeithasol mabwysiadu a rheolwyr i ddarparu gwasanaethau sensitif ac ymatebol drwy'r fframwaith cyfreithiol presennol.

1.3.2 Y berthynas rhwng deddfwriaeth sylfaenol a chanllawiau statudol a gyhoeddir gan y llywodraeth

Deddfwriaeth sylfaenol

Mae Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002 yn nodi ddyletswyddau a phwerau asiantaethau mabwysiadu yn ogystal â rhai yr llys wrth wneud gorchymyn mabwysiadu. Cyfeirir ato naill ai fel Statud neu Ddeddf Seneddol neu ddeddfwriaeth 'sylfaenol'. Mae'r Ddeddf yn rhoi pwerau i Weinidog Gwladol nodi dyletswyddau cyfreithiol manylach a phwerau asiantaethau mabwysiadu drwy Reoliadau, gan nodi sut y bydd y dyletswyddau a'r pwerau hyn yn cael eu cyflawni. Weithiau cyfeirir at reoliadau fel deddfwriaeth 'eilaidd' neu Offerynnau Statudol. Yn ogystal, mae Gorchmynion Statudol, a ddefnyddir yn aml i sefydlu'r dyddiad y daw Deddf neu Reoliadau mewn lle (er enghraifft, y dyddiad y daw'r Rheoliadau mewn lle). Bydd y Ddeddf a'r Rheoliadau amrywiol yn defnyddio'r term 'rhaid' wrth ddisgrifio dyletswydd, a'r term 'gall' wrth roi pŵer neu ddisgresiwn i wneud penderfyniad neu gymryd camau. Weithiau, mae pŵer neu ddisgresiwn a roddir i'r asiantaeth fabwysiadu neu'r penderfynir sy'n gweithredu ar ran yr asiantaeth yn 'gymwys': mewn geiriau eraill, gall fod ffactorau y mae'n rhaid eu hystyried (dyletswydd) wrth arfer y pŵer. Enghraifft o hyn yw'r ffactorau y mae'n rhaid i'r asiantaeth fabwysiadu roi sylw penodol iddynt wrth ystyried a ddylid argymhell i'r llys a ddylai plentyn gael ei fabwysiadu: ac, yn yr un modd, y ffactorau y mae'n rhaid i'r llys eu hystyried cyn gwneud y gorchymyn mabwysiadu.

Canllawiau statudol

Cyhoeddir canllawiau statudol gan Lywodraeth Cymru. Mae'r Canllawiau ar Wasanaethau Mabwysiadu a gyhoeddwyd yn 2019 yn esbonio i awdurdodau lleol, asiantaethau mabwysiadu gwirfoddol ac asiantaethau cymorth mabwysiadu sut i gyflawni eu dyletswyddau ac arfer eu pwerau o dan y Ddeddf a'r rheoliadau. Nid yw Cymru wedi cael Canllawiau Statudol yn benodol ynglŷn â darparu cymorth i Pobl Mabwysiedig a Pherthnasau Geni o'r blaen, felly maent wedi bod yn dibynnu ar ddeunydd ymarfer o Lloegr fel y Canllawiau Ymarfer a ysgrifennwyd ar gyfer Lloegr yn 2013. Un broblem ar hyn o bryd yw bod y canllawiau wedi'u cyhoeddi dros ddegawd yn ôl ac wedi'u hysgrifennu ar gyfer Lloegr. Er, mae arfer yng Nghymru a Lloegr yn debyg iawn wrth gefnogi Pobl Mabwysiedig ac yn golygu llawer o weithio trawsffiniol. Mae Cymru a Lloegr hefyd yn rhannu'r un Swyddfa Gofrestru Gyffredinol yn Southport, Lloegr. Yn 2014, crëwyd y Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol yng Nghymru sydd wedi bod yn llwyddiannus wrth wella Gwasanaethau Mabwysiadu. Yn ogystal, ymunodd awdurdodau lleol yng Nghymru a dod yn 5 asiantaeth fabwysiadu ranbarthol.

Gwerthoedd: Pobl mabwysiedig a pherthnasau geni

- Mae mabwysiadu yn broses gydol oes sy'n effeithio ar bawb sy'n gysylltiedig - oedolion mabwysiedig, a pherthnasau geni a mabwysiadol. Gall y materion sylfaenol a godir gan fabwysiadu atseinio ac ailymddangos ar wahanol adegau a chyfnodau yn ystod bywyd unigolyn.
- Dylai fod gan bobl sydd wedi'u mabwysiadu fynediad at wybodaeth a gwasanaethau i'w galluogi i gael cymorth ynglŷn ag materion sy'n ymwneud â mabwysiadu drwy gydol eu hoes.
- Mae gan asiantaethau ddyletswydd i ddarparu gwasanaethau sy'n ystyried lles pawb dan sylw a dylent ystyried goblygiadau, penderfyniadau a chymau gweithredu.
- Dylai asiantaethau geisio gweithio mewn partneriaeth â'r holl bartïon dan sylw, gan ystyried eu barn a'u dymuniadau wrth wneud penderfyniadau.
- Dylai asiantaethau gydnabod gwahaniaethau yn amgylchiadau pobl a sefydlu polisïau sy'n darparu gwasanaethau nad ydynt yn gwahaniaethu.
- Mae hunaniaeth mabwysiadol oedolion sydd wedi'u mabwysiadu yn cael eu diogelu a'r hawl i benderfynu a ydynt am cysylltiad neu gyfathrebu ag aelodau o'r teulu geni.

Mae'r Ddeddf, rheoliadau a wneir o dan y Ddeddf, a'r canllawiau statudol gyda'i gilydd yn creu fframwaith i roi protocolau, polisïau ac arfer proffesiynol pob sefydliad sy'n darparu gwasanaethau perthnasol mewn lle. Maent yn gymwys pan fydd yr asiantaeth yn cymryd camau ac yn gwneud penderfyniadau i ddarparu gwasanaethau cymorth mabwysiadu a gwasanaethau cyfryngol. Rhaid i bolisïau a gweithdrefnau'r asiantaeth unigol fod yn gyson â'r gyfraith a'i hegwyddorion, sy'n cael eu gynnwys ymhellach gan safonau moesegol corff cofrestru ymarferydd unigol.

Mae yna hefyd gyfraith achos neu ddyfarniadau a wneir gan y llys sy'n rhoi arweiniad ar sut i ddehongli'r darpariaethau perthnasol yn y Ddeddf a'r rheoliadau.

1.3.3 Perthnasedd Deddf Hawliau Dynol 1998

Rhaid i asiantaeth ac ymarferydd ystyried hawliau'r unigolion o dan Ddeddf Hawliau Dynol 1998 oherwydd bod ei hegwyddorion a'i gofynion yn berthnasol i holl ddeddfwriaeth y DU, p'un a gafodd ei gwneud gan y Senedd cyn neu ar ôl 2ail o Hydref 2000, y dyddiad y gweithredwyd y Ddeddf hon. Mae'r Ddeddf Hawliau Dynol yn rhoi hawliau i bob dinesydd – yn oedolion ac yn blant. Mae'r wladwriaeth yn dirprwyo rhai dyletswyddau – er enghraifft i ddarparu gwasanaethau mabwysiadu – i 'awdurdod cyhoeddus'. Mae awdurdodau lleol wedi'u cynnwys yn y diffiniad o 'awdurdod cyhoeddus' a rhaid iddynt gyflawni eu swyddogaethau mewn ffordd sy'n gyson â hawliau dinasyddion sydd wedi'u hymgorffori yn Erthygl 8 o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol.

Erthygl 8 o Ddeddf Hawliau Dynol 1998: Yr hawl i barch at fywyd preifat a theuluol

1. Y mae gan bawb hawl i barch at ei fywyd preifat a theuluol, ei gartref a'i ohebiaeth.
2. Ni fydd awdurdod cyhoeddus yn ymyrryd ag arfer yr hawl hon ac eithrio'r hyn sy'n unol â'r gyfraith ac sy'n angenrheidiol mewn cymdeithas ddemocrataidd er budd diogelwch gwladol, diogelwch y cyhoedd neu les economaidd y wlad, er mwyn atal anhrefn neu drosedd, er mwyn diogelu iechyd neu foesau, neu er mwyn amddiffyn hawliau a rhyddid pobl eraill.

Mae Erthygl 8 yn ei gwneud yn ofynnol i'r wladwriaeth amddiffyn 'preifatrwydd' unigolion a pharchu eu 'bywyd teuluol', oni bai bod rheswm y gellir ei gyfiawnhau dros ymyrryd ym mywyd teuluol unigolyn. Mae erthygl 8 yn caniatáu, er enghraifft, i awdurdod lleol symud blentyn a allai fod mewn perygl o niwed sylweddol gan aelod o'i deulu trwy gwneud cais i'r llys a dilyn y broses llys. Mae ymchwiliad diweddar y Cyd-bwyllgor ar Hawliau Dynol (JCHR, 2022) i fabwysiadau a ddigwyddodd rhwng 1949-1976 yn dadlau y byddai dealltwriaeth o'r hawl i fywyd teuluol wedi'i dehongli'n wahanol yn y gorffennol, a bod llawer o fabwysiadu yn y cyfnod hanesyddol hwnnw yn gyfystyr â'r hyn a fyddai bellach yn cael ei ystyried yn drosedd gormodol ar fywyd teuluol (Selwyn a Wijedasa, 2010).

Mae cofnodion achosion mabwysiadu yn cynnwys hanes geni person, rhan o hanes ei blentyndod a'i brofiad cynnar o 'fywyd teuluol' ac fel arfer peth disgrifiad o'r rhesymau pam y cafodd ei fabwysiadu. Mae cydbwysio egwyddorion hawliau preifatrwydd unigolyn ac angen person arall i gael adroddiad neu naratif o'u bywyd teuluol cynnar yn ganolog i wneud penderfyniadau am rannu gwybodaeth. Daw'r gwrthdaro posibl hwn i'r amlwg pan fo un person (e.e. person mabwysiedig) yn ceisio gwybodaeth am berson arall (e.e. ei riant geni) heb ganiatâd wrth y person mae'r gwybodaeth amdano. Bydd hyn yn cael ei ystyried pan fyddwn yn edrych ar arfer disgrisiwn i rannu gwybodaeth mewn cofnodion mabwysiadu. Rhaid dehongli'r rheoliadau'n gyson â hawliau pob unigolyn fel y nodir yn y Ddeddf Hawliau Dynol.

1.3.4 Cydbwyso hawliau'r ymgeisydd i gael gwybodaeth a hawliau preifatrwydd testun y cais

'Caniatâd gwybodus' gwrthrych y cais

Nid yw rhai pobl sydd wedi'u mabwysiadu a'u perthnasau yn dymuno cael eu ddarganfod neu'i gysylltu. Caiff y person mabwysiedig (os caiff ei fabwysiadu cyn 30ain o Ragfyr 2005) gofrestru fetu sy'n atal asiantaeth gyfryngol rhag cysylltu neu os yw wedi cofrestru fetu gymwysedig. Mae hyn yn golygu gallent gysylltu efo'r person mabwysiedig dim ond os ydynt yn bodlonir amodau'r fetu honno. Gall perthnasau geni gofrestru dymuniad am gyswllt neu ddim cyswllt ar y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu, a sydd yn gael ei gadw yn y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol ("GRO").

Mae'r gofyniad i gael 'caniatâd gwybodus' yn ddull diogelu pwysig o hawliau preifatrwydd yr unigolyn na fydd efallai 'n dymuno i'r asiantaeth rannu gwybodaeth adnabod bersonol sensitif gyda ymgeisydd. Er enghraifft gall hyn fod ynglŷn a rhannu gwybodaeth sensitif o gofnodion mabwysiadu neu ffynonellau eraill ac nad yw ar gael yn rhesymol o gofnodion cyhoeddus, megis y rhai sydd yn gael ei gadw gan y GRO. Mae adnabod gwybodaeth yn y destun hwn yn wybodaeth sydd, p'un ai ar ei phen ei hun neu ynghyd â gwybodaeth arall sydd gan yr ymgeisydd, yn galluogi'r gwrthrych i gael ei adnabod neu ei ddarganfod.

Rhaid i'r asiantaeth roi gwybodaeth ddigonol i destun y cais (e.e. person mabwysiedig y mae ei riant geni eisiau ei ddarganfod) am gefndir y cais a'u hopsiynau ynghylch a ddylid ymateb a sut. Gall enwi'r ymgeisydd, felly bydd y gwrthrych yn gwybod pwy sy'n dymuno cysylltu, ei resymau dros wneud hynny a disgwyliadau'r person hwnnw, er enghraifft, a yw'n dymuno bodloni neu drosglwyddo gwybodaeth yn unig. Mae angen gwneud yr ymgeisydd yn ymwybodol o hyn. Rhaid i'r gweithiwr a'r asiantaeth fod yn fodlon bod y gwrthrych yn deall goblygiadau eu penderfyniad i gydsynio yn llawn a'u bod yn cael cefnogaeth yn y broses hon.

Os na fydd y gwrthrych yn cydsynio, caiff yr asiantaeth ddarparu gwybodaeth anadnabyddadwy i'r ymgeisydd, ond rhaid iddi ofalu peidio â darparu'n wybodaeth anfwriadol sydd, o'i rhoi ynghyd â'r wybodaeth sydd gan y ymgeisydd eisoes (ar gyfer person mabwysiedig, efallai ei dystysgrif geni neu wybodaeth o'r cofnod mabwysiadu) yn galluogi'r gwrthrych i gael ei adnabod neu ei olrhain.

Weithiau, mae'r ymgeisydd wedi gwneud ei chwiliad ei hun ac mae ganddo eisoes wybodaeth adnabod am y pwnc cyn ceisio gwasanaethau cyfryngol i gysylltu. Yn y sefyllfaoedd hyn, mae'n ofynnol i'r asiantaeth gael caniatâd gwybodus y gwrthrych i unrhyw wybodaeth adnabod ychwanegol gael ei rhannu. Os yw'r ymgeisydd eisoes wedi dod o hyd i'r gwrthrych, dylai'r gweithiwr asiantaeth egluro hyn i'r gwrthrych a dweud wrthynt y gall yr ymgeisydd gysylltu'n uniongyrchol ag ef er nad yw o bosibl wedi cydsynio. Mewn sefyllfaoedd o'r fath, dylai'r asiantaeth drafod unrhyw ffactorau risg neu debygol y mae angen i'r gwrthrych a'r ymgeisydd fod yn ymwybodol ohonynt.

Lle mae testun y cais wedi marw

Yr asiantaeth sy'n gyfrifol am gadarnhau a yw person y cais wedi marw. Os felly, mae gan yr asiantaeth ddisgresiwn i ddatgelu gwybodaeth adnabod am y person. Rhaid iddynt roi sylw i les pawb yr effeithir arnynt os rhennir gwybodaeth adnabod. Dylai'r asiantaeth hefyd ystyried, o leiaf, a yw'n briodol ceisio barn perthynas agosaf y person ymadawedig neu bersonau yn nheulu'r gwrthrych cyn penderfynu a ddylid datgelu'r wybodaeth adnabod. Gall ffactorau megis hyd yr amser ers marwolaeth y person a barn ei berthynas agosaf ddylanwadu ar benderfyniad yr asiantaeth. Yr asiantaeth, yn hytrach na gweithiwr unigol, sydd i benderfynu a ddylid rhannu gwybodaeth adnabod. Rhaid cofnodi'r gwiriadau a wnaed a'r rhesymau dros yr asiantaeth, ynghyd â pha wybodaeth a rannwyd.

Pan ystyrir bod y gwrthrych yn 'analluog' i roi caniatâd gwybodus

Pan fydd yr asiantaeth yn penderfynu nad yw'r gwrthrych yn gallu rhoi caniatâd gwybodus oherwydd, er enghraifft, anhawster dysgu neu nam meddyliol arall, rhaid iddi ystyried y ffactorau sy'n ymwneud â lles pawb yr effeithir arnynt gan y cais. Dylai'r asiantaeth geisio barn eraill cyn penderfynu a yw'n briodol datgelu i'r ymgeisydd unrhyw wybodaeth sy'n adnabod y gwrthrych. Dylai ystyried a ddylid cael cadarnhad meddygol o analluogrwydd, er enghraifft, a yw'r gwrthrych o dan orchymyn y Llys Gwarchod, neu a oes gan unrhyw berson Atwrneiaeth Arhosol mewn perthynas i wneud phenderfyniadau ynglŷn a iechyd a gofal y gwrthrych. Dylai'r asiantaeth ystyried ymgynghori â phriod neu bartner sifil y gwrthrych neu aelodau eraill o'r teulu. Rhaid iddynt ystyried y safbwyntiau hyn a rhoi sylw i les y personau y mae'r cais yn effeithio arnynt cyn gwneud penderfyniad i rannu unrhyw wybodaeth adnabod gyda'r ymgeisydd. Dylid cadw cofnodion o'r rhesymau dros y penderfyniad â chofnod o ba wybodaeth a rannwyd.

Gweler Pennod 5 am ragor o wybodaeth a (Rheoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol (Mabwysiadu Cyn-gychwyn) (Cymru) 2005, Rheoliadau 6 a 7.

1.3.5 Y fframwaith cyfreithiol presennol

Yn fras, mae'r gyfraith yn gwahaniaethu rhwng y pobl hynny a fabwysiadwyd cyn y 30ain o Ragfyr 2005 a'r rhai a fabwysiadwyd ar neu ar ôl y dyddiad hwnnw. Y dyddiad hwn oedd pan ddechreuodd y Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002. Mae rheoliadau a phrosesau gwahanol yn berthnasol ar gyfer rhannu gwybodaeth am person wedi'i fabwysiadu, yn dibynnu ar ddyddiad y gorchymyn mabwysiadu. Mae hefyd yn golygu bod heriau a phroblemau gwahanol i bobl y mae mabwysiadu'n effeithio arnynt a gweithwyr sy'n eu cefnogi, yn dibynnu ar bryd y gwnaed gorchymyn mabwysiadu'r person.

Mabwysiadu cyn cychwyn

Cyfeirir at orchmynion mabwysiadu a wnaed cyn 30eg o Ragfyr 2005 fel mabwysiadu cyn-gychwyn a'r rheoliadau sy'n llywodraethu'r broses ar gyfer cyrchu cofnodion geni a chofnodion mabwysiadu yw Rheoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol (Mabwysiadu Cyn Cychwyn) (Cymru) 2005. Diwygiwyd y rheoliadau hyn yn 2015 i ganiatáu i grŵp ehangach o bobl, y rhai sy'n 'perthynol' i berson mabwysiedig, fod yn gymwys i wasanaethau. Ystyrir y grŵp hwn ym Mhennod 8. Mae agweddau ar gyfreithiau a wnaed cyn Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002 yn dal yn berthnasol i'r grŵp hwn. O fewn y grŵp hwn (y grŵp cyn-gychwyn), mae is-set o bersonau a fabwysiadwyd cyn 12 Tachwedd 1975, y dyddiad y gwnaed diwygiadau i Ddeddf Mabwysiadu 1958. Bydd y grŵp hwn bron yn gyfan gwbl yn cynnwys 'mabwysiadu babanod hanesyddol' yn hytrach na 'mabwysiadu o ofal'. Maent yn wahanol mewn rhai ffyrdd i fabwysiadu diweddarach oherwydd bod y pobl wedi i fabwysiadu oherwydd rhesymau gymdeithasol yn bennaf (yn hytrach nag oherwydd cam-drin neu ddiffyg gallu rhieni), ac oedran presennol y rhai sydd eisiau gwasanaeth – yn enwedig rhieni geni a fydd bellach yng nghanol eu chwedegau neu'n hŷn. Hefyd nhw yw'r grŵp a brofodd fwyaf o gyfrinachedd ynglŷn a fabwysiadu. Mae mabwysiadu a wnaed o 1976-2005 hefyd yn dod o dan reoliadau cyn cychwyn. Mae hwn yn grŵp amrywiol sy'n cynnwys, er nad yw wedi'i gyfyngu i pobl sydd wedi'i fabwysiadu o ofal maeth. Mae pethau cyffredin ar draws pob cyfnod hanesyddol ynglŷn a fabwysiadu yn effeithio ar y person mabwysiedig ac aelodau o'r teulu. Mae Penodau 4-8 yn ymdrin â mabwysiadu cyn cychwyn.

Mabwysiadau ar ôl cychwyn

Lle gwnaed y gorchymyn mabwysiadu ar neu ar ôl 30ain o Ragfyr 2005, cyfeirir at y rhain fel mabwysiadau ar ôl cychwyn. Bydd mwyafrif o fabwysiadau ôl-ddechrau yn blant sy'n cael eu mabwysiadu o ofal. Mae'r broses ar gyfer rheoli a rhannu gwybodaeth am y personau mabwysiedig hyn yn Neddf Mabwysiadu a Phlant 2002 a Rheoliadau Mynediad at Wybodaeth (Mabwysiadau Ôl-gychwyn) (Cymru) 2005. Trafodir mabwysiadu ar ôl cychwyn ym Mhennod 9 a 10.

1.3.6 Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol 2016 (GDPR) a Deddf Diogelu Data 2018

Mae Erthygl 15 o'r Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol yn rhoi'r hawl i unigolyn ofyn i sefydliad rannu data personol (gwybodaeth) a gadwyd amdanynt ar gofnodion y sefydliad hwnnw. Mae'r erthygl yn nodi hawliau ychwanegol o ran cywiro data ac, mewn rhai sefyllfaoedd, dileu data. Yr enw ar y broses ar gyfer gwneud hynny yw gwneud Cais Gwrthrych am Wybodaeth. Mae cofnodion achosion mabwysiadu a'r broses ar gyfer rhannu gwybodaeth o'r rhain wedi'u heithrio o'r darpariaethau hyn yn Erthygl 15 o'r Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol (hawl mynediad gan wrthrych y data) pan wneir y cofnodion hynny gan asiantaeth fabwysiadu. Felly nid yw prosesau Cais Gwrthrych am Wybodaeth yn berthnasol i geisio data personol (gwybodaeth) o gofnodion mabwysiadu; mae'r broses ar gyfer hyn wedi'i nodi yn Neddf Mabwysiadu a Phlant 2002 a'r rheoliadau mabwysiadu amrywiol.

Nid oes gan neb yr hawl i wybod pa ddata personol a gadwir amdanynt ar gofnodion achos mabwysiadu. Fodd bynnag, gall person ofyn am gael gwybod pa ddata personol/gwybodaeth amdanynt sydd ar gofnodion mabwysiadu'r asiantaeth. Mae'r weithdrefn ar gyfer gwneud hyn yn y rheoliadau mabwysiadu. Mae'n bosibl y bydd person mabwysiedig, er enghraifft, am gael gwybodaeth amdano'i hun ar y cofnodion mabwysiadu a hefyd gwybodaeth am pobl eraill, megis rhiant geni neu frodyr a chwiorydd. O ran rhannu'r data personol/gwybodaeth am berson arall, (trydydd parti) rhaid i'r asiantaeth roi cyfle i'r person hwnnw (y trydydd parti) roi caniatâd i'w ddata adnabod personol gael ei rannu neu ganiatáu iddynt nodi pa agweddau y maent yn dymuno peidio â'u rhannu. Mae'r gofyniad hwn yn y rheoliadau yn gyson ag Erthygl 8 o'r Ddeddf Hawliau Dynol. Nid yw'n atal yr asiantaeth rhag rhannu gwybodaeth am berson nad yw'n enwi'r person arall hwnnw (cyfeirir ati fel gwybodaeth nad yw'n adnabod). Mae gan yr asiantaeth fabwysiadu, yn achos mabwysiadau cyn-cychwyn, ddisgresiwn i rannu data person arall, heb ganiatâd, â'r person sy'n gofyn am y wybodaeth honno o dan amgylchiadau penodol. Trafodir arfer disgresiwn mewn perthynas â rhannu gwybodaeth o gofnodion mabwysiadu ym Mhennod 4. Ceir fframwaith gwahanol ar gyfer ceisio gwybodaeth o gofnodion mabwysiadu lle gwnaed y gorchymyn mabwysiadu ar neu ar ôl 30ain o Ragfyr 2005. Ystyrir hyn ym Mhennod 9 a 10.

³Mae'r eithriad (sy'n disodli gorchymyn blaenorol yn eithrio cofnodion mabwysiadu o ddeddfwriaeth diogelu data) ym mharagraff 3(2) Atodlen 4 o'r Ddeddf Diogelu Data. Mae'r eithriadau'n berthnasol i gofnodion mabwysiadu cyn cychwyn ac yn benodol rheoliad 12 o Reoliadau Asiantaethau Mabwysiadu (Cymru) 2005 neu o dan Reoliadau Asiantaethau Mabwysiadu 1983 (O.S. 1983/1964). Ystyrir hyn yn fanylach yn y drafodaeth o enghreifftiau achos.

1.3.7 Cofnodion mabwysiadu a chofnodion gofal: prosesau gwahanol ar gyfer dod o hyd i wybodaeth am gofnodion

Os yw person mabwysiedig wedi treulio amser yng ngofal awdurdod lleol, efallai y bydd am gael gwybod am ei wybodaeth bersonol a gadwir ar ei gofnodion gofal. Nid yw'r broses ar gyfer hyn yr un peth â phan fydd person mabwysiedig yn gofyn am wybodaeth o'i gofnodion mabwysiadu. Mae'r broses o gael mynediad at gofnodion gofal, sef Cais Gwrthrych am Wybodaeth, yn cael ei wneud o dan Ddeddf Diogelu Data 2018. Unwaith eto, rhaid ystyried parchu hawliau preifatrwydd person yr ochr arall â pharch at fywyd teuluol yr unigolyn. Mae gan y rheolwr data yr data personol (a gadwir ar gofnodion gofal) ddisgresiwn o dan y Ddeddf Diogelu Data i rannu gwybodaeth. Fodd bynnag, rhaid iddynt ystyried hawliau pawb y bydd rhannu neu ddal gwybodaeth yn ôl yn effeithio ar eu hawliau. Y gwir amdani yw bod pobl sydd â phrofiad o ofal sy'n cael mynediad i'w ffeiliau gofal yn aml yn gweld bod llawer iawn o wybodaeth yn cael ei golygu o'r ffeiliau hyn oherwydd bod llawer o'r wybodaeth gan drydydd partïon neu'n ymwneud â nhw a bod eu caniatâd i rannu'r wybodaeth naill ai heb ei geisio na'i roi.

Nid yw'r canllaw ymarfer hwn yn ymdrin â mynediad at gofnodion gofal, ond mae rhagor o wybodaeth am hynny i'w chael yn y canllaw ymarfer gan Feast and Jordan (2022) ac ar wefan Family Action family-action.org.uk. Mae'n ddefnyddiol i weithwyr proffesiynol sy'n delio â mynediad at gofnodion mabwysiadu wybod i ble i gyfeirio pobl sydd wedi'u mabwysiadu os ydynt yn dymuno cael mynediad at eu cofnodion gofal.

1.4 Pwyntiau allweddol

- Ariannwyd y gwaith ar y canllaw hwn gan Mabwysiadu Lloegr ac mae barn pobl a fabwysiadwyd, rhieni geni ac ymarferwyr wedi'i dderbyn er mwyn creu y canllawiad ymarfer.
- Mae'r canllaw yn gwahanu'r canllawiau sy'n ymwneud â mabwysiadau a ddigwyddodd cyn 30ain o Ragfyr 2005 (mabwysiadau cyn cychwyn) a mabwysiadau ar neu ar ôl y dyddiad hwn (mabwysiadau ar ôl cychwyn). Mae hyn oherwydd bod y fframweithiau cyfreithiol ar gyfer y ddau grŵp hyn yn sylweddol wahanol.
- Mae'r bennod hon yn nodi'r diffiniadau o'r iaith a ddefnyddir yn y canllaw ymarfer. Mae'r defnydd o iaith mewn mabwysiadu yn cael ei herio, ac wrth weithio gydag unigolion, mae sensitifrwydd i'w dewisiadau yn allweddol.
- Mae gwaith gydag oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu yn cael ei lywodraethu gan ystod o ddeddfwriaeth sylfaenol ynghyd â rheoliadau a chanllawiau ymarfer. Mae'r bennod hon yn rhoi amlinelliad o'r fframwaith cyfreithiol cymhleth hwn.

Pennod 2

Negeseuon o ymchwil

Gall ymarfer proffesiynol mewn gwasanaethau i oedolion y mae mabwysiadu'n effeithio arnynt gael ei gefnogi gan negeseuon o ymchwil i fabwysiadu a mathau eraill o leoli teulu, ac archwilir y negeseuon hyn yn y bennod hon. Fodd bynnag, mae'n bwysig ystyried y cyfyngiadau yr ymchwil. Gall astudiaethau ymchwil nodi tueddiadau a themâu mewn profiad dynol, ond ni allant adlewyrchu union amgylchiadau person unigol. Mewn maes mor gymhleth â mabwysiadu, mae pob sefyllfa yn unigryw, gyda'i chyfres ei hun o ddigwyddiadau, personoliaethau, risgiau a chyfleoedd. Yr her i weithwyr proffesiynol sy'n gweithio gydag oedolion sy'n cael eu heffeithio gan fabwysiadu yw i fod yn wybodus o ymchwil, tra hefyd yn ymwybodol ac yn ymatebol i ffactorau a phrofiadau unigryw sefyllfa pob person.

Mae'r bennod hon yn dechrau gyda chrynodeb o'r newid yn wyneb mabwysiadu yng Nghymru a Lloegr, gan gynnwys newidiadau o ran bod yn agored a chyswllt. Yna mae'n amlinellu negeseuon allweddol o ymchwil i'r ffyrdd y gall mabwysiadu effeithio ar fywydau pobl a fabwysiadwyd, perthnasau geni a rhieni mabwysiadol. Ystyrir ymchwil sy'n mynd i'r afael â themâu colled a hunaniaeth, a ddilynir gan drosolwg o astudiaethau sy'n archwilio'r materion i bob parti pan fydd pobl fabwysiedig a pherthnasau geni yn chwilio am ei gilydd ac yn cysylltu â'i gilydd.

2.1. Newid yn gyfraith fabwysiadu dros y blynyddoedd

Mae hanes mabwysiadu yng Nghymru a Lloegr dros y ganrif ddiwethaf yn rhoi cyd-destun ar gyfer deall yr ystod o wasanaethau a ddarperir ar hyn o bryd i oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu. Yma, crynhoir yr hanes hwn yn fyr.

Cyflwynodd Deddf Mabwysiadu Plant 1926 y mabwysiadau cyfreithiol cyntaf yn y DU ac roedd yn berthnasol i Gymru a Lloegr. Cyn hyn, roedd mabwysiadau yn anffurfiol ac yn cael eu trefnu'n breifat (Keating, 2009). Sefydlodd Deddf 1926 berthynas gyfreithiol a pharhaol rhwng y plentyn a'r rhieni mabwysiadol, gan derfynu hawliau'r rhieni geni dros y plentyn a'u trosglwyddo i'r rhieni mabwysiadol. Rhoddwyd tystysgrif mabwysiadu i'r rhieni mabwysiadol a seliwyd y gofrestr sy'n cysylltu cofnodion geni a mabwysiadu'r person. Tanlinellwyd cyfrinachedd mewn mabwysiadu gan Ddeddf Mabwysiadu Plant 1949 a oedd yn caniatáu i hunaniaeth y rhieni mabwysiadol gael ei chuddio y tu ôl i rif cyfresol (Keating, 2009). Roedd hwn yn newid sylweddol o'r ddeddfwriaeth flaenorol. Fe anogwyd y deddf ac asiantaethau fabwysiadu fod ddim hawl efo'r rhieni geni wybod gwybodaeth am y rhieni fabwysiadu. Mae Cretney (2005), Howe and Feast (2000) a Triseliotis et al, (2005) yn darparu crynodebau defnyddiol o hanes cyfreithiol mabwysiadu.

⁴Dilynwyd hyn gan Ddeddf Mabwysiadu Plant (Gogledd Iwerddon) 1929 a Deddf Mabwysiadu Plant (Yr Alban) 1930.

Roedd y rhan fwyaf o'r mabwysiadau yn ystod degawdau canol yr 20fed Ganrif yn fabanod gwyn iach a oedd wedi'u geni i fenywod nad oedd yn briod ac a oedd yn wynebu cywilydd, stigma a diffyg cefnogaeth i fod yn rhiant sengl. Roedd y babanod hyn fel arfer yn cael eu mabwysiadu gan barau priod anffrwythlon a dim ond ychydig iawn o wybodaeth a rannwyd rhwng y ddau deulu, a chynghorwyd pob parti i frwr ymlaen fel pe na bai'r mabwysiadu wedi digwydd. Yn y canllaw ymarfer hwn, cyfeirir at y mabwysiadau hyn fel 'mabwysiadau babanod hanesyddol'.

Mae gweithio gyda rhieni geni sydd â phlant a fabwysiadwyd yn ystod y cyfnod hanesyddol hwn yn gofyn am ddealltwriaeth o'r hyn wnaeth rhieni brofi ar y pryd, a sut y gallai hyn fod wedi effeithio arnynt wedyn. Cafodd agweddau tuag at Famau di-briod yng nghanol yr 20fed ganrif eu gefnogi gan ddamcaniaethau am aflonyddwch seicolegol a/neu wyredd moesol merched beichiog di-briod (Cyd-bwyllgor ar Hawliau Dynol, 2022; Rowe, 1966). Mae llawlyfr a ysgrifennwyd ar gyfer gweithwyr mabwysiadu yng nghanol y 1960au yn dadlau, er bod angen i weithwyr cymdeithasol "dderbyn" eu cleientiaid, "nad yw'n angenrheidiol, nac yn ddefnyddiol hyd yn oed, i esgus cymeradwyo ymddygiad y fam ddibriod" (Rowe, 1966, t. 32). Mae agweddau cymdeithasol a phroffesiynol y gorffennol yn helpu i ddeall y cywilydd a'r euogrwydd a brofodd mamau adeg y mabwysiadu a thros y blynyddoedd dilynol, ac a fydd yn effeithio ar eu profiadau gydag asiantaethau mabwysiadu a darparwyr gwasanaethau cyfryngol yn y presennol. Mae llawer o straeon mamau geni yn cael eu cofnodi'n deimladwy yn adroddiad Pwyllgor Tŷ'r Arglwyddi a Thŷ'r Cyffredin ar yr ymchwiliad i'r mater hwn (JCHR, 2022). Disgrifiodd yr adroddiad hwn (JCHR, t. 11) y 'dos dwbl' o gywilyddio a ddioddefodd y mamau: yn gyntaf, y stigma o fod yn feichiog allan o briodas, ac yn ail y stigma o 'roi' eu babi i ffwrdd" (t. 11). Amlygir diffyg dynoliaeth mewn arferion mabwysiadu hanesyddol yn y cyfnod 1949-76 a daeth yr adroddiad i'r casgliad bod yr arferion hyn yn gyfystyr â thorri'r hawl i fywyd teuluol.

Er bod llawer o fabwysiadau ar yr adeg hon wedi'u trefnu gan yr asiantaethau mabwysiadu cynyddol, roedd hefyd yn bosibl i unigolyn preifat (efallai meddyg neu fydwaig) drefnu i fabi gael ei gymryd oddi wrth ei fam geni (gyda chaniatâd y fam, er yn anfoddog yn aml ac o dan bwysau teuluol a chymdeithasol) a'i leoli gyda rhieni mabwysiadol. Byddai'r rhieni hyn wedyn yn cael 'asesiad lles' gan yr awdurdod lleol ac yn gwneud cais i'r llys i fabwysiadu'r plentyn. Cyfeiriwyd at fabwysiadau a drefnwyd fel hyn fel mabwysiadau 'preifat' neu 'fabwysiadau nad ydynt yn asiantaethau' a chawsant eu gwneud yn anghyfreithlon ym 1982.

Math arall o fabwysiadu, a gynyddodd yn raddol o'r 1950au hyd at ganol y 1970au oedd y plant a fabwysiadwyd gan eu rhiant a'u llys-riant (mabwysiadau llys-riant). Tyfodd y mabwysiadau hyn ochr yn ochr â stigmatiddio anghyfreithlondeb ac ysgariad ac yn aml eu bwriad oedd cuddio hanes bywyd cynnar y plentyn. Roedd cyfreithiau sy'n ymwneud ag anghyfreithlondeb wedi'u diwygio ar wahanol adegau yn ystod yr 20fed ganrif, ond nid tan Ddeddf Diwygio Teuluoedd 1987 y dilëwyd yn y diwedd y gwahaniaethau cyfreithiol rhwng plant a aned i rieni priod neu ddibriod. Daeth goblygiadau gwahardd rhiant gofalgwr yn gyfreithiol o fywyd plentyn yn fwy amlwg ac annerbyniol a gostyngodd nifer o mabwysiadau llys-riant yn gyflym o'u huchafbwynt (14,000) ym 1974, er gwaethaf y cynnydd cyflym yn nifer o llys-deuluoedd yn ystod y cyfnod hwn (Masson et al, 1983, Llyfrfa Ei Mawrhydi (Adroddiad Houghton) 1972).

Gwelodd y 1950au a'r 60au gynnydd cyson yn nifer y gorchmynion mabwysiadu a roddwyd ym mhob un o'r tri grŵp a grybwyllwyd uchod. Mae'n anodd sefydlu ffigur manwl gywir ar gyfer nifer y mabwysiadau babanod hanesyddol. Roedd y ffigurau ar gyfer ailgofrestru genedigaethau—y broses a ddefnyddiwyd i 'gyfreithloni' plentyn a aned i rieni dibriod trwy fabwysiadu (er y bydd rhai o'r mabwysiadau plant hyn wedi bod gan eu rhieni biolegol/llys-rieni) yn dod i gyfanswm o 185,000 yng Nghymru a Lloegr rhwng 1949 a 1973 (Cyd-bwyllgor ar Hawliau Dynol, 2022).

O'r 1960au ymlaen, fodd bynnag, daeth pwysigrwydd 'clymau gwaed' ei gydnabod yn ehangach (McWhinnie, 1966) ac amlygodd astudiaeth arloesol (Triseliotis, 1973) bwysigrwydd i bobl fabwysiedig wybod rhywbeth o'u gwreiddiau at ddibenion ymarferol a llesiant emosiynol. Roedd yr ymchwil hwn yn sail i Adroddiad Houghton (HMSO, 1972) ac roedd y ddeddfwriaeth a ddilynodd yn caniatáu i oedolion mabwysiedig gael mynediad at eu cofnod geni gwreiddiol (Deddf Plant 1975).

O ddiwedd y 1960au, bu newidiadau mawr mewn mabwysiadu. Roedd effeithiau'r bilsen atal cenhedlu, mynediad at derfynu beichiogrwydd yn gyfreithlon (Deddf Erthyly 1967) ac agweddau mwy rhyddfrydol at fod yn rhiant dibriod yn golygu bod nifer y babanod a roddwyd i'w mabwysiadu wedi gostwng yn ddramatig. Ar yr un pryd, tynnodd cyhoeddiad 'Children Who Wait' (Rowe a Lambert, 1973) sylw cyhoeddus a phroffesiynol at gyflwr y nifer fawr o blant a oedd yn byw mewn cartrefi plant heb fawr o obaith y byddai gofal teuluol ar gael iddynt, gyda phlant du a lleiafrifoedd ethnig yn cael eu gorgynrychioli yn y grŵp hwn (Fitzherbert, 1967). Felly, dechreuodd ffocws mabwysiadu symud tuag at blant hŷn a phlant ag anghenion ychwanegol, wedi'i fywiogi gan y neges 'Nid oes unrhyw blentyn yn anfabwysiadadwy' a oedd yn cael ei hyrwyddo yn America. Darparwyd paratodau a chefnogaeth ar gyfer lleoli plant du, hŷn ac anabl gan asiantaethau mabwysiadu (Churchill et al, 1979) a chafodd plant lleiafrifoedd ethnig Prydeinig sylw penodol trwy Brosiect Mabwysiadu Prydain (BAP). Roedd y prosiect hwn yn canolbwyntio ar ddod o hyd i deuluoedd ar gyfer plant lleiafrifoedd ethnig Prydeinig ac yn arwain symudiad tuag at fabwysiadu traws-hiliol, gyda'r mwyafrif yn cael eu rhoi efo teuluoedd gwyn (Raynor, 1970).

Erbyn yr 1980au, felly, roedd mabwysiadu wedi mynd trwy newid sylfaenol, o fod yn wasanaeth ar gyfer cyplau anffrwythlon, i wasanaeth i ddarparu bywyd teuluol i blant a oedd yn y system ofal ac yn methu â dychwelyd adref. Roedd y rhan fwyaf o'r plant hyn y tu hwnt i'w babandod ac roedd gan lawer ohonynt anghenion corfforol, emosiynol a datblygiadol ychwanegol. Yn y canllaw ymarfer hwn, cyfeirir at y mabwysiadau hyn fel 'mabwysiadau o ofal'. Er bod mabwysiadu o ofal wedi bod yn bennaf ers y 1980au, nid yw mabwysiadu babanod/plant a leolwyd gan rieni wedi diflannu'n llwyr. Er enghraifft, mewn carfan o blant a fabwysiadwyd ym 1996-7, gosodwyd 14% fel babanod newydd-anedig gan famau sengl, cafodd 24% arall eu rhoi efo riant/rhieni am amrywiaeth o resymau cymhleth lle'r oedd rhieni'n cael trafferth ymdopi ag anghenion cymhleth eu plant, yn aml naill ai oherwydd eu hanghenion cymhleth eu hunain (Neil, 2000). Yn y ddau grŵp hyn, roedd canran y rhieni o gefndiroedd ethnig lleiafrifol neu grefyddol yn uwch na phlant a fabwysiadwyd o ofal, mewn llawer o achosion oherwydd y pwysau a roddwyd ar rai menywod (yn enwedig menywod Asiaidd) gan eu teulu a'u cymuned lle'r oedd bod yn rhiant sengl yn gywilyddus (fel yr amlygwyd hefyd gan Selwyn a Wijedesa, 2010).

2.2 Canlyniadau mabwysiadu

Mae mabwysiadu yn rhywbeth sydd yn anodd i fesur i gael deall canlyniadau i fabwysiadu. Er enghraifft, canlyniad pwy sydd i'w fesur a pha feini prawf sydd i'w defnyddio? Os oes cymariaethau i'w gwneud, a ddylid eu gwneud â'r canlyniadau ar gyfer teuluoedd geni neu â mathau eraill o ofal? Gall safbwyntiau'r plentyn mabwysiedig, y teulu mabwysiadol a'r teulu biolegol fod yn wahanol. Er hynny, gall mabwysiadu sy'n para 'am oes' fod yn anhapus tra gall un arall sy'n tarfu arwain at berthnasoedd agos a gwerth chweil yn nes ymlaen. Rhaid felly edrych yn feirniadol ar ymchwil i ganlyniadau, a dylid cydnabod cyfyngiadau unrhyw safbwynt unigol neu gyfres o fesurau.

Mae astudiaethau o fabwysiadu babanod hanesyddol yn adrodd bod hwn yn ddull llwyddiannus o gyflawni bywyd teuluol yn y rhan fwyaf o achosion (Triseliotis et al, 2005; Howe a Feast, 2000). Fodd bynnag, i leiafrif sylweddol mae tystiolaeth o anawsterau emosiynol i'r person mabwysiedig. Edrychodd Raynor (1980) ar fabwysiadau babanod hanesyddol lle'r oedd y rhan fwyaf o bobl wedi'u mabwysiadu wedi cyrraedd oedolaeth a chanfod bod tua 80% yn fodlon â'u profiadau o fywyd teuluol mabwysiadol, er bod llawer o'r gweddill yn byw mewn amgylchiadau hynod o anhapus. Mae Kadushin (1980) yn rhoi trosolwg eang o astudiaethau mabwysiadu babanod hanesyddol ôl-weithredol ac yn dod i'r casgliad, yn yr un modd, bod tua 86% yn llwyddiannus ar ystod o fesurau, gyda'r gweddill yn profi anawsterau sylweddol.

Ar gyfer plant sy'n cael eu mabwysiadu y tu hwnt i fabandod, mae ymchwil yn dangos yn gyson bod y gyfradd methiant mabwysiadu yn cynyddu'n gyson gydag oedran y plentyn pan yn gael ei gosod efo'r rhieni fabwysiadu. Darganfydd Thoburn a Rowe (1988) fod gyfradd fethiant o 22% ar gyfer 1,165 o plant efo 'anghenion arbennig' a wnaed gan 24 o asiantaethau mabwysiadu gwirfoddol a gwelwyd cynnydd i 48% ar gyfer plant 12 oed pan yn symud i fyw efo'r teulu mabwysiedig. Mae profiad plant o ansawdd gofal gwael hefyd yn allweddol ac yn ychwanegu risg o ganlyniadau negyddol (Rushton et al, 1995). Astudiodd Howe (1996) yn ôl-weithredol grŵp cymysg o fabwysiadau babanod hanesyddol a phlant a leolwyd o'r system ofal a chymharu eu canlyniadau. Roedd yna batrwm cyffredinol lle'r oedd profiadau cynnar niweidiol yn anodd i fabwysiadwyr a'r plant.

Yn fwy diweddar, mae Palacios et al (2018) wedi adolygu'r ymchwil bresennol ar fethiant mabwysiadu. Mae'r awduron hyn yn amlygu problem amrywiaeth mewn terminoleg a mesur wrth astudio'r maes hwn, a adleisir yn yr amrywiaeth o bolisiâu mabwysiadu a chasglu data yn rhyngwladol. Fodd bynnag, maent yn nodi ffactorau cyffredin sy'n ymwneud â phlant ar draws ystod eang o astudiaethau. Mae'r rhain yn cynnwys oedran y plentyn pan yn symud i fyw efo'r rhieni fabwysiadu, profiadau cynnar, oedran y plentyn pan mae'r fethiant yn digwydd (plentyn yn dechrau ei harddegau yn fwy cyffredin) a anawsterau emosiynol ac ymddygiadol y plentyn. Mae'r awduron hefyd yn nodi bod ffactorau sy'n ymwneud â rhieni (fel perthnasoedd cwpl, cymhellion, disgwyliadau'r plentyn, ymrwymiad, arferion magu plant) a ffactorau lefel gwasanaeth hefyd yn ddylanwadol.

Mae rhai astudiaethau o ganlyniadau mabwysiadau traws-hiliol wedi'u beirniadu (Barn, 2000) am nodi problemau hunaniaeth hiliol/ethnig ac eto wedi dod i'r casgliad bod y mabwysiadau yn 'llwyddiannus' ar y cyfan. Mae astudiaethau eraill o fabwysiadu traws hiliol yn adlewyrchu rhai canlyniadau cadarnhaol ond maent hefyd wedi datgelu heriau ychwanegol sylweddol i bobl fabwysiedig, yn enwedig o ran hunaniaeth ac ymdeimlad o berthyn (er enghraifft, Thoburn 2000; Howe a Feast 2000; Barn a Kirton 2012).

2.3 Cyswllt ar ôl mabwysiadu

Roedd symudiad sefydlogrwydd y 1970au a'r 80au yn ymateb i effeithiau plant yng ngofal awdurdodau lleol, heb unrhyw gynllun clir ar gyfer y dyfodol. Gyda hyn daeth y gred, yn seiliedig ar ddamcaniaethwyr fel Goldstein, Freud a Solnit (1980) ei bod yn angenrheidiol i blant gael ei gwahanu yn llwyr oddi wrth ofalwyr blaenorol er mwyn ffurfio ymlyniad i'w rhieni mabwysiadol. Felly, ar y cyfan nid oedd mabwysiadau ar yr adeg hon yn cael ei annog i cefnogi cyswllt, neu roedd cyswllt wedi'i gyfyngu i gynllun i cyfnewid llythyrac ac weithiau ffotograffau, a anfonwyd trwy'r asiantaeth fabwysiadu.

Dechreuodd agweddau at gyswllt newid rhywfaint tua diwedd yr 1980au. Cyflwynodd Deddf Plant 1989 y cysyniad o weithio mewn partneriaeth efo rhieni geni. Gallai rhiant geni wneud cais am orchymyn cyswllt 'Adran 8' mewn gwrandawiadau 'rhyddhau' a gwrandawiadau mabwysiadu. Gellid hefyd ceisio caniatâd i wneud cais am orchymyn cyswllt ar ôl mabwysiadu. Ar yr adeg hon hefyd, gellid clywed lleisiau pobl fabwysiedig wrth iddynt chwilio am rieni geni a'u hanghenion am eisiau gwybod mwy am ei bywyd cynnar ac i cefnogi eu hunaniaeth (Lifton, 1979; Leitch, 1984; Toynbee, 1985). Yn yr un modd, tynnwyd sylw at mamau geni a oedd wedi cael eu gwahanu oddi wrth eu babanod trwy fabwysiadu, heb unrhyw wybodaeth am eu cynnydd na'u lles dilynol (Howe et al, 1992). Dechreuodd tystiolaeth ddod i'r amlwg y gallai plant ffurfio ymlyniadau newydd tra'n cadw cysylltiad â pherthnasoedd o'r gorffennol (Triseliotis, 1993).

Roedd y flynyddoedd cynnar o fod yn fwy agored y potensial i oresgyn effeithiau niweidiol cyfrinachedd a gwadu a oedd wedi nodweddu mabwysiadu yn y gorffennol ac mae tystiolaeth bod y nod hwn wedi'i gyflawni i ryw raddau (Neil et al, 2015). Fodd bynnag, mae ymchwil hefyd wedi canfod bod cynllunio cyswllt wedi aros yr un fath ers y 1980au, gydag ychydig iawn o gynnydd tuag at fod yn fwy agored, er gwaethaf tystiolaeth y gall hyn fod yn fuddiol. Dim ond ar gyfer lleiafrif o blant y gwneir cynlluniau ar gyfer cyswllt uniongyrchol. Mae gan y rhan fwyaf o fabwysiadau gynllun ar gyfer cyswllt anuniongyrchol, ond yn ymarferol, mae mwy na hanner y rhain yn dueddol o beidio â gwireddu, neu yn dod i ben, yn aml yn fuan ar ôl y gorchymyn mabwysiadu gael ei wneud (Jones a Henderson, 2017; Meakings et al, 2017; Neil et al, 2015).

2.4 Themâu colled a hunaniaeth

Daw themâu colled a hunaniaeth i'r amlwg yn gryf o ymchwil sy'n archwilio profiadau pobl fabwysiedig a pherthnasau geni, ac mae'r themâu hyn yr un mor arwyddocaol yng nghanfyddiadau astudiaethau sy'n ymdrin â mabwysiadu babanod yn y gorffennol â rhai plant a fabwysiadwyd o ofal.

Ar gyfer y plentyn a'r oedolyn mabwysiedig, mae mabwysiadu'n awgrymu cymysgedd cymhleth o enillion a cholledion. Fel y gwelsom, mae'r rhan fwyaf o achosion mabwysiadu yn rhoi manteision bywyd teuluol sefydlog a chariadus i fabanod a phlant hŷn. Ar yr un pryd, mae mabwysiadu yn golygu colli perthnasoedd allweddol ag aelodau o'r teulu geni, colli eu hunaniaeth fel aelod o'r gymuned teulu geni. I rieni geni, mae ymwahaniad cyfreithiol ac emosiynol oddi wrth eu plentyn yn ffurf unigryw a chymhleth o golled sy'n cynnwys colli eu hunaniaeth fel rhiant, tra'n cadw'r cysylltiad geni â'r plentyn. Mae materion colled a hunaniaeth ar gyfer pob un o'r grwpiau hyn yn cael eu harchwilio yn yr adran ganlynol.

2.4.1 Pobl wedi'u mabwysiadu

Mae pob mabwysiadu yn golygu bod y plentyn yn colli ei rieni geni, aelodau eraill o'r teulu geni ac efallai brodyr a chwiorydd y presennol a'r dyfodol. Hyd yn oed mewn mabwysiadu llys-riant mae'r plentyn yn colli'r cysylltiad cyfreithiol ag un o'i rieni geni. Ar gyfer plant hŷn sy'n cael eu mabwysiadu o ofal, bydd y gofalcwyr maeth y maent wedi dod i'w hadnabod ac ymddiried ynddynt hefyd yn cael eu colli, yn ogystal â theulu ehangach y gofalcwyr maeth a'u rhwydwaith o ffrindiau, teulu, anifeiliaid anwes, a'r gymuned. Mae'n bwysig nodi yma y gall teimladau o golled a galar am berthynas ddigwydd hyd yn oed pan na fu cyfle i brofi'r berthynas honno.

Mae pobl mabwysiedig yn adrodd teimladau emosiynol eang oherwydd yr colledion hyn. Mae rhai yn cymryd yr agwedd eu bod wedi derbyn yr holl gariad a chefnogaeth sydd eu hangen arnynt gan eu teulu mabwysiadol ac felly mae effaith colli aelodau o'r teulu geni yn llai o ganlyniad.

Efallai y bydd gan rai deimladau cymysg neu amwys. I eraill, mae'r ymdeimlad o golled yn ddwys, yn aml ynghyd â theimladau o ddyhead, hunan-fai, gwrthodiad a grac (Neil et al, 2015; Fargas-Malet a McSherry, 2020). Mae'n bwysig nodi bod ymatebion a theimladau pobl tuag at eu fabwysiadu fel arfer yn newid yn ystod eu hoes (Brodzinsky, 2011). Er enghraifft, mae Penny et al (2007) yn darparu model trawstoriadol o bobl wedi'u mabwysiadu yng nghanol oes ac yn nodi gwahanol gamau o 'werthuso', gan gynnwys diffyg ymwybyddiaeth, ymwybyddiaeth gynyddol a chydbwyso colledion ac enillion a allai ddarparu datrysiaid.

Mae ffurfio hunaniaeth yn gam cyffredinol o ddatblygiad dynol ac fel arfer mae'n dechrau yn ystod eu harddegau, pan fydd pobl ifanc yn aml yn arbrofi â gwahanol ymddygiadau ac ymddangosiadau wrth chwilio am ymdeimlad o'i 'hunan'. Mae'r cwestiwn 'Pwy ydw i?' yn allweddol i hyn ac fel arfer mae'n broses hylifol, gyda hunaniaeth fwy cyson yn esblygu drwy fod yn oedolyn (Erikson, 1968; Grotevant, 1997). Mae mabwysiadu yn codi cwestiynau ychwanegol ynghylch hunaniaeth a pherthyn. Mae ansicrwydd ynghylch 'O ble ydw i'n dod?' 'Pam cefais i fy mabwysiadu?' a 'I ble ydw i'n perthyn?' yn cael eu mynegi'n gyffredin gan bobl ifanc mabwysiedig (Grotevant a Von Korff, 2011). Mae cwestiynau ynghylch ag hunaniaeth yn cael eu cymhlethu gan haenau ychwanegol o wahaniaeth gan rieni mabwysiadol megis ymddangosiad corfforol, diwylliant - gan gynnwys dosbarth ac ethnigrwydd, anabledau, a thalentau (Grotevant, 1997).

Yn yr un modd ag agweddau eraill ar y profiad mabwysiadu, mae'r broses o ffurfio hunaniaeth fabwysiadol yn amrywio'n fawr ac yn agored i newid ar draws yr oes. Mae astudiaeth hydredol (Neil et al 2015) a ddilynodd blant mabwysiedig hyd at eu hareddegau ac oedolaeth ifanc yn nodweddu'r ystod hon ac yn nodi pedwar patrwm o ffurfio hunaniaeth fabwysiadol:

- **Cydlynol**

Roedd gan bobl ifanc lefelau uchel o archwilio mabwysiadu a oedd wedi adeiladu naratifau manwl a chydlynol o amgylch cwestiynau hunaniaeth.

- **Heb ei archwilio**

Roedd gan bobl ifanc lefelau isel o archwilio a diddordeb mewn teulu geni ac ymdeimlad cryf o hunaniaeth gyda'u teulu mabwysiadol.

- **Datblygu**

Roedd gan bobl ifanc angen ac awydd cryf am archwiliad pellach, gyda hunaniaeth eu teulu geni yn teimlo'n ansefydlog neu'n gwrth-ddweud ei gilydd.

- **Darniog**

I'r bobl ifanc hyn, roedd hunaniaeth eu teulu genedigol yn ddigyswllt ac heb ei ddatrys, gyda theimladau cryf o teimlo'n grac, trist neu golled. Ar yr un pryd, gwelwyd bod eu hunaniaeth fabwysiadol yn stigmatiddio, yn anghyfforddus ac yn emosiynol.

Mae ffurfio hunaniaeth fabwysiadol yn digwydd yn y teulu mabwysiadol, ac roedd y cyfrinachedd ynghylch mabwysiadau'r gorffennol yn niweidiol yn y cyd-destun hwn. Mae 'agoredrwydd cyfathrebu mabwysiadu' neu allu'r rhieni mabwysiadol i siarad yn agored ac yn briodol â'u plant am eu teulu geni a'r rhesymau dros eu mabwysiadu wedi'u nodi fel agwedd bwysig o ffurfio hunaniaeth mabwysiadol (Brodzinsky, 2005, 2006). Mae sgysiau hamddenol am fabwysiadu fel rhan o fywyd teuluol arferol yn rhoi cyfleoedd i bobl ifanc ofyn cwestiynau a phrosesu eu meddyliau a'u teimladau heb deimlo'n euog. Mae'r sgysiau hyn yn fwy tebygol o ddigwydd pan fo cyswllt anuniongyrchol neu wyneb yn wyneb ag aelodau o'r teulu geni, efallai oherwydd bod mabwysiadwyr sy'n cyfathrebu'n agored yn fwy tebygol o fod yn rhan o drefniadau cyswllt (Neil et al, 2015; Grotevant a Van Korff, 2011).

Cyfwelodd Neil et al (2023) efo 40 o ddynion a merched mabwysiedig, y rhan fwyaf ohonynt wedi'u mabwysiadu o ofal ac â hanes o adfyd. Defnyddiwyd dadansoddiad naratif i archwilio sut roedd dod yn rhiant yn effeithio ar eu teimladau ynghylch cael eu mabwysiadu ac effaith mabwysiadu arnynt fel rhieni.

Amlygodd yr astudiaeth hon y potensial i ail-feddlw am materion yn ymwneud â mabwysiadu ac i gwestiynu hunaniaeth ymhellach ('beth mae fy mabwysiad yn ei olygu i mi fel rhiant?'). Gallai'r cwestiwn hwn ysgogi pryderon ynghylch ailadrodd y patrymau negyddol o gam-drin ac esgeulustod o'u plentyndod eu hunain. I rai cyfranogwyr, roedd magu plant yn cynnwys heriau oherwydd eu gorffennol, ond i eraill roedd yn cynnig cyfle i fynd i'r afael â'u hanawsterau a thorri cylchoedd negyddol y gorffennol.

I bobl sydd wedi'u mabwysiadu'n draws hiliol, mae cymhlethdodau ychwanegol yn y profiad o gael eu mabwysiadu ac o ran ffurfio hunaniaeth. Gall teimladau o fod yn annhebyg i'w rhieni mabwysiadol fod yn arbennig o ddwys ar gyfer plant sydd wedi'u mabwysiadu'n draws-hiliol. Mewn cymdeithas sy'n gwerthfawrogi 'cysylltiadau gwaed', mae eu statws mabwysiadol yn cael ei amlygu'n gyson ac yn amodol ar farn a chanfyddiadau eraill (Triseliotis et al, 2005). Yn ogystal, mae pob teulu sy'n mabwysiadu'n drawshiliol yn destun hiliaeth unigol, sefydliadol a systemig. Gall hiliaeth fod trwy sylwadau amlwg, bygythiadau neu drais corfforol. Mae astudiaethau wedi dangos bod plant yn aml yn wynebu'r pethau hyn ar eu pen eu hunain oherwydd efallai nad yw rhieni gwyn yn ymwybodol neu'n ddiystyriol o brofiadau eu plant o hiliaeth (Docan-Morgan, 2011; Samuels, 2009).

Mae canfyddiadau arolwg yn y DU o blant ac oedolion du sydd â phrofiad o ofal (Denton, 2021) yn tanlinellu heriau ychwanegol i blant sydd wedi'u rhoi mewn teulu drawshiliol. Mae themâu cyson yn cynnwys effaith negyddol ac yn aml gydol oes os nad ydynt yn gallu:

- hyrwyddo diwylliant a hunaniaeth y plentyn
- hyrwyddo gofal gwallt a chroen priodol a diet
- paratoi'r plentyn i ddelio'n briodol â hiliaeth a gwahaniaethu
- cynrychioli 'gofod diogel' i glywed a deall llais y plentyn du
- paratoi'r plentyn i ailgysylltu â'i gymuned yn nes ymlaen.

2.4.2 Perthnasau geni

Bu sawl astudiaeth sydd wedi archwilio profiadau'r rhieni geni y gosodwyd eu babanod i fabwysiadu o dan y system 'cofnodion caeedig' yn y negawdau canol hyd at y 20fed ganrif. Mae llawer ohonynt (e.e. Argent, 1988; Howe et al, 1992; Triseliotis et al, 2005) yn cynnwys adroddiadau mamau geni o feichiogrwydd a genedigaeith pan oeddent yn teimlo gwarth, heb eu cefnogi a'u bychanu. Mae mamau geni yn aml yn disgrifio cyfnod o ofalu am eu babi a bondio ag ef cyn y digwyddiadau trawmatig yn ymwneud â symud y babi o'u gofal. Mae'r adroddiadau hyn yn aml yn disgrifio penderfyniadau allweddol sy'n cael eu tynnu oddi wrth y fam a'u gwneud yn aml gan ei rhieni a gweithwyr proffesiynol cysylltiedig. Mae menywod yn adrodd am yr anobaith a'r ymdeimlad o ddiymadferthedd a grëwyd gan y golled hon o asiantaeth, ynghyd ag etifeddiaeth o ddiffyg ymddiriedaeth mewn gweithwyr proffesiynol a sefydliadau mabwysiadu.

Mae llawer o famau geni yn cymharu'r gwahanu oddi wrth eu plentyn â phrofiad plentyn yn marw, ac eto mae cymhlethdodau ychwanegol, oherwydd er bod y plentyn wedi mynd o'i fywyd, maent yn parhau i fyw yn rhywle arall. Maent yn absennol yn gorfforol, ond yn seicolegol yn bresennol yn llawn ym meddwl y rhiant geni, gan greu teimladau hynod boenus a dryslyd, y cyfeirir atynt yn aml fel 'colled amwys' (Boss, 1999). Yn hanesyddol, i lawer o famau biolegol, nid oedd llawer o gyfle i gael cymorth teulu neu gefnogaeth ehangach gyda'u teimladau, gan fod eu beichiogrwydd yn aml yn cael ei guddio neu ei negyddu ac roedd y broses fabwysiadu yn eu hannog i anghofio am eu babi a 'bwrw ymlaen â'u bywydau'. Cafodd eu galar ei orchuddio oherwydd chyfrinachedd a chywilydd (Doka, 1989).

Mae astudiaethau wedi dangos y gall poen o colli plentyn i fabwysiadu effeithio ar y teulu geni hyd oes a dwysáu dros amser. Mae'r ymatebion yn cynnwys iechyd meddwl gwael, perthnasau amharedig, caethiwed, anffrwythlondeb neu ceisio goramddiffyn unrhyw plant yn eu gofal.

Mae iselder yn cael ei adrodd yn gyffredin a'i gysylltu â theimladau o euogrwydd, dictter, tristwch, galar a meddwl yn gyson am y plentyn (Howe et al, 1992; Logan, 1996). Mae rhai astudiaethau, fodd bynnag, yn nodi ystod ehangach o brofiad. Er enghraifft, darganfuwyd Bouchier et al (1991) fod tua dwy ran o dair o'u sampl o 49 o fenywod wedi addasu'n dda neu'n weddol dda, gyda chanlyniadau gwell yn gysylltiedig â menywod iau a oedd wedi priodi ar ôl colli'r plentyn ac wedi cael cefnogaeth dda gan y teulu, y proffesiwn meddygol a'r asiantaeth fabwysiadu.

Mae tadau geni wedi cael llai o sylw gan ymchwilwyr, ond mae astudiaethau'n tueddu i fod yn debyg i profiadau famau geni (er enghraifft, Triseliotis et al, 2005). Mae Clapton (1997) yn adolygu'r ymchwil i dadau geni a roddwyd eu babanod i'w mabwysiadu ac yn canfod profiadau tebyg o dristwch, cywilydd a colled. Fel arfer nid oedd tadau geni oedd ddim yn briod â'r fam geni yn cael eu henwi ar y dystysgrif geni. I lawer o ddynion, roedd teimladau poenus ychwanegol yn gysylltiedig ag eithrio o'r broses fabwysiadu, y gwrandawriad llys ac o unrhyw gysylltiad â'r plentyn. Mae rhai dynion yn adrodd am effeithiau gofidus a thrallodus yn parhau trwy gydol eu hoes oherwydd y fabwysiadu.

I rieni geni ac yn aml neiniau a theidiau plant sy'n cael eu mabwysiadu o ofal, mae ei teimladau yn debyg, sy'n cael ei waethgu'n aml gan y broses gyfreithiol y maent yn ei disgrifio fel annheg, dieithrio a gelyniaethus ac nad oes ganddynt unrhyw reolaeth neu synnwyr o asiantaeth drosto (Neil et al, 2010; Mermania et al, 2015). Mae perthnasoedd gyda gweithwyr cymdeithasol yn aml yn mynd yn ofnus neu'n chwalu yn ystod y broses fabwysiadu, sy'n golygu bod y rhieni geni yn llai tebygol o fod yn rhan o gynllunio ar gyfer cyswllt neu ddarparu gwybodaeth i helpu gydag anghenion hunaniaeth y plentyn (Neil et al, 2010).

Mae ymchwil diweddar wedi canolbwyntio ar y materion sy'n gysylltiedig â rhieni'n colli sawl plentyn i'r system ofal a/neu'n cael gwared ar eu plentyn adeg ei eni. Mae'r materion hyn yn berthnasol yma, gan fod y plant hyn yn aml yn mynd ymlaen i gael eu mabwysiadu a efallai fydd y rhieni geni eisiau derbyn cymorth oherwydd eu profiad o'i plant yn cael eu fabwysiadu. Mae Broadhurst et al (2017) yn tynnu sylw at y ffaith bod menywod sy'n cael gwared ar blant olynol yn aml wedi dioddef ystod o adfydau yn eu bywydau cynnar, gan gynnwys symud sawl gwaith yn y gorffennol pan yn gofal plant eu hun ac i rai, mae'r cysylltiad hwn yn allweddol i ddeall parhad o'i hanawsterau. Mae astudiaeth o dadau sydd wedi profi achosion gofal plant rheolaidd (Philip et al, 2024) hefyd yn amlygu presenoldeb trawma a cham-drin yn eu hanes. Mae'r awduron yn awgrymu bod mynegiant rhai dynion o teimlo'n grac yn gysylltiedig â theimladau o gywilydd ac yn awgrymu y byddai ymarfer proffesiynol sy'n ceisio lleihau cywilydd a hybu urddas yn fuddiol.

Fe wnaeth Broadhurst et al (2022) darganfod pan fydd achosion gofal yn cael eu cychwyn ar enedigaeth, efallai y bydd cynlluniau gofal yn cael eu gwneud ar y funud olaf gyda mamau a thadau yn cael ychydig iawn o rybudd, yn cael trafferth cael gafael ar wybodaeth a diffyg cymorth i reoli effaith ymarferol ac emosiynol achosion gofal yn syth ar ôl yr enedigaeth. Daw'r awduron hyn i'r casgliad nad yw'r systemau proffesiynol amrywiol wedi'u cydlynu'n ddigon da i sicrhau bod y rhieni hyn a'u babanod yn cael arfer 'cyfartal, cyfiawn ac effeithiol' (t.1).

Archwiliwyd a all cyswllt parhaus â'r plentyn help teimladau'r rhiant geni ond mae'n anodd ei asesu oherwydd yr ystod eang o newidynnau dan sylw. Fe wnaeth Neil et al (2015) darganfod lefelau uchel o drallod meddwl i berthnasau geni plant a fabwysiadwyd o ofal, er i rai, gallai hyn gael ei gwella gan brofiadau cyswllt cadarnhaol. Fe wnaeth astudiaeth gymharol o famau geni yr Unol Daleithiau a oedd yn cynrychioli trefniadau mabwysiadu agored a chaeedig (Fravel et al, 2000) dangos fod y plentyn yr un mor bresennol yn seicolegol ar gyfer mamau geni ym mhob trefniant. Roedd yr ymatebion i alar yn amrywio o ran dwyster dros amser, ac ni chafodd unrhyw un math o drefniant cyswllt effaith gadarnhaol neu negyddol amlwg.

Mae profiadau rhieni geni plant sy'n cael eu magu mewn gofal yn darparu tebygrwydd pwysig â'r rhai y mae eu plant wedi'u mabwysiadu o ofal. Mae astudiaeth ryngwladol o rieni geni plant mewn gofal hirdymor (Schofield et al, 2011) yn nodi'r cysyniad o 'hunaniaeth dan fygythiad' – ymdeimlad o gael eich ystyried yn 'wahanol', yn cael ei farnu gan eraill fel rhiant anaddas. Yn ogystal, roedd rhieni geni yn yr astudiaeth hon yn aml yn cael trafferth gyda syniadau gwrthgyferbyniol amdanynt eu hunain (e.e. 'Doedd dim rheswm i dynnu fy mhlentyn, ond fe gawsant eu esgeuluso') gan greu tensiwn mewnol a oedd yn anodd ei ddatrys. Ceisiodd rhai rhieni geni ddelio â'r tensiwn hwn drwy greu naratif 'rhiant da' – cofnod cadarnhaol o'u meddyliau a'u hymddygiad, cyn neu ar ôl i'r plentyn ddod i ofal, a oedd yn eu galluogi i deimlo'n fwy cyson fel y rhiant da yr oeddent am fod. Mae ffyrdd eraill o ddelio â cholled y plentyn, yn fewnol ac mewn perthynas ag eraill, yn cynnwys gwadu neu atal emosiynau (efallai ymddangos yn ddiysgog wrth ddisgrifio digwyddiadau trallodus iawn) neu geisio adennill hunaniaeth fel rhiant trwy gael plentyn arall (Neil et al, 2010; Mermania et al, 2015).

2.4.3 Micro-ymosodedd mabwysiadu

Mae corff cynyddol o lenyddiaeth sy'n archwilio'r cysyniad o 'micro-ymosodion' sy'n gysylltiedig â mabwysiadu (er enghraifft, Sue et al, 2007; Baden, 2016; Garber, 2020). Diffinnir microymosodiadau gan Baden (2016) fel "sarhad cyffredin, anfadwaith a all ddigwydd bron yn ddyddiol a all fod yn fwriadol neu'n anfwriadol" (t.7) sydd yn gael eu cyfeirio at y broses fabwysiadu neu at rieni mabwysiadol, pobl fabwysiedig a pherthnasau biolegol. Er enghraifft, gellir cyfeirio at fabwysiadu fel 'achub', plant mabwysiedig fel 'lwcus', rhieni geni fel 'go iawn', mabwysiadwyr fel 'arwyr' ac ati.

Mae Baden (2016) yn archwilio llenyddiaeth, ymchwil a diwylliant sy'n ymwneud â mabwysiadu ac yn nodi pedwar grŵp o ficro-ymosodiadau: ymosodiadau (a fwriedir i achosi niwed), annilysu (gwadu neu ddibrisio meddyliau a theimladau), sarhad (cyfleu credoau diraddiol neu ansensitif) a ffuglen (storïau a grëwyd i cuddio'r gwir). Mae micro-ymosodedd o bob math yn fwy tebygol o ddigwydd mewn mabwysiadau trawshiliol lle mae gwahaniaethau gweladwy, a gallant groestorri a gorgyffwrdd â hiliaeth a micro-ymosodedd hiliol. Mae'r awdur yn awgrymu bod angen addysg a hyfforddiant, mwy o hunanymwybyddiaeth ac ymrwymiad i newid er mwyn herio micro-ymddygiad mabwysiadu a gwella gwasanaethau i bawb sy'n ymwneud â mabwysiadu.

Mae Garber (2020) yn cyflwyno'r syniad o 'reolaeth' mewn perthynas â micro-ymosodedd mabwysiadu ac yn awgrymu bod hwn yn gysyniad troswaol yn yr ymchwil. Ym mhob cyd-destun lle mae micro-ymosodiadau yn digwydd, mae naratif hunaniaeth yn cael ei dynnu allan o reolaeth yr unigolyn (Garber, 2020). Mae'r awdur hwn yn awgrymu y gall ymarferwyr helpu pobl y mae mabwysiadu'n effeithio arnynt i archwilio eu credoau a'u teimladau eu hunain ynghylch a'i hunaniaeth mewn perthynas â mabwysiadu, gan felly gadw 'reolaeth ac urddas dros eu profiadau a'u hunaniaeth' (t.318).

2.5 Chwilio a gwneud cyswllt

Mae y term 'chwilio' yn golygu'r broses a ddefnyddir gan bobl fabwysiedig a pherthnasau geni i geisio gwybodaeth am a/neu gyswllt â'i gilydd. Mae'r term 'cyswllt' yn cael ei ddefnyddio i olygu gwneud cyswllt anuniongyrchol neu wyneb yn wyneb. Yn gyntaf, ystyrir effaith cyfryngau cymdeithasol a phrofion DNA. Yna eir i'r afael â'r cwestiwn pwy sy'n chwilio a pham y maent yn ei wneud, ac yna rhoddir ystyriaeth i ganlyniadau'r chwilio a'r cyswllt ar gyfer pob parti.

2.5.1 Effaith cyfryngau cymdeithasol

Mae'r broses chwilio wedi newid yn llawer ers datblygiad rhyngwrdd ac ymddangosiad gwefannau chwilio ar-lein a safleoedd rhwydweithio yn y 1990au ac yna Facebook yn 2004. Ers hynny, mae ystod o wefannau cyfryngau cymdeithasol, megis X (Twitter gynt) ac Instagram wedi galluogi defnyddwyr i greu cynnwys, i ryngweithio â'i gilydd ac i gysylltu â chymuned ehangach. Mae cyflymder a gwefannau chwilio yn golygu y gellir dod o hyd i bobl yn gyflym yn aml gan ddefnyddio cyn lleied o wybodaeth â phosibl. Mae'r defnydd o ffonau neu ddulliau eraill o gael mynediad i'r rhyngwrdd bellach yn ganolog i fywydau'r rhan fwyaf o bobl, ac mae'r defnydd o gyfryngau cymdeithasol wedi i rhyw rhannau newid chwilio a chysylltu â'r oedolion y mae mabwysiadu wedi'i effeithio arnynt. Yn benodol, mae cyfryngau cymdeithasol wedi trawsnewid ac mae bellach yn chwarae rhan allweddol mewn chwiliadau mabwysiadu trawswladol a gwneud cysylltiadau.

Fe wnaeth O'Brien (2013) awgrymu bod cyfryngau cymdeithasol yn effeithio ar rôl y gweithiwr proffesiynol wrth weithio gydag oedolion yr effeithir gan fabwysiadu. Mae gwefannau wedi'u datblygu i ddarparu gwybodaeth, cyfleusterau chwilio, cyngor emosiynol, ymarferol a chyfreithiol, fforymau, cydgymorth a grwpiau trafod. Mae peryglon wrth ddefnyddio rhai o'r safleoedd hyn hefyd wedi'u hadrodd ac maent yn cynnwys bwllo ar-lein, safbwyntiau gwrthblaid yn niweidiol, pobl yn ateb yn syth, a'r pwysau o fynd mewn i gymuned lle mae teimladau a gwendidau o'i hamlygu (O'Brien, 2013). Rôl ychwanegol i'r gweithiwr mabwysiadu proffesiynol yw bod yn ymwybodol o heriau a manteision y gwefannau amrywiol sydd ar gael, a bod yn wybodus amdanynt, a chyfeirio defnyddwyr gwasanaeth yn unol â hynny. Er enghraifft, efallai y <https://www.familyconnect.org.uk/> a <http://www.adoptionsearchreunion.org.uk/default.htm> yn defnyddion oherwydd nad oes ganddynt gyfleusterau 'sgwrsio' ac felly mae defnyddwyr yn cael eu hamddiffyn rhag pwysau o siarad ar-lein.

Yn ogystal, mae O'Brien yn nodi'r cyfleoedd y mae cyfryngau cymdeithasol yn eu darparu i weithwyr proffesiynol gymryd rhan mewn deialogau ag ystod o rhanddeiliaid ac adeiladu setiau sgiliau a safbwyntiau ychwanegol.

Ar hyn o bryd, prin yw'r ymchwil sy'n benodol i'r defnydd o gyfryngau cymdeithasol wrth chwilio a chysylltu yn ymwneud â mabwysiadu. Cynhaliodd Whitesel a Howard (2013) arolwg ar oedolion yr effeithiwyd arnynt gan fabwysiadu a gweithwyr proffesiynol cysylltiedig a fe darganfuwyd fod manteision defnyddio cyfryngau cymdeithasol yn fwy na'r risgiau. I lawer o bobl, roedd cyfryngau cymdeithasol yn darparu 'man diogel' (t.20) ar gyfer cyswllt ac 'agosatwydd o bellter' wrth i berthnasoedd ddatblygu (t.27). Mae manteision defnyddio cyfryngau cymdeithasol yn cynnwys rhwyddineb, chyflymder wrth wneud cysylltiadau ac ehangder y cysylltiadau y gellir eu cyflawni. Mae oedolion mabwysiedig yn gwerthfawrogi rhannu ei mywydau eu gilydd trwy broffiliau Facebook, gan deimlo bod hyn yn llai ymwithiol a does ddim rhaid chyfnewid gwybodaeth yn uniongyrchol. Mae'r ystod eang o fathau o gyfathrebu, fel negeseuon, ffotograffau, fideos a sgwrsio ar-lein hefyd yn cael ei ystyried yn positif (O'Brien, 2013; Whitesel a Howard, 2013).

Archwiliodd Shier (2021) brofiadau grŵp o pobl wedi'i fabwysiadu o gwledydd arall ac eisiau cael cyswllt bod nodweddion cyfieithu ar-lein, fideos, emotiynau ac ati yn eu helpu i oresgyn rhwystrau a dod â'r cyswllt yn fyw. Fodd bynnag, roedd ymatebwyr hefyd yn ymwybodol y gallai technoleg eu gadael yn agored i gysylltiad ac ymyrraeth ddigroeso ac roedd ymwybyddiaeth o sut i reoli preifatrwydd ar-lein yn bwysig. Mater arall i'r bobl ifanc hyn oedd ddod o hyn i pobl yn syth a chysylltu ag nhw. Er bod pawb yn falch o fod mewn cysylltiad, teimlai'r mwyafrif y byddent wedi elwa o broses arafach.

Mewn astudiaeth ar raddfa fach o deuluoedd mabwysiadol, mae Greenhow et al (2017) yn dod i'r casgliad bod cyswllt rhithwir yn gymhleth ond yn gallu fod o fudd. Gallai fod risgiau i les emosiynol pobl ifanc, gyda rhai ohonynt yn cael wybodaeth amhriodol a cheisiadau gan aelodau o'r teulu geni. Fodd bynnag, i rai pobl ifanc, roedd y cyfathrebu'n teimlo'n naturiol ac roedd tystiolaeth eu bod yn gallu gwneud defnydd o gysylltiadau gwerthfawr tra ar yr un pryd yn cyfyngu ar y rhai nad oeddent yn ddefnyddiol iddynt. Yn yr un modd, fe wnaeth Neil et al (2015) darganfod y gallai fod canlyniadau negyddol o gyswllt rhithwir pan gaiff ei ddefnyddio mewn ffordd annisgwyl a phan nad oedd y rhieni mabwysiadol yn ymwybodol. Roedd yn fwy tebygol o fod yn gadarnhaol pan gafodd ei ddefnyddio i cysylltu efo perthnasoedd presennol ac roedd yn cael ei gefnogi gan y rhieni mabwysiadol.

Mae Simpson (2020) yn cyferbynnu safbwyntiau pobl ifanc sy'n defnyddio technoleg ar gyfer cyswllt â'u teulu geni â safbwyntiau gweithwyr proffesiynol. Nid oedd pobl ifanc yn teimlo eu bod yn 'dderbynwyr goddefol' technoleg ac yn ei gweld fel rhywbeth a oedd yn eu galluogi i reoli pwy a phryd y byddent yn cysylltu ag aelodau o'u teulu geni. Fodd bynnag, roedd gweithwyr proffesiynol yn fwy ymwybodol o'r risgiau a'r canlyniadau negyddol. Yng ngoleuni'r gwahaniaethau hyn, mae Simpson yn awgrymu y dylai awdurdodau lleol gael staff sy'n arbenigo mewn defnyddio technoleg symudol a chyfathrebu ac y dylai'r holl staff dderbyn hyfforddiant sy'n annog dull cynnil, sy'n canolbwyntio ar y plentyn ac sy'n ymwybodol o ddiogelwch o ran defnyddio technoleg. Gallai'r cynnig hwn gael ei gymhwyso'n ddefnyddiol i wasanaethau i oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu.

2.5.2 Profion genetig uniongyrchol-i-ddefnyddiwr

Mae profion genetig uniongyrchol-i-ddefnyddiwr (y cyfeirir atynt yn gyffredin fel 'profion DNA') yn rhoi gwybodaeth i unigolion am wreiddiau ac yn gallu eu helpu i adnabod perthnasau biolegol (sydd weithiau mor bell â phedwerydd neu bumed cefnder), os yw'r perthnasau hyn hefyd wedi cofrestru eu DNA gyda'r un cwmni. Gall hefyd helpu unigolion i gael gwybodaeth am hanes iechyd eu teulu heb gysylltu â'r perthynas biolegol, neu i wirio eu hethnigrwydd. Mae profion yn gymharol rad ac wedi dod yn poblogaidd.

O ran cywirdeb, mae paru DNA yn ddibynadwy iawn ond mae'n gweithio'n well ar gyfer perthnasoedd agos na pharu â pherthnasau mwy pell lle mae mwy o siawns o baru anghywir. Gall prawf uniongyrchol-i-ddefnyddiwr wahaniaethu'n gywir rhwng perthnasoedd rhiant/plentyn a pherthnasoedd llawn rhwng brodyr a chwiorydd. Gellir cyfyngu perthnasoedd eraill i gronfa o berthnasoedd posibl yn dibynnu ar faint o DNA a rennir (Henn et al, 2012). Fodd bynnag, ni ddylid byth defnyddio profion DNA heb gyd-destun ychwanegol. Nid yw hyd yn oed perthynas rhiant/plentyn yn sicr. Er enghraifft, pe bai gan y rhiant effaill union yr un fath, yna byddai'r paru gyda'r fodryb/ewythr hefyd yn ymddangos fel perthynas rhiant/plentyn.

Mae profion DNA yn arbennig o berthnasol i bobl sydd wedi'u mabwysiadu, plant a gafodd eu adael, ac eraill nad oes ganddynt wybodaeth am eu rhieni, gan gynnwys y rheini a gafodd eu beichiogi gan roddwyr neu a dreuliodd amser yn y system ofal. Mae wedi dod yn ddull arall y gellir ei ddefnyddio i chwilio am berthnasau biolegol ac mae rhai cwmnïau profi masnachol yn targedu pobl fabwysiedig yn uniongyrchol (er enghraifft 23andMe, 2019; Ancestry, 2019).

Prin fu'r ymchwil ar sut mae pobl sydd wedi'u mabwysiadu yn gweld y profion a'r risgiau a'r manteision o'u defnyddio at ddibenion chwilio. O ran y cymhelliant i ddefnyddio profion DNA, mae astudiaethau a gynhaliwyd yn America (Baptista et al, 2016; Strong et al, 2017) yn awgrymu bod pobl a fabwysiadwyd yn cael eu cymell i raddau helaeth i gwneud y profion oherwydd eu diffyg gwybodaeth achyddol, bylchau yn hanes eu teulu, ac i asesu risg genetig a throsglwyddo'r wybodaeth hon i'w plant biolegol. Roedd y posibilrwydd o gysylltu â pherthnasau biolegol yn cael ei ystyried braidd yn annhebygol ac i rai pobl mabwysiedig roedd y posibilrwydd o gael gwybodaeth heb gysylltu yn ddeniadol.

Nod astudiaeth fach, fanwl o bobl a fabwysiadwyd yn y DU nad oeddent wedi cynnal profion eto, oedd archwilio barn pobl fabwysiedig ar brofion DNA (Kay a Taverner, 2023). Yn yr un modd â dulliau eraill o chwilio, roedd materion 'dyhead' a 'hiraeth' yn gymhellion cyffredin ac roedd y teimladau hyn yn dueddol o gael eu dwysáu yn ystod digwyddiadau mewn bywyd fel genedigaeth neu brofedigaeth, gan arwain at gymryd profion 'byrbwyll'. Fodd bynnag, roedd ansicrwydd hefyd ynghylch y wyddoniaeth y tu ôl i'r profion, a'r enillion posibl, gan arwain rhai pobl i wneud penderfyniad anwybodus i fwrw ymlaen.

Roedd awydd am wybodaeth a chysylltiadau weithiau'n arwain pobl i wneud y mwyaf o'u hamlygrwydd trwy ddefnyddio gwahanol gronfeydd data ond pobl gael ei ddisodli gan deimladau o banig ynghylch ag ganlyniadau posibl a gofid nad oeddent wedi bod yn fwy gofalus.

O ran materion iechyd, roedd gan bobl ddiddordeb yn gyffredinol i weld a allai eu cyflyrau iechyd presennol gael eu hetifeddu. Fodd bynnag, nid oedd llawer eisiau'r pryder o wybod am amodau a allai gael eu hetifeddu gan aelod o'r teulu biolegol. Gallai hyn fod yn destun pryder, gan na fyddai modd golygu'r wybodaeth hon, pe bai'n cael ei darganfod.

Yn gyffredinol, adroddodd yr astudiaeth hon fod canlyniadau profion DNA yn cynhyrchu 'datrysiaid' ac 'anghysondeb' ar gyfer y pynciau. Roedd rhai pobl yn bles efo'r gwybodaeth oeddent wedi darganfod trwy prawf DNA. Roedd dod o hyd i wybodaeth iechyd am berthnasau biolegol a oedd yn 'adlewyrchu' eu cyflyrau eu hunain yn ddefnyddiol, gan y gallai hyn wneud synnwyr o'u cyflwr a lleihau teimladau o gyfrifoldeb personol. Fodd bynnag, i eraill, roedd teimladau o siom, rhwystredigaeth a thristwch. Gallai hyn fod oherwydd na ddatgelodd y prawf wybodaeth berthnasol, dim ond perthnasau pell iawn a nodwyd, yn cael eu 'rhwystro' gan berthnasau biolegol, neu'n dod o hyd i berthnasau ond yn dal i deimlo bod eu problemau heb eu datrys.

Mae profion DNA yn cael eu hyrwyddo fel proses gyflym a hawdd, sy'n rhoi ffurf unigryw o chwilio i bobl fabwysiedig. Disgrifiwyd rhai y broses lle'r oeddent yn edrych am eu canlyniadau yn gyson ac yn meddwl am y canlyniadau posibl. Gallai'r appiau (apps) a'r hysbysiadau gan y cwmnïau profi fod yn ymwithiol a'i gwneud hi'n anodd anghofio am y broses. Anfanteision eraill a nodwyd gan rai oedd derbyn gwybodaeth a oedd yn gwrthdaro â'u hymdeimlad o hunaniaeth a pherthyn (er enghraifft yn ymwneud ag ethnigrwydd) a theimlo'n bryderus ynghylch risgiau iechyd, i'r pwynt o brofi symptomau cysylltiedig, er eu bod yn iach.

2.5.3 Pobl wedi'u mabwysiadu a chwilio

Mae pobl sydd wedi'u mabwysiadu yn amrywio'n sylweddol o ran eu hymddygiad ceisio gael gwybodaeth ac i chwilio am eu teulu geni. Mae chwilio am gwybodaeth yn aml yn dechreuad i chwilio a gall gynnwys gofyn i rieni mabwysiadol am wybodaeth, gael gwybodaeth o gofnodion yr asiantaethau mabwysiadu neu gasglu gwybodaeth o wefannau cyfryngau cymdeithasol fel Facebook (Wrobel et al, 2004).

I rai pobl, ychydig iawn o chwilfrydedd neu ddiddordeb sydd, i eraill gall fod yn bwysig iawn. I lawer, mae'r penderfyniad i chwilio yn newid ar draws oes (Howe a Feast, 2000) a gall dod yn rhiant sbarduno'r awydd i chwilio (Muller a Perry, 2001).

Mae amcangyfrifon o nifer y bobl fabwysiedig sy'n chwilio am berthnasau geni yn amrywio'n sylweddol, ac fel arfer dim ond y rhai sy'n gwneud hynny trwy sianeli swyddogol sy'n cael eu cynnwys mewn astudiaethau ymchwil. Bu Muller a Perry (2001) yn darparu adolygiad cynhwysfawr o astudiaethau a gynhaliwyd mewn amrywiaeth o wledydd sydd â chofnodion mabwysiadu agored. O'r adolygiad hwn maent yn dod i'r casgliad y bydd tua 50% o'r holl bobl a fabwysiadwyd yn chwilio ar ryw adeg yn eu bywydau ac mae o leiaf hanner y rhain am gysylltu â'u rhieni geni. Mae llawer yn dymuno rhoi gwybod i'w mamau geni eu bod wedi cael bywyd da. Mae merched yn cael eu gorgynrychioli yn y ddau grŵp, gydag ymchwilwyr yn awgrymu y gallai beichiogrwydd a genedigaeth ysgogi mwy o ddiddordeb yn y fam enedigol neu fod prosesau cymdeithasoli rhyw-benodol yn creu tueddiad i fenywod ddiffinio eu hunain yn nhermau perthnasoedd cymdeithasol ac yn enwedig mamolaeth. Gall chwilio ddigwydd ar draws pob grŵp oedran, ond mae astudiaethau'n awgrymu'n gyffredinol mai'r grŵp oedran mwyaf yw 25 - 35 oed, gyda menywod yn aml yn dechrau eu chwiliad yn iau na dynion.

Mae pobl sydd wedi'u mabwysiadu'n draws-hiliol ac yn drawswladol yn aml yn profi chwilfrydedd cynyddol o amgylch y rhiant sy'n rhannu eu hunaniaeth ethnig ac awydd i gysylltu â'u cefndir diwylliannol gwreiddiol. Maent yn tueddu i ddechrau chwilio am berthnasau geni yn iau oherwydd eisiau darganfod am eu hil (Howe a Feast, 2000). Mae adolygiad o'r ymchwil ar bobl a fabwysiadwyd yn drawshiliol sy'n chwilio (Godon-Decoteau a Ramsey, 2020) yn awgrymu y gall cysylltu fod yn arbennig o deimladwy gan y gall eu hailgysylltu â gwlad a threftadaeth goll yn ogystal â'u teulu biolegol a'u cymuned. Fodd bynnag, gall fod heriau a rhwystrau ychwanegol oherwydd cofnodion cyfyngedig iawn neu gofnodion coll a gwahaniaethau iaith, diwylliannol a/neu economaidd. Yn gyffredinol, mae'r ymchwil yn tynnu sylw at bwysigrwydd hysbysu'r gweithiwr proffesiynol cefnogol am faterion hil, diwylliant a hunaniaeth a fydd wedi effeithio ar fywyd y person mabwysiedig a'r heriau y gallent eu hwynebu pan wneir cyswllt.

Gan ddefnyddio'r llenyddiaeth ar gymhelliant i chwilio, mae Muller a Perry (2001) yn nodi tri model damcaniaethol i egluro'r rhesymau dros gymryd y cam hwn: seicopatholegol, diwylliannol gymdeithasol a normadol:

- Roedd y model seicopatholegol yn amlwg yng nghanfyddiadau ymchwil yng nghanol yr 20fed ganrif (er enghraifft, Sants, 1964). Mae'r model hwn yn nodi chwilio fel rhan o 'ddiffyg' ym mhrofiad yr unigolyn neu'r mabwysiadu ac yn amlygu problemau dryswch achyddol, ymlyniad gwael, colled ac ynysigrwydd emosiynol.
- Mae'r model cymdeithasol-ddiwylliannol yn awgrymu bod pobl yn chwilio yng nghyd-destun cymdeithas sy'n gwerthfawrogi cysylltiadau gwaed ac sy'n ystyried cysylltiadau mabwysiadu yn 'ail orau'. Yn ogystal, gallant gael eu dylanwadu gan y cyfoeth o lenyddiaeth a ffilm ynghylch mabwysiadu, chwilio ac 'aduniad' sy'n aml yn rhamantu neu'n camliwio'r maes cymhleth hwn.
- Mae'r model normadol (nad yw'n eithrio elfennau o'r ddau fodel uchod) yn awgrymu bod chwilio yn dasg ddatblygiadol arferol i lawer o bobl fabwysiedig wrth iddynt geisio atebion i gwestiynau am darddiad a hunaniaeth a bodloni chwilfrydedd naturiol ac angen am fywgraffiad cydlynol (Feast a Howe, 1997; Fargas-Malet a McSherry, 2020). Mae'r model hwn yn cefnogi canfyddiadau astudiaethau eraill sy'n dangos bod perthnasoedd mabwysiadol teuluol cadarnhaol yn aml yn gysylltiedig ag awydd i chwilio (Jones a Hackett, 2007; Farr et al, 2014; Wrobel et al, 2004).

Mae ymchwil sy'n ystyried persbectif y rhai nad sydd yn chwilio oblygiadau i wasanaethau i berthnasau geni. Mae Smith a Wallace (2000) yn nodi bod y rhai sydd ddim yn chwilio yn grŵp amrywiol, ac mae'n bwysig bod hyn yn cael ei gadw mewn cof wrth wneud cyswllt ar ran perthynas geni. Dywed rhai sydd ddim yn chwilio nad ydynt eisiau cyswllt neu nad ydynt erioed wedi bod â diddordeb yn eu teulu geni. Fodd bynnag, mae eraill yn nodi diddordeb yn eu teulu geni ac efallai bod rhai o'r rhain wedi ystyried estyn allan ond heb gymryd camau i wneud hynny.

Mae'r grŵp hwn, mae'r awduron yn awgrymu, yn weddol debyg i'r chwilyr. Astudiodd Howe a Feast (2000) safbwyntiau chwilyr a rhai nad sydd yn chwilio. Roedd gan y rhai nad oeddent yn chwilio lefelau amrywiol o ddiddordeb mewn gwybodaeth am deuluoedd geni, ond beth bynnag am hyn, teimlai 75% o'r grŵp hwn ei bod yn iawn i'r asiantaeth fod wedi rhoi gwybod iddynt fod eu perthynas geni wedi cysylltu â nhw. Ar gyfer gweithwyr proffesiynol, mae angen iddynt ystyried ddiddordebau a chwilyfrydedd pobl fabwysiedig o ran eu gwreiddiau a'r digwyddiadau sy'n ymwneud â mabwysiadu.

Gall proffil oedran y rhai nad ydynt yn chwilio fod yn berthnasol yma hefyd: mae pobl iau sydd ddim yn chwilio yn fwy tebygol o wrthod cyswllt os bydd rhiant geni yn gwneud hynny. Gallai hyn awgrymu y gallai archwilio'r mabwysiadu a'r diddordeb yn y rhwydwaith teuluoedd geni ddatblygu gyda mwy o aeddfedrwydd, neu gallai gysylltu ag amharodrwydd cyffredin pobl fabwysiedig i 'gynhyrfu' rhieni mabwysiadol, hyd yn oed os ydynt wedi bod yn gadarnhaol o'r blaen am y syniad o gysylltiad efo'r theulu geni.

2.5.4 Rhieni geni a chwilio

Mae ymchwil ar berthnasau geni sy'n chwilio am wybodaeth ac yn ceisio cyswlltu â'u plant mabwysiedig yn canolbwyntio'n bennaf ar brofiadau mamau geni (gweler Triseliotis et al, 2005 am astudiaeth arwyddocaol a gynhaliwyd yng Nghymru a Lloegr).

Mae bron pob mam geni yn adrodd yn bryderus ac yn pendroni am eu plentyn dros y blynyddoedd, ac mae nifer sylweddol yn disgwyl y bydd eu plentyn yn cysylltu â nhw ar ryw adeg, er mwyn cael gwybodaeth yn unig (Feast a Smith, 1995). Fodd bynnag, mae mamau geni yn llai tebygol o chwilio am yr oedolyn mabwysiedig. Mae llawer yn disgrifio'r teimlad nad eu rôl nhw yw cychwyn cyswllt, gan eu bod wedi 'llofnodi eu hawliau' ac mae llawer yn pryderu y byddai cyswllt yn peri gofid i'r rhieni sy'n mabwysiadu (Triseliotis et al, 2005). Fodd bynnag, mae gweithgarwch chwilio gan famau geni wedi cynyddu yn y blynyddoedd diwethaf. Mae'r rhesymau am hyn yn cynnwys mamau geni yn heneiddio ac yn ofni y gallai fynd yn rhy hwyr i chwilio, mwy o sylw yn y cyfryngau ar 'aduniadau', ac fwy o grwpiau cymorth ynglŷn a'r pwnc hwn (Passmore a Feeney, 2009).

Pan fydd cyswllt anuniongyrchol wedi bod yn gadarnhaol a pharhaus dros y blynyddoedd, gall hyn helpu i baratoi'r ffordd i gysylltiad â phlant geni pan fyddant yn oedolion. Fodd bynnag, nid yw'r rhan fwyaf o drefniadau cyswllt anuniongyrchol yn cael eu cynnal, a gall hyn greu pwysau ychwanegol ar berthnasau geni. Er enghraifft, fe wnaeth Neil et al (2015) darganfod y gallai rhieni biolegol fod yn bryderus iawn ynghylch sut i esbonio'r mabwysiadu pe bai eu plentyn mabwysiedig yn cysylltu, gan nad oeddent yn gwybod beth a ddwedwyd wrthynt gan eu mabwysiadwyr. Mae hyn yn tynnu sylw at yr angen i berthnasau geni, nad ydynt wedi cael cyswllt anuniongyrchol, gael cymorth emosiynol os bydd eu plentyn yn cysylltu â nhw drwy asiantaeth fabwysiadu neu os ydynt am ddod o hyd i'w plentyn.

Adolygodd Henney et al (2007) y llenyddiaeth ar gymhellion rhieni geni dros gychwyn chwilio a chanfuwyd bod y rhesymau'n amrywio'n fawr. Roeddent yn cynnwys teimladau o euogrwydd ynghylch y penderfyniad mabwysiadu, eisiau cau teimladau o golled a galar ac eisiau i'r oedolyn mabwysiedig ddeall yr amgylchiadau o amgylch y mabwysiadu. Ar yr un pryd, roedd rhieni geni eisiau sicrwydd bod y person mabwysiedig yn iach ac eisiau sicrwydd ynghylch a llesiant y person mabwysiedig.

Bu'r awduron hyn hefyd yn archwilio'r llenyddiaeth ynghylch gobeithion a disgwyliadau mamau geni o'u rôl yn y dyfodol efo'r person mabwysiedig. Fe wnaethant darganfod amrywiaeth eang o 'ddim rôl yn y dyfodol' i 'ffrind gorau', 'ail fam' neu 'rhan o fy ngheulu estynedig'. Yn ddiddorol, nid oedd y gwahaniaethau hyn yn gysylltiedig â lefel o agoredrwydd y mabwysiadu.

Mae'r canfyddiadau hyn yn tanlinellu'r angen i bobl fabwysiedig sy'n ceisio cyswllt fod yn barod ar gyfer ystod eang o ymatebion a disgwyliadau posibl gan rieni geni a pherthnasau eraill.

2.5.5 Genedigaeth brodyr a chwiorydd a chwilio

Fe wnaeth Ludvigsen a Parnham (2004) darganfod fod brodyr a chwiorydd geni yn tueddu i fod ag anghenion personol ac annibynnol i ddod o hyd i frawd neu chwaer sydd wedi'i fabwysiadu, gyda mwyafrif helaeth yn mynd at wasanaethau cyfryngol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain, yn hytrach na gweithredu ar ran eu rhieni. Dywedodd llawer fod y brawd neu chwaer wedi bod i mewn eu meddyliau o bryd i'w gilydd dros y blynyddoedd. Gallai digwyddiadau bywyd fel genedigaethau a marwolaethau teuluol sbarduno'r penderfyniad terfynol i chwilio. Mynegodd rhai bod nhw eisiau gwybodaeth bod y brawd neu chwaer yn iach: roedd eraill yn teimlo'n gryf bod gan y brawd neu chwaer absennol hawl i wybod am ei teulu geni. Roedd chwilio yn brofiad emosiynol i bawb, gyda theimladau cymysg o gyffro, ofn, diffyg amynedd, optimistiaeth a phesimistiaeth, pryder a thristwch yn cael eu mynegi. Mae teimladau cryf o teimlo'n grac ac anghyfiawnder ynghylch y broses fabwysiadu hefyd wedi'u nodi ymhlith brodyr a chwiorydd biolegol (Pavlovic a Mullender, 1999) ond roedd y teimladau hyn gryn dipyn yn fwy amlwg ymhlith y rhai a gofrestrodd yn syml ar y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu, o gymharu â'r rhai a ddefnyddiodd wasanaethau cyfryngol i chwilio'n weithredol. Gallai hyn awgrymu bod gan wasanaethau cyfryngol werth arbennig i frodyr a chwiorydd geni, gan ddarparu ymdeimlad o asiantaeth a chefnogaeth emosiynol ac felly eu helpu i brosesu a rheoli eu teimladau anodd a chael cysylltiadau mwy cadarnhaol (Ludvigsen a Parnham, 2004).

2.5.6 Effaith chwilio ar rieni mabwysiadol

Ar gyfer rhieni mabwysiadol, mae effaith eu plentyn (oedolyn) yn chwilio am berthnasau geni yn debygol o amrywio yn ôl gwahanol ffactorau, gan gynnwys i ba raddau y mae'r mabwysiadu'n 'agored i gyfathrebu', gwybodaeth sydd ganddynt eisoes am yr aelod o'r teulu geni ac anghenion ac amgylchiadau'r person mabwysiedig. Archwiliodd Triseliotis et al (2005) deimladau rhieni a oedd wedi mabwysiadu eu plant yn bennaf cyn 1975, heb drefniadau cyswllt. Roedd y rhan fwyaf o fabwysiadwyr yn gwerthfawrogi ei bod yn bwysig i'w plentyn ddatrys problemau hunaniaeth trwy chwilio am eu rhieni geni, ond ar yr un pryd, roeddent yn pryderu y gallai eu plentyn eu gwrthod. Roedd yr ofnau hyn yn ddi-sail ar y cyfan, a nododd llawer o rieni well dealltwriaeth o'u plentyn a pherthynas gryfach efo'i gilydd oherwydd chwilio.

2.6 Canlyniadau chwilio a chyswllt

2.6.1 Y canlyniadau ar gyfer pobl a fabwysiadwyd

Mae ymchwil yn y maes hwn yn awgrymu, fel y mabwysiadu ei hun, fod canlyniadau chwilio am a chysylltu â pherthnasau geni yn debygol o ddatblygu ac esblygu dros amser. Mae'r rhan fwyaf o bobl fabwysiedig sy'n gwneud cyswllt cychwynnol yn adrodd ei fod, iddynt hwy wedi bod yn gweithred positif er gwaethaf sut mae'r perthynas yn datblygu ac yn gorffen. Mae canlyniadau positif yn cynnwys mynediad at wybodaeth feddygol, datrys cwestiynau hunaniaeth, adeiladu naratif o amgylch eu cenhedlu a'u geni, peidio â theimlo'n eu bod wedi cael eu gwrthod a llai o ymdeimlad o golled. Mae lleiafrif bach yn mynegi teimladau o siom, gwrthodiad pellach neu anfodlonrwydd o'r cyswllt cyntaf (Howe a Feast, 2003).

Mae ymchwil arall, fodd bynnag, yn canolbwyntio ar y berthynas barhaus rhwng y person mabwysiedig a'i berthnasau geni a sut mae'r perthnasoedd hyn yn cael eu profi, eu diffinio a'u rheoli. Mae'r rhan fwyaf o'r llenyddiaeth hon yn canolbwyntio ar y berthynas rhwng y person mabwysiedig a'i fam geni.

Mae nifer fach o'r perthnasoedd hyn yn methu, oherwydd gwahaniaethau ond mae'n ymddangos bod llawer wedi'u cynnal yn gadarnhaol dros nifer o flynyddoedd ac yn cymryd ansawdd 'tebyg i'r teulu' gyda phresenoldeb mewn digwyddiadau bywyd allweddol ac adeiladu rhwydwaith o berthnasoedd sy'n teimlo'n debyg i berthnasau.

Mae rhai astudiaethau'n adrodd bod y teulu mabwysiadol yn parhau i fod yn 'sylfaenol' a'r teulu geni yn 'eilaidd' ym meddwl y person mabwysiedig, a bod perthnasoedd teuluol mabwysiadol yn parhau heb eu niweidio (Howe a Feast, 2001, Triseliotis et al, 2005). Mae Jones (2009) yn canolbwyntio'n agosach ar natur perthnasoedd mabwysiadol a theulu geni ar ôl cyswllt ac yn awgrymu y gellir profi perthynas fabwysiadol a geni fel 'go iawn' ar un lefel ac yn 'ffug' ar y llall. Yn gyffredin â phob math o berthynas, mae'r perthnasoedd hyn yn cael eu gwneud a'u hail-wneud dros amser ac, yn y tymor hir, efallai y bydd setiau o deuluoedd a pherthnasoedd sy'n cael eu profi'n wahanol ond yn cael eu gwerthfawrogi'n gyfartal.

Archwiliodd Clapton (2018) berthnasoedd a ddilynodd y person mabwysiedig a'r perthynas geni dros gyfnod, ar ôl iddynt gael eu rhoi mewn cysylltiad trwy'r Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu. Mae'r canfyddiadau'n adleisio'r syniad o berthnasoedd 'llorweddol' yn datblygu yn y tymor hir. Mae deinameg y perthnasoedd hyn yn gymhleth, ond nid ydynt yn adnewid perthynas y person fabwysiadu efo'r teulu mabwysiadu. ymddengys nad ydynt yn disodli arwyddocâd y teulu mabwysiadol ym meddwl y person mabwysiedig. Yn hytrach, maent yn dyfnhau ac yn datblygu i ddod yn wahanol o fath gwahanol o fond.

2.6.2 Y canlyniadau i rieni biolegol

Mae'r rhan fwyaf o'r ymchwil i ganlyniadau ar gyfer rhieni geni yn dod o safbwynt mamau geni y mae eu plentyn mabwysiedig neu ganolwr wedi cysylltu â nhw ac sydd wedi cytuno i fynd â phethau ymhellach. Yn absennol o'r ymchwil yw lleisiau rhieni biolegol sydd wedi gwrthod cael cyswllt. Mae'r rhan fwyaf o famau geni mewn samplau ymchwil, ar y cyfan, yn falch eu fod wedi cysylltu â nhw. Fodd bynnag, mae cysylltiadau cychwynnol yn ysgogi teimladau dwys a chymysg, gan gynnwys euogrwydd, dicter, pryder a diffyg teimlad emosiynol. Mae rhai mamau geni yn adrodd bod angen amser a lle i brosesu'r teimladau hyn cyn cymryd y cam nesaf, tra bod eraill yn teimlo'r angen i weithredu ar unwaith a dewis ymateb i'r cyswllt o fewn oriau neu ychydig ddyddiau yn unig (Triseliotis et al, 2005; March, 2014).

Mae March (2014) yn amlygu'r teimladau cymhleth sydd ynghlwm efo famau geni lle mae cyfarfodydd wedi digwydd. Disgrifiodd llawer yn yr astudiaeth hon ymdeimlad cryf o alar wedi'i atal a'i alaru am y babi coll pan gysylltwyd ag ef gyntaf. Ar yr un pryd, roedd angen cydnabod a derbyn realiti'r oedolyn mabwysiedig, gyda'i hanes mabwysiadu a'i hunaniaeth unigryw. Er mwyn rheoli'r gwrthdaro emosiynol hwn, dywedodd rhai mamau geni eu bod wedi 'rhwystro' eu teimladau mamol ac yn cymryd y rôl yr oedd yr oedolyn mabwysiedig yn ei rhagnodi ar eu cyfer. Mewn achosion lle'r oedd y broses emosiynol heriol hon wedi digwydd, roedd yn fwy tebygol y byddai cyswllt boddhaol a pharhaus. Mae March yn dweud eu fod yn bwysig i'r cyfyngwr rhoi cymorth i'r fam geni i afael â'u galar â'u paratoi ar gyfer realiti a disgwyliadau'r oedolyn mabwysiedig.

2.6.3 Y canlyniadau ar gyfer brodyr a chwiorydd

Mae llawer o oedolion mabwysiedig yn dymuno cyswllt â brodyr a chwiorydd ond efallai na fydd yn hawdd ei gyflawni. Er enghraifft, mewn sampl o bobl wedi'u mabwysiadu a oedd i gyd yn dymuno cysylltu â brawd neu chwaer, dim ond dwy ran o dair oedd yn llwyddiannus, gyda rhai yn canfod bod eu brawd neu chwaer wedi marw, na ellid dod o hyd iddynt neu nad oeddent yn dymuno i neb gysylltu â nhw (Ludvigsen a Parnham, 2004).

Mewn astudiaeth o bobl wedi'u mabwysiadu a oedd wedi cyfarfod â brodyr a chwiorydd pan oeddent yn oedolion, dywedodd O'Neill et al (2018) mai'r cyswllt mwyaf cyffredin oedd â hanner brodyr a chwiorydd y fam, ond bod cysylltiadau hefyd wedi'u gwneud â hanner brodyr a chwiorydd y tad neu frodyr a chwiorydd genedigaeth lawn. Roedd rhai wedi cael eu mabwysiadu i deuluoedd eraill. Ar y cyfan, roedd y rhan fwyaf o'r sampl hwn yn teimlo'n gadarnhaol am eu cyswllt cychwynnol ac yn gobeithio y byddai eu perthynas â brodyr a chwiorydd yn cael ei chynnal. Roedd y manteision yn cynnwys cael gwybodaeth achyddol a oedd yn galluogi ymdeimlad mwy cyflawn o hunaniaeth bersonol. Mae'n werth nodi yr adroddwyd am y manteision hyn hyd yn oed pan na chynhaliwyd y cyswllt.

Edrychodd O'Neill ac gydweithwyr (2018) hefyd ar natur ac ansawdd perthnasoedd brodyr a chwiorydd parhaus a chanfod 'breuder ac amwysedd' penodol, hyd yn oed pan oedd y cyswllt yn teimlo'n bositif. Roedd y cyfranogwyr yn yr astudiaeth yn cysylltu eu hansicrwydd â'r ffaith nad oeddent wedi tyfu i fyny gyda'u brodyr a chwiorydd ac felly nid oedd ganddynt yr hanes a'r diwylliant a gysylltir fel arfer â brodyr a chwiorydd. Yn yr ystyr hwn, ni allai'r perthnasoedd fod yn union yr un fath â rhai brodyr a chwiorydd a oedd â phrofiadau plentyndod ac atgofion yn gyffredin. Roedd y rhan fwyaf o'r cyfranogwyr yn gwerthfawrogi cymorth proffesiynol yn ystod y cyfnodau chwilio a chyswllt ac mae'r awduron yn awgrymu, o ystyried cymhlethdod rhai o'r perthnasoedd, y gellid cynnig cymorth hefyd ar ôl sefydlu'r cyswllt.

2.6.4 Atyniad rhywiol genetig

Defnyddiwyd y term 'atyniad rhywiol genetig' yn gyntaf i ddisgrifio'r teimladau erotig dwys a deimlwyd gan rai perthnasau geni yn dilyn 'aduniad' gyda phlant (oedolion bellach) yr oeddent wedi'u colli i fabwysiadu (Gonyo, 1987). O ran amllder ar draws y garfan aduniad mabwysiadu, amcangyfrifir y gallai 50% o bobl a fabwysiadwyd a pherthnasau geni fod wedi teimlo rhywfaint o deimladau rhywiol yn ystod y broses aduniad. Mae hyn yn cynnwys teimladau a oedd yn fyrlymus, unochrog na wedi'i weithredu arnynt, hyd at y rheini a arweiniodd at berthnasoedd rhywiol cydsyniol (Greenberg 1997).

Nododd astudiaeth a gynhaliwyd mewn partneriaeth â'r Ganolfan Ôl-Fabwysiadu, fod perthnasoedd o'r fath yn digwydd rhwng oedolion mabwysiedig a'u tadau geni, mamau biolegol a brodyr a chwiorydd hefyd (Greenberg a Littlewood, 1995). Roedd y rhan fwyaf yn heterorywiol, rhai o'r un rhyw.

Mae'r awduron hyn yn amlinellu dwy ddamcaniaeth allweddol a all ein helpu i fyfyrio atyniad rhywiol genetig. Mae'r ddwy ddamcaniaeth yn dechrau gyda'r rhagdybiaeth bod y tabŵ yn cael ei gynnal yn llym mewn cymdeithasau dynol i atal mewn-bridio. Mae dull Freudaidd yn awgrymu ei bod yn arferol i blant fod â chwantau am agosatrwydd rhieni, ond mae tabŵ yn golygu bod yn rhaid atal rhain. Felly, gellir ystyried atyniad rhywiol genetig fel mynegiant o deimladau naturiol mewn sefyllfa lle mae normau cymdeithasol wedi'u newid. Ymagwedd arall, a awgrymwyd yn y 19eg ganrif gan yr athronydd a'r cymdeithasegydd o'r Ffindir, Edvard Westermarck, yw bod 'cyfarwydd a diflastod' perthnasoedd teuluol agos o ddydd i ddydd yn ein hannog i edrych ymhellach i ffwrdd am agosatrwydd. Mae'r elfennau hyn ar goll pan fo plant wedi'u gwahanu oddi wrth berthnasau geni trwy fabwysiadu, ond gall y teimladau a'r atgofion o agosatrwydd sy'n gysylltiedig â'r person 'coll' aros. Ar adegau, gall hyn arwain at deimladau o atyniad rhywiol wrth aduniad. Mae Greenberg a Littlewood yn awgrymu, mewn achosion o atyniad rhywiol genetig, y gall y damcaniaethau hyn fod yn gyflenwol mewn gwirionedd, gan eu bod yn archwilio agweddau seicolegol ac ymddygiadol hyn.

Edrychodd Greenberg a Littlewood ar brofiadau pobl fabwysiedig a oedd wedi profi atyniad rhywiol genetig dwys a gweithwyr cymdeithasol a oedd wedi gweithio yn y maes hwn. Ar gyfer pobl wedi'u mabwysiadu, nid oedd y prosesau chwilio yn ymddangos yn anarferol ac roeddent yn cael eu cefnogi'n dda ar y cyfan. Cyn y cyfarfod, adroddwyd am yr ystod arferol o deimladau cymysg, er bod llawer yn gobeithio dod o hyd i rywbeth 'adnabyddadwy' yn syth yn eu perthynas. Mwy anarferol oedd y emosiwn dwys a llethol y dywedwyd yn gyffredinol ei fod yn digwydd yn y cyfarfod cyntaf. Roedd hyn yn debyg i 'syrthio mewn cariad' ac roedd yr un mor anorchfygol. Roedd yr emosiynau hyn yn cael eu dwysáu gan deimlad eu bod wedi 'cael eu hunain yn y person arall' a thuedd i eithrio partneriaid a chefnogwyr eraill o'u profiadau. I rai, gallai agosatrwydd rhywiol ddilyn yn gyflym o'r dechreuadau hyn.

Mae Greenberg (1997) yn adlewyrchu bod rôl y gweithiwr mabwysiadu yn gymhleth pan fydd y sefyllfaoedd hyn yn digwydd. Mae teimladau o ddiffyg pŵer ac anghysur yn cael eu disgrifio'n aml, wedi'u cysgodi gan y wybodaeth y gall pob achos o atyniad rhywiol genetig fod yn hynod o niweidiol i lawer o bobl, ac mewn rhai achosion, ei fod yn anghyfreithlon. Nid oes llwybr clir yma, a gall amrywiaeth o gyfathrebu fod yn ddefnyddiol, gan gynnwys darparu amgylchedd cynnes, anfeirniadol lle gellir rhannu materion anghyfforddus, rhoi cyngor a gwybodaeth (hyd yn oed arweiniad moesol cryf mewn rhai achosion), a rhoi sicrwydd nad yw'r teimladau dwys hyn yn anarferol ac yn debygol o leihau ymhen amser. Mae pobl a fabwysiadwyd yn adrodd ei bod yn ddefnyddiol iddynt ganolbwyntio ar geisio 'normaleiddio' y sefyllfa, er enghraifft trwy gyfarfod mewn man cyhoeddus, i gyfeirio at y perthynas fel 'fy mam enedigol' neu 'fy mrawd' neu 'chwaer', i ddarllen deunydd perthnasol ac i siarad ag eraill sydd wedi cael profiadau tebyg.

2.7 Problemau gyda gwasanaethau presennol i gefnogi oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu

Mae nifer o gyhoeddiadau o'r pum mlynedd diwethaf wedi amlygu annigonolrwydd y gwasanaethau presennol sy'n darparu mynediad at gofnodion ar gyfer pobl sydd wedi'u mabwysiadu, a gwasanaethau cyfryngol ar gyfer perthnasau geni a phobl wedi'u mabwysiadu. Gan edrych ar fynediad at gofnodion, casglodd arolwg a gynhaliwyd gan PAC-UK ymatebion gan 454 o oedolion mabwysiedig (PAC-UK 2022). Roedd y rhan fwyaf o ymatebwyr wedi derbyn eu cofnodion mabwysiadu, ac ar draws y sampl mynegwyd lefel uchel o anfodlonrwydd ynghylch y cymorth sydd ar gael ar gyfer y broses hon, a pha mor hir y cymerodd. Er bod rhai (28%) wedi cael ymateb amserol a chael eu cofnodion o fewn tri mis, i 30% fe gymerodd rhwng 3-6 mis, a 42% wedi aros mwy na chwe mis, gyda'r rhan fwyaf o'r rhain yn aros dros flwyddyn. Cyfeiriodd adroddiad JCHR (2022) at amrywiadau enfawr o ran amseroldeb mynediad at waith cofnodion a dadleuodd y dylai'r llywodraeth fonitro a chyhoeddi cydymffurfiaeth â chanllawiau o ran amseroldeb. Mae oedolion mabwysiedig wedi amlygu eu hanghenion am gymorth i brosesu'r wybodaeth a rannu'r gyda nhw, i ystyried y cam nesaf o chwilio am berthnasau geni a chymorth i ddod o hyd i wasanaethau cyfryngol (PAC-UK, 2022, t. 20).

Nodwyd problemau gyda natur ac ansawdd y wybodaeth sydd ar gael i bobl fabwysiedig yn eu cofnodion mabwysiadu hefyd. Roedd dros hanner (52%) yr ymatebwyr yn arolwg PAC-UK yn anfodlon ar gynnwys y wybodaeth a rannwyd gyda nhw. Roedd yr arolwg "Baromedr Mabwysiadu" diweddar a gynhaliwyd yn Lloegr (Adoption UK, 2024) yn cynnwys ymatebion gan 246 o oedolion mabwysiedig. Mae'r sylwadau ansoddol yn gwneud darlleniad sboreiddiol gan fod llawer o bobl yn teimlo eu bod wedi wynebu rhwystrau amhosibl wrth gael mynediad at gofnodion mabwysiadu gan gynnwys cael eu gwrthod am wasanaeth, yr asiantaeth wedi cau, cofnodion yr adroddwyd eu bod ar goll oherwydd tanau, llifogydd neu ddamweiniau, a phroblemau gyda bodolaeth, cywirdeb/gwirionedd a chyflawnder cofnodion.

Roedd gan y “Baromedr Mabwysiadu” diweddar yng Nghymru lai na 24 o Oedolion Mabwysiedig yng Nghymru wedi ymateb (Adoption UK, 2024). Dangosodd yr astudiaeth yng Nghymru fod “bron yr holl ymatebwyr wedi derbyn neu wedi ceisio cael mynediad at eu cofnodion hanesyddol personol ond roedd llai na 30% o'r ymatebwyr yn cytuno bod ganddynt yr holl wybodaeth yr oedd ei hangen arnynt” (Adoption UK, 2024). Mae hyn yn dangos yr heriau enfawr a wynebwr gan ormod wrth geisio rhoi darnau o straeon eu bywydau at ei gilydd. Mae oedolion mabwysiedig wedi mynegi awydd i weld mwy o gynnwys gwreiddiol eu cofnodion yn hytrach na chrynodebau, oherwydd eu pryder ynghylch gwybodaeth y gallai gweithwyr cymdeithasol ddim cynnwys rhai gwybodaeth neu ei chrynhof'n anghywir (PAC-UK, 2022). Er bod rhai ymatebwyr wedi nodi eu bod wedi derbyn gwasanaeth empathig, gofalgwr a phroffesiynol, dywedodd llawer eu bod yn cael eu gwneud i deimlo fel plant, neu nad oedd ganddynt hawl i'w gwybodaeth eu hunain.

Mae profiadau pobl fabwysiedig a rhieni geni o wasanaethau cyfryngol yn gymysg. Pwynt cychwynnol i'w nodi yw y bydd llawer o bobl fabwysiedig yn chwilio heb ddefnyddio gwasanaeth cyfryngol (opsiwn sy'n llawer anoddach i berthnasau geni gan nad oes ganddynt fynediad at enw newydd y person mabwysiedig). Yn arolwg PAC-UK, dywedodd 45% o'r rhai a fabwysiadwyd nad oeddent wedi defnyddio gwasanaeth cyfryngol. O'r rhai oedd wedi gwneud hynny, roedd y rhan fwyaf (73%) yn teimlo bod y gwasanaeth yn foddhaol. Mynegwyd amrywiaeth o safbwyntiau cymysg am wasanaethau cyfryngol gan oedolion mabwysiedig yn y Baromedr Mabwysiadu (AUK, 2024) ac adroddiad JCHR (2022), thema allweddol oedd pwysigrwydd gwasanaethau'n darparu cymorth emosiynol sy'n ymestyn y tu hwnt i'r cyfarfod cychwynnol gyda pherthynas genu. Argymhelliad yn adroddiad JCHR yw y dylid rhoi mwy o wybodaeth i aelodau o'r teulu nad ydynt efallai'n dymuno i ni gysylltu â nhw gael gwybod sut i chwilio a chysylltu yn y dyfodol pe baent yn newid eu meddwl. Mae costau defnyddio gwasanaeth cyfryngol, y mae'n rhaid i ddefnyddwyr gwasanaethau eu talu'n uniongyrchol yn aml, hefyd yn broblematic i lawer, a dadleuodd 98% o'r oedolion mabwysiedig a ymatebodd i arolwg PAC-UK y dylai gwasanaethau cyfryngol fod am ddim i'r defnyddiwr (PAC-UK, 2022). I berthnasau geni, mae'r cwestiwn ynghylch prydlondeb, argaeledd, ansawdd a chost gwasanaethau cyfryngol yn arbennig o berthnasol, gan mai dyma'r unig ffordd i'r mwyafrif o gysylltu â'r person mabwysiedig.

Mater penodol sy'n effeithio ar brydlondeb gwasanaethau cyfryngol yw pan nad yr asiantaeth sy'n gwneud y gwaith cyfryngol yw'r asiantaeth a leolodd y plentyn, mae'n ofynnol iddynt nodi'r asiantaeth a leolodd y plentyn neu sy'n cadw'r cofnodion hanesyddol a chysylltu â nhw i ganfod: a oes fetó ar gyswllt yn bodoli; a yw'r gwrthrych wedi mynegi barn am gyswllt yn y dyfodol ac a oes gan yr asiantaeth farn am gyswllt o'r fath; ac unrhyw wybodaeth berthnasol arall, gan gynnwys gwybodaeth sydd ei hangen i chwilio am y gwrthrych. Defnyddiodd ymchwil a gynhaliwyd yn 2022 geisiadau Rhyddid Gwybodaeth i ddeall sut roedd awdurdodau lleol ac asiantaethau mabwysiadu rhanbarthol yn ymateb i'r geisiadau hyn (Murphy, Neil & North & Oates, 2022). Datgelodd hyn mai ychydig o asiantaethau oedd â chofnodion am brydlondeb eu hymatebion. Lle'r oedd cofnodion yn cael eu cadw, roedd yr amseroedd yn amrywio'n fawr o 1-279 diwrnod. Nid oedd gan lawer o asiantaethau unrhyw gofnod canolog o fetó yn seiliedig ar ffeiliau mabwysiadu gan bobl a fabwysiadwyd, dim cyllideb wedi'i chlustnodi ar gyfer gwaith gydag oedolion yr effeithiwyd arnynt gan fabwysiadu, ac nid oedd unrhyw gopiâu digidol o gofnodion mabwysiadu. Tynnodd ymatebwyr sylw at nifer o ffactorau a oedd yn achosi oedi yn eu gwaith yn y maes hwn gan gynnwys effaith pandemig Covid 19, prinder staff/materion adnoddau, cofnodion hŷn yn anodd eu canfod oherwydd systemau mynegeio hynafol, ac amrywiadau rhwng awdurdodau lleol o ran cyrchu cofnodion. Mae'r oedi hwn wrth gynnal darpariaeth gwasanaethau cyfryngol yn effeithio'n bennaf ar berthnasau geni o'r oes 'mabwysiadu babanod hanesyddol', y mae llawer ohonynt yn ddiweddarach yn oedrannus ac o bosibl mewn iechyd gwael. Mae enghreifftiau o arfer yn dangos bod perthnasau geni mewn rhai achosion wedi marw wrth aros i'r gwiriadau hyn gael eu cwblhau.

Mae'r ymchwiliadau diweddar hyn i wasanaethau i oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu yn rhoi darlun difrifol o arferion yn y maes hwn, a'r angen am fuddsoddiad brys o sylw ac adnoddau mewn polisi ac ymarfer.

2.8 Pwyntiau allweddol

Mae'r bennod hon wedi crynhoi peth o'r ymchwil i ganlyniadau a phrofiad mabwysiadu ar gyfer pobl fabwysiedig a pherthnasau geni a'r prosesau a'r canlyniadau i'r ddau barti pan fyddant yn chwilio ac yn cyfarfod â'i gilydd. Mae canfyddiadau o ymchwil yn sail i'r angen i fod yn sensitif i gymhellion, anghenion a theimladau unigolion yn hytrach na dibynnu ar teimladau gyffredinol ynghylch sut y gallai pobl deimlo am fabwysiadu. Fodd bynnag, mae'n bwysig bod gweithwyr proffesiynol yn deall profiadau allweddol sy'n digwydd yn gyffredin ac sy'n effeithio ar oedolion y mae mabwysiadu'n effeithio arnynt. Mae'r rhain yn canolbwyntio ar golled, hunaniaeth a stigma.

- Bydd profiadau oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu wedi'u dylanwadu gan y cyd-destun hanesyddol y digwyddodd y mabwysiadu ynddo. Bydd mabwysiadau a ddigwyddodd cyn 1976 yn rhan fwyaf o achosion wedi'u gwneud oherwydd pwysau cymdeithasol sylweddol, yn hytrach nag unrhyw hanes o gam-drin gan y teulu geni. Ar gyfer mabwysiadau a wneir ar ôl y dyddiad hwnnw, mae'r darlun yn fwy cymysg ac erbyn y 1990au mabwysiadau o ofal oedd yn bennaf. Mae dealltwriaeth o fabwysiadu hanesyddol yn hanfodol i ymarferwyr sy'n gweithio yn y maes hwn gan y bydd digwyddiadau'r gorffennol yn dylanwadu ar ymatebion a theimladau pobl heddiw.
- Er bod mabwysiadu yn dod â manteision i'r person mabwysiedig yn y rhan fwyaf o achosion, mae heriau colled a hunaniaeth yn gyffredin.
- Mae'r straen, colled a hunaniaeth sy'n gysylltiedig â mabwysiadu yn amrywio rhwng unigolion.
- Pan fo rhieni mabwysiadol yn agored i feddwl a siarad am fabwysiadu gyda'r person mabwysiedig, mae hyn yn helpu'r person mabwysiedig i wneud synnwyr o deimladau sy'n gysylltiedig â mabwysiadu a heriau i wneud efo hunaniaeth.
- Mae rhieni geni ac aelodau eraill o'r teulu geni yn profi colled amwys gan fod y person mabwysiedig yn aml yn parhau'n gryf yn eu feddyliau ond nid yw'n rhan o'i fywyd. Mae'r golled hon yn cael ei difreinio, gan nad yw'n cael ei chydabod na'i chydymdeimlo ag ef mewn cymdeithas.
- Mae'r golled a brofir gan bobl sydd wedi'u mabwysiadu hefyd yn amwys ac wedi'u difreinio.
- Gall pobl fabwysiedig, perthnasau geni a rhieni mabwysiadol gael eu heffeithio gan ficro-ymosodedd mabwysiadu.
- Mae argaeledd cyfryngau cymdeithasol a phrofion DNA defnyddwyr wedi darparu ffyrdd newydd i bobl fabwysiedig a pherthnasau geni ddod o hyd i'w gilydd a dod i wybod amdanynt. Mae'n bwysig bod pobl sy'n ystyried y dulliau hyn yn deall manteision a heriau posibl y dulliau chwilio hyn.
- Mae gan bobl sydd wedi'u mabwysiadu sy'n chwilio am wybodaeth neu am berthnasau geni amrywiaeth eang o gymhellion gan gynnwys chwilfrydedd, cwestiynau meddygol, ceisio cysylltiad â pherthnasau 'coll' a gwneud synnwyr o'u hanes bywyd a'u hunaniaeth. I bobl sydd wedi'u mabwysiadu'n draws-hiliol, mae gwneud synnwyr o'u hunaniaeth ethnig hefyd yn gymhelliant pwysig.

- Mae barn pobl sydd wedi'u mabwysiadu a "ganfyddir" gan berthnasau geni yn amrywio'n fawr, er bod y mwyafrif yn debygol o ystyried ei bod yn iawn i asiantaeth gyfryngol gysylltu â nhw.
- Mae perthnasau geni yn llai tebygol o chwilio nag oedolion sydd wedi'u mabwysiadu, er y gallai llawer serch hynny fod yn awyddus i wybod sut mae'r person mabwysiedig wedi gwneud a bydd yn croesawu cael cyfryngwr i gysylltu â nhw.
- Gall rhieni mabwysiedig person mabwysiedig sy'n chwilio, neu sy'n cael ei ddarganfod weithiau gweld hyn bygythiad. Er hyn, y bydd llawer yn cefnogi'r person mabwysiedig ac mae pryderon y bydd eu perthynas â'r person mabwysiedig yn cael ei effeithio'n negyddol yn ddi-sail yn gyffredinol.
- Pan fydd y person mabwysiedig a'r perthnasau geni yn cysylltu â'i gilydd, gall hyn weithio allan mewn amrywiaeth eang o ffyrdd. Mae'r broses chwilio ac 'aduniadau' yn aml yn cynnwys emosiynau dwys i bawb. Nid ydynt o reidrwydd yn arwain at berthnasoedd parhaus a/neu agos, ond er hynny efallai y cânt eu gwerthfawrogi o ran llenwi bylchau gwybodaeth coll. Yn gyffredinol, mae'r person mabwysiedig yn parhau i ystyried ei hun fel rhan o'i deulu mabwysiadol ac mae perthnasoedd rhiant mabwysiadol/person mabwysiedig yn cael eu cynnal, mewn rhai achosion ochr yn ochr â pherthnasoedd y teulu geni.
- Mae ymchwil sy'n archwilio arfer yn y blynyddoedd diwethaf yn dangos bod angen gwelliant sylweddol o ran argaeledd, fforddiadwyedd, amseroldeb ac ansawdd y gwasanaethau a ddarperir i oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu.

Pennod 3

Rôl y Gweithiwr Mabwysiadu ac Egwyddorion Allweddol ar gyfer Ymarfer

Mae'r bennod hon yn dechrau drwy archwilio rôl a thasgau gweithwyr (y cyfeirir atynt yma fel 'gweithwyr mabwysiadu') sy'n darparu gwasanaethau i oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu. Dilynr hyn gan adran sy'n amlygu pwysigrwydd o hyrwyddo cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant. Mae'r adran olaf yn nodi chwe egwyddor allweddol sy'n creu fframwaith ar gyfer arfer gorau yn y maes cymhleth hwn.

3.1 Rôl y gweithiwr mabwysiadu mewn gwasanaethau i oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu

3.1.1 Cymhlethdod y rôl

Gall gweithio gydag oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu fod yn werth chweil ac yn heriol. Mae'n rhoi boddhad i gefnogi pobl sydd wedi'u mabwysiadu a pherthnasau geni i ddarganfod mwy am ei gilydd ac i gwrdd â'i gilydd, ac wrth wneud hynny i ddatrys rhai o'r materion colled a hunaniaeth sy'n gysylltiedig â mabwysiadu. Mae'n heriol i asesu'r risgiau i'r ddwy ochr sydd fel arfer wedi'i gymhlethu gan yr emosiynau dwys a chymysg a all ddylanwadu ar eu ffordd o feddwl a'u penderfyniadau ar hyd y ffordd.

Mae'r heriau hyn gan nad yw'r gweithiwr mabwysiadu yn canolbwyntio ar hawliau ac anghenion un o'r partïon yn unig. Yn lle hynny, rhaid iddynt ystyried anghenion y person mabwysiedig a'i rwydwaith a'r aelod o'r teulu geni a'i rwydwaith. Er y gall fod cyfathiant yma, gall fod gwrthdaro rhwng anghenion a disgwyliadau hefyd. Mae'r un problemau'n codi wrth weithio gyda pherson sydd â 'pherthynas ragnodedig' â'r person mabwysiedig.

Mae materion pŵer a rheolaeth yn perthnasol i'r rôl. Er enghraifft, mae cael mynediad at gofnod mabwysiadu ac yna rhannu'r hyn a all fod yn wybodaeth hynod bersonol (efallai yr enw a roddwyd ar enedigaeth person mabwysiedig) yn rhoi'r gweithiwr mabwysiadu mewn sefyllfa bwerus, fel y mae defnyddio disgresiwn wrth olygu gwybodaeth trydydd parti o gofnodion mabwysiadu. Pan fydd gweithiwr yn gweithredu fel cyfryngwr rhwng person mabwysiedig a pherthynas geni i drafod cyswllt, mae materion pŵer i'w rheoli hefyd. Mae'r person mabwysiedig neu'r perthynas geni yn gofyn am y gwasanaeth cyfryngol (ac yn aml yn ei brynu) ac eto mae'n rhaid i'r cyfryngwr fynd i'r afael ag anghenion y ddau barti ar sail gyfartal. Mae'r posibilrwydd o gymryd neu gael eich gweld yn cymryd rôl 'eiriolwr' dros un parti yn fythol bresennol ac yn achosi risg o ddylanwadu'n ormodol ar benderfyniadau'r person arall dan sylw.

Mae hefyd yn bwysig bod yn ymwybodol o'r pŵer sy'n gysylltiedig â'r uchafbwyntiau a'r isafbwyntiau emosiynol sy'n rhan o'r gwaith hwn. Er enghraifft, gall ceision chwilio am rhywun ers amser maith neu cyswllt sy'n cael ei wrthod pan nad oes rheswm amlwg dros hyn ddylanwadu'n anymwybodol ar gweithiwr a'i gwneud yn anoddach cynnal safiad niwtral.

Elfen arall yw darparu'r gwasanaethau hyn i oedolion mabwysiedig sydd yn meddwl am theimladau'r rhieni mabwysiadol. Er nad nhw yw'r bobl sy'n gofyn am wasanaethau, mae'n debygol y bydd ganddynt ystod o deimladau positif a negyddol ynghylch y ddarpariaeth a chanlyniad posibl y gwasanaethau hyn. Efallai y byddant yn bresennol yn gorfforol neu ddim yn bresennol yn ystod y cyfarfod ymgynghori, ond maent yn debygol o fod yn bresennol yn seicolegol ym meddwl y person mabwysiedig.

Yr hyn sy'n allweddol yma yw'r ffordd y gall meddylfryd a theimlad y rhiant (rhieni) mabwysiadol effeithio ar feddylfryd a theimlad y person mabwysiedig, a gall fod yn ddefnyddiol cefnogi'r person mabwysiedig i feddwl am hyn. Y cydbwysedd gofalus ar gyfer y gweithiwr mabwysiadu yw parhau i fod yn effro i sefyllfa'r rhieni mabwysiadol tra'n parchu statws a hawliau oedolyn y person mabwysiedig bob amser.

Mae'r cymhlethdodau a amlinellir uchod yn ei gwneud yn hanfodol bod gweithwyr yn cael goruchwyliaeth sy'n hyrwyddo arfer myfyriol a hunanymwybyddiaeth. Dylai goruchwyliaeth fod yn gynlluniedig a rheolaidd, ond hefyd ar gael fesul achos. Dylai fod ethos clir o fewn yr asiantaeth mai penderfyniadau 'asiantaeth' yw penderfyniadau cymhleth ac nad ydynt yn cael eu gwneud gan weithwyr unigol. Dylai fod polisi asiantaeth sy'n datgan hyn ac yn rhoi arweiniad ar ffactorau sy'n dynodi sefyllfa neu benderfyniad cymhleth. Gall hyfforddiant a thrafodaethau achos hybu arfer myfyriol a chefnogi staff i ystyried y credoau, y gwerthoedd, yr agweddau a'r rhagdybiaethau sy'n sail i'w hymarfer.

3.1.2 Tasgau sy'n gysylltiedig â'r rôl

O ran y tasgau sydd ynghlwm wrth ddarparu'r gwasanaethau hyn, mae rôl y gweithiwr mabwysiadu yn cynnwys yr elfennau canlynol:

- **Asesiad o fanteision a risgiau**

Mae pob cam o rannu gwybodaeth a gwaith cyfryngol yn cynnwys budd posibl a risg bosibl i'r sawl sy'n defnyddio'r gwasanaeth. Bydd y manteision a'r risgiau yn amrywio rhwng rhai bach a hynod o arwyddocaol. Ar gyfer pob achos, mae proses barhaus o asesu risg, o baratoi a chynghori pobl yn unol â hynny, ac o bryd i'w gilydd o wneud penderfyniadau cymhleth ynghylch a yw'n ddiogel (i un parti neu'r ddau) gynnig gwasanaeth.

- **Sgiliau cwnsela**

Er nad yw'r term 'cwnselydd' yn disgrifio rôl y gweithiwr mabwysiadu yn gywir, mae angen sgiliau cwnsela i feithrin cydberthynas â'r sawl sy'n defnyddio'r gwasanaeth ac i greu man diogel ar gyfer archwilio teimladau anodd a gwneud penderfyniadau cymhleth. Mae sgiliau cwnsela yn y cyd-destun hwn yn cynnwys gwrando gweithredol, rhoi sylw i iaith eiriol a di-eiriau eich hun a'r person mabwysiedig neu'r parti arall, a dangos empathi a derbyniad.

- **Asesu anghenion cymorth**

Mae asesu anghenion cymorth yn elfen bwysig o reoli risg. Bydd angen i'r gweithiwr mabwysiadu sy'n gweithredu fel canolwr archwilio faint o gymorth sydd ar gael i'r person mabwysiedig a'r perthynas geni cyn, yn ystod ac ar ôl y cyswllt. Fel y bo'n briodol, dylent esbonio pwysigrwydd bod gan y ddau barti berson y gellir ymddiried ynddo sydd â diddordeb yn eu sefyllfa ac yn ymwybodol ohoni. Dylai'r gweithiwr gynnig cymorth i'r ddwy ochr yn ôl yr angen ac yn unol â pholisïau a chyfrifoldebau'r asiantaeth. Dylent hefyd gyfeirio pobl at ffynonellau cymorth eraill, gan gynnwys cymorth therapiwtig, fel y bo'n briodol. Mewn gwaith cyfryngol, fel arfer bydd un cyfryngwr a all gynnig cymorth i'r ddwy ochr, ond mewn rhai sefyllfaoedd, gall fod yn briodol i'r partïon gael gweithwyr/canolwyr ar wahân.

• **Darparu cyd-destun a gwybodaeth**

Mae pob mabwysiad yn digwydd yn erbyn cefndir cymdeithasol a gwleidyddol ei gyfnod. Os oes angen, gall y gweithiwr mabwysiadu ddarparu gwybodaeth am normau a phrosesau mabwysiadu hanesyddol a mwy diweddar, gan helpu pobl i roi eu profiad o fabwysiadu yn ei gyd-destun a'i ddeall. Mae angen i'r gweithiwr hefyd allu cyfeirio at yr ystod o adnoddau ysgrifenedig ac ar-lein perthnasol, gwefannau, a grwpiau cymorth y gall pobl ddewis eu defnyddio ar gyfer cyd-destun a gwybodaeth ychwanegol.

• **Chwilio am gyngor a gweithgaredd**

Pan fydd gwasanaeth cyfryngol yn cael ei gynnig, gall y gweithiwr mabwysiadu gynnig cyngor ar yr amrywiaeth o lwybrau y gellir eu defnyddio i ddod o hyd i bobl neu efallai y bydd angen iddynt wneud gweithgaredd chwilio eu hunain. Bydd angen gwybodaeth gyfredol arnynt am gofrestrau, gwefannau, a ffynonellau gwybodaeth eraill perthnasol a gallu rhoi cyngor ar risgiau a manteision defnyddio cyfryngau cymdeithasol a phroffion DNA i chwilio.

Mae pob cyfarfod rhwng y gweithiwr mabwysiadu a'r person mabwysiedig, perthynas naturiol neu berson perthynol yn gofyn i'r gweithiwr symud rhwng y tasgau hyn yn sensitif ac yn hyblyg, a bydd goruchwyliaeth fedrus yn cefnogi hyn. Pan fydd gweithiwr yn teimlo'n ansicr neu'n cael ei herio gan achos neu pan fo penderfyniad cymhleth i'w wneud, mae'n hanfodol cael trafodaeth lawn gyda rheolwr a chytuno ar gynllun. Mae angen sesiynau hyfforddi rheolaidd ar bob un o'r staff, gan gynnwys rheolwyr, a'r cyfle i rannu a thrafod materion anodd gyda chydweithwyr.

3.2. Cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant

3.2.1 Deddf Cydraddoldeb, 2010

Nododd y Ddeddf hon naw 'nodwedd warchodedig'. Mae'r rhain yn feysydd lle mae tystiolaeth yn dangos bod gwahaniaethu sylweddol o hyd mewn cyflogaeth, darpariaeth nwyddau, gwasanaethau a mynediad at wasanaethau fel addysg, iechyd a gofal cymdeithasol.

Mae'r materion canlynol wedi'u nodi yn y Ddeddf fel nodweddion gwarchodedig:

- Oedran
- Anabledd
- Ailbennu rhywedd
- Priodas a phartneriaeth sifil
- Beichiogrwydd a mamolaeth
- Hil
- Crefydd neu gred
- Rhyw
- Cyfeiriadedd rhywiol

Bydd angen i ddarparwyr gwasanaethau i oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu ystyried sut y gall pobl â nodweddion gwarchodedig brofi eu hamgylchedd gwaith a'r gwasanaethau a ddarperir ganddynt. Rhaid iddynt wneud addasiadau rhesymol i sicrhau nad oes unrhyw wahaniaethu yn y ffordd y mae pobl o'r grwpiau hyn yn derbyn gwasanaethau a gynigir iddynt. Er enghraifft, rhaid addasu adeilad i sicrhau bod person ag anawsterau symudedd yn gallu cael mynediad i'r gwasanaeth yn gyfforddus ac yn ddiogel.

Enghreifftiau eraill o faterion y gellir eu hystyried, fel y bo'n briodol, yw:

- Taflenni a gwybodaeth arall a ddarparwyd
- Defnyddio rhagenwau rhyw
- Sicrhau bod pob person sy'n defnyddio'r gwasanaeth yn gyfforddus â'r iaith a ddefnyddir wrth ryngweithio â gweithwyr
- Annog y defnydd o gymorth ar gyfer pobl efo anghenion ychwanegol

Rhaid ystyried materion cydraddoldeb a chynhwysiant, a'u hadolygu'n rheolaidd, wrth wneud penderfyniadau, polisïau ac wrth ddarparu gwasanaethau.

3.2.2 Dulliau a materion allweddol i asiantaethau eu hystyried

Gostyngeiddrwydd diwylliannol ac ymarfer gwrth-hiliaeth

Mae gostyngeiddrwydd diwylliannol yn ddull sy'n ceisio deall hunaniaeth pobl oherwydd hil ac ethnigrwydd, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, dosbarth a statws economaidd-gymdeithasol, anabledd ac ati. Mae'r ymagwedd hon yn hanfodol os yw'r sefydliad yn wirioneddol eisiau stopio hiliaeth ac ymleiddio.

Tuedd anymwybodol

Mae rhagfarn anymwybodol yn cyfeirio at y duedd i ymddygiad dynol gael ei ysgogi gan ragdybiaethau a rhagfarnau nad yw person yn ymwybodol ohonynt - er enghraifft, cred am rywun sy'n seiliedig ar eu rhyw yn unig. Gall tuedd anymwybodol fod yn bresennol mewn sefydliadau a grwpiau yn ogystal â dylanwadu ar ymddygiadau a phenderfyniadau a wneir gan unigolion.

Mae risgiau allweddol yn gysylltiedig â thuedd anymwybodol:

- Pan fydd rhagfarn anymwybodol yn dylanwadu ar farnau a phenderfyniadau rydym, i bob pwrpas, yn defnyddio sylfaen dystiolaeth anghyflawn ac anghywir. Bydd hyn yn arwain at benderfyniadau gwael.
- Mae rhagfarn anymwybodol (yn enwedig pan fo'n gysylltiedig â rhyw, ethnigrwydd, anabledd neu ryw nodwedd arall) yn arwain at ganlyniadau annheg a negyddol i'r rhai sy'n destun y duedd hon. Mae hyn yn cynnwys triniaeth annheg a chanlyniadau gwaeth (e.e. mewn iechyd, addysg a chyflogaeth).
- Gall rhagfarn anymwybodol arwain at ficro-ymosodedd.

Microymosodiadau

Mae pobl sydd wedi'u mabwysiadu, rhieni mabwysiadol a pherthnasau geni yn debygol o fod wedi profi micro-ymosodedd gan sefydliadau ac unigolion. Mae micro-ymosodion wedi'u diffinio fel:

“Safiadau geiriol, di-eiriau ac amgylcheddol bob dydd, sydd yn fwriadol neu'n anfwriadol, sy'n cyfleu negeseuon gelyniaethus, difriol neu negyddol i pobl targedwyd yn seiliedig ar eu haelodaeth grŵp ymylol yn unig” (Sue et al, 2019).

Mae enghreifftiau o ficro-ymosodedd wrth fabwysiadu yn cynnwys:

- Naratifau 'gwaed drwg' neu 'had drwg'
- Themâu 'Mae gwaed yn dewach na dŵr'
- Mae pobl sydd wedi'u mabwysiadu yn 'lwcus' neu fe ddylen nhw deimlo'n 'ddiolchgar' am gael gwell cyfleoedd mewn bywyd
- Yr awgrym o raddau bod yn rhiant – cyntaf, genedigaeth, go iawn, mabwysiadol, ac ati.
- Rhieni mabwysiadol fel 'arwyr' neu 'achubwyr'
- Roedd rhieni geni 'wedi cael eu cyfle' i fod yn rhiant
- Annilysu treftadaeth – 'rydych yn edrych yn union fel eich mam fabwysiadol'
- Gall microymosodiadau weithiau fod yn amlwg, yn fwriadol neu'n anfwriadol, ond ym mhob achos, maent yn niweidiol gan eu bod yn erydu urddas a hunangred y derbynnydd.

Ffyrdd y gall asiantaethau hyrwyddo cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant

- Dylai polisïau'r asiantaeth yn adlewyrchu ymrwymiad i gydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant.
- Mae gan asiantaethau gyfrifoldeb i ddarparu goruchwyliaeth a hyfforddiant a fydd yn hyrwyddo cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant yn y gwasanaethau a ddarperir ganddynt.
- Bydd hyfforddiant priodol yn cefnogi gweithwyr unigol i archwilio'r hyn y mae gostyngeddau diwylliannol ac ymarfer gwrth-hiliol yn ei olygu iddynt a sut y gall hyn fwydo i mewn i'r sefydliad cyfan i weithio tuag at ddull gwrth-hiliol.
- Bydd cyfleoedd hyfforddi, goruchwyllo a thrafod achosion priodol yn tynnu sylw staff at faterion o ragfarn anymwybodol a micro-ymosodedd ac i fod yn adfyfyriol am eu hymarfer eu hunain.
- Dylai hyfforddiant hefyd gynnwys sut i adnabod ac ymdrin â'r materion hyn yn y gweithle mewn modd proffesiynol ond yn pendant er mwyn cynnal agwedd a diwylliant cynhwysol.
- Gellir adnabod micro-ymosodedd mewn cofnodion mabwysiadu (er enghraifft, tybiaethau negyddol heb eu cefnogi am fam eni sengl) a'u harchwilio gyda'r person mabwysiedig neu'r perthynas geni fel y bo'n briodol.
- Pan fydd gweithiwr mabwysiadu yn nodi bod person mabwysiedig neu berthynas geni y mae'n gweithio ag ef wedi cael ei effeithio'n negyddol gan ficro-ymosodedd, mae'n bwysig gwrandao, myfyrio ar y profiad gyda nhw a dylisu eu meddyliau a'u teimladau.

3.3 Gweithio gydag oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu: egwyddorion allweddol ar gyfer ymarfer

Mae'r chwe egwyddor allweddol a amlinellir isod yn cynnig fframwaith ymarfer ar gyfer gweithwyr mabwysiadu sy'n cefnogi pobl fabwysiedig, perthnasau geni a phobl sydd â pherthynas ragnodedig i berson mabwysiedig. Mae'r egwyddorion yn cysylltu ac yn gorgyffwrdd â'i gilydd, a maent yn cefnogi'r ymagwedd sensitif a'r penderfyniadau cymhleth sy'n gysylltiedig â'r maes gwaith unigryw hwn sy'n aml yn heriol.

3.3.1 Cefnogi Bod yn Agored

Bod yn agored wrth rannu gwybodaeth o gofnodion a chefnogi pobl i gysylltu, tra hefyd yn ystyried lles a chyfrinachedd eraill

Mae pobl sy'n defnyddio gwasanaethau ar gyfer oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu fel arfer yn ceisio mynediad at wybodaeth neu berthnasau sydd wedi'u cau gan y gorchymyn mabwysiadu. Mae'n bosibl y bydd pobl sydd wedi'u mabwysiadu yn dymuno cael rhagor o wybodaeth am eu tarddiad neu ddod o hyd i aelodau o'r teulu geni a chwrdd â nhw. Yn yr un modd, efallai y bydd perthnasau geni yn dymuno holi am les y person mabwysiedig, neu efallai y byddant yn gobeithio cysylltu neu gyfarfod ag ef. Gall fod gan ddisgynyddion person mabwysiedig, a pherthnasau o ganlyniad i'r mabwysiadu, anghenion tebyg.

Ers dros hanner can mlynedd, mae ymchwil ac ymarfer yn y maes hwn wedi dangos nad oedd cyfrinachedd a natur gaeedig mabwysiadau'r gorffennol yn ddefnyddiol a hyd yn oed yn niweidiol i lawer o bobl fabwysiedig a'u perthnasau geni. Ym mhellach cydnabyddir yn eang bod angen sylfaenol ar bobl sydd wedi'u mabwysiadu am wybodaeth o'u tarddiad er mwyn adeiladu ymdeimlad o bwy ydyn nhw ac o ble y daethant. I berthnasau geni, gall gwybodaeth am y person mabwysiedig helpu i liniaru'r golled sy'n gysylltiedig â'r mabwysiadu.

Felly, dylai gwasanaethau i oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu gael eu hategu gan ymgyrch i fod yn agored, o ran rhannu gwybodaeth a cefnogi cyswllt. Ym mhob achos, mae rhagdybiaeth ei bod yn ddilys i bobl fabwysiedig a pherthnasau geni geisio derbyn gwybodaeth bellach am y mabwysiadu ac i gysylltu â'i gilydd os mai dyna yw eu dymuniad. Rhaid i weithwyr mabwysiadu yn y maes hwn gydnabod pwysigrwydd a gwerth bod yn fwy agored i bobl sy'n defnyddio'r gwasanaethau. Dylent rannu cymaint o wybodaeth â phosibl o'r cofnodion mabwysiadu a chefnogi cyswllt anuniongyrchol ac uniongyrchol rhwng y partïon pryd bynnag y mae'n ddiogel gwneud hynny.

Fodd bynnag, mae gan y gweithiwr mabwysiadu gyfrifoldeb hefyd i ystyried yr effaith y gallai datgelu gwybodaeth a gwasanaethau cyswllt ei chael ar hawliau preifatrwydd eraill y gall y gwasanaethau hyn effeithio arnynt. Rhaid iddynt, felly, wneud asesiad parhaus o fanteision a risgiau cyswllt pellach ar gyfer pob parti. Yn y rhan fwyaf o achosion, bydd hyn yn golygu bod yn ymwybodol o'r materion amrywiol a all godi i'r unigolyn a'i rwydwaith teulu geni a mabwysiadol wrth rannu gwybodaeth neu yn ystod y cam chwilio a chyfarfod (er enghraifft, y posibilrwydd mai dim ond ychydig iawn o wybodaeth sydd ar gael ar ffeil, neu y gallai eu hymagwedd gael ei wrthod). Mae bwysig helpu'r person i pharatoi ar gyfer ystod o ganlyniadau. O bryd i'w gilydd, fodd bynnag, gall rhannu gwybodaeth neu hwyluso cyswllt achosi risg o gamdriniaeth neu niwed i un o'r partïon dan sylw a rhaid i'r gweithiwr mabwysiadu asesu'r sefyllfa'n ofalus, ymgynghori â rheolwr a gweithredu i leihau'r risg hon.

3.3.2 Ymateb yn Sensitif

Darparu gwasanaethau sy'n barchus ac yn sensitif i anghenion a theimladau pob person

Mae gan bobl a fabwysiadwyd, perthnasau geni a phersonau perthynol sy'n gofyn am wasanaethau ar gyfer oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu anghenion amrywiol ac maent yn dod â'r ystod lawn o deimladau, gobeithion a disgwyliadau gyda nhw. Efallai mai dim ond ychydig bach o wybodaeth y bydd rhai eisiau, efallai bod eraill yn gobeithio am lawer mwy, neu am gyfarfodydd a pherthynas â'r bobl y maen nhw wedi'u colli.

I rai pobl, gall y profiad mabwysiadu fod wedi cynnwys trawma a cholled sylweddol a pharhaus. Gall profiadau cynharach o adfyd personol a pherthnasoedd gwrthdaro ag awdurdodau ei gwneud yn anodd i bobl ymddiried mewn gweithwyr proffesiynol a chael cymorth gan eraill. I bobl eraill, efallai y bydd llai o effaith emosiynol. Efallai y bydd gan rai fywydau sefydlog a chânt gefnogaeth dda i reoli canlyniad eu hymholiadau, beth bynnag fo hynny. Mae'n bwysig, felly, nad yw'r gweithiwr mabwysiadu yn rhagdybio anghenion a theimladau'r person y mae'n gweithio gydag ef, ond ei fod yn gwrando ar, yn parchu ac yn ymateb yn sensitif i beth bynnag y mae'r unigolyn yn ei rhannu gan gynnwys profiadau o wahaniaethu.

Efallai y bydd gwybodaeth anodd a llawn emosiwn i'w rhannu mewn cyfarfod ymgynghori ac mae'n bwysig gael rhywfaint o ymddiriedaeth gyda'r sawl sy'n defnyddio'r gwasanaeth yn yr amser cyfyngedig sydd ar gael. Gellir cefnogi hyn trwy drefniadau ymarferol, megis cysur a phreifatrwydd y man aros a'r ystafell gyfarfod, cynllunio'n gofalus ar ran y gweithiwr mabwysiadu a chyflwyniad byr sy'n cynnwys sicrwydd eu bod yn brofiadol yn y gwaith hwn neu'n cael mynediad at ymgynghoriad. Mae'n arfer da i'r gweithiwr mabwysiadu sôn am dermau y gellir eu defnyddio ar gyfer pobl allweddol yn y rhwydwaith perthnasau mabwysiadu (er enghraifft 'mam geni') ac addasu eu hiaith yn unol â dewisiadau'r person y mae'n gweithio gyda nhw. Mae hefyd yn bwysig osgoi defnyddio acronymau a jargon proffesiynol yn ystod y cyfarfod, i egluro terminoleg anghyfarwydd ac i roi sylwadau beirniadol y gellir eu canfod mewn cofnodion mabwysiadu yn eu cyd-destun.

Gall gwrando'n ofalus, myfyriol helpu pobl rydych yn gweithio gyda nhw i fynegi eu teimladau a'u pryderon yn gywir ac i deimlo bod y rhain yn cael eu cydnabod a'u dilysu. Mae hefyd yn bwysig arsylwi ar iaith y corff a bod yn effro i'r hyn y mae pobl yn ei ddweud yn ymhlyg. Mae ymateb yn sensitif i'r ystod lawn o bosibiliadau (gan gynnwys y posibilrwydd bod y person mabwysiedig neu'r perthynas geni yn teimlo'n barod ac yn gadarnhaol ynglŷn â'r mabwysiadu) yn ganolog i'r rôl broffesiynol a bydd y cyfarfod yn cael ei siapio'n unol â hynny.

Mewn rhai achosion, gallai'r gweithiwr mabwysiadu farnu y gallai cymorth pellach fod o gymorth (er enghraifft, cwnsela therapiwtig) ond os yw'r person yn glir bod ei anghenion eisoes yn wedi cael eu gwrdd, dylid parchu hyn. Yn olaf, gall y gweithiwr mabwysiadu gynnig cyfeiriad at ystod o adnoddau sy'n darparu cymorth ymarferol ac emosiynol ychwanegol.

3.3.3 Cefnogi Gwneud Synnwyr

Cefnogi pob person sy'n defnyddio gwasanaeth i gael dealltwriaeth personol o'u stori mabwysiadu.

Mae pobl sy'n defnyddio gwasanaethau ar gyfer oedolion y mae mabwysiadu'n effeithio arnynt yn debygol o fod gredu naratifau amrywiol allanol am yr hyn y mae mabwysiadu'n ei olygu er enghraifft, rwy'n 'lwcus' 'anghyflawn', wedi fy ngwrthod neu wedi 'arbed'. Er hynny, gall rhieni geni yn aml teimlo pethau fel 'Nid oedd gennyf ddewis', 'dylwn fod wedi ymladd yn galetach' neu 'Rwy'n rhiant drwg'. Gellir cael y naratifau hyn o sawl ffynhonnell, gan gynnwys gweithwyr proffesiynol, llyfrau, ffilmiau, teledu, barn pobl eraill, neu efallai eu bod wedi adeiladu ym meddwl yr unigolyn, yn seiliedig ar wybodaeth brin neu anghywir. Yn ogystal, efallai bod pobl wedi atal eu hatgofion neu fod â bylchau yn eu hatgofion o ddigwyddiadau trawmatig.

Felly, mae'r broses o rannu gwybodaeth o gofnodion mabwysiadu a darparu gwasanaethau cyfryngol yn llawer mwy nag ymarfer gweinyddol. Mae gan y gweithiwr mabwysiadu rôl arwyddocaol hefyd o ran cefnogi pobl i 'gwneud synnwyr'. Gall hyn gynnwys helpu pobl i adnabod a dod o hyd i ffordd drwy naratifau allanol, ac i lenwi bylchau a gosod eu hatgofion o ddigwyddiadau. Y nod yw cefnogi unigolion i adeiladu eu hystyron a'u dealltwriaeth eu hunain o'r bobl a'r digwyddiadau sy'n ymwneud â mabwysiadu a'r blynyddoedd rhwng hynny. Nid yw hyn yn achos o greu naratif mwy 'cywir' ond yn hytrach, cefnogi pob person i adeiladu naratif personol sy'n gwneud synnwyr iddynt. Bydd hyn, yn ei dro, yn helpu pobl sydd wedi'u mabwysiadu a pherthnasau geni i ddatblygu ymdeimlad cryfach a mwy cydlynol o'u hunaniaeth.

3.3.4 Hyrwyddo Ymreolaeth

Cefnogi pobl mabwysiedig, perthnasau geni ac eraill i wneud eu penderfyniadau eu hunain am yr hyn sy'n iawn iddyn nhw

Mae pobl a fabwysiadwyd a pherthnasau geni yn aml yn adrodd am deimladau o ddiffyg pŵer o ran y broses fabwysiadu. O'u gwahanol safbwyntiau, maent yn aml yn teimlo nad oedd ganddynt unrhyw ddewis o ran yr hyn a ddigwyddodd iddynt, a bod digwyddiadau'n cael eu cyfeirio a'u rheoli gan eraill, yn enwedig gweithwyr proffesiynol. Mae'n arbennig o bwysig, felly, bod gwasanaethau i oedolion y mae mabwysiadu'n effeithio arnynt yn caniatáu i bobl wneud eu penderfyniadau gwybodus eu hunain am y ffordd ymlaen a'u bod yn cael eu cefnogi i wneud hyn ar gyflymder sy'n gyfforddus iddynt.

Mewn rhai sefyllfaoedd, gall cefnogaeth y gweithiwr mabwysiadu fod yn gyfyngedig ac yn fyr, gyda'r person mabwysiedig neu'r perthynas geni yn dod i benderfyniad yn gyflym ac yn mynd ymlaen yn annibynnol. Mewn sefyllfaoedd eraill, efallai y bydd gan y cyfryngwr rôl allweddol o ran hybu ymreolaeth wrth wneud penderfyniadau, gan sicrhau nad yw'r naill barti na'r llall yn teimlo dan orfodaeth neu'n cael eu dylanwadu'n ormodol gan ddymuniadau a theimladau pobl eraill.

Wrth ymgymryd â rôl cyfryngwr, mae'n bwysig bod y gweithiwr mabwysiadu yn cynnal ei rôl fel hwylusydd ar gyfer y ddau barti, gan helpu pob un i archwilio faterion a chanlyniadau y gall gwahanol fathau o gyswllt, neu ddim cyswllt eu cyflwyno, a sicrhau bod gan y ddau yn ddewis a rheolaeth dros y broses.

Weithiau, fodd bynnag, efallai y bydd gwrthdaro rhwng penderfyniadau ymreolaethol y partïon, gan greu sefyllfa fwy cymhleth i'r cyfryngwr. Er enghraifft, efallai bod rhiant geni hŷn yn gobeithio cael cysylltiad â'i mab neu ferch mabwysiedig, sy'n datgan yn glir nad yw'n dymuno hynny. Tra'n derbyn a pharchu'r penderfyniad hwn, efallai y bydd y cyfryngwr yn ceisio archwilio'r rhesymau y tu ôl iddo yn ofalus gyda'r person mabwysiedig, ynghyd â darparu rhywfaint o wybodaeth am gais y rhiant geni. Efallai y byddan nhw hefyd yn ceisio caniatâd y person mabwysiedig i drosglwyddo rhywfaint o wybodaeth heb rhannu pwy ydyn nhw i'r rhiant geni, gan sicrhau bod y person mabwysiedig yn gyfforddus â'r hyn a gaiff ei rannu. Dylai'r cyfryngwr weithio'n sensitif tuag at ateb sy'n caniatáu i'r ddau barti gyflawni eu nodau cyn belled ag y bo modd.

O bryd i'w gilydd, i'r gweithiwr sy'n gweithredu fel cyfryngwr, gall fod yn anodd cadw didueddrwydd ac mae'n bwysig bod yn ymwybodol o'r ddeinameg pŵer. Er enghraifft, efallai y bydd y cyfryngwr yn cysylltu'n gryf â safle un parti ac yn ei chael hi'n anodd peidio â 'hybu ei gornel' wrth ymwneud â'r parti arall. Gellir lliniaru risgiau hyn trwy hyfforddiant, trafodaethau achos a goruchwyliaeth feddylgar mewn grŵp ac unigol.

3.3.5 Cydnabod y gall anghenion newid

Cydnabod y gall effaith mabwysiadu ar unigolyn newid ar draws cwrs bywyd; cymryd hyn i ystyriaeth wrth gynnig cymorth a chyngor

Mae ymchwil ac ymarfer wedi dangos nad yw mabwysiadu yn ddigwyddiad unwaith ac am byth, ond yn hytrach yn brofiad oes esblygol i berthnasau geni, pobl fabwysiedig a phersonau perthynol. Mae plant a phobl ifanc yn eu harddegau yn adeiladu eu dealltwriaeth yn gynyddol wrth iddynt gyrraedd gwahanol gamau datblygiad. Mae barn a theimladau oedolion mabwysiedig am eu mabwysiadu a'u dymuniadau o ran cyswllt yn debygol o newid a newid wrth iddynt symud trwy gyfnodau bywyd annibyniaeth a gwneud penderfyniadau am sefydlu partneriaethau a chael plant. Mae canol oed a bywyd hwyrach yn dod â phrofiadau pellach a newidiadau mewn rhagolygon. Yn yr un modd, ar gyfer perthnasau geni, gall teimladau am fabwysiadu a dymuniadau am gyswllt â'r person mabwysiedig amrywio ar hyd cwrs bywyd, wedi'u dylanwadu gan brofiadau, pherthnasoedd ac y cymorth sydd ar gael iddynt.

Bydd gweithwyr mabwysiadu sy'n darparu gwasanaethau i oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu fel arfer yn gweithio gyda'r person mabwysiedig neu'r perthynas geni ar un adeg. Gall teimladau neu benderfyniadau a wneir ar yr adeg hon gael eu teimlo'n gryf. Serch hynny, tra'n ymateb yn sensitif ac yn hybu ymreolaeth wrth wneud penderfyniadau, mae gan y gweithiwr mabwysiadu gyfrifoldeb i gadw mewn cof y posibilrwydd o newid yn y dyfodol ac i sicrhau nad yw llwybrau pwysig yn cael eu rhwystro.

Er enghraifft, os bydd rhiant geni yn gwrthod ymagwedd gan eu mab neu ferch mabwysiedig, efallai y bydd y gweithiwr yn archwilio'r penderfyniad hwn yn ofalus gyda nhw ac, wrth ei dderbyn, yn rhoi rhai enghreifftiau o sefyllfaoedd lle mae pobl wedi teimlo'n wahanol yn nes ymlaen. Efallai y bydd y rhiant geni yn ystyried rhannu rhywfaint o wybodaeth neu neges nad yw'n adnabod gyda'r person mabwysiedig (gan gofio y gallai'r person mabwysiedig eisoes wybod neu ddysgu am ei gyfeiriad presennol trwy gofnodion cyhoeddus). Dylid rhoi gwybodaeth iddynt hefyd, fel eu bod yn gwybod beth i'w wneud os byddant yn newid eu meddwl yn ddiweddarach. Ar yr un pryd, gellir cefnogi'r person mabwysiedig i ddeall y gall amharodrwydd ar ran y rhiant geni olygu bod yr amseriad yn anghywir i'r rhiant geni, yn hytrach na gweithred o wrthod.

3.3.6 Rhannu penderfyniadau cymhleth

Sicrhau nad yw penderfyniadau am faterion cymhleth yn cael eu gwneud gan un person yn unig; ymgynghori â chydweithwyr a rheolwyr cyn gwneud penderfyniadau

Fel y nodir uchod ac yn y penodau dilynol, mae darparu gwasanaethau i oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu yn faes gwaith cymhleth ac emosiynol. Er enghraifft:

- Mae'n ofynnol i weithwyr mabwysiadu i ddechrau asesu manteision a risgiau darparu gwasanaeth i bob ymgeisydd. Mae'n bosibl y bydd rhai pobl sy'n ceisio gwasanaethau neu y mae gwasanaethau'n cysylltu â nhw wedi cael profiadau bywyd anodd a heriol yn y gorffennol neu'r presennol. Gall fod risgiau posibl o ran darparu a pheidio â darparu gwasanaeth a gall y penderfyniad i fwrw ymlaen ai peidio fod yn gytbwys iawn.
- Wrth ddarparu'r gwasanaeth, mae penderfyniadau i'w gwneud am fanteision a risgiau darparu gwybodaeth benodol ac amddiffyn a hawliau preifatrwydd trydydd parti wrth wneud hynny. Gall y penderfyniad i olygu neu gadw gwybodaeth yn ôl o gofnod fod â chanlyniadau arwyddocaol iawn i'r person mabwysiedig, y perthynas geni neu berson 'perthynol' i'r person mabwysiedig.

Mae'n hanfodol felly bod gweithwyr yn cael eu cefnogi a'u goruchwyllo'n dda a bod polisi clir gan yr asiantaeth mai dim ond mewn ymgynghoriad â rheolwr y gellir gwneud penderfyniadau cymhleth o unrhyw natur. Dylai'r asiantaeth hefyd gydnabod bod cydweithwyr profiadol yn ffynhonnell bwysig o gyngor a dylai fod mynediad at gyngor cyfreithiol i gynorthwyo gyda gwneud penderfyniadau cymhleth, pan fo angen.

3.4 Pwyntiau allweddol

- Mae'r rôl broffesiynol wrth gefnogi oedolion y mae mabwysiadu'n effeithio arnynt yn gymhleth, yn enwedig gan ei fod yn cynnwys deall ac ystyried a chydbwysio anghenion wahanol pobl. Felly mae angen gwybodaeth arbenigol ar weithwyr, safbwynt adfyfyriol, a mynediad at oruchwyliaeth a chymorth da.
- Mae angen i weithwyr mabwysiadu gyflawni amrywiaeth o rolau gan gynnwys asesu buddion a risgiau; dangos sgiliau cwnsela; asesu anghenion cymorth; darparu cyd-destun a gwybodaeth; chwilio am gyngor a gweithgareddau.
- Bydd angen i ddarparwyr gwasanaethau i oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu ystyried sut y gall pobl â nodweddion gwarchodedig brofi eu hamgylchedd gwaith a'r gwasanaethau a ddarperir ganddynt. Rhaid i asiantaethau ystyried sut y gellir diwallu anghenion penodol y grwpiau hyn.
- Mae angen deall ac ystyried y profiad o fabwysiadu; mae angen ymwybyddiaeth o'r gwahaniaethu a'r stigma y gall oedolion yr effeithiwyd arnynt gan fabwysiadu fod wedi'u profi trwy ficro-ymosodedd.
 - Dylai ymarfer gael ei arwain gan egwyddorion allweddol fel a ganlyn:
 - Cefnogi bod yn agored
 - Ymateb yn sensitif
 - Cefnogi i wneud synnwyr
 - Hyrwyddo ymreolaeth
 - Cydnabod y gall anghenion newid
 - Rhannu penderfyniadau cymhleth

Pennod 4

Darparu mynediad at gofnodion geni a rhannu gwybodaeth o gofnodion mabwysiadu gyda pherson mabwysiedig

Mae'r bennod hon yn rhoi gwybodaeth i weithwyr proffesiynol sy'n darparu gwasanaethau i bobl a fabwysiadwyd cyn 30 Rhagfyr 2005 (mabwysiadau cyn cychwyn). Ar gyfer mabwysiadau a ddigwyddodd ar neu ar ôl 30 Rhagfyr 2005, (mabwysiadau ar ôl cychwyn) cyflwynwyd fframwaith cyfreithiol newydd ar gyfer cadw a datgelu gwybodaeth. Am y ddeddfwriaeth a'r gweithdrefnau ar gyfer gwaith mewn perthynas â'r mabwysiadau hyn, gweler Pennod 9 a 10.

Mae'r bennod yn ymdrin â gwasanaethau ar gyfer pobl sydd wedi'u mabwysiadu sy'n eisiau gwybodaeth am eu mabwysiadu. Mae dau brif lwybr i bobl fabwysiedig gael gwybodaeth am eu genedigaeth, amgylchiadau eu mabwysiadu a chefnidir teuluol. Y rhain yw:

1. **Ceisiadau am Wybodaeth Cofrestru Genedigaethau** trwy'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol (GRO) i'w galluogi i gael copi o'u tystysgrif geni wreiddiol.
2. **Ceisiadau i weld gwybodaeth o gofnodion mabwysiadu** drwy'r asiantaeth fabwysiadu sy'n cadw'r cofnodion sy'n ymwneud â'r person mabwysiedig.

Weithiau gall y ddwy broses hyn orgyffwrdd ac mae sawl ffordd wahanol ymlaen yn bosibl. Er enghraifft, gall y person mabwysiedig:

- Dymuno gwybod eu henw geni fel y gallant gael eu tystysgrif geni wreiddiol
- Dymuno cael eu tystysgrif geni wreiddiol a gwybodaeth o'u cofnod mabwysiadu
- Bod â'u tystysgrif geni wreiddiol yn barod ac yn dymuno cael un neu fwy o ddarnau penodol o wybodaeth o'u cofnod mabwysiadu
- Wedi cael eu tystysgrif geni wreiddiol yn barod ac yn dymuno cael cymaint o wybodaeth â phosibl o'u cofnod mabwysiadu

Yn y bennod hon, disgrifiwn geisiadau am Wybodaeth Cofrestru Genedigaethau yn adran 4.2 a cheisiadau i weld a datgelu gwybodaeth o gofnodion mabwysiadu yn adran 4.3. Rydym wedi ychwanegu cyfeiriadau at adrannau perthnasol eraill lle bo'n briodol. Mae'r bennod hon hefyd yn ymdrin â gwasanaethau ar gyfer pobl sy'n dymuno cofnodi dymuniad am gysylltiad neu ddim cyswllt â pherthynas geni ar Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu'r Llywodraeth neu gofrestru fetu gyda'r asiantaeth a drefnodd y mabwysiadu ynghylch ymagweddau yn y dyfodol gan aelodau o'r teulu geni. Ymdrinnir â gwasanaethau ar gyfer pobl fabwysiedig sydd am leoli eu perthnasau geni ac efallai cysylltu â nhw (gwasanaethau cyfryngol) ym Mhenodau 5 a 6.

Defnydd o'r term 'cyfweliad cwnsela': newid canfyddiadau

Rhoddodd Deddf Plant 1975 yr hawl i bobl fabwysiedig wneud cais i'r GRO am wybodaeth am eu genedigaeth. Roedd y gyfraith yn datgan mai 'dyletswydd y Cofrestrydd Cyffredinol, pob awdurdod lleol a chymdeithas fabwysiadu gymeradwy' (y cyfeirir ati bellach fel asiantaeth) yw i ddarparu 'cwnsela ar gyfer y personau mabwysiedig sy'n gwneud cais am wybodaeth'. Roedd yn rhaid i bobl a fabwysiadwy fynychu'r cyfweliad hwn gyda chynghorydd yn y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol, yr awdurdod lleol neu gymdeithas fabwysiadu cyn y byddai gwybodaeth am gofnodion geni yn cael ei rhannu.

Mae amrywiaeth o bobl wedi mynegi pryderon am y term 'cwnsela cofnodion geni' i ddisgrifio'r cyfarfod hwn. Mae llawer o bobl sydd wedi'u mabwysiadu yn teimlo'n anghyfforddus â'r gair 'cwnsela' oherwydd gall hyn golygu therapi. Yn ddealladwy, maent yn teimlo nad oes angen cwnsela arnynt i gael gwybodaeth sy'n gywir ganddynt. Gall y gair 'cyfweliad' hefyd deimlo'n amhriodol i bobl sydd wedi'u mabwysiadu.

Mae gweithwyr mabwysiadu a phersonau eraill yn y gymuned fabwysiadu hefyd wedi cwestiynu'r termau 'cwnsela', a 'cyfweliad', gan nad yw'r rhain yn adlewyrchu'n gywir y rôl broffesiynol a'r dull gweithredu a ddefnyddir wrth ddarparu'r gwasanaeth hwn. Mae'r ffurflen 'Gwybodaeth Tystysgrif Geni Cyn Mabwysiadu' (BIBA) ar gyfer pobl fabwysiedig sy'n gwneud cais am fynediad at wybodaeth tystysgrif geni wedi'i haddasu ac nid yw bellach yn cyfeirio at ofyniad ar gyfer 'cwnsela'. Yn hytrach mae'n cyfeirio at fynychu 'cyfarfod gyda chynghorydd mabwysiadu cymeradwy'.

Yn ymarferol ar hyn o bryd, mae'r term '**cyfarfod ymgynghori cofnodion geni**' yn cael ei ffafrio'n gyffredinol, a defnyddiwn y term hwn yn y canllaw ymarfer.

4.1 Y fframwaith cyfreithiol

4.1.1. Deddfwriaeth allweddol

Isod, mae'r cyfreithiau allweddol sy'n arwain y maes ymarfer hwn wedi'u crynhoi

Darparu mynediad at gofnodion geni a rhannu gwybodaeth o gofnodion mabwysiadu: y fframwaith cyfreithiol

Hawliau i wybodaeth sy'n galluogi pobl wedi'u mabwysiadu i wneud cais am dystysgrif geni:

- Ers 12 Tachwedd 1975, mae gan bobl fabwysiedig yr hawl i wybodaeth sy'n eu galluogi i wneud cais am gopi o'u dystysgrif geni wreiddiol.
- Creodd Deddf Plant 1975 (Adran 26) adran newydd yn Neddf Mabwysiadu 1958 (adran 20A) a ddaeth wedyn yn Adran 51 o Ddeddf Mabwysiadu 1976.
- Mae darpariaeth ar gyfer mabwysiadau cyn cychwyn yn cario ymlaen fel Adran 79(6) o Ddeddf Mabwysiadu a Phlant 2002. Mae'r adran hon yn rhoi'r hawl i oedolion mabwysiedig gael gwybodaeth eu cofnod geni ac yn eu galluogi i gael copi o'u dystysgrif geni wreiddiol.
- Mae dyletswydd a phwerau'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol i ddatgelu cofnodion genedigaethau yn Atodlen 2 i'r Ddeddf hon.

Y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu

- Gweithredodd Deddf Plant 1989 y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu a ddaeth i rym ar 1af o Fai 1991. Mae'r Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu yn cael ei chadw gan y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol ac mae'n rhoi'r cyfle i oedolion mabwysiedig a'u perthnasau geni gofnodi eu dymuniad i gael rhywun i gysylltu â nhw neu beidio.

Pwerau dewisol i ddatgelu gwybodaeth o gofnodion achosion mabwysiadu

- Cadwodd Deddf 2002 y pŵer dewisol sydd gan asiantaethau mabwysiadu ers 1983 i rannu gwybodaeth o gofnodion achosion mabwysiadu.
- Mae'r pŵer hwn yn Rheoliad 15(2) o Reoliadau Asiantaethau Mabwysiadu 1983.
- Mae'r gyfradd cadw hon yn sylweddol ac mae'n sicrhau bod oedolion mabwysiedig yn parhau i gael mynediad at y wybodaeth sydd ei hangen arnynt am hanes a tharddiad eu teulu geni (Canllawiau Statudol Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002 paragraff 10.5).
- Gellir defnyddio'r disgresiwn hwn i roi gwybodaeth i berson mabwysiedig sy'n ceisio gwybodaeth am hanes eu teulu geni ond nad yw'n dymuno chwilio a chael cyswllt efo pherthnasau geni.

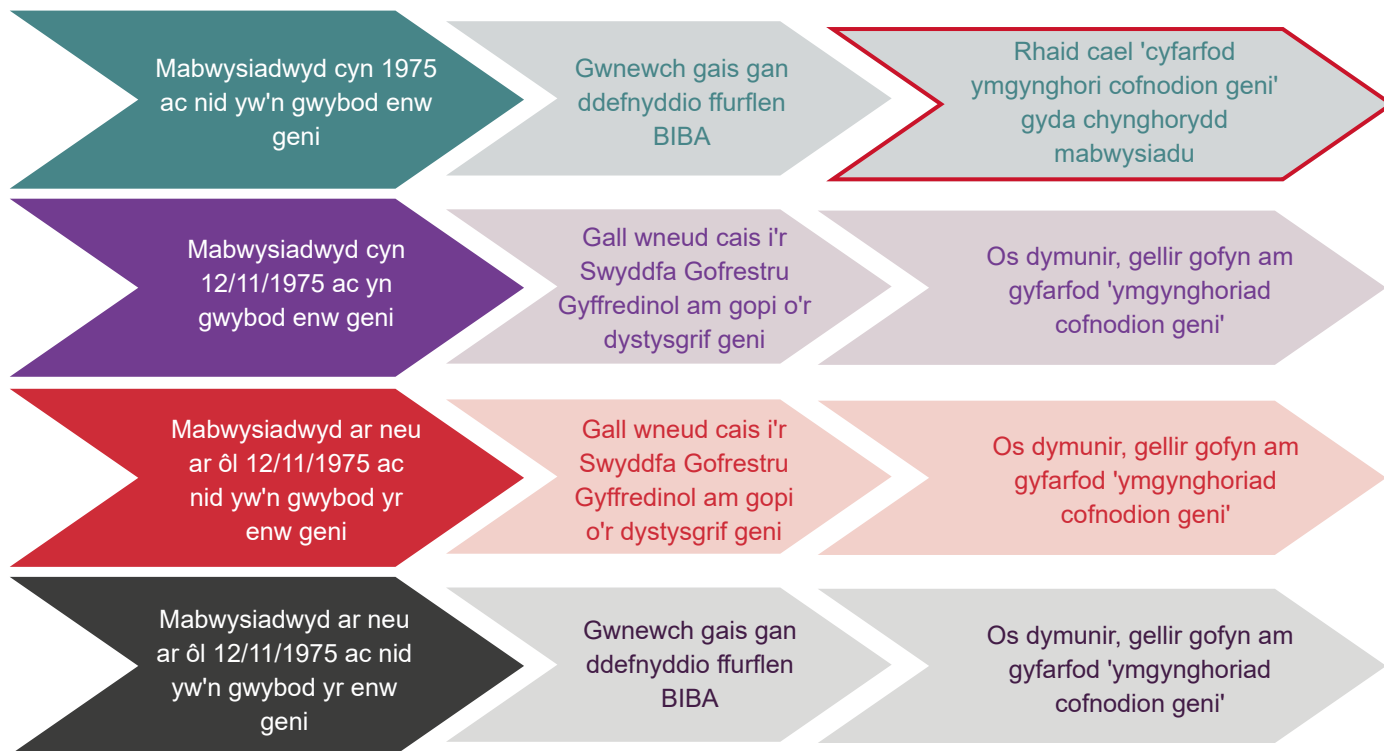
4.1.2. Mynediad at wybodaeth cofrestru genedigaeth

Yn Neddf Mabwysiadu a Phlant 2002 mae gweithdrefnau gwahanol i'w dilyn yn dibynnu ar bryd y mabwysiadwyd y person ac a yw eisoes yn gwybod ei enw geni:

- **Mae'n ofynnol i bobl a fabwysiadwyd cyn 12 Tachwedd 1975 nad ydynt yn gwybod eu henw geni** fynychu cyfarfod (cyfarfod ymgynghori cofnodion geni) gyda gweithiwr mabwysiadu cyn derbyn y wybodaeth sydd ei hangen i wneud cais i'r GRO am gopi o'u tystysgrif geni. Gellir cael y ffurflen sydd ei hangen i wneud y cais gan y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol (<https://www.gov.uk/general-register-office>). Weithiau cyfeirir ati fel y Ffurflen BIBA (Gwybodaeth Tystysgrif Geni Cyn Mabwysiadu). Pan fydd y person mabwysiedig yn gwneud cais i'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol, mae'r swyddfa yn darparu gwybodaeth am ble y gall yr oedolyn mabwysiedig drefnu cyfarfod gyda gweithiwr mabwysiadu. Yna bydd y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol yn anfon y gwaith papur angenrheidiol ymlaen at y gweithiwr mabwysiadu a nodwyd.
- **Gall pobl a fabwysiadwyd cyn 12 Tachwedd 1975 sy'n gwybod eu henw geni** wneud cais yn uniongyrchol am gopi o'u tystysgrif geni wreiddiol gan fod ganddynt eisoes y wybodaeth angenrheidiol i wneud y cais. Cost (yn 2025) copi o dystysgrif geni wreiddiol yw £12.50. Gallent hefyd ddewis llenwi'r ffurflen BIBA er mwyn cael mynediad i'r cyfarfod ymgynghori ynghylch cofnodion geni.
- **Nid yw'n ofynnol i bobl a fabwysiadwyd ar neu ar ôl 12 Tachwedd 1975 a chyn 30 Rhagfyr 2005** fynychu cyfarfod gyda gweithiwr mabwysiadu, ond mae'r gwasanaeth hwn ar gael iddynt os dymunant. Gallent wneud cais i'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol gan ddefnyddio'r ffurflen BIBA am gopi o'u tystysgrif geni wreiddiol, p'un a ydynt eisoes yn gwybod eu henw geni ai peidio.

Mae siart llif 1 (yn Atodiad 3) yn rhoi trosolwg o'r prosesau i'w dilyn wrth gefnogi person mabwysiedig i weld ei gofnodion geni.

Pa bobl mabwysiedig sy'n gorfod cael cyfarfod ymgynghori cofnodion geni?

⁵Hefyd ar gael i'w lawrlwytho o gov.uk:

https://assets.publishing.service.gov.uk/media/65e85e7b62ff48001a87b241/BIBA_form.pdf

4.1.3 Pa wybodaeth all person mabwysiedig cael o'r dystysgrif geni?

Pan fydd person mabwysiedig yn gwneud cais am wybodaeth gan y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol, bydd yn derbyn rhai darnau allweddol o wybodaeth a fydd yn eu galluogi i wneud cais am gopi o'u dystysgrif geni. Yn bwysicaf oll, byddant yn cael gwybod yr enw y cawsant eu cofrestru ag ef adeg eu geni, ac enw eu mam enedigol. Bydd y wybodaeth a fydd wedyn ar gael ar ei dystysgrif geni yn cynnwys enw gwreiddiol y person mabwysiedig, lle cafodd ei eni, enw a chyfeiriad ei fam enedigol (a allai fod yn gartref mam a babi), a'r ardal lle cofrestrwyd ei enedigaeth. Bydd hefyd yn dangos enw a chyfeiriad y person sy'n cofrestru'r enedigaeth (ac efallai nad yw'r un wybodaeth ag ar gyfer y fam geni). Weithiau gall enw eu tad geni gael ei gynnwys ar y dystysgrif geni. Er mwyn i'r tad geni gael ei enwi, byddai'n rhaid i un o'r canlynol fod yn berthnasol:

- Ei fod yn bresennol wrth gofrestru'r enedigaeth
- Ei fod yn briod â'r fam enedigol neu
- Gwnaeth ddatganiad statudol i ddweud mai ef oedd tad y plentyn

Pe bai'r plentyn yn cael ei genhedlu trwy berthynas briodasol ychwanegol, efallai y byddai enw gŵr y fam yn cael ei gofnodi fel tad y plentyn, er nad oedd ganddo gysylltiad genetig â'r plentyn.

Lle'r oedd y person mabwysiedig wedi cael ei adael yn blentyn, ni fydd ganddo dystysgrif geni wreiddiol, ond bydd y gwybodaeth yn cael ei chofnodi ar y Gofrestr Plant wedi'u Gadael, a gadwir gan y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol.

Derbyn ymholiad gan Bobl Fabwysiedig: Pwyntiau Cyffredinol

- Y prif resymau mae pobl a fabwysiadwyd yn gwneud cais i asiantaeth fabwysiadu yw: i gael y wybodaeth cofrestru genedigaeth sydd ei hangen i gael copi o'u dystysgrif geni; i gael mynediad at wybodaeth o'u cofnod mabwysiadu; i wneud cais am wasanaeth cyfryngol.
- Mae'n bwysig ymateb yn brydlon. Mae hwn yn debygol o fod yn gyfnod pryderus i'r person mabwysiedig a dylai dderbyn cydnabyddiaeth gyflym yn nodi pryd y mae'n debygol o gael apwyntiad. Os oes rhestr aros, dylid eu hysbysu a rhoi syniad iddynt o ba mor hir y gall yr aros am y gwasanaeth fod.
- Dylid rhoi gwybodaeth iddynt am y gwasanaethau y mae'r asiantaeth yn eu darparu a'r hyn sy'n debygol o ddigwydd pan fyddant yn cyfarfod â'r gweithiwr mabwysiadu.
- Efallai y bydd angen ystyried rhai pobl fabwysiedig fel blaenoriaeth, er enghraifft, person hŷn neu berson sy'n dioddef o salwch sy'n bygwth bywyd neu'n byrhau bywyd. Mae'n bwysig sicrhau bod y person mabwysiedig yn gwybod y gall ofyn am wasanaeth blaenoriaeth os oes angen, ac o dan ba amgylchiadau.
- Gall darparu gwasanaethau i bobl sydd wedi gwneud cais am wybodaeth am eu cofrestrriad genedigaeth neu'r cofnodion a gadwir gan asiantaeth fabwysiadu. Dylid y gweithiwr gael trafodaethau efo'r person a fabwysiadwyd er mwyn eu paratoi ynglŷn â'r gwybodaeth.

4.2 Y cyfarfod ymgynghori ar gyfer pobl mabwysiedig sy'n gwneud cais am Wybodaeth Cofrestru Genedigaethau

4.2.1 Pan nad yw'r person mabwysiedig yn gwybod yr enwau a roddwyd adeg ei eni

Rhagnodwyd cyfarfod ymgynghori yn y gyfraith ar gyfer mabwysiadau a drefnwyd cyn Deddf Plant 1975. Pan wnaed y mabwysiadau hyn, nid oedd gan y person mabwysiedig yr hawl i weld ei gofnodion geni. Yn aml dywedwyd wrth rieni geni a mabwysiadol na fyddai unrhyw wybodaeth adnabod amdanynt eu hunain yn cael ei datgelu i'r parti arall ac fel arfer byddai pob cyswllt yn cael ei dorri. Felly, rhoddwyd y gofyniad i gwrdd â 'chynghorydd mabwysiadu' i helpu'r person mabwysiedig i ddeall mai dyma'r hyn y byddai'r rhieni geni wedi'i ddweud, ac o ganlyniad, efallai y byddai'r rhiant geni wedi cadw'r gyfrinach mabwysiadu rhag ei ffrindiau, ei bartner a'i deulu. Gallai hyn fod â goblygiadau i benderfyniad y person mabwysiedig i chwilio am y rhiant geni ac i ganlyniad posibl eu chwiliad.

Gan nad oedd mabwysiadau a wnaed ar ôl Deddf 1975 bellach wedi'u cyfyngu o ran mynediad y personau mabwysiedig at gofnodion geni, nid yw'r gofyniad i gwrdd â 'chynghorydd mabwysiadu' cyn cael gwybodaeth cofnodion geni yn berthnasol. Fodd bynnag, mae'r opsiwn i berson mabwysiedig ofyn am gyfarfod o'r fath yn parhau yn ei le.

Mae'r cyfarfod yn rhoi cyfle i'r person mabwysiedig gwrdd â gweithiwr mabwysiadu lle gellir ystyried amrywiaeth o faterion yn ymwneud â'u mabwysiadu a'u cais. Er enghraifft, eu gobeithion, eu hofnau a'u disgwyliadau, a ydynt am gael mynediad at wybodaeth o'r cofnodion mabwysiadu, neu a ydynt am gael cyngor ar y camau nesaf y gallent eu cymryd i ddod o hyd i berthnasau geni.

Gall cael mynediad at wybodaeth am eu genedigaeth a gwybod mwy am amgylchiadau eu mabwysiadu fod yn hollbwysig i bobl sydd wedi'u mabwysiadu, gan y gall helpu i wella eu hymdeimlad o hunaniaeth a llesiant. Gall cyfarfod â gweithiwr mabwysiadu cyn cael gwybodaeth roi cyfle i bobl fabwysiedig siarad am faterion a phryderon. Gall y cyfarfod hefyd eu helpu i ystyried rhai o'r canlyniadau posibl, os byddant yn penderfynu chwilio am ragor o wybodaeth a/neu gysylltu â'u perthnasau geni. Mae hyn yn arbennig o bwysig oherwydd efallai mai dyma'r unig gyfle i drafod hyn, yn enwedig os yw'r person mabwysiedig yn dewis ceisio dod o hyd i aelodau o'r teulu geni a chysylltu â nhw heb gyrchu'r wybodaeth a gadwir ar gofnod yr asiantaeth fabwysiadu. Gweler adran 4.2.6 am ragor o wybodaeth am gynnal y cyfarfod ymgynghori.

Dim ond gweithiwr cymdeithasol cofrestredig, cymwys sydd â gwybodaeth a phrofiad o waith mabwysiadu a'r holl faterion cysylltiedig sy'n gallu cynnal cyfarfod ymgynghori ynghylch cofnodion geni. Os yw person nad yw'n gymwys fel y disgrifir uchod (er enghraifft, myfyriwr sy'n weithiwr cymdeithasol wedi'i leoli yn y tîm) rhaid iddo weithio o dan oruchwyliaeth gweithiwr mabwysiadu sydd â chymwysterau addas sy'n cymryd cyfrifoldeb am y gwaith a wneir a'r penderfyniadau a wneir. Mae'n bwysig bod rheolwyr yn ymwybodol o'r gofynion hyn.

Efallai y bydd pobl sydd wedi'u mabwysiadu am gael cwnsela therapiwtig ychwanegol neu fewnbwn proffesiynol arall ar ôl y cyfarfod cofnod geni. Yn y sefyllfaoedd hyn, dylai'r gweithiwr mabwysiadu gyfeirio'r person mabwysiedig at unigolion neu asiantaethau sydd â'r wybodaeth, y sgiliau a'r cymwysterau i ddarparu'r gwasanaethau sydd eu hangen. Dylai'r gwasanaeth hefyd fod wedi cofrestru fel asiantaeth cymorth mabwysiadu yng Nghymru i allu darparu cwnsela therapiwtig oherwydd materion mabwysiadu. Mae darparwr gwasanaeth cwnsela therapiwtig yn debygol o godi ffi am ei wasanaeth.

4.2.2 Cyfarfod â pherson mabwysiedig nad yw'n gwybod ei enw geni nac enw'r asiantaeth fabwysiadu a drefnodd ei fabwysiadu

Pan fydd y person mabwysiedig wedi gwneud cais yn uniongyrchol i'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol, rhaid iddo enwi asiantaeth fabwysiadu lle mae am dderbyn y wybodaeth am ei wybodaeth cofrestru genedigaeith. Unwaith y bydd asiantaeth wedi'i nodi, bydd y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol yn anfon pecyn gwybodaeth i'r asiantaeth honno. Yna mae'r wybodaeth o'r pecyn hwn yn cael ei rhannu gyda'r person mabwysiedig yn y cyfarfod ymgynghori. Mae'r wybodaeth hon yn cynnwys enw'r person mabwysiedig sydd wedi'i nodi ar ei dystysgrif geni, enw a chyfeiriad ei fam geni, enw ei dad geni, os yw'n hysbys, a'r ardal lle cofrestrwyd yr enedigaeith. Gall y wybodaeth hon gael effaith emosiynol ar y person mabwysiedig, yn enwedig os nad oedd yn ymwybodol ohoni o'r blaen. Bydd y wybodaeth gan y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol hefyd yn dangos pa lys a wnaeth y gorchymyn mabwysiadu ac enw'r asiantaeth fabwysiadu (os yw'n hysbys).

Pan fydd person mabwysiedig yn nodi ei bod yn golygu yn chwilio am berthnasau geni dylai'r gweithiwr mabwysiadu ymdrin â'r materion allweddol a nodir ym Mhennod 6.

Os nad yw'r asiantaeth a wnaeth y trefniadau mabwysiadu yn hysbys i'r person mabwysiedig na'r gweithiwr mabwysiadu ac nad oedd wedi'i chynnwys yn y wybodaeth a anfonwyd gan y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol, dylai'r gweithiwr mabwysiadu ofyn a hoffai'r person mabwysiedig gael cymorth i gael rhagor o wybodaeth am hyn. Gall y person mabwysiedig neu'r gweithiwr mabwysiadu gwblhau cais i'r llys ar ei ran. Dylai'r llys wedyn ddarparu enw'r asiantaeth fabwysiadu dan sylw, os o gwbl, a/neu'r awdurdod lleol sy'n ymwneud â'r broses fabwysiadu. Efallai y bydd hefyd yn bosibl cael copïau o adroddiadau neu ddogfennau o ffeil mabwysiadu'r llys.

Unwaith y bydd enw'r asiantaeth fabwysiadu neu'r awdurdod lleol dan sylw yn hysbys, gall y person mabwysiedig ofyn i'w weithiwr mabwysiadu wneud cais am unrhyw wybodaeth ychwanegol. Os yw hwn ar gael, gellir ei rannu gyda nhw yn ystod cyfarfod dilynol. Mae hefyd yn bwysig bod y person mabwysiedig yn cael gwybodaeth am y gwasanaethau ychwanegol y gall yr asiantaeth eu darparu, er enghraifft, gwasanaeth cyfryngol, yn ogystal â gwybodaeth am rwydweithiau ac adnoddau cymorth lleol neu genedlaethol eraill (Gweler Atodiad 1).

Pan fo'r person mabwysiedig yn ystyried cyrchu gwybodaeth o'i gofnod mabwysiadu, dylai'r gweithiwr ei wneud yn ymwybodol y gall fod ychydig neu ddim gwybodaeth ychwanegol ar gael yn y cofnod hwn, weithiau dim mwy nag enwau'r rhiant (rhieni) geni a chofnod byr o'r rheswm dros fabwysiadu'r plentyn. Mae hyn yn debygol o fod yn rhwystredig ac yn siomedig i'r person mabwysiedig a allai fod wedi dod â disgwyliadau y bydd yr asiantaeth yn cadw gwybodaeth fanwl. Mae sefyllfaoedd lle gall fod ychydig iawn o wybodaeth neu ddim gwybodaeth o gwbl ar gael yn cynnwys mabwysladau nad ydynt yn asiantaethau neu fabwysladau preifat. Weithiau gellir cael gwybodaeth ychwanegol o gofnodion llys – gweler yr enghraifft achos isod.

Gwerth mynd ar drywydd cofnodion llys pan nad oes cofnodion asiantaeth ar gael

Enghraifft o achos: Amanda

Darganfu Amanda iddi gael ei mabwysiadu beth amser yn ôl wrth ddarllen papurau a adawyd gan ei rhieni ar ôl iddynt farw. Roedd hi eisiau darganfod mwy o wybodaeth a chysylltodd ag asiantaeth fabwysiadu leol i gael gwybodaeth o'i chofnodion mabwysiadu. Sefydlodd y gweithiwr mabwysiadu fod mabwysiadu Amanda wedi'i drefnu'n breifat ac felly nid oedd unrhyw asiantaeth yn gysylltiedig. Cynorthwyodd y gweithiwr hi i wneud cais i'r llys lle gwnaed y gorchymyn mabwysiadu am wybodaeth o gofnod y llys. Eglurodd y gweithiwr ei bod yn debygol y byddai gwybodaeth trydydd parti ar gofnodion y llys yn cael ei golygu oherwydd eu dyletswyddau diogelu data ac y gall llysoedd amrywio yn y modd y maent yn ymateb i geisiadau. Gall y llys, er enghraifft, anfon y dogfennau perthnasol trwy'r gweithiwr ac nid yn uniongyrchol at y person mabwysiedig. Weithiau gall y llys fod wedi cau ac efallai y bydd cofnodion yn ymwneud â'r person mabwysiedig wedi'u trosglwyddo i lys arall neu mewn rhai achosion ni ellir dod o hyd iddynt. Ar hyn o bryd nid oes cofrestr ganolog o gofnodion mabwysiadu llys. Roedd Amanda yn ffodus pan wnaeth gais i'r llys, fod y cofnod mabwysiadu wedi'i ganfod. Cysylltodd Amanda â'r llys a llwyddodd i ddarganfod pam ei bod wedi cael ei mabwysiadu a rhywfaint o wybodaeth gefndir arall am ei tharddiad a'i theulu geni, a oedd yn ddefnyddiol iddi.

4.2.3 Cyfarfod â pherson mabwysiedig nad yw'n gwybod ei enw geni ond sydd wedi gwneud cais am wybodaeth cofnod geni i'r asiantaeth fabwysiadu a drefnodd ei fabwysiadu

Os yw person mabwysiedig yn gwybod pa asiantaeth a drefnodd ei fabwysiadu, gall wneud cais i'r asiantaeth honno am weld gwybodaeth cofrestru genedigaeth. Bydd gan y gweithiwr fwy o wybodaeth na'r hyn a ddarperir gan y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol a bydd yn gallu rhoi'r manylion sydd eu hangen arnynt i wneud cais am gopi o'u tystysgrif geni wreiddiol. Yn y sefyllfa hon felly nid oes angen iddynt lenwi'r ffurflen BIBA. Bydd yr asiantaeth yn gallu hysbysu'r person mabwysiedig y gallai hefyd ddewis gwneud cais iddo am fynediad at wybodaeth o'r cofnodion mabwysiadu, a fyddai'n cynnwys llawer mwy na dim ond y wybodaeth cofrestru genedigaeth.

Felly, gall y cyfarfod cychwynnol naill ai fod yn gyfarfod ymgynghori cofnodion geni yn unig, a fyddai ar y cyfan yn debyg i'r hyn a ddisgrifiwyd yn yr adran flaenorol neu'n gyfarfod ymgynghori cofnodion genedigaeth a mynediad at gofnodion, os yw'r gweithiwr mabwysiadu yn sefydlu y byddai'r person mabwysiedig hefyd yn hoffi cael gwybodaeth o'r cofnod mabwysiadu. Bydd angen i'r gweithiwr mabwysiadu fod yn gyfarwydd â sut i rannu gwybodaeth o ffeiliau mabwysiadu. Ymdrinnir â hyn yn adran 4.3 isod.

Ymgynghoriad cofnodion genedigaeth cyfun a chyfarfod mynediad i gofnodion

Enghraifft achos: Frank

Nid oedd Frank yn gwybod ei enw geni ond roedd yn gwybod iddo gael ei fabwysiadu trwy asiantaeth fabwysiadu wirfoddol. Cysylltodd â'r asiantaeth hon a dywedwyd wrtho y gallai naill ai gael mynediad at ei fanylion cofrestru genedigaeth neu y gallai gael gafael ar wybodaeth lawnach o gofnodion mabwysiadu'r asiantaeth. Penderfynodd Frank yr hoffai wneud cais am ba bynnag wybodaeth y gallai ei chael o'r ffeiliau mabwysiadu. Roedd y gweithiwr wedyn yn gallu paratoi ar gyfer hyn ac felly cynigiwyd cyfarfod ymgynghori i Frank a oedd yn cyfuno yr cyfarfod ymgynghori cofnodion geni a chyfarfod mynediad at gofnodion. Roedd y wybodaeth a rannwyd o'r cofnodion yn cynnwys ei wybodaeth cofrestru genedigaeth.

4.2.4. Cyfarfod ymgynghori gyda pherson mabwysiedig sydd hefyd wedi gwneud cais am fynediad i wybodaeth o'r cofnodion mabwysiadu

Ers 1983, gall pobl a fabwysiadwyd (yn ôl disgrisiwn yr asiantaeth) gael gweld eu cofnodion mabwysiadu, a gadwir gan yr asiantaeth a drefnodd eu mabwysiadu. Gall pobl sydd wedi'u mabwysiadu ofyn am y gwasanaeth hwn gan yr asiantaeth a'u gosododd i'w mabwysiadu neu gan asiantaeth arall sydd wedi'i chofrestru i ddarparu'r gwasanaeth hwn.

Dylai'r cyfarfod ymgynghori ynghylch cofnodion geni gael ei lunio yn unol â dymuniadau ac amgylchiadau'r person mabwysiedig. Mae'r enghraifft isod yn dangos sut y gall cyfarfodydd ymgynghori cofnodion genedigaeth a mynediad at gofnodion weithio orgyffwrdd.

Cyfarfod mynediad at gofnodion a chyfarfod ymgynghori cofnod geni

Enghraifft o achos: Julie

Cysylltodd Julie â'r awdurdod lleol lle'r oedd hi'n byw, i ofyn am gyfarfod ymgynghori ynghylch a'i chofnod geni. Roedd hi'n awyddus i sefydlu ei henw geni er mwyn dod o hyd i'w theulu genedigol. Wrth wneud y trefniadau, sefydlodd y gweithiwr mabwysiadu nad oedd gan Julie unrhyw wybodaeth pam y cafodd ei mabwysiadu. Cytunodd Julie y gallai'r gweithiwr geisio dod o hyd i'w gwybodaeth gefndir gan yr asiantaeth fabwysiadu briodol a'i gosododd i'w mabwysiadu. Yn y cyfamser, cafodd Julie ei chyfarfod ymgynghori ynghylch cofnod geni a llwyddodd i fynd ymlaen a chael ei thystysgrif geni.

Cysylltodd y gweithiwr â'r asiantaeth fabwysiadu briodol i ofyn am grynoded o wybodaeth gefndir Julie. Dychwelodd Julie am ail apwyntiad i dderbyn y wybodaeth hon o'r cofnod mabwysiadu. Ar ôl cael gwybod ei bod wedi cael ei cenhedlu o ganlyniad i berthynas y tu allan i briodas, ac ar ôl canfod yn ystod chwilio ei bod ei mam enedigol yn dal i fyw gyda'i gŵr cyntaf, teimlai Julie ei bod wedi'i pharatoi'n well ar gyfer yr ymateb posibl y gallai ei gael pe bai'n mynd at ei mam enedigol neu'n gofyn i ganolwr fynd ati.

4.2.5 Paratoi i gyfarfod â'r person mabwysiedig

Wrth gynnig yr apwyntiad cychwynnol, dylid ystyried y pwyntiau canlynol:

- Cyn y cyfarfod, gofynnwch i'r person mabwysiedig am unrhyw anghenion arbennig sydd ganddo, gan gynnwys mynediad i'r adeilad, dolen glyw, recordiadau print bras neu sain, gwasanaethau cyfieithu ac arwyddo neu anghenion cymorth penodol eraill, fel y gall y gweithiwr mabwysiadu sicrhau bod y rhain yn cael eu diwallu.
- Gofynnwch i'r person mabwysiedig ddod â phrawf o'i hunaniaeth a'i oedran, os na ddarparwyd yn gynharach, er enghraifft, Pasbort, Trwydded Yrru, bil cyfleustodau ac ati.
- Rhowch wybod i'r person mabwysiedig bod croeso iddo ddod â chefnogwr y gall fod eisiau iddynt fod yn bresennol drwy gydol y cyfarfod neu ran o'r cyfarfod gyda'r gweithiwr mabwysiadu. Fodd bynnag, efallai y byddai'n ddefnyddiol i'r gweithiwr mabwysiadu weld y person mabwysiedig ar ei ben ei hun i ddechrau er mwyn sicrhau ei fod yn gyfforddus i'r cefnogwr fod yn bresennol drwy'r amser, yn enwedig os yw gwybodaeth sensitif yn cael ei rhannu o'r cofnod.
- Gofynnwch i'r person mabwysiedig ddod ag unrhyw wybodaeth sydd ganddo eisoes am ei fabwysiadu a'i deulu geni gan fod hyn yn debygol o lywio penderfyniadau ynghylch beth i'w rannu o'r gofnodion.
- Darparu gwybodaeth ysgrifenedig am bolisi'r asiantaeth os bydd pryderon diogelu ynghylch plentyn neu oedolyn yn cael eu datgelu yn ystod y cyfarfod.

Pryderon am gynnig gwasanaeth a'r angen i gynnwys cefnogaeth

Mae gan y gweithiwr mabwysiadu ddyletswydd i ystyried lles y person mabwysiedig ac unrhyw un arall a allai gael ei effeithio gan y cais am wybodaeth. Mewn sefyllfaoedd lle mae gan y gweithiwr mabwysiadu bryderon am y person mabwysiedig, er enghraifft, ei iechyd meddwl, neu sut y gall ymateb i wybodaeth y gellir ei rhannu, mae'n bwysig cynnal asesiad risg. Dylai hyn fod yn rhan annatod o'r broses gyfweld.

Pan fo pryderon, dylid ceisio caniatâd y person mabwysiedig i gysylltu â gweithwyr proffesiynol eraill sy'n ymwneud â'i ofal neu ddarparu gwasanaethau ar ei gyfer, er enghraifft, nyrs seiciatrig gymunedol. Gall cynnwys gweithwyr proffesiynol eraill fod yn ddefnyddiol hefyd os oes gan berson mabwysiedig unrhyw anghenion ychwanegol nad yw'r gweithiwr mabwysiadu wedi'u cyfarparu i'w cefnogi o bosibl. Gall cydweithio ag arbenigwr arall sicrhau bod y person mabwysiedig yn cael y gwasanaeth gorau posibl. Gall rhieni sy'n mabwysiadu hefyd rhannu gwybodaeth am anghenion lles y person mabwysiedig a'i sefyllfa bresennol. Gellir ystyried y posibilrwydd o gysylltu â'r rhieni mabwysiadol, gyda chaniatâd y person mabwysiedig.

Working with other professionals to ensure the adopted person is supported

Case example: Janet

Janet, a young woman with learning disabilities, wanted birth records and background information and hoped for contact with her birth mother. Her comprehension and reading skills were limited and there was concern that she might not fully understand the information she received or the intermediary process, in terms of contacting her birth mother. Prior to meeting with the adoption worker, she agreed that her key worker at the day centre she attended would come with her. The adoption worker recorded her background information on audiotape, avoiding complex language.

Janet's birth mother was traced but declined contact. She had married, and her husband, who was very ill, was unaware of Janet's existence. The involvement of the key worker proved invaluable in helping Janet to understand the reasons for her mother's decision. In addition, Janet was able to talk through her feelings of loss and disappointment with her key worker during the weeks and months that followed.

4.2.6 Cynnal y cyfarfod ymgynghori cofnodion geni

Egwyddor allweddol: Ymateb yn sensitif

Mae cyrchu gwybodaeth a mynychu apwyntiad gyda'r gweithiwr mabwysiadu yn aml yn ddigwyddiad sy'n peri pryder i'r person mabwysiedig. Mae'n foment hynod arwyddocaol yn aml i'r person mabwysiedig ac efallai y bydd ganddo ystod o deimladau cryf iawn ynghylch dysgu mwy am ei fabwysiadu. Dylai gweithwyr mabwysiadu gymryd amser i wneud y person mabwysiedig yn gartrefol ac egluro ei fod yn gyfle i'r person mabwysiedig siarad am ei obeithion, ei ofnau a'i ddisgwyliadau.

Dylid darllen cais y person mabwysiedig cyn y cyfarfod, gan y gallai hyn ddangos faint y mae eisoes yn ei wybod am ei gefndir a'i fabwysiadu. Weithiau efallai y bydd y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol wedi derbyn llythyr gan berthynas geni cyn i'r Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu fod ar gael a byddai'r llythyr hwnnw'n cael ei anfon at yr asiantaeth gyda'r wybodaeth cofnod geni. Fel y soniwyd uchod, mae'n aml yn ddefnyddiol wrth ysgrifennu at y person mabwysiedig i ofyn pa wybodaeth sydd ganddo eisoes am ei fabwysiadu a'i deulu geni a pha wybodaeth y mae'n gobeithio ei chael. Weithiau gellir trafod hyn os bydd y person mabwysiedig yn cysylltu â'r asiantaeth yn gyntaf dros y ffôn. Efallai y bydd eu hymateb yn ei gwneud hi'n bosibl symud yn syth at ofyn am wybodaeth gan yr asiantaeth fabwysiadu briodol sy'n cadw eu cofnodion mabwysiadu.

Dylai'r gweithiwr mabwysiadu sicrhau bod ystafell gyfarfod ar gael a man aros lle gall unrhyw un sy'n mynychu gyda'r person mabwysiedig aros, oherwydd gallai fod yn briodol gweld y person mabwysiedig ar ei ben ei hun am ran o'r sesiwn.

Rhaid gwirio'r dogfennau adnabod a ddarperir gan y person mabwysiedig i sicrhau bod gwybodaeth yn cael ei rhoi i'r person sydd â hawl i'w chael. Efallai y bydd rhai pobl yn dod â dogfennau ychwanegol nad ydynt yn angenrheidiol e.e. adroddiadau ysgol, ond mae angen i weithwyr fod yn sensitif i'r pwysigrwydd y mae'r person mabwysiedig yn ei roi arnynt.

Dylai'r gweithiwr mabwysiadu ailddatgan polisi'r asiantaeth wrth ymateb i unrhyw bryderon diogelu, gan gynnwys cam-drin nad yw'n ddiweddar. Os bydd y person mabwysiedig yn dechrau datgelu mater diogelu yn ystod y cyfarfod, dylai'r gweithiwr atgoffa'r person mabwysiedig o bolisi'r asiantaeth ar y mater hwn. Dylid gwneud rheolwyr yn ymwybodol o'r datgeliad ac os oes angen, dylai'r asiantaeth geisio cyngor cyfreithiol am eu cyfrifoldebau. Dylai'r person mabwysiedig hefyd gael ei gyfeirio at wasanaethau cymorth perthnasol.

Rôl y gweithiwr mabwysiadu yw deall mwy am gais ac anghenion penodol y person mabwysiedig fel y gall yr asiantaeth ymateb iddynt, gan egluro a yw eisiau gwybodaeth cofnod geni yn unig neu yn ogystal â gwybodaeth fanylach o gofnod yr asiantaeth. Dylai'r gweithiwr mabwysiadu hefyd roi'r cyfle i bobl sydd wedi'u mabwysiadu drafod eu hamgylchiadau presennol a'u profiad mabwysiadu.

Mae'r cyfarfod hefyd yn gyfle i archwilio gyda'r person mabwysiedig a hoffai chwilio am ei deulu geni ac i drafod deimladau bosibl a allai godi i'r naill barti neu'r llall wrth gwrdd ag aelodau o'r teulu geni. Fel y bo'n briodol, gall y drafodaeth hon gynnwys y posibilrwydd o deimladau pwerus o atyniad corfforol. Er efallai nad yw'r person mabwysiedig yn ystyried cysylltu ar hyn o bryd, mae'n ddefnyddiol sôn am y teimladau posibl hyn er mwyn i'r person mabwysiedig allu gwneud penderfyniad gwybodus am y ffordd ymlaen. Gall fod yn ddefnyddiol myfyrio ymlaen llaw am yr ystod o deimladau posibl (gweler Pennod 5.10 am drafodaeth bellach ar y mater hwn).

Cyfarfod ymgynghori cofnodion geni: materion i'w hystyried yn ystod y cyfarfod

Mae'r rhain yn cynnwys:

- Amgylchiadau presennol y person mabwysiedig, gan gynnwys gwybodaeth am ei sefyllfa deuluol megis partner, plant, a galwedigaeth.
- Eu profiad a'u gwybodaeth am eu mabwysiadu a ffynonellau'r wybodaeth honno.
- A gawsant eu mabwysiadu'n draws-hiliol.
- A yw eu teulu mabwysiadol yn ymwybodol o'u cais ac, os ydynt, eu hagwedd a'u teimladau am hyn.
- Eu systemau cymorth ac a oes ganddynt unrhyw gysylltiadau â chymorth yn eu cymuned, er enghraifft, gwasanaethau cymdeithasol a gwasanaethau iechyd a grwpiau cymunedol.
- Pa wybodaeth rydant eisiau eu dderbyn.
- Eu gobeithion, eu hofnau a'u disgwyliadau.
- A yw cyswllt ag aelodau o'r teulu geni yn cael ei geisio.
- Trafod teimladau pwerus ynghylch cyfarfod â pherthnasau geni, gan gynnwys Atyniad Rhywiol Genetig.
- Rôl y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu.
- Gwybodaeth am gofrestru feto.
- Amserlenni ar gyfer cael a lleoli a derbyn cofnodion mabwysiadu gan asiantaethau eraill os yn berthnasol

Gweler Atodiad 5 am restr wirio ar gyfer cofnodi cyfarfod ymgynghori cofnodion genedigaeth

4.3. Cefnogi pobl mabwysiedig i gael mynediad at wybodaeth yn y cofnodion achos mabwysiadu

4.3.1 Cyflwyniad

Ni fydd rhai pobl fabwysiedig yn gwybod eu henw geni, ac felly mae'r camau cyntaf yn cynnwys mynd trwy brosesau cyrchu cofnodion geni a ddisgrifir yn adran 4.2 uchod. Mae'n bosibl y bydd pobl eraill sydd wedi'u mabwysiadu eisoes yn gwybod eu henw geni pan fyddant yn gwneud cais am wybodaeth ychwanegol o'u cofnodion mabwysiadu. Efallai eu bod wedi dysgu eu henw geni gan eu rhieni mabwysiadol, llyfrau hanes bywyd neu lythyrau diweddarach mewn bywyd, neu drwy wneud cais am eu gwybodaeth gofrestru genedigaeth wreiddiol cyn mabwysiadu fel y disgrifir yn adran 4.2.

Yn achos cofnodion mabwysiadu sy'n dyddio cyn y 1970au, mae'n bosibl y bydd gwybodaeth gyfyngedig ar y cofnodion hyn ac mae'n debygol y bydd pobl fabwysiedig yn ceisio cael yr holl wybodaeth a gadwir amdanynt mewn cofnodion swyddogol. Cyn y 1980au cynnar pan nad yw'r cofnodion gofal a mabwysiadu wedi'u gwahanu o bosibl, efallai bod llawer iawn o wybodaeth yn cael ei chadw ar ffeil (a oedd yn aml yn 'deulu' yn hytrach na ffeiliau unigol) nid yn unig am y person mabwysiedig ond am aelodau eraill o'r teulu. Mewn achosion o'r fath gall crynodeb fod yn fwy priodol, yn enwedig lle mae gwybodaeth fanwl am gam-drin. Fodd bynnag, nid yw hyn yn golygu y dylai crynodeb osgoi neu glosio dros fanylion arwyddocaol, oherwydd gall y rhain helpu'r person mabwysiedig i benderfynu a yw'n dymuno ceisio gwybodaeth bellach. Gall y person mabwysiedig hefyd gael copïau o wybodaeth berthnasol o'r cofnodion pan fydd yn berthnasol iddo, er enghraifft adroddiad ysgol.

I lawer o bobl, gall cael a thrin dogfennau gwreiddiol fod yn arwyddocaol, yn enwedig os llofnodwyd y ddogfen gan eu rhiant(rhieni) geni neu berthynas arall. Lle rhoddir dogfennau gwreiddiol, dylid cadw copïau o'r rhain yn y cofnod achos. Fodd bynnag, yn y gorffennol, roedd rhai asiantaethau'n trosglwyddo cofnodion papur i "microfiche" (proses o leihau deunydd printiedig ar ffurf fechan i daflen ffilm dryloyw sydd wedyn yn cael ei darllen mewn peiriant darllen "microfich"e). Fe wnaeth pobl hyn gyda chofnodion i leihau'r angen am le i archifo cofnodion papur ac fel arfer dinistriwyd y cofnodion papur. O ganlyniad, ni fydd pob person mabwysiedig yn dod o hyd i gofnodion papur o'u mabwysiadu. Mae'n bosibl bod cofnodion diweddarach wedi'u trosglwyddo i ffeil electronig ac eto mae'n bosibl bod dogfennau gwreiddiol wedi'u dinistrio.

Mae'n bwysig egluro pa wybodaeth y mae'r person mabwysiedig yn gobeithio ei chael o'r cofnodion mabwysiadu. Efallai y bydd rhai pobl yn ceisio'r holl wybodaeth a gadwir amdanynt mewn cofnodion swyddogol, efallai mai dim ond ychydig o wybodaeth y bydd ei hangen ar eraill. Efallai nad oes ganddyn nhw fawr o syniad pa wybodaeth fydd wedi'i chofnodi neu'n ansicr beth fyddan nhw'n ei dderbyn. Mae'n bwysig mynd ar gyflymder y person mabwysiedig a bod yn sensitif ac ymatebol i'w anghenion a'i ddymuniadau.

Mewn sefyllfaoedd lle nad oes llawer o wybodaeth ar gael i'w rhannu, os o gwbl, efallai y bydd y person mabwysiedig yn croesawu gwybodaeth am y sefyllfa cymdeithasol ar y pryd a'r pwysau y gallai ei fam geni a'i dad fod wedi'i brofi o ganlyniad i'w fabwysiadu. Gall y gweithiwr mabwysiadu ddarparu'r wybodaeth hon neu efallai y byddai'n well gan y person mabwysiedig gael ei gyfeirio at lyfrau, gwefannau a grwpiau cymorth perthnasol. Gweler [Atodiad 1](#).

4.3.2 Rhannu gwybodaeth o gofnodion mabwysiadu ac arfer disgrisiwn i rannu

Rhannu gwybodaeth mewn ffeiliau mabwysiadu – yr angen am well gwasanaethau

Mae dau arolwg diweddar o oedolion mabwysiedig (Adoption UK, 2024; PAC-UK, 2022) yn nodi'r angen dybryd i wella'r ffordd y caiff ceisiadau mynediad at gofnodion mabwysiadu eu rheoli. Mae negeseuon gan bobl fabwysiedig yn dangos yr angen i posl sydd yn creu polisi ac asiantaethau flaenoriaethu gwelliannau yn y maes gwaith hwn, ac i ymarferwyr reoli ceisiadau:

- Mewn modd amserol.
- Gyda lefel uchel o dryloywder ynghylch cynnwys y ffeil, rhannu dogfennau gwreiddiol lle bynnag y bo modd.
- Gydag empathi a pharch at hawl y person mabwysiedig i wybod ei hanes.
- Gyda chynghor ar beth i'w wneud os ydynt am gymryd y cam nesaf o gysylltu ag aelodau o'r teulu geni.

Rydyn ni wedi dysgu oddi wrth bobl sydd wedi'u mabwysiadu pa mor bwysig iddyn nhw yw deall 'pw ydyd nhw ac o ble maen nhw'n dod' a sut y gall gwybodaeth am eu cefndir teuluol, eu genedigaeth ac amgylchiadau eu mabwysiadu. Mae hyn yn helpu pobl i adeiladu ymdeimlad llawnach o'i hunan a gwella eu hunaniaeth trwy adeiladu pont rhwng eu hunaniaeth enedigol a mabwysiadol. Yn ymarferol, mae hyn wedi golygu bod y rhan fwyaf o asiantaethau yn darparu cymaint o wybodaeth â phosibl i'r person mabwysiedig o'r cofnod mabwysiadu, gan ddefnyddio eu disgrisiwn o dan Reoliad 15(2) o Reoliadau Asiantaethau Mabwysiadu 1983. Ystyrir y disgrisiwn hwn isod. Mae gwneud penderfyniadau am beth i'w rannu ar adegau yn heriol. Mae gallu trafod gyda chydweithwyr a rheolwyr y materion a'r ffactorau i'w hystyried yn magu hyder ym mhenderfyniadau proffesiynol gweithwyr ac yn eu cefnogi i gofnodi'r rhesymeg y tu ôl i'w penderfyniadau. Mae'n debygol o atgyfnerthu dull gweithredu cyson ar draws yr asiantaeth a llywio polisi a gweithdrefnau'r asiantaeth.

Wrth rannu gwybodaeth â pherson mabwysiedig (fel y gwahaniaethir oddi wrth ddarparu gwasanaethau cyfryngol) mae gan yr asiantaeth ddisgrisiwn o dan Rheoliadau Asiantaethau Mabwysiadu 1983, 15(2) (a). Caiff yr asiantaeth rannu gwybodaeth fabwysiadu o'i 'chofnodion achos' os yw'n ystyried bod gwneud hynny 'at ddibenion cyflawni ei swyddogaethau fel asiantaeth fabwysiadu.' Mae'r disgrisiwn hwn yn galluogi'r asiantaeth i rannu gwybodaeth adnabod o'i chofnodion achos heb ganiatâd y person sy'n destun y wybodaeth bersonol honno, os yw'n rhesymol gwneud hynny ac yn gyson ag egwyddorion diogelu data. Mae'n rhaid i'r asiantaeth mabwysiadu priodol ystyried yr effaith ar les pobl eraill y mae rhannu'r wybodaeth fabwysiadu yn effeithio arnynt.

Mae angen i'r gweithiwr mabwysiadu egluro a yw'r person mabwysiedig yn gofyn am wybodaeth fabwysiadu o'i gofnod mabwysiadu neu eisiau gwasanaeth cyfryngol i'w helpu i ddod o hyd i berthnasau geni ac o bosibl yn cysylltu â nhw. Y rheswm yw bod rheoliadau gwahanol yn berthnasol i bob cais. Ymdrinnir â gwasanaethau cyfryngol ar gyfer pobl a fabwysiadwyd ym Mhennod 6.

Fel y trafodwyd ym Mhennod 1, mae'r broses ar gyfer rhannu gwybodaeth o gofnodion mabwysiadu wedi'i heithrio o'r broses yn Neddf Diogelu Data 2018 [DPA] – gweler Atodlen 4 paragraff 3(2). Rhoddodd y Ddeddf hon yr egwyddorion yn y Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol ar waith, ac un o'r rhain yw rhoi hawliau i unigolion ganfod pa ddata personol amdanynt sy'n cael ei gadw ar gofnodion sefydliad. Er enghraifft, os yw person sydd â phrofiad o ofal am wybod pa ddata personol sydd gan yr awdurdod lleol amdano ar gofnodion gofal, mae'n gwneud Cais Gwrthrych am Wybodaeth o dan y Ddeddf Diogelu Data.

Mae'r rheoliadau mabwysiadu sy'n nodi'r broses ar gyfer person mabwysiedig yn ymdrin â chael mynediad at wybodaeth mewn cofnodion mabwysiadu. Er na cheir mynediad i wybodaeth cofnodion mabwysiadu drwy'r Ddeddf Diogelu Data, mae egwyddorion diogelu data yn berthnasol i'r broses o rannu gwybodaeth o gofnodion mabwysiadu. Nid oes gan berson yr hawl i wybod pa ddata personol amdano sy'n cael ei gadw ar y cofnodion, ond mae'r egwyddor o 'gyfreithlondeb, tegwch a thryloywder' yn golygu y dylai'r asiantaeth rannu'r wybodaeth oni bai bod rheswm cadarn dros beidio â gwneud hynny. Rhaid i'r asiantaeth hefyd roi parch priodol i'r hawliau sydd gan unigolion o dan Ddeddf Hawliau Dynol 1998. Mae Erthygl 8 yn ei gwneud yn ofynnol i'r asiantaeth barchu bywyd teuluol unigolyn a hawliau preifatrwydd unigolion. Felly, y disgwyl yw bod yn rhaid i'r asiantaeth ystyried a ddylid cael caniatâd y person y mae'r wybodaeth bersonol yn ymwneud ag ef. Fodd bynnag, mae gan yr asiantaeth ddisgresiwn i rannu gwybodaeth o'r fath os yw'n rhesymol gwneud hynny.

Fel arfer, cofnodion yr asiantaeth mabwysiadu priodol yw'r brif ffynhonnell o wybodaeth gefndir i'r person mabwysiedig am ei eni a'i fabwysiadu. Mewn mabwysiadau mwy diweddar, efallai y bydd gan y person wybodaeth gefndir eisoes gan ei rieni mabwysiadol neu drwy lyfr stori bywyd a llythyr yn ddiweddarach yn ei fywyd. I eraill, efallai mai gweld gwybodaeth o gofnodion yr asiantaeth fydd y cyfle cyntaf i ddeall y rhesymau dros eu mabwysiadu a'u cysylltiadau â'u perthnasau geni. Fodd bynnag, bydd y cofnodion yn cadw gwybodaeth bersonol am bobl eraill. Rhaid i'r gweithiwr mabwysiadu wneud penderfyniad ynghylch rhannu gwybodaeth bersonol y person mabwysiedig a gwybodaeth berthnasol am bobl eraill. Mae'n rhaid i'r gweithiwr gydbwyso pwysigrwydd darparu'r wybodaeth sydd ei hangen ar y person mabwysiedig i ddarparu adroddiad cynhwysfawr o'i fywyd teuluol genedigol, tra hefyd yn parchu hawliau preifatrwydd pobl eraill.

Wrth arfer ei disgresiwn, rhaid i'r asiantaeth ymddwyn yn rhesymol, gan ystyried yr effaith y gallai datgelu gwybodaeth bersonol unigolyn heb ei ganiatâd ei chael arnynt ac ar bersonau eraill sydd hefyd yn gysylltiedig ag ef. Rhaid iddo gadw cofnod ysgrifenedig ar y ffeil o'i resymau neu gyfiawnhad dros wneud hynny. Gall rhai penderfyniadau ynghylch rhannu dogfennau penodol neu wybodaeth bersonol person arall fod yn gytbwys iawn, ac mae'n arbennig o bwysig yn yr achosion hyn i ymgynghori â rheolwr a chael cyngor cyfreithiol, os oes angen.

Defnyddio disgresiwn wrth rannu gwybodaeth: dysgu o achos Gunn-Russo

Ystyriwyd y disgresiwn yn Rheoliad 15(2)(a) yn achos Gunn-Russo V Nugent Care Society a'r Ysgrifennydd Gwladol dros lechyd ([2001] EWHC Admin 566).

Roedd Ms Gunn-Russo wedi'i mabwysiadu ym 1948 yn 2 oed. Roedd hi eisiau i'r asiantaeth gadw cofnodion o wybodaeth am ei mam geni, a oedd wedi marw ac yr oedd hi wedi cysylltu â hi o'r blaen. Roedd hi hefyd eisiau gwybod am ei hamgylchiadau ei hun cyn ei mabwysiadu, yn ogystal â gwybodaeth am ei rhieni mabwysiadol.

Roedd yr asiantaeth o'r farn bod gwybodaeth ei mam geni yn gyfrinachol ac na ddylid ei rhannu ac, yn yr un modd, gwybodaeth am ei rhieni mabwysiadol. Roedd y llys yn feirniadol o'r dull anhyblyg a chyfyngol hwn ac atgoffodd y Gymdeithas o'i disgresiwn eang o dan Rheoliad 15(2)(a) i ddatgelu gwybodaeth mabwysiadu i oedolyn mabwysiedig. Esboniodd y llys fod yn rhaid i asiantaeth:

- ystyried ffeithiau unigryw amgylchiadau pob ymgeisydd unigol,
- ystyried buddiannau'r person mabwysiedig, y rhieni geni a'r rhieni mabwysiadol,
- natur y wybodaeth,
- a yw'r ymgeisydd eisoes yn gwybod am agweddau o'r wybodaeth ac
- lle bo'n berthnasol, yr amser a dreuliwyd ers i'r wybodaeth gael ei chofnodi ac a yw unigolion yn dal yn fyw.

Mae'r dyfarniad hwn yn nodi dull adeiladol o wneud penderfyniadau ac arfer disgresiwn. At hynny, mae'n ddefnyddiol llywio polisïau asiantaethau.

Ni all yr Asiantaeth Mabwysiadu Briodol ddirprwyo ei ddisgresiwn ynghylch pa wybodaeth y gellir ei rhannu i asiantaeth arall. Mae Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002 yn ei gwneud yn glir mai cyfrifoldeb yr Asiantaeth Mabwysiadu Briodol yw gwneud y penderfyniad terfynol ynghylch pa wybodaeth a rennir. Mewn amgylchiadau eithriadol, caiff yr Asiantaeth Mabwysiadu Briodol anfon y cofnodion mabwysiadu at yr asiantaeth sy'n darparu'r gwasanaeth i'r oedolyn mabwysiedig i ymgymryd â'r dasg o nodi pa wybodaeth i'w rhannu a beth i beidio â'i rannu a pharatoi crynodeb achos. Fodd bynnag, rhaid i'r Asiantaeth Mabwysiadu Briodol wirio a chymeradwyo'r crynodeb a'r golygiadau a chofnodi'r rhesymau dros eu penderfyniad ar gofnodion yr achos.

Gall fod yn weddol syml paratoi rhai ffeiliau asiantaeth gydag ychydig neu ddim gwybodaeth 'trydydd parti' i'w dileu. Gall ffeiliau eraill fod yn helaeth ac yn cynnwys gwybodaeth am aelodau eraill o'r teulu, gan gynnwys brodyr a chwiorydd. Mae'r dasg o wahanu'r hyn y gellir ei rannu oddi wrth yr hyn y mae'n rhaid ei olygu neu beidio yn broses sy'n cymryd llawer o amser i'r gweithiwr mabwysiadu. Dylid canolbwyntio ar yr hyn, os o gwbl, na ddylid ei rannu. Mewn geiriau eraill, dylai gweithwyr mabwysiadu ragdybio y dylid rhannu cynnwys unrhyw gofnod achos mabwysiadu gyda'r person mabwysiedig, oni bai bod rhesymau cadarn pam na ddylid datgelu dogfennau penodol neu rannau o ddogfennau. Mae'n bwysig derbyn cyngor gan reolwr ac, os oes angen, cyngor cyfreithiol, lle mae gwybodaeth ddadleuol neu fater sydd wedi'i gydbwysu'n fanwl.

Mewn sefyllfaoedd teuluol cymhleth lle gallai gwybodaeth gyfredol am sefyllfa aelodau unigol o'r teulu fod yn berthnasol i wneud penderfyniad ynghylch beth i'w rannu, neu lle mae gwybodaeth fwy diweddar y gellid o bosibl ei rhannu, dylai'r asiantaeth mabwysiadu priodol ystyried gwneud ymholiadau ac asesiad trylwyr i ystyried lles y bobl hynny a allai gael eu heffeithio, er enghraifft, carcharu aelod o'r teulu nad yw pobl yn y deulu ehangach yn ymwybodol ohono. Dylai'r asiantaeth ystyried ffynhonnell y wybodaeth, pa mor ddibynadwy ydyw a phriodoldeb ei rhannu.

Rhannu gwybodaeth o gofnodion mabwysiadu – crynodeb o'r pwyntiau allweddol

- Mae gan asiantaethau ddisgresiwn i rannu gwybodaeth am gofnodion mabwysiadu, gan gynnwys nodi gwybodaeth am drydydd partiön.
- Dylid cael agwedd i rannu cymaint o wybodaeth â phosibl.
- Dylid ystyried yn ofalus benderfyniadau ynghylch beth i'w rannu a thrafod cyfyng-gyngor gyda chydweithwyr/rheolwyr.
- Rhaid ystyried lles pawb dan sylw - y person mabwysiedig a thrydydd parti.
- Er nad yw'r DPA18 yn berthnasol i'r broses o rannu gwybodaeth o gofnodion mabwysiadu, mae egwyddorion diogelu data yn berthnasol.

Penderfynu a ddylid rhannu gwybodaeth am berthynas geni nad yw ar y cofnod mabwysiadu

Achos enghreifftiol: Farida

Derbyniodd Farida ei gwybodaeth gefndir trwy asiantaeth cymorth mabwysiadu. Roedd yr asiantaeth mabwysiadu priodol wedi paratoi'r ffeil fabwysiadu ar gyfer yr asiantaeth cymorth mabwysiadu. Dywedodd yr asiantaeth mabwysiadu priodol wrth y gweithiwr asiantaeth cymorth mabwysiadu, er bod cyswllt blwch llythyrau wedi dod i ben rhwng y teulu geni a'r teulu mabwysiadol, roedd yr awdurdod lleol yn dal i gael rhywfaint o gysylltiad â'r fam geni. Roedd gan y fam geni blentyn arall (21 oed bellach) a oedd ag anabledd ac roedd yn cael cymorth gan y tîm anableddau. Soniodd weithiau am Farida wrth y gweithiwr cyswllt seibiant, a chredwyd y byddai'n ymateb yn gadarnhaol i ddull gweithredu gan Farida. Fodd bynnag, nid oedd y wybodaeth gyfredol hon ar gofnodion mabwysiadu ac felly ni roddodd yr asiantaeth mabwysiadu priodol ganiatâd i'r wybodaeth gael ei rhannu â Farida ar hyn o bryd.

Ar ôl derbyn gwybodaeth o ffeil yr asiantaeth fabwysiadu, dywedodd Farida wrth y gweithiwr asiantaeth cymorth mabwysiadu fod ganddi ddiddordeb mewn ceisio cysylltu â'i mam geni. Fodd bynnag, roedd yn pryderu am y goblygiadau posibl iddi, yn enwedig os oedd wedi priodi dyn nad oedd yn ymwybodol o'i bodolaeth wedi hynny. Awgrymodd y gweithiwr asiantaeth cymorth mabwysiadu y dylai gysylltu â'r asiantaeth mabwysiadu priodol ar ran Farida i weld a oedd mewn cysylltiad â'r fam geni ar hyn o bryd. Os felly, gallai'r asiantaeth mabwysiadu priodol ddefnyddio dull synhwyrol.

Roedd ei mam geni yn hapus iawn pan gysylltodd gweithiwr tîm anabledd yr awdurdod lleol â hi gyda'r wybodaeth yr oedd Farida yn ceisio cyswllt. Roedd mam enedigol Farida wedi ailbriodi, ac roedd ei gŵr newydd yn gwybod am Farida ac yn gadarnhaol ynghylch y posibilrwydd o aduniad.

Mae'r achos hwn yn dangos na chafodd gwybodaeth bersonol am amgylchiadau presennol y fam geni ac am ei brawd/chwaer sy'n hysbys i'r awdurdod lleol ei rhannu â'r person mabwysiedig gan fod hyn y tu allan i'r wybodaeth a gedwir ar y cofnod mabwysiadu. Byddai angen cysylltu â'r fam naturiol trwy gyfryngwr i ofyn am ei chaniatâd i'r wybodaeth hon gael ei datgelu i Farida. Er i Farida a'i mam gael cymorth i gysylltu â'i gilydd yn y pen draw, roedd rhai cyfleoedd wedi'u colli yma. Gallai'r gweithiwr awdurdod lleol a oedd mewn cysylltiad â mam Farida fod wedi ei chyfeirio at y tîm mabwysiadu pan fynegodd ddiddordeb a phryder ynghylch sut y gallai Farida fod yn dod ymlaen. Yna gallai'r tîm mabwysiadu fod wedi cynnig y cyfle iddi roi llythyr ar gyfer ei merch ar gofnodion yr asiantaeth fabwysiadu. Gallent hefyd fod wedi ei chynghori i gofrestru ei diddordeb mewn cysylltu â Farida ar y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu. Byddai hyn wedi'i gwneud hi'n haws/posibl i'r tîm mabwysiadu wedyn ddweud wrth Farida y newyddion mwy diweddar am ei theulu geni a diddordeb ei mam enedigol yn ei chynnydd pan gafodd wybodaeth ar ei chofnod mabwysiadu.

4.3.3 Gweithio gydag asiantaethau mabwysiadu eraill

Mae rhannu gwybodaeth mewn cofnodion mabwysiadu yn aml yn golygu cydweithio rhwng yr asiantaeth sy'n cefnogi'r person mabwysiedig yn uniongyrchol, a'r AAA sy'n gyfrifol am y cofnodion mabwysiadu. Mae'r pwyntiau allweddol i'w hystyried wedi'u crynhoi isod:

Pwyntiau allweddol pan fo mwy nag un asiantaeth yn ymwneud â rhannu cofnodion mabwysiadu

- Sefydlu cyfathrebu effeithiol rhwng yr asiantaeth mabwysiadu priodol ac asiantaethau eraill. Mae cynnal cyfathrebu da yn bwysig er mwyn gallu gwneud penderfyniadau gwybodus sy'n ystyried buddiannau gorau'r person mabwysiedig ac unrhyw un arall y mae'r cais yn effeithio arno.
- Pan fo'r person mabwysiedig yn derbyn gwasanaeth gan asiantaeth nad yw'n asiantaeth mabwysiadu priodol, gall yr asiantaeth mabwysiadu priodol awgrymu i'r asiantaeth honno ei fod yn gwneud y gwaith o rannu'r cofnodion sydd gan yr asiantaeth mabwysiadu priodol gyda'r person mabwysiedig.
- Mae angen cytundeb ysgrifenedig clir rhwng yr asiantaethau ynglŷn â'r trefniant a wnaed a phrotocolau ei gilydd ar gyfer y gwaith hwn.
- Mae angen i'r asiantaeth mabwysiadu priodol baratoi'r wybodaeth y gellir ei rhannu gyda'r person mabwysiedig a rhaid iddo nodi'n glir pa wybodaeth sy'n wybodaeth gefndir ac na ddylid ei rhannu. Rhaid iddo sicrhau bod y wybodaeth yn cael ei hanfon yn ddiogel ac yn gyfrinachol, yn gyson ag arfer da diogelu data.
- Os yw'r asiantaeth sy'n darparu'r gwasanaeth mynediad at wybodaeth hefyd yn darparu gwasanaethau cyfryngol a bod y person mabwysiedig wedi nodi y gallai fod am gysylltu â'i berthnasau geni, gall y gweithiwr mabwysiadu hefyd ofyn i'r asiantaeth mabwysiadu priodol roi ei farn ar y ddarpariaeth o wasanaethau cyfryngol, yn ogystal ag ar rannu gwybodaeth o'r cofnod mabwysiadu. Gall hyn arbed amser yn ddiweddarach ac osgoi'r angen am gais dilynol.

4.3.4 Archwilio'r wybodaeth gyda'r person mabwysiedig

Mae'n bwysig rhoi'r holl wybodaeth a rhannwyd mewn cyd-destun. Mae hyn yn cynnwys gwybodaeth gymdeithasol a hanesyddol unrhyw sylwadau beirniadol a gwahaniaethol yn y cofnodion.

Dylai gweithwyr mabwysiadu egluro, lle bo modd, a yw'r wybodaeth a gofnodwyd yn ffaith neu'n farn. Gall gweithiwr mabwysiadu, er enghraifft, nodi bod metron cartref mam a babi wedi disgrifio mam geni fel 'merch ddrwg'. Efallai y bydd y gweithiwr yn awgrymu nad yw sylw'n ffeithiol a gallai adlewyrchu ei barn am y fam geni.

Gellir cyfeirio at enw tad geni y person mabwysiedig ond heb ei gadarnhau yn y cofnodion mabwysiadu. Fodd bynnag, mae'n bosibl mai'r cofnodion yw'r unig ffordd bosibl o gael mynediad at y wybodaeth hon os nad yw'r tad wedi'i enwi ar y dystysgrif geni wreiddiol. Gellir rhannu enw'r tad efo'r berson mabwysiedig, ond rhaid egluro a yw'r cofnodion yn dangos bod y dyn dan sylw yn ymwybodol o'r beichiogrwydd ac a oedd, ar y pryd, yn derbyn mai ef oedd y tad geni. Er enghraifft, "Dyweddodd eich mam wrth ei gweithiwr mai eich tad oedd Bryan Smith, mecanic ceir a oedd yn byw yn yr un stryd. Ni chafodd Bryan Smith ei gyfweld gan y gweithiwr ac nid oes unrhyw gofnod a oedd yntau'n meddwl mai ef oedd eich tad neu'n gwybod am eich genedigaeth".

Mae gan bobl a fabwysiadwyd yr hawl i wybod strwythur eu teuluoedd geni. Efallai y byddant am wybod enwau ac oedrannau a dyddiadau geni eu rhieni geni, brodyr a chwiorydd, neiniau a theidiau a pherthnasau geni eraill. Os caiff ei grybwyll yn y cofnodion, mae'n briodol rhannu manylion sylfaenol eraill am berthnasau geni y person mabwysiedig megis eu galwedigaethau a'u cyfeiriadau ar y pryd. Mae gwybodaeth o'r fath ar gael trwy gofnodion genedigaethau, marwolaethau a phriodasau/partneriaeth sifil a gadwir yn y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol y gall y person mabwysiedig wneud cais amdanynt. Eithriadau i rannu fyddai enw mabwysiedig brawd neu chwaer geni a oedd wedi'i fabwysiadu i deulu arall. Er na ddylid rhannu'r enw, dylid hysbysu'r person mabwysiedig y gall ofyn am wasanaeth cyfryngol i ddod o hyd i'r brawd neu chwaer mabwysiedig.

Efallai y bydd rhesymau hefyd wedi'u nodi ar y cofnod mabwysiadu pam na chaiff darn penodol o wybodaeth ei rannu. Er enghraifft, efallai bod mam geni wedi cofnodi cais na ddylai darn penodol o wybodaeth gael ei hysbysu wrth ei phlentyn mabwysiedig. Mae angen i asiantaethau fod yn ymwybodol o faterion diogelu data lle mae'r wybodaeth yn ymwneud â pherson heblaw'r person mabwysiedig, er enghraifft, mewn perthynas â brawd neu chwaer. Pan fo gwybodaeth sensitif yn ymwneud â pherson arall yn unig ac nad yw'n ymwneud yn uniongyrchol â hanes y person mabwysiedig, yna fel arfer nid yw'n briodol rhannu'r wybodaeth honno. Fodd bynnag, gall gwybodaeth am bobl eraill fod yn berthnasol i stori bywyd y person mabwysiedig e.e. hunaniaeth eu tad neu faterion teuluol a oedd yn gysylltiedig â'u mabwysiadu. Yn yr achos hwn mae angen pwyso a mesur manteision a risgiau rhannu'r wybodaeth ar hyn o bryd, gan gynnwys pwy allai gael eu heffeithio gan y datgeliad hwn (neu'r penderfyniad i beidio â datgelu).

Penderfynu a ddylid rhannu gwybodaeth adnabod am drydydd partïon a grybwyllir yn y cofnod mabwysiadu

Achos enghreifftiol: John

Datgelodd cofnod mabwysiadu John ei fod rhwng 2 a 4 oed yn byw gyda llysdad a llysfrawd hŷn. Roedd ei fam geni, oedd â phroblem alcohol, wedi gwahanu oddi wrth ei llystad yn ddiweddarach a daeth pob cysylltiad â nhw i ben. Roedd y cofnodion yn nodi bod y llystad a'r llysfrawd wedi bod yn hoff o John a'u bod wedi rhoi rhywfaint o amddiffyniad iddo. Yna bu John yn byw gyda'i fam a'i phartner newydd, Kevin, nes ei fod yn 8 oed, pan gafodd ei gymryd i ofal, ar ôl i Kevin ymosod arno.

Roedd y gweithiwr mabwysiadu yn ansicr a ddylai John gael gwybodaeth adnabod am y llystad a'r llysfrawd. Roedd ganddyn nhw gyfenw anarferol ac roedd y gweithiwr wedi sefydlu'n gyflym beth oedd lleoliad y llysfrawd a bod y llystad wedi marw. Wrth oruchwyllo, cytunwyd er y byddai gwybodaeth am y cyfnod hwn ym mywyd John yn cael ei throsglwyddo, y byddai cyfenw'r llystad a'r llysfrawd ac unrhyw wybodaeth bersonol arall sy'n adnabod rhywun yn cael eu golygu o'r ffeil. Cynigiodd y gweithiwr fynd at y llysfrawd fel cyfryngwr os oedd gan John ddiddordeb mewn darganfod mwy am y cyfnod hwn o'i fywyd.

Mae'r astudiaeth achos hon yn dangos nad oes atebion syml yn aml ynghylch a ddylid rhannu manylion adnabod pobl eraill a grybwyllir yn y cofnodion mabwysiadu. Yn yr achos hwn roedd y gweithiwr yn meddwl tybed a ddylai drosglwyddo'r wybodaeth adnabod am y llysfrawd oherwydd roedd yn ymddangos ei fod wedi bod yn rhan bwysig o stori bywyd John. Ar y llaw arall, nid oedd y llysfrawd yn berthynas geni, ac nid oedd unrhyw ffordd o wybod pa effaith a gâi arno i ryddhau'r wybodaeth hon i John. Felly ni wnaeth y gweithiwr y penderfyniad ei hun ond fe'i trafodwyd gyda'i oruchwyliwr i bwysu a mesur y manteision a'r risgiau. Roedd y penderfyniad terfynol yn diogelu cyfrinachedd y llysfrawd ond yn rhoi dewis i John os oedd am gysylltu â'r person hwn.

Dylai'r gweithiwr mabwysiadu ysgrifennu crynodeb i gyd-fynd â'r cofnodion a rennir. Gall hyn ddod â gwybodaeth a digwyddiadau ynghyd mewn dilyniant clir o ddigwyddiadau ar gyfer y person mabwysiedig. Gall hefyd fod yn lle i gynnwys gwybodaeth briodol a nodir mewn dogfennau na ellir eu rhannu. Gall fod yn ddefnyddiol rhoi llythyrau a ffotograffau gwreiddiol i'r person mabwysiedig yn ffeil efo llunopïau clir. Mae gallu dal dogfen y mae eu mam geni wedi'i harwyddo, hyd yn oed gweld ei llawysgrifen, yn gallu bod yn arbennig o arwyddocaol i bobl sydd wedi'u mabwysiadu. Nid oes gan lungopïau yr un gwerth i'r person mabwysiedig ond gallent gadw cofnod cyflawn yn ddigonol. Fodd bynnag, bydd angen gofal arbennig yn achos efeilliaid neu sefyllfaoedd ble mae yna brodyr a chwiorydd eraill gan gallai dogfennau fod yn arwyddocaol i fwy nag un person mabwysiedig. Er y gobeithir y bydd modd rhoi o leiaf un ddogfen wreiddiol i unrhyw ymgeisydd, mae'n bwysig sicrhau bod digon o ddogfennau gwreiddiol yn cael eu cadw i ddiwallu anghenion efeilliaid, frawd neu chwaer, a all wedyn wneud cais am fynediad at wybodaeth cofnod mabwysiadu.

Mae'n bwysig ystyried sut y cyflwynir gwybodaeth. Gellid cyflwyno'r wybodaeth mewn llyfryn neu ffolder i ddangos y parch y mae'r asiantaeth yn ei roi iddi. Yn anffodus, oherwydd digideiddio cofnodion mabwysiadu, efallai y bydd sefyllfaoedd lle na chadwyd unrhyw ddogfennau gwreiddiol a darparu llungopi yw'r unig opsiwn.

4.3.5 Rhannu gwybodaeth feddygol ac iechyd

Nid yw gweithwyr mabwysiadu yn arbenigwyr mewn materion meddygol a gall rhannu gwybodaeth iechyd achosi anawsterau. Ac eithrio pan fydd gwybodaeth feddygol reolaidd ar gael, dylai gweithwyr mabwysiadu ystyried a oes angen iddynt ymgynghori ag ymarferydd meddygol efo chymwysterau addas neu a ddylai'r wybodaeth gael ei rhannu drwy ymarferydd meddygol, er enghraifft meddyg teulu'r person mabwysiedig. Mae'n arbennig o bwysig gwirio ymlaen llaw unrhyw wybodaeth feddygol a gofnodwyd yn y cofnodion mabwysiadu a allai fod â goblygiadau ffactorau risg etifeddol i'r person mabwysiedig a'i blant. Gweler hefyd fetu ar wybodaeth feddygol ([Pennod 4.4.2](#)).

Weithiau, mae pobl sydd wedi'u mabwysiadu am gael gwybod am hanes meddygol eu teulu geni, yn enwedig os oes ganddyn nhw blentyn sydd wedi cael diagnosis o gyflwr meddygol etifeddol. Yn y sefyllfaoedd hyn, gall y person mabwysiedig (a pherthnasau geni hefyd) ddefnyddio Gwasanaeth Cyflyrau Meddygol Etifeddol y GIG.

Cyflyrau Meddygol Etifeddol – Gwasanaeth Meddyg Teulu i Feddyg Teulu

Bydd GIG yn ysgrifennu'n gyfrinachol at Feddyg Teulu'r claf a nodwyd i'w hysbysu am y cais i drosglwyddo gwybodaeth a dderbyniwyd gan Feddyg Teulu'r claf sydd â'r cyflwr etifeddol y canfuwyd bod ganddo'r cyflwr etifeddol. Rhaid i'r ddau Feddyg Teulu gytuno i ddefnyddio'r gwasanaeth hwn. Fodd bynnag, nid yw'r broses hon o reidrwydd yn ddibynadwy gan nad oes rhaid i'r meddyg teulu hysbysu ei glaf na rhoi gwybod i GIG a ydynt wedi cymryd unrhyw gamau ar ôl derbyn y wybodaeth hon. Nid yw'n galluogi'r naill na'r llall i ddod i gysylltiad â'i gilydd a dim ond gwybodaeth am y diagnosis sy'n cael ei rhannu. Am ragor o wybodaeth, gweler:

<https://digital.nhs.uk/services/adoption-registration-service/hereditary-medical-conditions#:~:text=This%20service%20allows%20information%20about,advice%20on%20what%20to%20do.>

4.3.6 Rhannu gwybodaeth am rieni mabwysiadol

Gall derbyn gwybodaeth am y rhieni mabwysiadol a'u cais i fabwysiadu fod yn brofiad emosiynol i'r person mabwysiedig ac efallai y bydd y person yn teimlo llawer o deimladau, yn dibynnu ar ansawdd y perthnasoedd teuluol mabwysiadol, a yw'r rhieni mabwysiadol wedi marw ac ati.

Fel arfer ni ddylid rhannu gwybodaeth sy'n ymwneud â chais y rhieni sy'n mabwysiadu i fabwysiadu, gan gynnwys eu tystlythyrau a'u tystlythyrau meddygol. Fodd bynnag, mae gan weithwyr mabwysiadu ddisgresiwn yn y maes hwn. Yn ogystal, mae'r dyfarniad yn achos Gunn-Russo (gweler 4.3.2 uchod) yn nodi y dylid ystyried cais penodol am wybodaeth o'r fath yn ôl ei rinweddau ei hun. Gellid gwneud penderfyniad i rannu gwybodaeth berthnasol pe bai'r mabwysiadwyr wedi marw a bod rheswm cadarn i'r person mabwysiedig dderbyn gwybodaeth am asesiad y rhieni mabwysiadol.

Rhaid ystyried yr hyn y gellir ei rannu ym mhob sefyllfa unigol a, lle bo angen, dylid trafod cyfyng-gyngor gyda goruchwyliwr a dylai'r asiantaeth geisio cyngor cyfreithiol. Ni ddylid rhannu gwybodaeth sy'n ymwneud â phlant eraill yn y teulu mabwysiadol, ac eithrio yn yr ystyr mwyaf cyffredinol, er enghraifft, "mae Jimmy, plentyn cyntaf y mabwysiadwyr, wrth ei fodd yn chwarae gyda'i chwaer fach newydd".

Mae'n rhaid i weithwyr mabwysiadu ystyried pa wybodaeth i'w rhannu am rieni sy'n mabwysiadu wrth ystyried egwyddorion diogelu data a chyfyngiadau ar ddatgelu papurau llys. Caiff y cofnodion mabwysiadu gynnwys copiâu o ohebiaeth rhwng y darpar fabwysiadwyr a'r asiantaeth fabwysiadu, gan gynnwys sylwadau a wnaed yn ystod ymweliadau lles am y rhieni mabwysiadol a sut yr oeddent yn ymdopi. Dylai'r gweithiwr mabwysiadu ystyried yr effaith ar y berthynas rhwng y rhieni mabwysiadol a'r person mabwysiedig sy'n rhannu'r math hwn o wybodaeth lle gwnaed sylwadau negyddol gan rieni mabwysiadol. Gall gohebiaeth o'r fath hefyd gynnwys sylwadau cadarnhaol am y person mabwysiedig gan ei rieni mabwysiadol y gallai'r gweithiwr ei hystyried yn briodol i'w rhannu.

Ni fyddai'n briodol nac yn angenrheidiol fel arfer i rannu sylwadau sensitif a wneir gan weithwyr sy'n ymweld a'r fabwysiadwyr, na chyfeiriadau at eu pryderon fel rhieni newydd, yn enwedig pan fo'r person mabwysiedig yn dal mewn cysylltiad rheolaidd â'i rieni mabwysiadol. Fodd bynnag, gall fod eithriadau, fel yn yr enghraifft achos a ganlyn lle teimlwyd bod y wybodaeth yn bwysig er mwyn i'r person mabwysiedig wneud synnwyr o'i brofiad teuluol.

Mewn amgylchiadau o fethiant mabwysiadu cyn neu ar ôl i'r gorchymyn gael ei wneud, gall penderfyniadau ynghylch beth i'w rannu o'r cofnodion am rieni mabwysiadol fod yn arbennig o gymhleth a heriol. Gall hyn gynnwys gwybodaeth a gofnodwyd ar adeg mabwysiadu ac wedi hynny. Bydd angen dyfarnu a yw'r wybodaeth ar y cofnod am y mabwysiadwyr yn berthnasol i'r person mabwysiedig ac a ddylid ei rhannu. Gallai gohebiaeth rhwng yr asiantaeth mabwysiadu priodol a'r darpar fabwysiadwyr a fydd yn helpu'r person mabwysiedig wneud synnwyr o'r hyn a ddigwyddodd hyd at wneud gorchymyn mabwysiadu fod o gymorth iddynt wneud synnwyr o stori eu bywyd. Mae penderfyniadau ynghylch rhannu gwybodaeth hyd yn oed yn fwy anodd pan fo plant eraill yn dal i fyw yn y teulu mabwysiadol; mae angen ystyried yr effaith ar y bobl ifanc eraill hyn hefyd.

Rhannu gwybodaeth am y rhieni mabwysiadol

Enghraifft achos: Dennis

Dywedodd Dennis wrth y gweithiwr mabwysiadu, er bod ei brofiad mabwysiadu yn dda a bod ei rieni wedi darparu'n dda ar ei gyfer, nid oedd byth yn teimlo bod ei fam fabwysiadol yn ei garu. Eglurodd na fyddai hi byth yn caniatáu iddo eistedd ar ei glin na gadael iddo roi cwtsh iddi. Fodd bynnag, roedd ei dad mabwysiadol yn gariadus iawn, a disgrifiodd Dennis eu perthynas fel un agos iawn.

Wrth edrych drwy gofnodion yr asiantaeth fabwysiadu, nododd y gweithiwr mabwysiadu fod adroddiad y gweithiwr cymdeithasol a oedd yn ymweld, a ysgrifennwyd ar ôl i Dennis gael ei leoli gyda'i rieni mabwysiadol, yn mynegi pryder nad oedd y fam fabwysiadol i'w gweld yn cyd-fynd â Dennis. Dywedodd wrth y gweithiwr nad oedd mamolaeth yr hyn yr oedd hi wedi'i ddisgwyl. Sicrhaodd y gweithiwr cymdeithasol a oedd yn ymweld y fam fabwysiadol y gall gymryd amser i addasu i fod yn fam.

Mewn ymgynghoriad â'i rheolwr, cytunwyd ei bod yn briodol i Dennis gael y wybodaeth hon, gan ei fod yn cadarnhau ei deimladau bod ei fam fabwysiadol yn ei chael hi'n anodd closio ag ef.

Rhannu gwybodaeth o'r cofnod mabwysiadu lle cafwyd dadansoddiad o leoliad blaenorol

Enghraifft Achos: Rosie

Ni chafodd Rosie, 30 oed, ei mabwysiadu nes ei bod yn 5 oed. Disgrifiodd ei mabwysiadu fel un hapus a theimlai'n agos at ei rhieni mabwysiadol. Fodd bynnag, nid oedd yn ei chael hi'n hawdd siarad â'i rhieni mabwysiadol am ei bywyd cynnar na pham na chafodd ei mabwysiadu nes ei bod yn 5 oed. Teimlai nad oeddent yn gyfforddus pan geisiodd godi'r pwnc gyda nhw. Penderfynodd felly weld beth y gallai ei ddarganfod heb ddweud wrthynt ei bod yn mynd i wneud hyn a chysylltodd â'r asiantaeth fabwysiadu i ddarganfod beth oedden nhw'n ei wybod am ei hanes cynnar.

Pan gyfarfu'r gweithiwr mabwysiadu â Rosie cyn rhannu'r cofnodion mabwysiadu daeth yn amlwg nad oedd gan Rosie unrhyw syniad ei bod wedi'i lleoli i'w mabwysiadu yn flaenorol pan oedd yn 18 mis oed.

O gofnod yr achos, darganfu'r gweithiwr nad oedd gan y ddarpar fabwysiadwyr y lleolwyd Rosie gyda nhw unrhyw blant eraill a'u bod ill dau yn eu 40au. I ddechrau, roedd yn ymddangos bod y Rosie yn byw efo nhw yn mynd yn dda, ond pan oedd Rosie yn 3 oed, fe gysyllton nhw â'r asiantaeth fabwysiadu i ddweud nad oedden nhw'n teimlo eu bod nhw'n gallu mynd ymlaen â'r mabwysiadu mwyach. Canfuwyd bod 'ymddygiad heriol a stranciau tymer' Rosie yn ormod i ymdopi ag ef a bod y ddarpar fam fabwysiadol wedi cael triniaeth am iselder.

Gosodwyd Rosie wedyn gyda gofalcwyr maeth lle cafodd ei disgrifio fel 'plentyn hyfryd, cariadus ond sensitif'. Arhosodd yno nes iddi gael ei lleoli gyda'i rhieni mabwysiadol.

Ystyriodd y gweithiwr yr effaith ar Rosie o gael gwybod bod y ddarpar fam fabwysiadol yn gweld ei hymddygiad yn heriol. Mewn trafodaeth â rheolwr, cytunwyd ei bod yn bwysig i Rosie gael disgrifiad cydlynol o'i bywyd cynnar a'r rhesymau dros ei symud, gan gynnwys gwybodaeth am fethiant y lleoliad mabwysiadu cyntaf. Fodd bynnag, gellid rhoi hyn yn ei gyd-destun (e.e. mae plant 3 oed fel arfer yn heriol, hefyd roedd y ddarpar fam fabwysiadol yn isel ei hysbryd) a'i gydbwyso â disgrifiad cadarnhaol y gofalcwyr maeth. Rhannwyd y wybodaeth berthnasol o'r cofnod mabwysiadu gyda Rosie.

4.3.7 Cofnodion llys a gwybodaeth arall a ddarperir gan asiantaethau eraill

Lle nad oes fawr ddim gwybodaeth, os o gwbl, yng nghofnodion yr asiantaeth mabwysiadu perthnasol am gefndir y person mabwysiedig a'r rheswm dros fabwysiadu, megis mewn mabwysiadau a drefnwyd yn breifat, yna dylai'r gweithiwr mabwysiadu gynorthwyo'r person mabwysiedig i wneud cais i'r llys lle gwnaed y gorchymyn am wybodaeth o gofnod y llys, gan fod gan y llys ddisgresiwn i ddatgelu gwybodaeth ar gais.

Mae'r rheolau sy'n nodi rôl y llysoedd wrth ddarparu gwybodaeth fel a ganlyn:

- Rheolau Mabwysiadu 1984 – rheol 53 – yn ymwneud â chadw, archwilio a datgelu dogfennau a dogfennau gwybodaeth (Offeryn Statudol 1984/265)
- Mae Rheolau Mabwysiadu'r Llys Ynadon 1984 – rheol 32 – yn ymwneud â chadw cofrestrau, cadw, archwilio a datgelu dogfennau a gwybodaeth (Offeryn Statudol 1984/611).
- Mae'r rhain yn parhau mewn grym yn rhinwedd erthygl 4 o Orchymyn Deddf Llysoedd 2003 (Dirymiadau, Arbedion a Darpariaethau Trosiannol) 2005 (Offeryn Statudol 2005/2804).
- Mae'r rheolau uchod yn llywodraethu datgelu gwybodaeth mewn mabwysiadau cyn cychwyn.
- Nid oes hawl awtomatig i wybodaeth a gedwir mewn cofnodion llys; mae'r cais yn gofyn am arfer disgresiwn y llys.
- Bydd y llys yn cymhwyso egwyddor diogelu data i unrhyw benderfyniad i rannu gwybodaeth trydydd parti ac mae'n debygol o olygu hyn.

Mae'r wybodaeth ym mhapurau'r llys, er enghraifft yr adroddiad a baratowyd gan y gweithiwr cymdeithasol ar gyfer y llys, ac adroddiad y swyddog adrodd a benodwyd o'r Panel Gwarcheidwaid a'r Swyddog Adrodd (y gweithiwr cymdeithasol a benodwyd gan y llys pan gyhoeddwyd y cais mabwysiadu) yn parhau i gael eu hamddiffyn gan reolau'r llys. Ni all yr asiantaeth fabwysiadu ddatgelu unrhyw ddogfennau a gyflwynwyd i'r llys, na detholiadau o'r dogfennau hynny, heb ganiatâd y llys. Dylai'r asiantaeth felly wneud cais i'r llys a wnaeth y gorchymyn neu sydd bellach yn dal cofnodion y llys am ganiatâd i ddatgelu'r wybodaeth yn y dogfennau hyn.

Mae'r wybodaeth sydd wedi'i chynnwys yn nogfennau'r llys yn cael ei diogelu hyd yn oed os caiff ei hailadrodd mewn dogfennau eraill nad ydynt efallai wedi'u cyflwyno i'r llys (e.e. nodiadau llawysgrif a gymerwyd gan weithwyr cymdeithasol yn ystod cyfweiliadau ag aelodau o'r teulu), ac mae angen caniatâd y llys ynglŷn â'r wybodaeth cyn datgelu dogfennau o'r fath. Efallai y bydd angen i'r gweithiwr mabwysiadu ymgynghori â chynghorydd cyfreithiol yr asiantaeth.

Fodd bynnag, wrth baratoi crynodeb ar gyfer y person mabwysiedig, gall y gweithiwr cymdeithasol ystyried y wybodaeth sydd wedi'i chynnwys mewn dogfennau sy'n ymwneud yn uniongyrchol â'r person mabwysiedig a/neu berthnasau agos o fewn ei deulu geni. Os yw'n amlwg o'r cyd-destun bod perthnasau geni eisiau i'r wybodaeth hon gael ei rhoi i'r person mabwysiedig, gellir ei chynnwys. Er na ddylai'r gweithiwr cymdeithasol gynnwys dyfyniadau uniongyrchol o adroddiadau a ysgrifennwyd gan asiantaethau eraill heb eu caniatâd penodol, gellir aralleirio'r wybodaeth o adroddiadau i lywio'r crynodeb.

4.3.8 Cofnodi gwybodaeth a rennir neu a gadwir yn ôl gan yr asiantaeth fabwysiadu gyda'r person mabwysiedig

Rhaid i'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol gadw cofnod ysgrifenedig clir o ba wybodaeth a rannwyd a'r hyn a ataliwyd (AAR 1983 15(3)). Dylid cofnodi unrhyw benderfyniadau sydd wedi'u cydbwyso'n fanwl, gan nodi'n benodol y broses benderfynu a'r rheolwr sy'n gyfrifol am y penderfyniad. Yn dibynnu ar fformat y cofnodion mabwysiadu, efallai y bydd yr opsiynau yn cynnwys rhestru'r holl wybodaeth a olygwyd, cadw copïau o'r holl wybodaeth na rennir, neu gadw copïau o'r holl wybodaeth a dynnwyd. Dylai pob asiantaeth lunio ei phrotocol ei hun i gyfrif am ba wybodaeth a rannwyd ym mhob achos. Gall hyn fod yn ddefnyddiol os bydd y person mabwysiedig yn colli'r wybodaeth a rennir ac yn dod yn ôl i gael cofnodion newydd.

Efallai y bydd asiantaethau'n dymuno cael ffurflen i'r person mabwysiedig ei llofnodi wrth dderbyn copïau o'u cofnodion. Gall y ffurflen hon gategoreiddio neu restru'r cofnodion a rennir (gweler Atodiad 6).

4.3.9 Darparu gwybodaeth a chyngor ynghylch chwilio am berthnasau geni a gwasanaethau cyfryngol

Unwaith y bydd yr holl wybodaeth berthnasol wedi'i rhannu, dylai'r gweithiwr mabwysiadu sefydlu a oes gan y person mabwysiedig bellach yr holl wybodaeth sydd ei hangen arno ac a yw'n dymuno dechrau chwilio am aelodau o'r teulu geni.

Mae rhai pobl mabwysiedig yn glir o'r cychwyn mai prif ddiben derbyn gwybodaeth yw dechrau chwilio am aelodau o'r teulu geni. Gall eraill wneud y penderfyniad i chwilio ar ôl cael gwybodaeth o'r cofnod mabwysiadu, pan fyddant wedi deall yn llawn y rhesymau dros eu mabwysiadu. Nid yw rhai pobl a fabwysiadwyd am chwilio am berthnasau geni. Gall hyn fod oherwydd eu bod yn fodlon â'r wybodaeth y maent wedi'i derbyn neu oherwydd nad yw'n ymddangos iddynt yr amser iawn i wneud hynny. Mae'n bwysig bod y gweithiwr mabwysiadu yn gallu darparu gwybodaeth, cymorth a chyngor sy'n ymateb i ddymuniadau'r person mabwysiedig.

Os yw person mabwysiedig am chwilio am berthnasau geni, dylai'r gweithiwr ei gefnogi i feddwl am y manteision a'r heriau posibl y gallai hyn eu cyflwyno iddynt hwy a'u teulu geni a mabwysiadol. Os nad yw'r asiantaeth fabwysiadu yn darparu gwasanaethau chwilio a chyfryngu, dylai'r gweithiwr ddarparu gwybodaeth am sut i fynd ati i chwilio a manteision defnyddio gwasanaeth cyfryngol i gysylltu. Efallai y bydd y gweithiwr mabwysiadu hefyd yn dymuno cynnig copi o'r 'rhestr chwilio' i'r person mabwysiedig Gweler Atodiad 7. Gellid hefyd gynnig gwybodaeth am brofion DNA a'r defnydd o gyfryngau cymdeithasol ynghyd â'r manteision a'r risgiau posibl a allai ddod yn sgil y rhain (gweler Pennod [2.5.1](#) a [2.5.2](#) am fanylion).

Y defnydd o brofion DNA

Enghraifft Achos: Ron

Daeth Ron o hyd i'w fam geni wrth defnyddio ei henw o'i dystysgrif geni. Roedd hi wedi marw ond cysylltodd Ron yn annibynnol â'i phlant ac roedd wedi datblygu perthynas dda gyda'r oedolion hyn a oedd yn ei dderbyn a'i groesawu fel hanner brawd er nad oedd yn gwybod am ei fodolaeth o'r blaen.

Parhaodd Ron yn chwilfrydig am ei dad geni, nad oedd ei enw ar ei dystysgrif geni ac felly gwnaeth brawf DNA Ancestry yn y gobaith y gallai adnabod ei dad. Cafodd ei ganlyniadau eu dadansoddi gan achydd DNA proffesiynol a adeiladodd goeded deulu yn ofalus iddo ar ochr ei fam a'i dad. Yn syfrdanol, datgelodd hyn fod Ron wedi dod o hyd i'r fam enedigol anghywir. Roedd ei fam enedigol yn fenyw wahanol gyda'r un enwau yn union; roedd hi hefyd wedi marw.

Yna cysylltodd Ron â gwasanaeth cyfryngol mabwysiadu i gysylltu â phlant ei fam geni. Fe wnaeth y cyfryngwr hefyd ei helpu i reoli'r sefyllfa anodd o ddweud wrth y brodyr a chwiorydd geni ei fod wedi cymysgu hunaniaeth ei fam geni. Cysylltodd y cyfryngwr â'r brawd geni cywir. Nid yn unig oedd tystiolaeth DNA i gefnogi'r berthynas, roedd y brawd geni eisoes wedi cael gwybod gan ei fam am y babi y bu'n rhaid iddi roi'r gorau iddi i'w fabwysiadu. Roedd ef a'i deulu yn falch iawn o glywed gan Ron.

Yn y cyfamser, roedd yr achydd DNA hefyd wedi nodi teulu tad geni Ron a oedd i gyd yn byw yng Nghanaada, ac roedd Ron yn gallu cysylltu â'r perthnasau geni hyn hefyd gan fod y tad wedi marw. Roedd gweld llun o Ron yn eu hargyhoeddi, gan fod Ron yn edrych mor debyg i'w dad geni, er wrth gwrs roedd canlyniadau DNA hefyd yn dangos y cysylltiad teuluol.

Mae enghraifft achos Ron yn dangos gwerth posibl profion DNA wrth nodi hunaniaeth tad pan nad yw wedi'i enwi ar gofnodion. Mae hefyd yn dangos sut y gellir defnyddio profion DNA i gadarnhau perthynas, yn enwedig pan fo gan berthynas bosibl enw cyffredin (fel yn achos mam enedigol Ron). Mae'r enghraifft hon hefyd yn dangos y gallai fod angen ymchwil achyddiaeth broffesiynol bellach ar ganlyniadau profion DNA (sy'n debygol o achosi ffioedd ychwanegol), yn enwedig os yw'r canlyniadau ond yn dangos cyfatebiadau DNA â pherthnasau pellaf.

Yr angen i fod yn ofalus wrth ddefnyddio profion DNA

Enghraifft Achos: Tom

Dysgodd Tom enw ei fam geni o rai papurau mabwysiadu y daeth o hyd iddynt ar ôl i'w rieni mabwysiadol farw. Dechreuodd chwilio'r rhyngwyd a llwyddodd i ddod o hyd iddi ond penderfynodd gael rhywfaint o gyngor cyn mynd ati.

Cysylltodd Tom â'i asiantaeth mabwysiadu lleol. Awgrymodd y gweithiwr y dylai cael mynediad at ei gofnod mabwysiadu fel y byddai ganddo fwy o wybodaeth am amgylchiadau ei fabwysiadu. Profodd hon yn dasg hir a llafurus, felly, wrth aros, cymerodd Tom brawf DNA a llwytho ei ganlyniadau i fyny ar wefan a oedd yn galluogi pobl a oedd â chysylltiad genetig ag ef i gysylltu ag ef.

Ychydig fisoedd yn ddiweddarach derbyniodd Tom neges gan Clara, a oedd wedi'i baru fel un â chysylltiad genetig. Roedd hi'n meddwl efallai mai tad genetig Tom oedd ei hewythr Mark. Roedd Mark wedi bod yn beiriannydd sain ac roedd yn adnabyddus yn y busnes cerddoriaeth ar ddiwedd y 60au, gan weithio gyda rhai bandiau enwog. Fodd bynnag, roedd Mark wedi marw rai blynnyddoedd yn ôl. Roedd Tom hefyd yn gerddorol iawn ac yn gweithio yn y diwydiant fel peiriannydd sain. Roedd yn falch o gael rhywfaint o wybodaeth gefndir am ddyn a oedd o bosibl yn dad iddo a gwybod eu bod wedi rhannu'r un proffesiwn.

Rhai misoedd yn ddiweddarach pan ddaethpwyd o hyd i'r cofnodion mabwysiadu o'r diwedd daeth i'r amlwg mai dyn o'r enw Graham oedd ei dad geni. Sylweddolodd Tom mai dyma hefyd oedd enw gŵr ei fam geni, a roddir ar ei thudalen Facebook; roedd hefyd yn gerddorol iawn i bob golwg. Roedd ganddynt ddau fab, a oedd yn golygu bod gan Tom ddau frawd llawn. Gyda chefnogaeth y cyfryngwr, cysylltodd Tom â'i fam geni. Roedd ganddi ganser ac yn anffodus roedd yng nghamau olaf ei bywyd, felly nid oedd unrhyw gysylltiad uniongyrchol. Fodd bynnag, aeth ymlaen i gysylltu â'i ddau frawd, a oedd yn ofalus yn eu hymateb nes i Tom ddarparu rhywfaint o dystiolaeth, er y gallent weld tebygrwydd corfforol. O fewn ychydig fisoedd, fe wnaethant gyfarfod a datblygu cwlwm agos, gan integreiddio eu teuluoedd a threulio amser a gwyliau gyda'i gilydd.

Mae astudiaeth achos Tom yn dangos, er y gall profion DNA helpu pobl i chwilio am berthnasau geni, ei bod yn bwysig ceisio sefydlu cryfder y cysylltiad genetig er mwyn sicrhau y cysylltir â'r person cywir. Daeth i'r amlwg yn yr achos hwn fod Clara yn perthyn ond roedd hyn i gefnder pell i dad geni Tom.

Dylai'r gweithiwr mabwysiadu drafod rhai o'r dulliau sydd ar gael i chwilio am gyfeiriad presennol perthynas geni. Bydd y rhain yn cynnwys defnyddio cofnodion sydd ar gael yn gyhoeddus fel cofrestrau genedigaethau, priodasau a marwolaethau, yn ogystal â rhestrau etholiadol a chyfeiriaduron amrywiol a gynhyrchir ar bapur ac ar y rhyngrwyd. Efallai y bydd y gweithiwr mabwysiadu hefyd am drafod gyda'r person mabwysiedig fanteision a risgiau ffyrdd mwy uniongyrchol o chwilio (e.e. anfon e-bost trwy wefan aduniad rhyngrwyd neu roi neges ar wefan chwilio teulu). Gallai manteision gynnwys uniongyrchedd gweithredu, y posibilrwydd o ymateb cyflymach a lledaeniad ehangach o'r rhwyd. Un risg bosibl yw y gallai'r ymholiad fod yn annisgwyl ac y gallai cyswllt o'r fath, heb gymorth priodol, fod yn gythryblus i'r aelod o'r teulu geni. Efallai na fydd rhai gwefannau chwilio yn ddiogel a dylai'r gweithiwr mabwysiadu atgoffa'r person mabwysiedig o'r perygl posibl y bydd ei ddata personol mewn perygl.

Am amrywiaeth o resymau, efallai na fydd gweithwyr mabwysiadu yn gallu chwarae rhan weithredol wrth ddod o hyd i berthnasau geni y person mabwysiedig. Mae'n bwysig rhoi gwybodaeth i'r person mabwysiedig am asiantaethau a all gynnig gwasanaeth olrhain (fel arfer bydd y rhain yn seiliedig ar ffi). Efallai y bydd angen ystyried eithriadau a chynnig cymorth pellach os oes gan y person mabwysiedig anawsterau ychwanegol megis anabledd dysgu, problemau niwroamrywiaeth, heriau iaith neu anghenion arbennig eraill a fyddai'n eu hatal rhag cynnal chwiliad yn annibynnol.

Weithiau gall y person mabwysiedig ddysgu gwybodaeth drist neu annifyr am aelodau'r teulu geni yn ystod y cyfarfod. Er enghraifft, efallai bod aelod o'r teulu geni wedi marw, wedi cael ei gam-drin, wedi cael problemau caethiwed neu wedi profi heriau eraill. Efallai y bydd angen i'r gweithiwr gymryd amser i brosesu gwybodaeth anodd a mynegi teimladau. Gall fod yn arbennig o ofidus pan fydd rhiant geni wedi marw. Mae'n bosibl y bydd angen llawer iawn o gymorth ar bobl sydd wedi'u mabwysiadu nad ydynt yn adnabod eu rhiant geni, ac oedd efallai efo pob gobaith o gael cyswllt. Efallai y bydd angen amser arnynt i fyfyr y nghylch a ddylid cymryd camau a phryd i ddechrau chwilio am berthnasau geni eraill.

Ym mhob achos, dylai'r gweithiwr mabwysiadu roi gwybod ei fod ar gael i ateb cwestiynau, i gynnig arweiniad ac awgrymiadau ac i gyfarfod eto, os oes angen, wrth i'r gwaith chwilio ddatblygu.

4.3.10 Pobl wedi'i fabwysiadu sydd eisiau cysylltu efo berthynas geni heb ddefnyddio gwasanaeth cyfryngol

Pan fydd pobl a fabwysiadwyd yn dymuno cysylltu â pherthynas geni, mae'n ddoeth iddynt ddefnyddio gwasanaeth cyfryngol proffesiynol, drwy asiantaeth cymorth mabwysiadu gofrestredig. Mae hyn yn rhoi cyfle i'r ddwy ochr drafod y materion allweddol, gwneud penderfyniad gwybodus ynghylch a sut i symud ymlaen, a chael cymorth.

Fodd bynnag, weithiau mae'n well gan bobl sydd wedi'u mabwysiadu gysylltu â'r perthynas geni eu hunain. Gallant ystyried bod gwasanaeth cyfryngol yn ddiangen neu y gallai fod yn rhwystr i gyswllt yn hytrach na'i alluogi.

Mae'n bwysig cydnabod bod pobl sydd wedi'u mabwysiadu yn amrywio o ran sut maent yn teimlo am ddefnyddio gwasanaeth cyfryngol a dylid parchu'r dewis i weithredu'n annibynnol, oni bai bod pryderon diogelu y mae angen rhoi sylw iddynt.

Cefnogi'r person mabwysiedig i gysylltu'n uniongyrchol

Pan fydd y person mabwysiedig wedi penderfynu cysylltu â pherthynas geni ei hun, efallai y bydd yn dal i groesawu rhywfaint o gymorth, gwybodaeth a chynghor ar hyn. Mewn achosion lle mae'r person mabwysiedig yn croesawu trafodaeth bellach, efallai y byddai'n ddefnyddiol ystyried y materion canlynol gydag ef:

- Oes ganddyn nhw'r person cywir? Unrhyw wiriadau pellach a allai fod yn ddefnyddiol, gan gynnwys cofnodion cyhoeddus a gwybodaeth arall sydd ar gael iddynt, megis cofnodion mabwysiadu.
- Ymatebion a chanlyniadau posibl: gall y rhain fod yn gymysg a gallant gynnwys hapusrwydd a rhyddhad, syndod, ofn a thristwch. Efallai na fydd unrhyw ymateb neu efallai y bydd y perthynas yn gwrthod cyswllt pellach.
- Risgiau a manteision gwahanol fathau o ddulliau gweithredu, gan gynnwys e-bost, llythyr a chyfryngau cymdeithasol.
- Sut y gellir geirio'r llythyr neu neges.
- Gwerth cymorth gan deulu, ffrindiau neu bobl â phrofiad personol.
- Y risg o gysylltu'n anfwriadol â pherson arall yn y cartref. Ydyn nhw wedi meddwl am esboniad y gallan nhw ei roi heb beryglu preifatrwydd a chyfrinachedd y perthynas geni?
- Y risg o gysylltu'n anfwriadol â dieithryn, a oedd yn digwydd bod â'r un enw.

Gall y person mabwysiedig werthfawrogi arweiniad gan y gweithiwr mabwysiadu, er enghraifft, drafftio cynnwys y llythyr/e-bost ar gyfer y dull cyntaf. Efallai y byddant hefyd am roi opsiynau i'r perthynas geni, rhag ofn nad ydynt yn teimlo y gallant ymateb yn uniongyrchol i'r person mabwysiedig. Efallai y byddant am iddynt wybod bod y cyswllt hwn wedi bod yn benderfyniad ystyriol. Felly, efallai y byddant yn penderfynu cynnwys enw a manylion cyswllt y gweithiwr y maent mewn cysylltiad ag ef, fel y gall y perthynas geni gysylltu a nhw os yw hyn yn rhywbeth a fyddai o gymorth iddynt. Yn ogystal, efallai y byddant am ddarparu manylion cyswllt y gwasanaeth cymorth mabwysiadu lleol i berthnasau geni i'w galluogi i geisio unrhyw wybodaeth a chynghor y gallai fod eu hangen arnynt.

Enghraifft o lythyr cyswllt cychwynnol

Annwyl

Rwy'n gwerthfawrogi y gallai fy llythyr/e-bost fod yn annisgwyl ac mae'n debyg ei bod yn syndod clywed gennyf ac ymddiheuraf os yw'r llythyr hwn wedi dod ar adeg amhriodol i chi.

Rwyf wedi treulio peth amser yn meddwl am gysylltu â chi ac wedi bod yn gweithio gyda (enw'r gweithiwr) sy'n weithiwr cymorth mabwysiadu yn (enw'r asiantaeth). Byddent yn falch o siarad â chi os hoffech: eu rhif yw (rhif cyswllt gweithiwr) neu gallwch anfon e-bost atynt (cyfeiriad e-bost gweithiwr). Rwy'n gobeithio y byddwch yn teimlo y gallwch ymateb i mi yn uniongyrchol, ond os nad ydych yn teimlo y gallwch, cysylltwch â (enw'r gweithiwr) a fydd yn helpu ac yn cefnogi'r ddau ohonom.

Os yw ar gael, gall fod yn ddefnyddiol cynnig taflen wybodaeth i'r person mabwysiedig, sy'n rhoi rhai awgrymiadau defnyddiol ar gyfer cysylltu'n uniongyrchol. Gall hyn gynnwys gwybodaeth gyffredinol arall a manylion am rwydweithiau cymorth pobl fabwysiedig, fel y gallant gysylltu â nhw. Gweler hefyd Atodiad 1, Adnoddau.

Dylid hysbysu'r person mabwysiedig bod y gwasanaethau cymorth gan yr asiantaeth gyfryngol ar gael iddo ar unrhyw adeg yn y dyfodol, pe bai angen hynny.

4.3.11 Pa gofnodion y gall person mabwysiedig eu gweld os ydynt wedi bod mewn gofal?

Pan fydd person mabwysiedig wedi gofyn am gael gweld ei gofnodion mabwysiadu, gwiriwch a oedd mewn gofal ei bod yn cael ei fabwysiadu. Os yw hyn yn wir, yna dylid cyngori'r person mabwysiedig i wneud Cais Gwrthrych am Wybodaeth (SARs) o dan Ddeddf Diogelu Data 2018 i'r sefydliad lle'r oedd mewn gofal. Gall y cofnodion gofal gynnwys gwybodaeth am eu teulu a materion eraill nad ydynt efallai yn y cofnod mabwysiadu. Mae gwybodaeth gynhwysfawr am y broses a'r gweithdrefnau ynghylch cais gwrthrych am wybodaeth ar Wefan Cyswllt Teulu <https://www.familyconnect.org.uk/>

Gweler hefyd: Canllaw i weithwyr cymdeithasol a Swyddogion Mynediad at Gofnodion (rhifyn 2022) <https://corambaaf.org.uk/books/access-information-adult-care-leavers>

4.4 Cofnodi barn am gyswllt ag aelodau o'r teulu biolegol

4.4.1 Y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu

Dylid hysbysu pobl a fabwysiadwyd a pherthnasau geni am y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu a'r cyfleuster y mae'n ei ddarparu i'w galluogi i gofrestru eu dymuniad am gyswllt neu ddim cyswllt (gweler 4.4.1).

Y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu: pwyntiau allweddol

- Hysbysu'r person mabwysiedig am y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu a gedwir yn y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol sy'n galluogi'r person mabwysiedig a pherthnasau geni i gofrestru dymuniad am gyswllt neu ddim cyswllt.
- Eglurwch, os nad yw perthynas geni wedi cofrestru dymuniad am gyswllt, y gallai hyn fod oherwydd nad yw'n ymwybodol o'r Gofrestr, yn hytrach nag oherwydd na fyddai croeso i gysylltiad. Nid yw llawer o bobl a fabwysiadwyd a pherthnasau geni yn ymwybodol o fodolaeth y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu.
- Roedd Cofrestr Cyswllt Mabwysiadu NORCAP (NCR) yn rhagddyddio Cofrestr Cyswllt Mabwysiadu'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol ac mae'n cynnwys dros 62,000 o gofnodion, yn ymwneud â phobl a aned cyn 1995 a gafodd eu mabwysiadu wedyn. Pan gaeodd NORCAP yn 2013 cafodd yr NCR ei achub ac mae bellach yn cael ei ddal gan PAC-UK. Gall oedolion mabwysiedig, perthnasau geni a gweithwyr proffesiynol wneud cais i PAC-UK a thalu ffi am wiriad cofrestr, cysylltwch â advice@pac-uk.org.

- Nid yw rhai pobl a fabwysiadwyd yn dymuno i berthynas geni gysylltu â nhw, a dylai'r gweithiwr mabwysiadu ddweud wrthynt am eu hopsiynau i atal cyswllt. Dylid darparu gwybodaeth ysgrifenedig i egluro'r dewisiadau hyn.
- Ers 30ain Ragfyr 2005, bu'n bosibl i bobl fabwysiedig ddefnyddio'r Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu i gofnodi dymuniad am ddim cyswllt (ACA02 adran 80). Gall person mabwysiedig wneud hyn yn uniongyrchol drwy lenwi'r ffurflenni priodol a thalu'r ffi.
- Dylid hysbysu pobl a fabwysiadwyd a'u perthnasau heni nad yw'r Gofrestr yn darparu mecanwaith dibynadwy ar gyfer hysbysu'r person mabwysiedig a'i berthynas bod paru wedi'i wneud. Er enghraifft, nid oes gan y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol yr adnoddau i wirio bod y cyfeiriad ar yr ACR yn gyfredol neu fod y llythyr wedi ei dderbyn gan y derbynnydd.

4.4.2 Hawl y person mabwysiedig i gofrestru feto ynghylch cyswllt

Os cafodd y person ei fabwysiadu cyn 30ain o Ragfyr 2005, ffordd arall y gall ddatgan dymuniad 'dim cyswllt' neu 'cyswllt cyfyngedig' yw cofrestru feto. Effaith feto yw atal unrhyw asiantaeth sy'n darparu gwasanaethau cyfryngol rhag mynd at y person mabwysiedig i'w hysbysu am unrhyw ymholiad gan berthynas geni. Cynhelir y feto yn ysgrifenedig gan yr Asiantaeth Mabwysiadu priodol ar y cofnod achos mabwysiadu (ISR 8).

Rhaid i'r Asiantaeth Mabwysiadu priodol gadw cofnod ysgrifenedig o'r feto ar gofnod achos y person mabwysiedig a hysbysu unrhyw wasanaeth cyfryngol sy'n gwneud ymholiad am y feto a'i delerau. Mae'n bwysig iawn bod yr asiantaeth yn cadw cofrestr ganolog o bob feto a gofnodir ar gofnodion achos er mwyn galluogi ymateb prydlon i ymholiadau gan asiantaeth arall.

Dau fath o feto

- Mae feto llwyr yn atal asiantaeth sy'n darparu gwasanaethau cyfryngol rhag cysylltu â'r person mabwysiedig. Nid yw feto absoliwt yn atal yr Asiantaeth Mabwysiadu priodol rhag cysylltu â'r person mabwysiedig neu ei feddyg teulu i rannu gwybodaeth feddygol bwysig. Fodd bynnag, dim ond ar ôl ystyried a ddylid ceisio cyngor gan gynghorydd meddygol yr asiantaeth y dylai fod yn well ganddo fod rhannu'r wybodaeth feddygol yn cael ei drin drwy'r GIG y dylid gwneud hyn.
- Mae feto cymwysedig yn cyfyngu ar yr amgylchiadau lle gall asiantaeth sy'n darparu gwasanaethau cyfryngol gysylltu â'r person mabwysiedig. Gall y cymhwyster i'r feto, er enghraifft, nodi mai dim ond un rhiant y mae'r person mabwysiedig yn dymuno i'r person hwnnw fynd ato, ond nid y rhiant arall, neu frodyr a chwiorydd a fabwysiadwyd gan deulu arall yn unig. Fel arall, gall fod amod ynghylch natur y cais, er enghraifft, y dylid cysylltu ag ef dim ond os mai'r rheswm yw trosglwyddo cymynrodd neu os yw'r person sy'n gofyn am gyswllt yn derfynol wael.

Dim ond gyda'r asiantaeth fabwysiadu a osododd y plentyn i'w fabwysiadu, neu mewn achosion o fabwysiadu preifat (nad yw'n asiantaeth) yr awdurdod lleol a hysbyswyd o'r cais mabwysiadu sydd yn gallu cofrestru fetu. Er bod yn rhaid i'r Asiantaeth Mabwysiadu priodol gydymffurfio â chais person mabwysiedig i gofrestru fetu, mae'n arfer da i'r gweithiwr mabwysiadu drafod goblygiadau cofrestru fetu gyda'r person mabwysiedig. Felly, pan ddaw ymholiad ynglŷn â chofrestru fetu i law, dylid gwneud apwyntiad, lle bo modd, i gwrdd â'r person mabwysiedig. Bydd hyn yn galluogi'r gweithiwr mabwysiadu i gadarnhau hunaniaeth y person mabwysiedig ac i drafod rhai o'r goblygiadau y gallai cofrestru fetu ei gael iddynt. Dylai'r gweithiwr mabwysiadu hefyd esbonio y gellir tynnu'r fetu yn ôl neu ei ddiwygio ar unrhyw adeg yn y dyfodol a sut i wneud hyn.

Mae'n bwysig hysbysu'r person mabwysiedig efallai na fydd cofrestru fetu llwyr yn atal yr Asiantaeth Mabwysiadu priodol rhag cysylltu ag ef yn y dyfodol os yw'n ystyried bod angen gwneud hynny, er enghraifft, os yw'r AAA o'r farn bod angen hysbysu'r person mabwysiedig am gyflwr meddygol etifeddol sy'n newid ei fywyd, neu fod perthynas geni wedi cael gwybodaeth adnabod a'i fod yn bwriadu cysylltu. Mae gan yr Asiantaeth Mabwysiadu priodol ddisgresiwn i gysylltu â'r person mabwysiedig mewn amgylchiadau o'r fath hyd yn oed os oes fetu ar waith. Fodd bynnag, bydd fetu yn atal unrhyw asiantaeth arall sy'n darparu gwasanaethau cyfryngol rhag mynd at y person mabwysiedig.

Os bydd y person mabwysiedig, ar ôl ystyried y manteision a'r risgiau posibl, yn penderfynu cofrestru fetu, dylai'r gweithiwr mabwysiadu ei helpu i wneud cais ysgrifenedig. Gweler Atodiad 4 am restr wirio o'r materion y dylid mynd i'r afael â hwy gyda'r person mabwysiedig cyn cofrestru fetu, a ffurflen a awgrymir ar gyfer cofrestru fetu. Gweler Atodiad 3 am daflen wybodaeth awgrymedig ar gyfer pobl sydd wedi'u mabwysiadu ar gyswllt a fetu.

Trafod manteision a risgiau cofrestru fetu

Enghraifft achos: Patrick

Cysylltodd Patrick â'i Asiantaeth Mabwysiadu priodol gan ddweud ei fod eisiau cofrestru fetu. Dywedodd ei fod wedi cael ei gam-drin yn ddifrifol gan ei ddau riant geni a'i fod yn glir nad oedd eisiau unrhyw gysylltiad byth. Cytunodd i ddod i weld gweithiwr mabwysiadu ond roedd yn glir "na fyddai'n newid ei feddwl". Eglurodd y gweithiwr mabwysiadu ei bod yn bwysig iddo ystyried holl oblygiadau cofrestru fetu llwyr. Yn ystod eu trafodaeth, sylweddolodd Patrick nad oedd wedi meddwl sut y gallai deimlo pe bai brawd neu chwaer iau a oedd hefyd wedi'i leoli i'w fabwysiadu yn dod ato. Nid oedd ychwaith wedi meddwl a fyddai am i rywun gysylltu ag ef pe bai gwybodaeth iechyd sylweddol gan ei deulu geni. Yn y diwedd penderfynodd gofrestru fetu cymwys.

4.5. Pwyntiau allweddol

- Gall pobl sydd wedi'u mabwysiadu geisio gwybodaeth am eu mabwysiadu trwy ddau brif lwybr:
 - **Ceisiadau am Wybodaeth Cofrestru Genedigaethau** trwy'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol (GRO) i'w galluogi i gael copi o'u tystysgrif geni wreiddiol.
 - **Ceisiadau i gael mynediad at wybodaeth gan Gofnodion Mabwysiadu** drwy'r asiantaeth fabwysiadu sy'n cadw'r cofnodion sy'n ymwneud â'r person mabwysiedig.
- Mae angen cyfarfod ymgynghori cofnodion geni gyda gweithiwr mabwysiadu ar gyfer pobl a fabwysiadwyd cyn 12 Tachwedd 1975 ac ar gael i bawb arall.
- Mae pob person mabwysiedig sy'n mynychu cyfarfod ymgynghori cofnodion genedigaeth yn unigryw. Bydd ganddynt ystod eang o resymau dros geisio gwybodaeth; efallai y byddant yn dymuno cael un darn o wybodaeth, neu gymaint o wybodaeth â phosibl; bydd eu profiadau o fabwysiadu a'u lles personol yn amrywio. Mae'n bwysig, felly, bod y gweithiwr mabwysiadu yn ymateb yn sensitif i bob unigolyn a bod y gwasanaeth a gynigir yn barchus ac yn sensitif i anghenion a theimladau pob person.
- Mae'r cyfarfod ymgynghori cofnodion geni yn gyfle pwysig i gefnogi bod yn agored a gwneud synnwyr trwy rannu cymaint o wybodaeth â phosibl o'r cofnod mabwysiadu. Mae gan yr asiantaeth ddisgresiwn eang sy'n galluogi rhannu gwybodaeth heb ganiatâd y person sy'n destun y wybodaeth oni bai bod rheswm cadarn dros beidio â gwneud hynny. Mewn rhai achosion, gall y penderfyniad i beidio â rhannu fod yn gytbwys iawn. Mae'n bwysig bod penderfyniadau cymhleth yn cael eu rhannu ac ymgynghori â rheolwr a bod cyngor cyfreithiol yn cael ei gymryd, os oes angen.

Pennod 5

Cyflwyniad i wasanaethau cyfryngol

Mae'r bennod hon yn ymdrin â'r materion cyffredin ar gyfer darparu gwasanaethau cyfryngol ar draws tri grŵp o bobl: pobl wedi'u mabwysiadu, perthnasau geni, a phobl sy'n gysylltiedig â pherson mabwysiedig drwy 'berthynas ragnodedig'. Ymdrinnir ag arfer proffesiynol sy'n benodol i ddarparu gwasanaethau cyfryngol i bob un o'r tri grŵp ym Mhenodau 6 (pobl a fabwysiadwyd), 7 (perthnasau geni) ac 8 (pobl â pherthynas ragnodedig).

Ni ddarperir ar gyfer gwasanaethau cyfryngol yn y rheoliadau ôl-gychwyn sy'n ymwneud â mabwysiadau a wnaed ar neu ar ôl 30ain o Ragfyr 2005. Lle digwyddodd mabwysiadau ar ôl y dyddiad hwn, ymdrinnir ag arfer sy'n ymwneud â chefnogi pobl yn y rhwydwaith perthnasau mabwysiadu sy'n dymuno cysylltu â'i gilydd ym Mhennod 9 a 10.

Diffiniad o wasanaethau cyfryngol

Diffinnir gwasanaeth cyfryngu fel gwasanaeth i gynorthwyo oedolion a fabwysiadwyd cyn 30 Rhagfyr 2005 i gael gwybodaeth yn ymwneud â'u mabwysiadu ac, os bydd y person a fabwysiadwyd yn gofyn am hynny, i hwyluso cyswllt rhyngddynt a'u perthnasoedd. Gall perthnasoedd biolegol a phersonau sydd â pherthynas ragnodedig â'r person a fabwysiadwyd hefyd wneud cais am y gwasanaethau hyn. Dim ond i oedolion (18 oed a hŷn) y gellir darparu gwasanaethau cyfryngu.

5.1 Cyflwyniad

Nid oes dyletswydd ar asiantaeth fabwysiadu i ddarparu gwasanaethau cyfryngol. Mae rhai Asiantaethau Mabwysiadu Rhanbarthol ddarparu gwasanaethau hyn. Mewn Asiantaethau Mabwysiadu Rhanbarthol eraill, gall fod yn dasg i'r asiantaeth fabwysiadu sy'n gyfrifol am fabwysiadu'r plentyn. Yn achos mabwysiadau llai diweddar, a drefnwyd gan asiantaeth fabwysiadu wirfoddol, efallai na fydd yr asiantaeth yn gweithredu rhagor a gall fod yn heriol dod o hyd i gofnodion mabwysiadu.

Lle nad yw asiantaeth yn darparu gwasanaeth cyfryngol, mae ganddynt ddyletswydd i gyfeirio'r ymholwr at asiantaethau sydd wedi cofrestru i ddarparu'r gwasanaethau hyn. Gall yr asiantaethau hyn godi tâl am eu gwasanaethau. Rhaid i asiantaeth fabwysiadu wirfoddol ac Asiantaethau Cymorth Mabwysiadu nodi yn Natganiad o Ddiben yr asiantaeth a yw'n darparu gwasanaeth cyfryngol ac, os felly, i bwy. Rhaid i gwasanaethau cyfryngol awdurdod lleol, asiantaeth fabwysiadu wirfoddol neu Asiantaethau Cymorth Mabwysiadu cofrestru gydag Arolygiaeth Gofal Cymru.

I wahaniaethu rhwng y gwasanaeth ar gyfer oedolion mabwysiedig sy'n ceisio mynediad at gofnodion mabwysiadu (gweler [Pennod 4](#)) ac unigolion sy'n gofyn am wasanaeth cyfryngol, defnyddir y term 'cyfarfod ymgynghori cyfryngol' yma i ddisgrifio'r drafodaeth y mae'r gweithiwr yn ei threfnu gyda'r ymgeisydd i drafod y ffordd ymlaen gyda darparu gwasanaeth cyfryngol.

5.2 Y fframwaith cyfreithiol

Mae Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002 a Rheoliadau Gwasanaethau Cyfryngol a Gwybodaeth Mabwysiadu (Mabwysiadu Cyn Cychwyn) (Cymru) 2005, yn nodi'r fframwaith a pwerau ar gyfer gwasanaethau cyfryngol:

- asiantaethau cymorth mabwysiadu
- asiantaethau mabwysiadu
- y llysoedd; a
- y Cofrestrydd Cyffredinol

Mae'r rheoliadau'n darparu o dan ba amgylchiadau y caniateir i'r cyrff hyn neu pan fo'n ofynnol iddynt rannu gwybodaeth â'i gilydd er mwyn gallu dod o hyd i unigolion sy'n ymwneud â mabwysiadu person. Rhaid bod gan bob corff ddealltwriaeth dda o'i gyfrifoldebau ei hun a dylai fod protocolau i sicrhau bod gwasanaethau'n effeithiol ac yn effeithlon.

5.2.1 Pwy all ddarparu gwasanaethau cyfryngol?

Problemau wrth gael mynediad at wasanaethau cyfryngol

- Ar hyn o bryd, mae prinder gwasanaethau cyfryngu ar gyfer oedolion y mae mabwysiadu wedi effeithio arnynt, ac nid oes gofyniad statudol i ddarparu gwasanaethau o'r fath.
- Gall rhai gwasanaethau dderbyn atgyfeiriadau gan grwpiau penodol yn unig.
- Mae fforddiadwyedd gwasanaethau yn fater allweddol, gan fod llawer o wasanaethau yn codi tâl.
- Mae angen dybryd am fynediad at wasanaethau cyfryngu fforddiadwy i bawb sydd eu hangen.

Dim ond asiantaeth fabwysiadu (h.y., Awdurdod Lleol, Asiantaeth Fabwysiadu Ranbarthol sy'n gweithredu ar ran awdurdod lleol neu Asiantaeth Mabwysiadu Gwirfoddol) neu asiantaeth cymorth mabwysiadu all ddarparu gwasanaethau cyfryngol.

Os yw'r asiantaeth cymorth mabwysiadu yn dymuno darparu gwasanaethau cyfryngol, mae angen iddynt gofrestru gydag Arolygiaeth Gofal Cymru o dan Ran 1 o Ddeddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016. Dylai asiantaethau mabwysiadu nodi yn eu datganiad o ddiben a ydynt yn darparu gwasanaeth cyfryngol ac i bwy y maent yn ei ddarparu. Er enghraifft, efallai y bydd asiantaeth yn gallu darparu gwasanaeth cyfryngol i bobl sydd wedi'u mabwysiadu ond efallai nad oes ganddynt adnoddau i chwilio am berthynas geni. Nid oes dim i atal yr ymgeisydd rhag defnyddio asiantaeth gofrestredig arall i gynnal y chwiliad. Yn ei dro, gall asiantaeth a gomisiynir ddefnyddio gwasanaeth chwilio os nad oes ganddynt yr adnoddau, ond mae'n debygol y bydd cost gysylltiedig i'r ymgeisydd. Mae'n bwysig nodi, pwy bynnag sy'n gwneud y gwaith chwilio, cyfrifoldeb yr asiantaeth gyfryngol yw cysylltu â'r perthynas geni.

Os yw Asiantaeth Mabwysiadu Priodol ond yn darparu gwybodaeth i'r person mabwysiedig, nid yw hyn yn gyfystyr â gwasanaeth cyfryngol.

(Rheoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol (Mabwysiadau Cyn Cychwyn) (Cymru) 2005 R4.3).

Mae'r rheoliadau'n caniatáu ymgeiswyr ddewis asiantaeth o'u dewis i ddarparu gwasanaeth cyfryngol. Mae'r rhan fwyaf o asiantaethau gwasanaethau cyfryngol yn codi ffioedd am eu gwasanaethau. Rhaid i'r ffi a godir fod yn 'rhesymol' (R18). Dylai asiantaethau ddefnyddio cytundebau ysgrifenedig sy'n nodi telerau a chostau eu gwasanaethau a darparu gwybodaeth glir am ddisgwyliadau a'r ganlyniadau posibl.

Mae'r Rheoliadau'n nodi dyletswyddau a chyfrifoldebau'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol a'r asiantaeth sy'n darparu'r gwasanaethau cyfryngol, os nad yw'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol yn gwneud hynny. Mae dyletswyddau hefyd ar y Cofrestrdydd Cyffredinol i ddarparu, er enghraifft, gwybodaeth i alluogi'r person mabwysiedig i gael ei dystysgrif geni. Mae ceisiadau i lys i gael mynediad at wybodaeth o gofnodion llys yn cael eu llywodraethu gan reolau llys. Mae gweithio ar draws yr cyrff hyn yn bwysig – rhaid i asiantaethau cael ddealltwriaeth dda o'u cyfrifoldebau a'u protocolau i sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu darparu'n effeithiol.

Gall oedolion mabwysiedig a pherthnasau geni ystyried defnyddio ymchwilwyr preifat i ddod o hyd i berthnasau coll. Fodd bynnag, o dan Ddeddf Mabwysiadu a Phlant 2002, ni all ymchwilwyr preifat ac asiantaethau nad ydynt wedi'u cofrestru at ddibenion darparu gwasanaethau cyfryngol gael mynediad at wybodaeth hanfodol sydd ei hangen i gysylltu perthynas geni â pherson mabwysiedig. O dan Ddeddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016, mae'n anghyfreithlon i asiantaethau neu unigolion gynnig gwasanaeth cyfryngol i bobl fabwysiedig a pherthnasau geni oni bai eu bod wedi'u cofrestru.

5.2.2 Pwy all wneud cais am wasanaeth cyfryngol?

Mae gwasanaethau cyfryngol ond yn berthnasol i fabwysiadau a wnaed cyn 30ain o Ragfyr 2005. Mae mabwysiadau cyn 2005 fel arfer yn cynnwys eang o amgylchiadau, gan gynnwys mabwysiadu babanod hanesyddol a mabwysiadau mwy diweddar o ofal.

Gall ymgeiswyr ofyn am wasanaeth cyfryngol fod ar wahanol gamau yn eu hymholiadau. Bydd rhai ar y cychwyn cyntaf, tra bydd eraill efallai wedi dod o hyd i'w perthynas ond eisiau cymorth gyda'r camau nesaf, gan gynnwys dull o gysylltu. Mae'n bosibl bod eraill wedi ceisio a methu â chysylltu ond eisiau cefnogaeth i geisio eto.

Mae'r tri grŵp o bobl sydd â'r hawl i wneud cais am wasanaeth cyfryngol wedi'u hamlinellu isod.

- Pobl wedi'u mabwysiadu
- Perthnasau geni person mabwysiedig
- Pobl sydd â pherthynas ragnodedig â pherson mabwysiedig

• Pobl wedi'u mabwysiadu

Gall unrhyw berson mabwysiedig sy'n oedolyn ac a fabwysiadwyd cyn 30ain o Ragfyr 2005 wneud cais am wasanaeth cyfryngol.

• Perthnasau geni person mabwysiedig

Gall oedolyn sy'n berthynas geni i berson a fabwysiadwyd cyn 30 Rhagfyr 2005 wneud cais am wasanaeth cyfryngol. Gall perthynas geni, fod yn rhiant, nain neu daid, brawd, chwaer, ewythr neu fodryb i berson mabwysiedig, boed o waed llawn neu hanner gwaed neu drwy briodas neu bartneriaeth sifil (Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002, Adran 144(1))

Pobl sydd â pherthynas ragnodedig â pherson mabwysiedig

Y grŵp o bobl sydd wedi'u cynnwys yn y term 'perthynas ragnodedig' yw:

- disgynyddion uniongyrchol person mabwysiedig – plant, wyrion ac wyresau a gor-wyresau a allai, er enghraifft, fod eisiau gwybod am hanes eu rhiant neu nain a thaid a'r rhesymau dros eu mabwysiadu ac o bosibl i fod mewn cysylltiad â pherthnasau geni y person mabwysiedig.
- priod neu bartner sifil person mabwysiedig – a allai fod â rheswm i gysylltu, er enghraifft, perthnasau geni eu partner a gafodd ei fabwysiadu.
- ac, yn ogystal, pobl sy'n 'berthynol' drwy'r gorchymyn mabwysiadu – er enghraifft, brawd neu chwaer person mabwysiedig (a allai fod wedi'i fabwysiadu neu beidio hefyd).

5.2.3. Gwneud cais am ragor o wybodaeth gan y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol

Pan fydd yr AAA yn darparu gwasanaeth cyfryngu, fel arfer mae ganddo'r wybodaeth sy'n cysylltu'r manylion, gan y bydd yr enw a roddwyd i'r person a fabwysiadwyd adeg ei eni a'r enw a roddwyd iddo adeg ei fabwysiadu yn cael eu cadw ar y cofnod. Fodd bynnag, pan fydd ASA, awdurdod lleol arall neu asiantaeth annibynnol yn darparu'r gwasanaeth cyfryngu, ni fydd ganddynt y wybodaeth gysylltu hon. Efallai y bydd angen gwybodaeth arall arnynt hefyd, gan gynnwys:

- Enw'r Asiantaeth Fabwysiadu Briodol (os yw'r GRO yn ei chadw)
- Manylion y llys a wnaeth y gorchymyn mabwysiadu
- Yr wybodaeth sydd ei hangen i gael tystysgrif o'r Gofrestr Plant a Fabwysiadwyd
- Gwybodaeth o'r Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu
- Yr wybodaeth sydd ei hangen i gael tystysgrif o'r Gofrestr Genedigaethau.

Mae ffurflenni safonol y gall yr asiantaeth eu defnyddio i wneud cais i'r Cofrestrydd Cyffredinol, yn dibynnu ar statws yr ymgeisydd. Os nad oes gan eich asiantaeth gopi wedi'i gadw o'r ffurflenni uchod, gwnewch gais drwy e-bost i'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol.: adoptions@gro.gov.uk

Ffurflenni a ddefnyddir i ofyn am wybodaeth gan y GRO:

• AF3: Cais am Wybodaeth Mabwysiadu ar ran Perthynas Biolegol

Fe'i defnyddir pan fo'r asiantaeth gyfryngol yn ceisio dod o hyd i'r person a fabwysiadwyd ar ran perthynas fiolegol, ac felly'n gorfod cael enwau'r person a fabwysiadwyd ar ôl i'r gorchymyn mabwysiadu gael ei wneud, yn ogystal â chael gwybodaeth arall fel manylion y llys a gwiriad o'r Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu.

• AF4: Cais am Wybodaeth Mabwysiadu ar ran Person a Fabwysiadwyd

Caiff ei ddefnyddio gan asiantaeth gyfryngol wrth wneud cais am wybodaeth ar ran y person a fabwysiadwyd. Os yr AAA yw'r asiantaeth gyfryngol, fel arfer mae ganddi'r cysylltiadau sy'n cysylltu hunaniaeth enedigol y person â'i hunaniaeth fabwysiedig. Os nad yw hynny'n wir, dylai'r AAA (neu'r ASA neu'r IA) ddefnyddio'r ffurflen hon. Ni ddylid defnyddio ffurflen AF4 ar gyfer ceisiadau o dan Atodlen 2.

- **AF5: Cais am wybodaeth mabwysiadu ar ran person sydd â pherthynas ragnodedig ag oedolyn a fabwysiadwyd, pan nad yw enw geni'r person a fabwysiadwyd yn hysbys**

Caiff ei ddefnyddio gan asiantaeth gyfryngol wrth ddarparu gwasanaeth i berson sydd â pherthynas ragnodedig, er mwyn cynorthwyo i ddod o hyd i aelodau o'r teulu biolegol.

5.2.4. Defnyddio ymchwilwyr preifat

Gall oedolion a fabwysiadwyd a pherthnasau biolegol ystyried defnyddio ymchwilwyr preifat i olrhain perthnasau. Fodd bynnag, o dan Ddeddf Mabwysiadu a Phlant 2002, nid oes gan ymchwilwyr preifat ac asiantaethau nad ydynt wedi'u cofrestru i ddarparu gwasanaethau cyfryngu fynediad at wybodaeth hanfodol sydd ei hangen i gysylltu perthynas fiolegol â pherson a fabwysiadwyd. O dan Ddeddf Safonau Gofal 2000, mae'n anghyfreithlon i asiantaethau neu unigolion gynnig gwasanaeth cyfryngu ar gyfer pobl a fabwysiadwyd, perthnasau biolegol ac eraill, oni bai eu bod wedi'u cofrestru gydag Ofsted.

5.2.5 Pryderon am gynnig gwasanaeth

Mae penderfyniadau ynghylch darparu gwasanaeth pan fo pryderon a risgiau posibl yn gymhleth a dylid eu rhannu bob amser gyda rheolwr. Bydd angen i'r asiantaeth wneud penderfyniadau wrth ystyried eu cyfrifoldeb i lles eraill. Bydd risgiau a manteision yn gysylltiedig â bwrw ymlaen a pheidio â pharhau â darparu gwasanaeth, a dylid ystyried rhain yn ofalus. Dylid cofnodi pwyntiau allweddol y drafodaeth a sut y daethant i'r penderfyniad yn glir.

Rhaid hysbysu'r ymgeisydd yn ysgrifenedig o benderfyniad i beidio â bwrw ymlaen, gyda'r rhesymau dros y penderfyniad hwnnw. Dylid rhoi gwybod iddynt am eu hawl i wneud cais am wasanaethau cyfryngol gan asiantaeth arall ac am weithdrefn gwyno'r asiantaeth. Darperir trafodaeth bellach ac enghreifftiau achos ynghylch y penderfyniad i gynnig gwasanaeth cyfryngol ym Mhenodau 6 (pobl a fabwysiadwyd), 7 (perthnasau geni) ac 8 (pobl â pherthynas ragnodedig).

5.3 Cyfrifoldebau asiantaethau sy'n darparu gwasanaethau

5.3.1 Pan fydd Asiantaeth Mabwysiadu Priodol yn darparu gwasanaeth cyfryngol

Os yw perthynas geni neu berson sydd â pherthynas ragnodedig i berson mabwysiedig yn gwneud cais i'r Asiantaeth Mabwysiadu priodol a bod asiantaeth arall yn gysylltiedig (e.e. pan gafodd y rhieni mabwysiadol eu cymeradwyo gan asiantaeth wahanol) dylai'r Asiantaeth Mabwysiadu priodol wirio gyda'r asiantaeth honno gan y gallai fod wedi cael cyswllt mwy diweddar â'r teulu mabwysiadol na'r Asiantaeth Mabwysiadu priodol. Gall Asiantaeth Mabwysiadu Gwirfoddol a asesodd ac a gymeradwyodd y rhieni mabwysiadol hefyd gadw copïau o gofnodion yr Asiantaeth Mabwysiadu priodol. Efallai mai nhw oedd darparwyr gwasanaethau cymorth mabwysiadu a bod ganddynt gofnodion yn ymwneud â hyn. Caiff yr Asiantaeth Mabwysiadu priodol gomisiynu asiantaeth fabwysiadu gofrestredig arall neu asiantaeth cymorth mabwysiadu i ddarparu'r gwasanaeth ar ei ran, gan gynnwys lleoli'r person y ceisir amdano a chysylltu ag ef.

5.3.2 Cofnodion mabwysiadu a gollwyd neu a ddinistriwyd

Mewn amgylchiadau lle mae'r wybodaeth o'r cofnodion mabwysiadu wedi'i cholli neu ei dinistrio, bydd angen i'r Asiantaeth Mabwysiadu priodol wneud cais i'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol am y wybodaeth adnabod o'r Gofrestr Plant Mabwysiedig i'w alluogi i ddod o hyd i'r person neu'r perthynas mabwysiedig. Gall yr asiantaeth sy'n darparu'r gwasanaeth ofyn am gymorth gan wasanaeth chwilio os nad oes ganddynt yr adnoddau. Serch hynny, cyfrifoldeb yr asiantaeth gyfryngol o hyd yw cysylltu â gwrthrych y cais.

5.3.3 Pan nad yr asiantaeth sy'n darparu'r gwasanaeth cyfryngol yw'r Asiantaeth Mabwysiadu priodol

Os nad yr asiantaeth sy'n darparu'r gwasanaeth yw'r Asiantaeth Mabwysiadu priodol, rhaid i'r asiantaeth gyfryngol gysylltu â'r Asiantaeth Mabwysiadu priodol i sefydlu:

- a yw'r oedolyn mabwysiedig wedi cael gweld y cofnodion mabwysiadu yn y gorffennol
- a gofrestrwyd feto (gweler Pennod 4.4.2)
- a yw'r asiantaeth yn ymwybodol o unrhyw farn gan y perthynas geni neu'r person mabwysiedig am cyswllt
- y safbwyntiau a allai fod gan yr Asiantaeth Mabwysiadu priodol am y cais
- gwybodaeth i alluogi dod o hyd i'r person mabwysiedig neu wrthrych y cais

Mae gwybodaeth gan yr Asiantaeth Mabwysiadu priodol yn galluogi'r gweithiwr i baratoi a chefnogi'r sawl sy'n gwneud y cais am wasanaethau, yn ogystal â thestun y cais. Gall alluogi person mabwysiedig i ganfod beth sydd yn ei gofnodion mabwysiadu i'w gefnogi i wneud penderfyniad gwybodus am sut dylai'r asiantaeth gyfryngol gweithredu.

Nid yw'n ofynnol i'r Asiantaeth Mabwysiadu priodol ymateb o fewn terfyn amser penodol i gais o dan R12, a gall y cam hwn yn y gwasanaeth cyfryngol achosi oedi sylweddol i'r rhai sydd eisiau'r gwasanaeth (Murphy, North, Neil & Oates, 2022).

Pwysigrwydd ymateb amserol i geisiadau 'Rheoliad 12'

Mae'r Canllawiau Statudol ar Fabwysiadu yn Lloegr (2013) yn pwysleisio pwysigrwydd ymateb amserol i geisiadau o'r fath ac yn awgrymu y gallai fod yn ddefnyddiol i Asiantaeth Mabwysiadu priodol gadw cofrestr ganolog o unrhyw feto a gofnodwyd, efallai gyda'r mynegai i'w cofnodion mabwysiadu."

Argymhellir cytuno ar amserlen ar gyfer yr ymateb, a bod Asiantaeth Mabwysiadu priodol yn hysbysu'r gwasanaeth cyfryngol am y cynnydd.

Mae Prosiect Gwella Gwasanaethau Mabwysiadu i Oedolion yn Lloegr wedi argymhell bod rheoliad 12 yn cael ei ddiwygio i'w gwneud yn ofynnol i Asiantaeth Mabwysiadu priodol ymateb o fewn cyfnod amser penodol o 3 mis. Rydym yn awgrymu y dylai asiantaethau ddilyn yr amserlen hon fel arfer gorau. Maent hefyd yn argymhell bod asiantaethau yn sefydlu cofrestr ganolog o feto fel arfer gorau, a bod cofrestr ganolog genedlaethol, a gedwir gan y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol, yn cael ei sefydlu. Argymhellir y dylai Cymru ddilyn argymhelliad Lloegr i geisio diwygio rheoliad 12 fel yr uchod.

5.4 Rôl y gweithiwr cyfryngol

Mae gwasanaethau cyfryngol yn cynnwys darparu gwybodaeth, arweiniad a chymorth i bob unigolyn yr effeithir arno gan gais gan berson o fewn y tri grŵp a amlinellir uchod.

Unwaith y bydd cais am wasanaeth wedi'i dderbyn, y cam cyntaf yw cynnig cyfarfod gyda'r ymgeisydd (cyfarfod ymgynghori cyfryngol) i drafod y cais a'i gefnogi i wneud penderfyniadau gwybodus am y ffordd ymlaen.

Mewn rhai sefyllfaoedd, gall rôl y cyfryngwr fod yn gyfyngedig ac yn fyr, gyda'r ymgeisydd yn dod i benderfyniad yn gyflym yn ystod y cyfarfod ymgynghori ac yn symud ymlaen yn annibynnol. Mewn sefyllfaoedd eraill, efallai y bydd y cyfryngwr yn ymwneud mwy â gweithio gyda'r ymgeisydd a'r gwrthrych, er enghraifft, lle mae'r person mabwysiedig wedi'i fabwysiadu o'r system ofal a lle mae hanes sylweddol o gam-drin yn y teulu geni. Efallai y bydd angen cyngor ar y person mabwysiedig hefyd ar gael mynediad at ei gofnodion gofal.

Mae gan y gweithiwr cyfryngol rôl allweddol wrth helpu'r ymgeisydd a gwrthrych y cais i drafod ffordd ymlaen ynglŷn a cyswllt a cwrdd. Rhaid i'r gweithiwr aros yn ddiduedd, a chefnogi pob person dan sylw i benderfynu drostynt eu hunain beth ddylai eu camau nesaf fod. Ar yr un pryd, fodd bynnag, mae'n rhaid i'r gweithiwr asesu risgiau a manteision posibl y camau nesaf hyn i'r ddau barti ac ystyried lles pobl eraill a allai gael eu heffeithio. Cyn belled ag y bo modd, dylai'r ddwy ochr fod yn rhan o'r gwaith o ystyried manteision ac anfanteision mynd ymlaen â chyfarfod, fel y gallent gael eu cefnogi i wneud eu penderfyniadau eu hunain. Efallai y bydd rhai pobl am drafod opsiynau heblaw cysylltu'n uniongyrchol.

Weithiau gall fod yn anodd i'r cyfryngwr weithio'n effeithiol gyda'r holl unigolion dan sylw, er enghraifft, oherwydd pellter neu wrthdaro buddiannau. Yn y sefyllfaoedd hyn, gall fod yn ddefnyddiol ceisio cymorth cydweithiwr neu asiantaeth arall.

Gall gweithredu fel cyfryngwr roi boddhad, ond gall hefyd fod yn emosiynol, yn gymhleth ac yn heriol. Mae angen i'r gweithiwr allu empathi a myfyrio ar effaith darparu gwasanaeth ar bob person yn y rhwydwaith perthnasau mabwysiadu. Mae angen i weithwyr sy'n darparu gwasanaethau cyfryngol gael mynediad at oruchwyliath fedrus, ymgynghori a chymorth gan gymheiriaid. Gellir darparu cymorth gan gymheiriaid yn asiantaeth y gweithiwr neu drwy rwydwaith o weithwyr proffesiynol sydd hefyd yn gwneud y gwaith hwn. Mae cael y cyfle i drafod materion ymarfer a cyngor yn bwysig i'r rhai sy'n ymgymryd â rôl cyfryngwr.

Trafodir rôl y gweithiwr cyfryngol ymhellach ym [Mhennod 3.1](#).

5.5 Egwyddorion allweddol ar gyfer ymarfer

Mae'r chwe egwyddor allweddol a amlinellir isod yn cynnig fframwaith ymarfer ar gyfer gweithwyr sy'n darparu gwasanaethau cyfryngol. Mae'r egwyddorion yn cefnogi'r ymagwedd sensitif a'r penderfyniadau cymhleth sy'n gysylltiedig â'r maes gwaith hwn. Trafodir yr egwyddorion allweddol ar gyfer ymarfer ymhellach ym [Mhennod 3.3](#).

Egwyddorion allweddol ar gyfer ymarfer

- **Cefnogi Tryloywder**

Byddwch yn agored wrth gefnogi pobl i wneud cyswllt, gan ystyried hefyd les a chyfrinachedd eraill

- **Ymateb yn sensitif**

Darparu gwasanaethau sy'n dangos parch ac sy'n ystyriol o anghenion a theimladau pob unigolyn

- **Cefnogi gwneud synnwyr**

Cefnogi pob unigolyn i ddatblygu dealltwriaeth bersonol o'r broses fabwysiadu

- **Hyrwyddo ymreolaeth**

Cefnogi pob unigolyn i wneud eu penderfyniadau eu hunain ynghylch beth sy'n iawn iddyn nhw

- **Cydnabod y gall anghenion newid**

Cydnabod y gall effaith mabwysiadu ar unigolyn newid gydol oes; ystyried hyn wrth gynnig cymorth a chynghor

- **Rhannu penderfyniadau cymhleth**

Sicrhewch nad yw penderfyniadau proffesiynol ynghylch materion cymhleth yn cael eu gwneud gan un person yn unig; ymgynghorwch â chydweithwyr a rheolwyr cyn gwneud penderfyniadau

5.6 Cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant

Mae ymgeiswyr sydd eisiau gwasanaethau cyfryngol yn cynrychioli amrywiaeth o pobl, er enghraifft, oedran, rhyw, rhywioldeb, anabledd, anghenion ychwanegol, hil, crefydd ac ethnigrwydd. Dylai asiantaethau wneud addasiadau rhesymol i sicrhau nad oes unrhyw wahaniaethu yn y ffordd y mae pobl yn profi'r gwasanaeth a gynigir iddynt.

Enghreifftiau o faterion y dylid eu hystyried yw:

- Sicrhau bod gwybodaeth mewn Saesneg clir a heb jargon, ac y gellir darparu cyfieithiad pan fo angen.
- Sicrhau bod deunydd ysgrifenedig yn cael ei gynnig mewn amrywiaeth o fformatau i ddiwallu anghenion pobl â nam ar eu golwg.
- Deall yr addasiadau a'r cymorth y gall fod eu hangen ar bobl â nam ar eu clyw.
- Sicrhau bod person ag anawsterau symud yn gallu cael mynediad i'r gwasanaeth yn gyfforddus ac yn ddiogel.
- Annog y defnydd o gefnogwyr, fel y bo'n briodol, ar gyfer pobl sydd â'r ystod lawn o anghenion ychwanegol, gan gynnwys anawsterau dysgu ac anawsterau iechyd meddwl.
- Gweler Pennod 3.2 am drafodaeth bellach ar faterion cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant mewn perthynas â gwasanaethau i oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu.

Gall materion ailbennu rhywedd ychwanegu at gymhlethdod darparu gwasanaethau cyfryngol ac mae angen eu hystyried mor sensitif ag unrhyw ffactor arall. Gall y materion hyn hefyd effeithio ar y cyswllt rhwng y person mabwysiedig a'r teulu geni, yn enwedig os na chânt eu trafod ymlaen llaw. Mae adran 22 o Ddeddf Cydnabod Rhywedd 2004 yn creu trosedd i berson sydd wedi cael 'gwybodaeth warchodedig' am statws rhywedd person rannu'r wybodaeth honno heb awdurdod i wneud hynny. Felly, pan fydd naill ai'r ymgeisydd neu destun gwasanaeth cyfryngol wedi newid ei ryw, mae'n bwysig nad yw hyn yn cael ei grybwyll i'r parti arall oni bai bod yr unigolyn dan sylw wedi cydsynio i'r wybodaeth hon gael ei rhannu.

Gall materion cyfeiriadedd rhywiol hefyd effeithio ar gyswllt. Er enghraifft, efallai y bydd mam geni yn pryderu y gallai ei mab neu ferch fabwysiedig eu gwrthod os rhennir gwybodaeth gyda'r person mabwysiedig eu bod mewn perthynas lesbiaid. Unwaith eto, mae darparu lle i bobl siarad am eu pryderon a meddwl pa wybodaeth y maent yn hapus i'w rhannu yn agwedd bwysig i rôl y cyfryngwr.

5.7 Cyfrinachedd a chaniatâd

Rhaid i'r gweithiwr ystyried yn ofalus hawliau cyfrinachedd pawb dan sylw. Mae'n bwysig egluro gyda phob person pa wybodaeth y mae gan y gweithiwr ganiatâd i'w rhannu a gyda phwy. Mae rheoleiddio gwasanaethau cyfryngol 7 yn datgan bod rhaid i asiantaeth sy'n darparu gwasanaethau cyfryngol beidio â rhannu gwybodaeth adnabod am destun cais heb yn gyntaf gael caniatâd gwybodus y person hwnnw i rannu gwybodaeth adnabod bersonol (gan gynnwys pa wybodaeth, os o gwbl, y mae'n dymuno iddi gael ei rhannu). Dylid cofnodi telerau'r caniatâd ar y cofnod achos a'u cadarnhau gyda'r person sy'n rhoi caniatâd yn ysgrifenedig.

Mewn rhai achosion, gall y gweithiwr ddod yn ymwybodol bod un person yn dymuno cadw gwybodaeth a allai fod yn arwyddocaol yn gyfrinachol, er enghraifft, bod yr ymgeisydd yn y carchar ar hyn o bryd, neu fod gan rhywun problemau iechyd meddwl difrifol ar hyn o bryd neu yn y gorffennol. Efallai y bydd sefyllfaoedd pan fydd yr asiantaeth yn barnu ei bod yn hanfodol i'r person maent yn cysylltu gwybod y wybodaeth hon. Y cam cyntaf yw annog yr ymgeisydd i ganiatáu i'r wybodaeth hon gael ei rhannu. Fodd bynnag, mewn achosion lle mae'r person yn parhau i fod yn anfodlon gwneud hynny, gall yr asiantaeth benderfynu peidio â darparu'r gwasanaeth cyfryngol.

Os yw'r asiantaeth yn sefydlu bod gwrthrych y cais wedi marw neu'n penderfynu ei fod yn 'analluog i roi caniatâd gwybodus' mae gan yr asiantaeth sy'n darparu gwasanaethau cyfryngol ddisgresiwn i ddatgelu gwybodaeth sy'n dynodi i'r ymgeisydd fel y mae'n ei hystyried yn 'briodol' (R7.3). Cyn datgelu gwybodaeth sy'n dynodi lle mae'r gwrthrych wedi marw, rhaid i'r asiantaeth geisio barn y perthynas agosaf a chymryd y rhain i ystyriaeth cyn gwneud penderfyniad. Rhaid iddo hefyd roi sylw i'r ffactorau yn R6.2, gan gynnwys lles unrhyw berson arall y gellir ei adnabod trwy ddatgelu gwybodaeth am y person mabwysiedig neu unrhyw berson arall y gallai'r cais effeithio arno – gweler 5.1 uchod. Penderfyniad asiantaeth yw hwn, ac nid un i'r gweithiwr unigol ei wneud.

Pan fo'r asiantaeth o'r farn nad yw'r gwrthrych yn gallu rhoi cydsyniad gwybodus, rhaid iddi ymgynghori ag unrhyw berson neu gorff a awdurdodwyd i weithredu ar ran y gwrthrych (er enghraifft, y person a benodwyd o dan Atwrneiaeth Arhosol ar gyfer penderfyniadau iechyd a gofal neu'r Llys Gwarchod) a chymryd y safbwyntiau hyn i ystyriaeth cyn penderfynu a yw'n briodol bwrw ymlaen â chais. Ceir trafodaeth fanwl am ganiatâd gwybodus ym mhennod 1 y canllaw.

5.8 Darparu gwasanaeth cyfryngol: rhai materion ymarfer cyffredinol

5.8.1 Cydweithio rhwng asiantaethau

Mae cydweithio yn bwysig. Rhaid i asiantaethau gael ddealltwriaeth dda o'u cyfrifoldebau a'u protocolau priodol a chyfathrebu'n ddiogel gyda'i gilydd i rannu gwybodaeth a sicrhau bod gwasanaethau'n cael eu darparu'n effeithiol. Mae'n arbennig o bwysig cael cytundebau clir ynghylch rolau, cyfrifoldebau a phrotocolau cyfrinachedd priodol ar gyfer rhannu gwybodaeth gyfrinachol. Bydd hyn yn sicrhau bod pawb dan sylw yn cael eu cefnogi.

Mewn rhai amgylchiadau, efallai y byddai'n well i asiantaeth wahanol ddarparu cymorth gyswllt i'r ymgeisydd a'r gwrthrych ar ôl cysylltu. Gall hyn fod yn ddefnyddiol pan fo angen darparu cymorth lleol neu arbenigol i un neu fwy o'r partïon dan sylw. Yn y sefyllfaoedd hyn, dylai fod cytundebau fod mewn lle rhwng yr asiantaethau sydd yn cynnwys rolau a chyfrifoldebau priodol, cyfrinachedd, cofnodi, adrodd yn ôl ac unrhyw daliadau sy'n daladwy.

5.8.2 Darparu gwybodaeth ysgrifenedig am gyngor a chymorth

Mae'r asiantaeth yn gyfrifol am ddarparu gwybodaeth ysgrifenedig am 'argaeledd cwnsela' (R10.1). Defnyddir y term 'cwnsela' yn rheoliad 10 ac mae'n golygu gwybodaeth am gyngor a chymorth i'r ceisydd am wasanaethau, testun unrhyw gais a pherson mabwysiedig sy'n ystyried cydsynio i gais. Os nad yw'r asiantaeth y gwneir y cais iddi ei hun yn cynnig y gwasanaeth hwn, rhaid iddi ddarparu manylion am asiantaeth fabwysiadu arall neu asiantaeth cymorth mabwysiadu arall sy'n darparu gwasanaeth cyngor a chymorth. Rhaid iddynt hefyd egluro ei bod yn debygol y bydd ffioedd yn cael eu codi (R10.2). Mae'r prosiect Gwella Gwasanaethau Mabwysiadu i Oedolion yn Lloegr wedi tynnu sylw at y mater hwn fel rhan o'r argymhellion sydd eu hangen i gefnogi oedolion yr effeithir arnynt gan mabwysiadu.

Wrth benderfynu a ddylid derbyn neu fwrw ymlaen â chais, rhaid i'r asiantaeth fod yn hyderus bod y person yn rhoi caniatâd gwybodus i'w wybodaeth bersonol gael ei rhannu â'r ymgeisydd ac efallai y bydd angen cymorth cwnsela ar rai i ystyried y goblygiadau iddynt hwy a'u perthnasau o roi caniatâd.

5.8.3 Pan fo ymgeisydd yn byw dramor

Pan fo ymgeisydd sydd am wasanaethau cyfryngol yn byw dramor, dylid gwneud trefniadau iddynt gael ymgynghoriad ar-lein gyda'r gweithiwr cyfryngol, ac efallai eu cysylltu efo gwasanaeth gwaith cymdeithasol lleol neu asiantaeth wirfoddol sydd â phrofiad yn y maes hwn o waith (R10.4). Bydd angen cael tystiolaeth ddogfennol o oedran, hunaniaeth a pherthynas yr ymgeisydd â'r sawl a geisir.

Gall fod yn anodd gwerthuso gwasanaethau dramor. Fodd bynnag, gall y gweithiwr gysylltu â'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol i gael gwybodaeth am y rhestr o asiantaethau sydd wedi darparu gwasanaethau i bobl fabwysiedig mewn gwledydd unigol. Dylai fod gan yr asiantaethau hyn rywfaint o ddealltwriaeth o faterion mabwysiadu, a gallai hyn eu galluogi hefyd i weithio gyda pherthnasau geni neu eu cyfeirio at wasanaethau lleol. Dylai'r asiantaeth gyfryngol neu'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol wirio'n ofalus yr hyn a gynigir a sut y caiff ei ddarparu. Os na ellir dod o hyd i wasanaeth lleol addas, ac nad yw ymgynghori ar-lein yn bosibl, yna dylid ystyried trafodaeth ffôn a gohebiaeth.

5.8.4 Gwasanaeth Ymholiadau Cofrestru Marwolaethau'r GIG

Ar adeg ysgrifennu [2024] mae Gwasanaeth Ymholiadau Cofrestru Marwolaeth y GIG wedi'i atal. Am flynyddoedd lawer bu'n adnodd gwerthfawr i asiantaethau mabwysiadu a'r ffordd orau o geisio sefydlu a oedd person mabwysiedig neu berthynas geni wedi'i gofrestru gyda'r GIG yng Nghymru a Lloegr ac a oedd testun y cais wedi marw. Byddai'r asiantaeth yn cael gwybod os mai dyma'r achos. Nid oedd y llwybr hwn yn darparu lleoliad cyfredol ar gyfer y person a geisir ond roedd yn galluogi'r asiantaeth i gadarnhau a oedd y gwrthrych wedi'i nodi yng nghofnodion y GIG, a oedd wedi'i gofrestru neu'n dal i fod wedi'i gofrestru gyda meddyg teulu neu a oedd marwolaeth y gwrthrych wedi'i gofrestru. Os oedd y farwolaeth wedi'i chofrestru o dan yr un enw ag a ddarparwyd yn y cais, yna rhoddwyd y tystlythyrau yr oedd eu hangen i gael tystysgrif marwolaeth i'r asiantaeth. Mae Prosiect Gwella Gwasanaethau Mabwysiadu i Oedolion yn Lloegr yn argymhell ailsefydlu'r gwasanaeth hwn ar frys gan yr oedd yn gwasanaeth roedd yn rhoi cymorth i osgoi gwaith pellach.

5.8.5 Gwirio hunaniaeth

Mae natur sensitif gwasanaethau cyfryngol yn golygu bod rhaid cymryd gofal ym mhob achos i gadarnhau oedran a hunaniaeth yr ymgeisydd trwy ystod o ddogfennau.

Gellir codi'r hyn sy'n ofynnol gan yr asiantaeth ar gyfer gwiriadau hunaniaeth, gan gynnwys prawf oedran (gan fod yn rhaid i'r ymgeisydd fod yn oedolyn), yn y cam ymgeisio. Bydd gan asiantaethau ymagweddau gwahanol, ond mae angen iddynt gael tystiolaeth o gysylltiad yr ymgeisydd â'r gwrthrych, (er enghraifft tystysgrif geni) a thystiolaeth mai'r ymgeisydd yw pwy maen nhw (yn ddelfrydol dull adnabod â llun fel pasbort, trwydded yrru, tocyn bws, pasbort ac ati).

Pan fo person yn honni ei fod yn gweithredu ar ran y ceisydd, rhaid i'r asiantaeth fodloni ei hun bod y person hwn wedi'i awdurdodi i wneud hynny. Os bydd yr ymgeisydd yn datgan bod ganddo berthynas ragnodedig gyda'r person mabwysiedig, rhaid i'r asiantaeth wirio hyn.

Dylai fod gan yr asiantaeth weithdrefnau clir ar gyfer egluro'r hyn sydd ei angen o ran gwiriadau hunaniaeth ac ar gyfer cadarnhau eu bod wedi'u darparu. Mewn rhai achosion, efallai y bydd angen i'r asiantaeth fod yn hyblyg a phan fo anawsterau wrth ddarparu rhai dogfennau, ni ddylai hyn fod yn rhwystr i ddarparu gwasanaeth.

5.8.6 Gwneud cyswllt cychwynnol gyda gwrthrych y cais

Mae angen i'r asiantaeth ystyried ym mhob sefyllfa ffordd addas ac effeithiol o gyfathrebu â gwrthrych y cais. Os bydd y gwrthrych yn ymateb, wedi hynny dylai'r asiantaeth gytuno â nhw ynglŷn â'r ffordd orau o gyfleu gwybodaeth.

Mae'r ffactorau i'w hystyried yn cynnwys:

- Mae llythyr fel arfer yn well i wneud y cyswllt cyntaf â'r gwrthrych gan ei fod yn rhoi amser iddynt ystyried a ddylid ymateb a sut.
- Mewn rhai amgylchiadau, gall cyswllt drwy e-bost fod yn briodol ond nid yw'n ddull diogel a dylid anfon unrhyw ddull sy'n rhoi gwybodaeth am y rheswm dros y dull i gyfeiriad e-bost personol nid cyfeiriad e-bost gwaith.

- Weithiau, gall dynesiad uniongyrchol fod yn union drwy gyfrif cyfryngau cymdeithasol wedi'i ddilysu neu wefannau fel www.ancestry.co.uk.
- Gall galwad ffôn uniongyrchol fod yn ofidus oherwydd nad yw'r gwrthrych yn cael ei rybuddio ymlaen llaw. Bydd yn anodd i'r gweithiwr asiantaeth sicrhau mai'r person sy'n ateb unrhyw alwad yw'r person cywir neu fod preifatrwydd i ddelio â'r alwad. Mae galwadau uniongyrchol yn debygol o fod yn eithriadol nes bod y gwrthrych wedi ymateb a chytuno i hyn.
- Mae angen geirio arddull a chynnwys y llythyr neu unrhyw gyfathrebiad ysgrifenedig yn ofalus i gymryd amgylchiadau'r achos i ystyriaeth, er enghraifft, a wnaeth y fam geni guddio'r beichiogrwydd a'r enedigaeth neu a oes posibilrwydd y gallai hyn fod yn wir o ddarllen y ffeil?
- A yw'n hysbys o'r cofnodion y gallai'r gwrthrych gael anawsterau gyda darllen neu ddarllen testun Saesneg?
- Gwiriwch gywirdeb y cyfeiriad cyn ei anfon i sicrhau, cyn belled ag y bo'n ymarferol, ei fod yn gyfeiriad preswyl neu gyfeiriad hysbys. Byddai'n eithriadol anfon llythyr i gyfeiriad gweithle.
- Fel arfer, bydd yr asiantaeth yn defnyddio ei phapur pennawd ffurfiol. Mae hyn yn galluogi'r derbynnydd i wirio tystlythyrau'r asiantaeth. Mewn rhai amgylchiadau, gall fod yn niweidiol cyfeirio'n benodol at 'fabwysiadu'. Gall hyn olygu nad yw'n briodol defnyddio papur pennawd neu i'r gweithiwr asiantaeth gyfeirio at deitl ei swydd ffurfiol.
- Mae'n well defnyddio amlen blaen wedi'i marcio'n breifat a chyfrinachol a pheidio â defnyddio post wedi'i ffrancio yn nodi enw'r asiantaeth. Fel arall, gellir anfon y llythyr a'r amlen y tu mewn i amlen blaen wedi'i marcio'n gyfrinachol.
- Ystyried amseriad anfon unrhyw gyfathrebiad – a yw hwn yn ddyddiad arwyddocaol ar gyfer y ceisydd a'r gwrthrych, er enghraifft, yn agos at ddyddiad y gorchymyn mabwysiadu, neu ben-blwydd y person mabwysiedig.
- Mae mynd at bwnc hŷn, er enghraifft, lle gwnaed y gorchymyn mabwysiadu cyn 1975, yn gofyn am ystyriaeth ofalus oherwydd efallai nad yw'r derbynnydd yn ymwybodol o fodolaeth gwasanaethau cyfryngol a'r posibilrwydd, er enghraifft, y bydd y person mabwysiedig yn ceisio cysylltu â'r gwrthrych.
- Bydd pawb y cysylltir â hwy yn ymateb o fewn amseroedd gwahanol neu efallai na fyddant yn ymateb o gwbl. Dylai'r asiantaeth sicrhau y bydd y gweithiwr penodedig ar gael os bydd y gwrthrych yn ymateb, a dylai rheolwr yr asiantaeth bob amser gael ei friffio os yw'r gweithiwr yn absennol ar ylliau er mwyn sicrhau nad yw'r gwrthrych yn cael ei oedi neu nad yw ymateb yr asiantaeth yn hysbys iawn. Weithiau, bydd angen i weithiwr fod ar gael i ymateb y tu allan i oriau swyddfa a dylid cynnwys yr amseroedd cyswllt sydd ar gael yn y llythyr.
- Cynnig amrywiaeth o ffyrdd i'r person ymateb e.e. ffôn, e-bost, llythyr. Ystyriwch gynnwys amlen ddychwelyd i'w gwneud yn haws i'r gwrthrych gysylltu â'r asiantaeth os yw'n dymuno rhoi ateb ysgrifenedig.
- Ystyried a ddylid anfon y llythyr cychwynnol drwy'r post trac ac olrhain neu drwy lofnodi ar gyfer post. Gall rhai pobl fod yn bryderus ynghylch arwyddo amlen heb ei marcio.

- Os ydych yn anfon llythyr atgoffa dilynol, ystyriwch amseriad hwn yn ofalus. Gwiriwch gywirdeb y cyfeiriad a nodwch yn y llythyr a fydd gan yr asiantaeth unrhyw gyfathrebiad pellach oherwydd efallai y bydd llythyr arall yn eu rhoi dan bwysau gormodol wrth iddynt ystyried a ydynt yn dymuno ateb.
- Os oes gennych unrhyw amheuaeth ynghylch y ffordd orau ymlaen wrth fynd ati, trafodwch hyn gyda chymheiriaid a rheolwr. Rhaid i'r asiantaeth hefyd sicrhau bod y sawl sy'n destun y cais yn cael y cyngor a'r cymorth y gallent ofyn amdanynt i roi caniatâd 'gwybodus' i'w wybodaeth bersonol gael ei rhannu.

5.8.7 Recordio

Mae recordio yn rhan bwysig o waith cyfryngol. Mae'n bwysig cofnodi'r gwaith a wnaed, y camau a gymerwyd a'r penderfyniadau a wnaed mewn perthynas â phob achos. Er bod rhai Asiantaeth Mabwysiadu Priodol yn gofyn am adborth gan yr asiantaeth gyfryngol gan ddefnyddio eu ffurflenni adborth Asiantaeth Mabwysiadu Priodol sy'n benodol i asiantaeth, mae'n bwysig bod yr holl asiantaethau cyfryngol yn anfon adborth at yr Asiantaeth Mabwysiadu Priodol ar ganlyniad y gwasanaeth cyfryngol a dylid cofnodi unrhyw wybodaeth a fyddai'n bwysig ar ffeil mabwysiadu Asiantaeth Mabwysiadu Priodol.

Isod mae rhestr wirio o bwyntiau pwysig i'w cofio.

Cofnodi gwaith gwasanaethau cyfryngol: pwyntiau allweddol

- Wrth ofyn i asiantaeth arall ddarparu gwasanaeth, dylai fod trefniadau a chytundebau tryloyw ynghylch yr hyn sydd angen ei gofnodi a'r hyn sydd angen ei fwydo'n ôl i'r asiantaeth sy'n gwneud y cais.
- Cofnodi sefyllfa pob person yn glir, eu disgwyliadau a'u gobeithion am unrhyw gyswllt yn y dyfodol.
- Hysbysu pobl a fabwysiadwyd, perthnasau geni a phobl â pherthynas ragnodedig y bydd cofnodion yn cael eu cadw o'u cysylltiad â'r asiantaeth; eu gwneud yn ymwybodol o bolisi'r asiantaeth mewn perthynas â chael mynediad i'r wybodaeth a gadwir amdanynt a pholisi cadw'r asiantaeth.
- Cadw cofnodion cywir am waith i ddod o hyd i'r pwnc, fel ei bod yn amlwg pa wybodaeth sydd wedi'i gwirio a pha ganlyniadau. Mae angen gofal wrth wirio enwau a chyfeiriadau. Cofnodwch fanylion unrhyw gyswllt â'r gwrthrych.
- Dylai unrhyw wybodaeth bersonol gael ei nodi'n glir yn "gyfrinachol" ac os rhoddwyd caniatâd i'w datgelu yn y dyfodol, yna dylid cofnodi hyn.
- Ystyried sut mae'r cofnodion achos yn cael eu trefnu i gadw cyfrinachedd i bob parti. Er enghraifft, dylid ei gofnodi'n glir os ceir gwybodaeth olrhain drwy olrhain adnoddau sydd ar gael i'r cyhoedd neu drwy gysylltiad y gweithiwr cyfryngol â thrydydd parti.
- Ni ddylai gwybodaeth a ddarperir gan drydydd parti neu gan y gwrthrych a ganfyddir gael ei rhannu heb eu caniatâd, felly mae'n rhaid i'r recordiad gofnodi ffynhonnell yr holl wybodaeth yn glir.

5.9 Atyniad rhywiol genetig

Mae'r term 'atyniad rhywiol genetig' wedi'i ddefnyddio i ddisgrifio'r atyniad rhywiol a all ddigwydd rhwng oedolion sy'n enetig sy'n cael eu haduno ar ôl cael eu gwahanu trwy fabwysiadu (Greenberg & Littlewood, 1995). Ychydig o ymchwil sydd yn ymwneud efo hyn mewn 'aduniadau' mabwysiadu, ond mae ymarferwyr profiadol yn adrodd nad yw'n anarferol i bobl sy'n ymwneud ag aduniadau mabwysiadu brofi emosiynau dwys, tebyg i 'syrthio mewn cariad', gan gynnwys teimladau o atyniad rhywiol. I rai pobl gall hyn fod yn rhan o'r broses o ailgysylltu mewn ffordd gorfforol ac emosiynol ar ôl gwahanu. Dylid trafod y posibilrwydd o atyniad rhywiol genetig yn y cyfweiliad cychwynnol gyda'r person sy'n ceisio gwasanaethau cyfryngol, a lle bo'n briodol gyda gwrthrych y chwiliad. Gweler hefyd [Pennod 2.6.3](#).

5.10 Pwyntiau allweddol

- Gellir cynnig gwasanaeth cyfryngol i bobl (oedolyn) sydd wedi'u mabwysiadu, perthnasau geni a phobl sydd â pherthynas ragnodedig i berson mabwysiedig. Maent yn bwysig gan eu bod yn darparu gwybodaeth a chefnogaeth i'r ymgeisydd a gwrthrych y gwasanaeth. Mae hyn yn galluogi pob person i arfer ymreolaeth wrth wneud penderfyniadau am y ffordd ymlaen. Pan fydd penderfyniadau pob parti yn gwrthdaro â'i gilydd, gall y cyfryngwr weithio'n sensitif tuag at ateb sy'n caniatáu i'r ddau gyflawni eu nodau cyn belled ag y bo modd.
- Gall yr asiantaeth wrthod neu derfynu cais os yw'n ystyried ei bod yn briodol gwneud hynny. Mae hwn yn benderfyniad cymhleth a dylid ei drafod gyda rheolwr bob amser. Rhaid ystyried lles pawb dan sylw. Mae'n bosibl y bydd angen cydbwysu'r egwyddor allweddol o hybu ymreolaeth wrth wneud penderfyniadau â'r cyfrifoldeb lles, a dylid sicrhau cydbwysedd gofalus rhwng risgiau a buddion i bob parti o fwrw ymlaen â gwasanaeth.
- Bydd pobl sy'n defnyddio gwasanaethau cyfryngol yn amrywio'n fawr yn eu rhesymau dros wneud hynny, ac yn eu gobeithion a'u disgwyliadau o'r hyn a allai ddigwydd nesaf. Mae ymateb yn sensitif i bob unigolyn yn egwyddor bwysig i'r gweithiwr cyfryngol. Mae'n bwysig mynd ar gyflymder yr ymgeisydd, gwrando'n ofalus ar yr hyn y mae'n ei ddweud a bod yn gyfarwydd â'i deimladau ac yn ymateb iddynt. Dylai'r gweithiwr helpu pob person i gadw ymdeimlad o reolaeth ac ymreolaeth wrth wneud penderfyniadau yn ystod bob cam, ynghyd â chynnal asesiad parhaus o risgiau a buddion fel y gellir cynghori a chefnogi pob person yn unol â hynny.
- Gall oedi hir cyn darparu gwasanaeth achosi niwed, a dylai'r angen am ymateb cyflym, yn enwedig ar gyfer mabwysiadu cyn 1976, fod yn allweddol wrth wneud penderfyniadau proffesiynol.

⁶Am enghreifftiau o achosion, gweler yma: [Genetic sexual attraction | The Guardian](#)

Pennod 6

Darparu gwasanaethau cyfryngol i bobl fabwysiedig

Mae'r bennod hon yn ymdrin â darparu gwasanaethau cyfryngol ar gyfer pobl a fabwysiadwyd, lle gwnaed y gorchymyn mabwysiadu cyn 30ain o Ragfyr 2005 (mabwysiadau 'cyn-gychwyn'). Mae'r gwasanaethau hyn yn cynnwys cael rhagor o wybodaeth am berthnasau geni, chwilio a, lle gofynnir am hynny, cefnogi cyswllt rhwng y person mabwysiedig a'i berthynas geni.

Nid yw pob person mabwysiedig eisiau darganfod mwy am eu cefndir na chwilio am berthnasau geni, er y gall safbwyntiau am hyn newid dros amser (Howe a Feast, 2000). Mae'r bennod hon yn ymwneud â'r bobl hynny sydd wedi'u mabwysiadu sydd mewn sefyllfa o fod eisiau gwybod mwy am eu teulu biolegol, ac o bosibl cysylltu neu ailgysylltu â nhw.

6.1 Cyflwyniad

Mae gwasanaethau cyfryngol wedi cael eu cynnig i bobl a fabwysiadwyd ers canol yr 1980au, dan arweiniad arfer proffesiynol mewn asiantaethau mabwysiadu gwirfoddol amrywiol. Roeddent yn cael eu gweld fel estyniad phwysig o fynediad at gofnodion geni a mabwysiadu, i'w darparu gan asiantaethau mabwysiadu pan fydd pobl wedi'u mabwysiadu yn dymuno olrhain a chysylltu ag aelodau o'r teulu geni. Nid oedd deddfwriaeth benodol i ddarparu'r gwasanaethau hyn tan Ddeddf Mabwysiadu a Phlant 2002. Dyma'r fframwaith statudol y mae'n rhaid datblygu a darparu gwasanaethau oddi mewn iddo (gweler Pennod 5.2 am fanylion y fframwaith cyfreithiol).

Mae darparu gwasanaethau cyfryngol i oedolion mabwysiedig yn gofyn am ddealltwriaeth dda o ystod o lwybrau mabwysiadu, gan y bydd profiadau pobl sy'n defnyddio gwasanaethau yn amrywio'n fawr o ran pryd, pam ac o dan ba amgylchiadau y cawsant eu mabwysiadu. Bydd eu prosesau mabwysiadu yn amrywio hefyd. Er y bydd llawer o bobl wedi'u mabwysiadu drwy asiantaeth fabwysiadu, gellir cynnig gwasanaethau cyfryngol hefyd i bobl a oedd yn destun mabwysiadu 'preifat'. Mabwysiadau oedd y rhain a drefnwyd gan unigolion heb gysylltiad asiantaeth fabwysiadu; fe'u gwnaed yn anghyfreithlon yn 1982. Mae rheoliadau a wneir o dan adran 98 o Ddeddf Mabwysiadu a Phlant 2002 yn caniatáu i asiantaeth sy'n darparu gwasanaethau cyfryngol mewn perthynas â mabwysiad preifat wneud cais i'r Cofrestrydd Cyffredinol am yr wybodaeth a fydd yn cysylltu hunaniaeth enedigol a mabwysiadol y person mabwysiedig ac yn caniatáu i wasanaeth cyfryngol fynd rhagddo (R13). Mae ymgeiswyr hefyd yn cynnwys y rhai cafodd eu mabwysiadu gan lys-riant, heb gysylltiad asiantaeth: bydd yr awdurdod lleol wedi cael gwybod am y cais mabwysiadu ac wedi paratoi adroddiad llys.

Mae gan lawer o bobl fabwysiedig wybodaeth a all eu galluogi i wneud eu chwiliad eu hunain ac, felly, i gysylltu â pherthynas geni heb gymorth gwasanaeth cyfryngol. Fodd bynnag, er y gallai fod yn well gan rai pobl wneud chwiliad annibynnol, bydd eraill yn gwerthfawrogi'r cyfle i ddefnyddio gwasanaeth cyfryngol i wneud y cyswllt cyntaf. Un o'r manteision allweddol yw'r paratoi gofalus y gellir ei gynnig i bawb dan sylw. Gall hyn roi cipolwg i'r person mabwysiedig ar effaith cyswllt nid yn unig ar ei ben ei hun ond hefyd ar ei berthnasau geni a'i rieni a'i frodyr a chwirydd mabwysiadol. Mae hefyd yn cynnig cyfle i'r person y cysylltir ag ef archwilio materion allweddol cyn penderfynu sut i ymateb.

⁸Rheoliadau Asiantaethau Mabwysiadu 1976

<https://www.legislation.gov.uk/ukSI/1976/1796/contents/made> Mewn grym ar 15/2/1982

- Flow chart 2 (in Appendix 2) covers the processes to be followed when supporting an adopted person who has obtained information from the adoption record and who wants an intermediary service to help find and contact birth relatives.
- Flow chart 3 (Appendix 2) shows the slightly different pathway to be followed when the adopted person has located their birth relatives themselves, and wants an intermediary service to help them make contact.

Pan fo person mabwysiedig yn eisiau cyswllt efo pherthynas geni trwy wasanaeth cyfryngol, mae rhai amddiffyniadau ar gyfer perthnasau geni yn eu lle. Gall perthnasau geni gofrestru dymuniad am gyswllt neu ddim cyswllt ar y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu a gedwir yn y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol. Gallant hefyd ysgrifennu at yr asiantaeth a drefnodd y mabwysiadu i roi gwybod iddynt am eu dymuniadau. Fodd bynnag, nid oes gan berthnasau geni yr hawl i gofrestru feto cymwys neu absoliwt ynghylch cysylltu â nhw. Pan fydd pobl a fabwysiadwyd yn defnyddio gwasanaeth cyfryngol, ni ellir rhoi gwybodaeth adnabod gyfredol iddynt am bwnc (er enghraifft, cyfeiriad y perthynas geni) heb ganiatâd y person hwnnw.

Mae'r opsiynau ar gyfer pobl sydd wedi'u mabwysiadu i nodi ac o bosibl gysylltu â pherthnasau geni wedi ehangu wrth i chwilio ar wefannau cyfryngau cymdeithasol a/neu drwy brofion DNA sydd ar gael. Mae'n bosibl y bydd gwaith chwilio traddodiadol yn dal i gael ei wneud pan wneir cysylltiad drwy'r dulliau hyn. Fodd bynnag, mae'n bwysig bod gweithwyr mabwysiadu a chyfryngwyr yn cael hyfforddiant priodol fel bod ganddynt y wybodaeth i gynghori a chefnogi'r person mabwysiedig a'r perthynas geni pan fydd cysylltiadau wedi'u gwneud. Crynhoir y negeseuon allweddol o ymchwil ynghylch risgiau a manteision defnyddio cyfryngau cymdeithasol ym Mhennod 2.5.1 a phrofion DNA yn 2.5.2.

Gweler yr Atodiadau 10, 11, 12, 13, 14, 14A, 14B, 14C ac 15 ar gyfer llythyrau a ffurflenni sy'n ymwneud â darparu gwasanaethau cyfryngol ar gyfer pobl a fabwysiadwyd.

6.2 Pwy all ddarparu gwasanaethau cyfryngol?

Trafodir pwy all ddarparu gwasanaethau cyfryngol ym Mhennod 5 a cheir crynodeb ohonynt yn y blwch isod.

Pwy all ddarparu gwasanaethau cyfryngol

- Gall asiantaethau mabwysiadu (awdurdodau lleol, asiantaethau mabwysiadu rhanbarthol ac asiantaethau mabwysiadu gwirfoddol) ddarparu gwasanaethau cyfryngol.
- Gall asiantaethau cymorth mabwysiadu ddarparu gwasanaethau cyfryngol os ydynt wedi cofrestru gydag Arolygiaeth Gofal Cymru i wneud hynny.
- Nid oes rhwymedigaeth gyfreithiol ar asiantaethau i ddarparu gwasanaethau cyfryngol, ac os nad ydynt, dylent gyfeirio pobl at asiantaeth a all helpu.

Rhaid i asiantaeth gynnal gwiriadau cyn y gellir darparu gwasanaeth cyfryngol. Bydd y math o asiantaeth yn dibynnu ar pa ymholiadau y mae angen eu gwneud i asiantaethau eraill. Er enghraifft, os nad Asiantaeth Mabwysiadu Penodol yw'r asiantaeth sy'n darparu'r gwasanaethau cyfryngol, bydd yn rhaid iddynt ddod o hyn i'r Asiantaeth Mabwysiadu Penodol a gwneud gwiriadau ychwanegol gyda'r asiantaeth honno. Dylai'r asiantaeth sy'n delio â'r cais sefydlu pa asiantaeth oedd yr Asiantaeth Mabwysiadu Penodol dan sylw, er mwyn cael gwybodaeth, gan gynnwys:

- Yn dibynnu a yw'r ymgeisydd (h.y. y person mabwysiedig) eisoes wedi gweld ei gofnodion mabwysiadu, cadarnhad o'r wybodaeth a rannwyd gyda'r person mabwysiedig ac a oes unrhyw wybodaeth ychwanegol y dylai'r asiantaeth gyfryngol fod yn ymwybodol ohoni.
- A yw'r perthynas geni wedi cofrestru dymuniad am gyswllt neu ddim cyswllt ar y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu a gedwir gan y Cofrestrydd Cyffredinol.
- A yw'r asiantaeth yn ymwybodol o unrhyw farn a fynegwyd eisoes gan y perthynas geni y gofynnir amdani. Er enghraifft, efallai eu bod wedi ysgrifennu at yr Asiantaeth Mabwysiadu Priodol a drefnodd y mabwysiadu i roi gwybod iddynt am eu dymuniadau.
- Unrhyw farn sydd gan yr asiantaeth am y cais (Rheoliad 12).
- Gwybodaeth i alluogi dod o hyd i'r perthynas geni.

Ffactorau y mae'n rhaid i asiantaethau cyfryngol eu hystyried cyn darparu gwasanaeth

- Lles yr ymgeisydd, y gwrthrych ac unrhyw bersonau eraill y gellir eu hadnabod neu eu heffeithio fel arall gan y cais
- Unrhyw farn gan yr asiantaeth fabwysiadu briodol
- Unrhyw wybodaeth a gafwyd o'r Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu
- Holl amgylchiadau eraill yr achos.

Gall unrhyw asiantaeth sy'n darparu gwasanaeth cyfryngol wrthod derbyn cais neu wrthod parhau â chais presennol os daw i'r casgliad y byddai'n amhriodol darparu'r gwasanaeth cyfryngol y gofynnwyd amdano (R6.1). Er enghraifft, efallai y bydd pryderon diogelu ar gyfer y rhai dan sylw. Wrth benderfynu a yw cais yn briodol neu peidio, rhaid i'r asiantaeth ystyried gwybodaeth a gasglwyd o ffynonellau amrywiol a lles pawb yr effeithir arnynt (R6.2 a 6.3).

Mae'n ddefnyddiol i'r asiantaeth gwasanaethau cyfryngol gael gwybodaeth lawn am y mabwysiadu gan y Asiantaeth Mabwysiadu Priodol sy'n cadw'r cofnodion mabwysiadu, gan ei fod yn eu galluogi i baratoi a chefnogi'r person y gofynnir amdano. Gall alluogi'r person mabwysiedig i wneud penderfyniad gwybodus ynghylch cysylltu efo'r perthynas geni. Os mai'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol sy'n darparu'r gwasanaeth cyfryngol yna ni fydd angen y camau a amlinellir uchod gan y bydd y wybodaeth ar gael ar eu cofnodion achos.

Mewn amgylchiadau lle mae'r wybodaeth o'r cofnodion mabwysiadu wedi'i cholli neu ei dinistrio, bydd angen i'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol wneud cais i'r Cofrestrydd Cyffredinol am y wybodaeth adnabod o'r Gofrestr Plant Mabwysiedig i'w alluogi i ddod o hyd i'r perthynas geni.

Gall Asiantaeth Mabwysiadu Gwirfoddol a asesodd ac a gymeradwyodd y rhieni mabwysiadol hefyd gadw copïau o gofnodion yr Asiantaeth Mabwysiadu Priodol. Efallai mai nhw oedd darparwyr gwasanaethau cymorth mabwysiadu a bod ganddynt gofnodion yn ymwneud â hyn. Oni bai bod y Asiantaeth Mabwysiadu Gwirfoddol hefyd yn Asiantaeth Mabwysiadu Priodol, rhaid iddo ymgynghori â'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol yn yr un modd ag unrhyw asiantaeth arall sy'n darparu gwasanaeth cyfryngol.

Pan fo person mabwysiedig yn byw dramor

Gweler Pennod 5.9.2 am fanylion.

6.3 Ymateb i gais am wasanaeth cyfryngol

Pan ddaw cais am wasanaeth cyfryngol i law, dylid cydnabod y cais yn brydlon. Pan fo'r person mabwysiedig wedi gwneud cais am wasanaeth cyfryngol gan asiantaeth nad yw wedi cysylltu â hi o'r blaen, dylid gofyn iddo wneud cais ysgrifenedig naill ai drwy lythyr, drwy e-bost neu drwy lenwi ffurflen ar-lein yr asiantaeth. Efallai y bydd angen cymorth ar y person i wneud cais ffurfiol.

Beth fydd ei angen o ran oedran (rhaid i'r ymgeisydd fod yn 18 oed a throsodd) a gellir codi gwiriadau hunaniaeth ar yr adeg hon. Gweler Pennod 5.9.3 am fanylion y broses ddilysu.

Dylai'r asiantaeth e-bostio neu anfon gwybodaeth at y person mabwysiedig am y gwasanaeth cyfryngol y mae'n ei ddarparu, ac argaeledd y gwasanaeth hwn, gan gynnwys a oes rhestr aros, ac unrhyw daliadau y gallent eu codi (R18). Dylid egluro mai'r cam nesaf fydd y cyfarfod ymgynghori cyfryngol, a gellir darparu esboniad byr o bwrpas y cyfarfod.

6.4 Paratoi ar gyfer y cyfarfod ymgynghori cyfryngol

Mae'r cyfarfod hwn yn gyfle pwysig i berson mabwysiedig drafod a meddwl am y materion sy'n gysylltiedig â dod o hyd i berthnasau geni a chysylltu â nhw cyn cymryd camau pellach.

Mae'r materion hyn yn gymhleth ac yn sensitif, a gall paratoi gofalus helpu'r gweithiwr i sefydlu perthynas gadarnhaol a hwyluso cyfathrebu effeithiol gyda'r person mabwysiedig.

Wrth baratoi ar gyfer y cyfarfod, dyma rai o'r materion i'w hystyried ymlaen llaw:

- Os yw'r asiantaeth yn cadw cofnodion achos mabwysiadu, dylai'r gweithiwr ddarllen y cofnodion i'w galluogi i fod yn ymwybodol o unrhyw faterion a all godi yn y cyfarfod ymgynghori neu y dylent fod yn ymwybodol ohonynt cyn cyfarfod â'r person mabwysiedig.
- Dylai'r asiantaeth gwirio oedran a hunaniaeth yr ymgeisydd, neu unrhyw berson sy'n gweithredu ar ran yr ymgeisydd.
- Cyn y cyfarfod, gofynnwch i'r ymgeisydd roi gwybod am unrhyw anghenion ychwanegol a chymryd camau i'w diwallu (gweler Pennod 5.6).
- Mewn rhai achosion, gall fod yn briodol gael caniatâd gan yr ymgeisydd i gysylltu â gweithwyr proffesiynol eraill sy'n ymwneud â'u gofal neu ddarparu gwasanaethau cymorth ar eu cyfer, er enghraifft, nyrs seiciatrig gymunedol. Gall cydweithio ag arbenigwr arall sicrhau bod yr ymgeisydd yn cael y gwasanaeth gorau posibl.
- Rhowch wybod i'r ymgeisydd bod croeso iddynt ddod â chefnogwr y mae'n bosibl y bydd am fod yn bresennol ynddo drwy'r cyfarfod cyfan neu ran ohono. Fodd bynnag, efallai y byddai'n ddefnyddiol i'r gweithiwr siarad â'r ymgeisydd ar ei ben ei hun i ddechrau i wneud yn siŵr ei fod yn gyfforddus i'r cefnogwr fod yn bresennol drwy'r amser, yn enwedig os yw gwybodaeth sensitif yn cael ei rhannu.
- Gofynnwch i'r ymgeisydd ddod ag unrhyw wybodaeth sydd ganddo eisoes am y mabwysiadu.
- Os bydd yr ymgeisydd yn rhannu gwybodaeth cyn y cyfarfod am berthnasau geni y mae eisoes wedi dod o hyd iddynt, dylid cymryd camau i wirio a yw'r wybodaeth hon yn gywir. Er enghraifft, os bydd person mabwysiedig yn dod o hyd i rywun yr oedd yn meddwl oedd yn fam geni iddynt ar Facebook, a yw hyn yn cyfateb i'r wybodaeth sydd ar gael yn y cofnodion?

Os nad yw cyfarfod wyneb yn wyneb yn bosibl, efallai y bydd rhai asiantaethau yn fodlon cynnig y cyfarfod trwy drafodaeth dros y ffôn neu fideo. Dylai gweithwyr sy'n defnyddio'r dulliau hyn gael eu hyfforddi a'u goruchwylio'n briodol ac mae'n bwysig cofio'r gwiriadau oedran a hunaniaeth.

Os nad yr asiantaeth sy'n darparu'r gwasanaeth cyfryngol yw'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol, mae'n bwysig egluro i'r ymgeisydd ei bod yn ofynnol i'r asiantaeth ganfod barn yr Asiantaeth Mabwysiadu Priodol ar ddarpariaeth y gwasanaeth hwn. Fel y trafodwyd ym Mhennod 5 (adran 5.3.3) mae ystyriaethau pwysig yma yn ceisio lleihau oedi drwy fynd ar drywydd ceisiadau gyda'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol (gan gynnwys esbonio unrhyw gyfyngiadau amser brys megis oedran neu statws iechyd y person mabwysiedig neu'r perthynas geni), sefydlu amserlenni gyda'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol. Ochr yn ochr â hyn mae'n bwysig rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r person mabwysiedig am yr hyn sy'n digwydd a chydabod ei rwystredigaeth a'i bryderon dealladwy. Lle na cheir ymateb gydag amserlen resymol (mae Prosiect Gwella Gwasanaethau Mabwysiadu i Oedolion yn Lloegr yn awgrymu 3 mis), mae angen pwysu a mesur y risgiau o oedi yn erbyn y posibilrwydd o niwed wrth symud ymlaen a'u trafod gyda rheolwr, yn enwedig yn achos mabwysiadau cyn 1976 a/neu pan fo amser yn bwysig iawn (e.e. oherwydd salwch difrifol).

6.5 Y cyfarfod ymgynghori cyfryngol

6.5.1 Rôl y cyfryngwr yn y cyfarfod

Gweler [Penodau 3.1](#) am drafodaeth ar rôl y cyfryngwr yn y cyfarfod a 3.3 am egwyddorion allweddol ar gyfer ymarfer. Mae hwn yn faes gwaith lle mae'r angen i fod yn sensitif i anghenion a theimladau pob unigolyn yn hanfodol. Isod mae crynodeb o rai o'r materion allweddol y gall pobl fabwysiedig ddod â nhw i gyfarfod gyda'r cyfryngwr.

Yr hyn y gall pobl fabwysiedig ddod i'r cyfarfod

Negeseuon o ymchwil, ymarfer a phrofiad byw

- Mae teimladau pobl sydd wedi'u mabwysiadu ynghylch mabwysiadu yn amrywiol iawn a gallant newid ar draws eu hoes.
- Mae teimladau o golled a/neu wrthodiad yn amlwg i rai. Gellir teimlo colled yn gryf hyd yn oed pan na fu cyfle i brofi perthynas ag aelodau o'r teulu geni.
- Gall teimladau o golled ymwneud nid yn unig â rhieni geni, ond aelodau eraill o'r teulu geni. I bobl sydd wedi treulio cyfnodau o amser mewn gofal maeth, gall colli'r teulu maeth fod yn sylweddol hefyd.
- Mae llawer o bobl mabwysiedig wedi teimlo eu bod yn cael eu caru a'u cefnogi ac mae ganddynt ymdeimlad cryf o berthyn yn eu teulu mabwysiadol. Efallai y bydd mabwysiadu yn brofiad cadarnhaol ond hefyd yn chwilfrydig am eu cefndir teuluol geni.
- Gall pobl eraill sydd wedi'u mabwysiadu gael profiadau anodd neu anhapus yn eu teulu mabwysiadol. Er enghraifft, efallai eu bod wedi bod yn brin o ymdeimlad o berthyn, yn teimlo nad oes neb yn eu caru a heb gefnogaeth, ac efallai eu bod yn teimlo bod rhieni mabwysiadol yn gaeedig neu'n amddiffynol o ran meddwl a siarad am eu teulu geni.
- Efallai y bydd rhai pobl a fabwysiadwyd hefyd yn profi effaith niwed cynnar.
- Mae gan lawer o bobl fabwysiedig deimladau cymysg ac maent yn nodi'r pethau cadarnhaol a negyddol o gael eu mabwysiadu; gall teimladau o golled a/neu ddryswch hunaniaeth gydfodoli â theimladau cadarnhaol am fabwysiadu a'r teulu mabwysiadol.
- Mae mabwysiadu yn creu heriau o ran ffurfio hunaniaeth oherwydd bylchau gwybodaeth a stigma ynghylch mabwysiadu. Mae dod o hyd i atebion i gwestiynau am hanes eu bywyd a hunaniaeth yn gymhellant allweddol ar gyfer chwilio am berthnasau geni.

- Gall pobl a gafodd eu mabwysiadu'n drawshiliol deimlo'n wahanol i'w teuluoedd mabwysiadol. Efallai y byddant yn teimlo nad ydynt yn 'ffitio i mewn' yn hawdd naill ai â diwylliant (gwyn fel arfer) eu teulu mabwysiadol neu ddiwylliant eu teulu geni.
- Mae pobl a fabwysiadwyd yn drawshiliol yn debygol o fod wedi profi hiliaeth. Efallai nad oedd eu rhieni mabwysiadol gwyn yn ymwybodol o hyn neu efallai eu bod wedi'i chael yn anodd cydymdeimlo'n llawn a'u cefnogi i ymdopi â hyn.
- Mae pobl sydd wedi'u mabwysiadu sy'n gofyn am wasanaethau cyfryngol fel arfer yn dymuno cysylltu â pherthnasau geni i fynd i'r afael â rhai o'r materion a grybwyllwyd uchod. Efallai eu bod yn ceisio datblygu perthynas tymor hwy gyda'r perthynas geni neu beidio.
- Mae teimladau ynghylch y gobaith o gwrdd â pherthynas geni yn nodweddiadol gymysg; gall ansicrwydd, nerfusrwydd, ac ofn cael eu brifo neu frifo rhywun arall fod yn gysylltiedig â disgwyliad cynhyrfus.
- Gall pobl sydd wedi'u mabwysiadu hefyd ddod â theimladau anodd am yr asiantaeth ac am wasanaethau mabwysiadu'n gyffredinol, yn enwedig pan fyddant efallai wedi cael profiadau negyddol gyda gweithwyr proffesiynol yn y gorffennol.

6.5.2 Meysydd i'w harchwilio yn y cyfarfod

Bydd pob cyfarfod yn cael ei siapio yn ôl amrywiaeth o ffactorau, gan gynnwys unrhyw gyswllt uniongyrchol neu anuniongyrchol blaenorol y mae'r person mabwysiedig wedi'i gael gyda'r asiantaeth a pherthnasau geni, ei ddymuniadau datganedig ar gyfer canlyniad y cyfarfod a pha deimladau sy'n codi ar eu cyfer yn ystod y cyfarfod. Mewn rhai achosion, yn enwedig lle mae yna faes anodd i'w gwmpasu, efallai y bydd angen cynnig mwy nag un apwyntiad.

Cyn dechrau'r drafodaeth, gwiriwch fod gwybodaeth ysgrifenedig am bolisi'r asiantaeth ar weithdrefnau diogelu wedi'i rhannu ac esboniwch yn glir sut y bydd yr asiantaeth yn ymateb os bydd pryderon diogelu ynghylch plentyn neu oedolyn wrth ddarparu'r gwasanaeth.

Fel y bo'n briodol, gellir archwilio'r meysydd canlynol:

- Efallai y byddai'n ddefnyddiol dechrau'r cyfarfod trwy ofyn i'r person mabwysiedig rannu ei obeithion, ei ofnau a'i ddisgwyliadau ynghylch cyswllt â'i berthynas(au) geni a beth fydd rôl y cyfryngwr yn ei obeithio. Gellir dychwelyd i'r maes hwn yn ddiweddarach yn y cyfarfod, ond bydd yn gosod y cefndir i'r gweithiwr ac yn arwain y drafodaeth a fydd yn dilyn.
- Unrhyw wybodaeth sydd ganddynt am eu mabwysiadu a ffynonellau'r wybodaeth honno. Gall y maes trafod hwn helpu'r gweithiwr i ddeall profiadau a theimladau'r person am ei fabwysiadu, ac a yw ei wybodaeth yn sylweddol wahanol i'r hyn a gadwir ar y cofnod mabwysiadu.
- Amgylchiadau teuluol a chymdeithasol presennol y person mabwysiedig ac sydd, os o gwbl, yn ymwybodol o'u hymholiadau cyfredol. Gall y wybodaeth hon helpu'r gweithiwr i greu darlun o gryfder neu ddiffyg cryfder y rhwydwaith cymorth sydd ar gael iddynt.
- Yn dibynnu ar lefel yr wybodaeth y mae'r person mabwysiedig yn ei dangos, gall y gweithiwr farnu ei bod yn ddefnyddiol awgrymu rhai amgylchiadau posibl yn ymwneud â'r perthynas geni a allai effeithio ar benderfyniad y person mabwysiedig ynghylch cyswllt. Lle nad yw'r wybodaeth ddiweddaraf yn hysbys eto, gall fod yn ddefnyddiol cefnogi'r person mabwysiedig i fyfyrto ar ystod o bosibiliadau, yn gadarnhaol ac yn negyddol. Mae dyddiad mabwysiadu ac oedran y person pan gaiff ei fabwysiadu yn ganllaw cyffredinol i ddyfaliadau o'r fath gan y bydd y rhain yn awgrymu a yw hwn yn fabwysiad babi hanesyddol neu'n fabwysiad o ofal.

- Dylid archwilio'r posibilrwydd bod rhieni geni yn aros gyda'i gilydd ac wedi cael plant dilynol sy'n frodyr a chwiorydd llawn.
- Efallai y bydd y gweithiwr hefyd yn gofyn a oes unrhyw amgylchiadau sy'n ymwneud â'r person mabwysiedig neu ei deulu yr hoffent neu na hoffai i'r perthynas geni wybod amdanynt yn gynnar. Er enghraifft, teulu mabwysiadol yn chwalo, materion rhywioldeb neu hunaniaeth o ran rhywedd.

Ar ôl gofyn i'r person mabwysiedig amlinellu ei obeithion a'i ddymuniadau o ran cyswllt ar ddechrau'r cyfarfod, fel arfer bydd angen dychwelyd i'r maes hwn ac, fel y bo'n briodol, helpu'r person mabwysiedig i archwilio'r ystod o senarios a chanlyniadau cadarnhaol a negyddol y gallent ddod ar eu traws. Gall hyn gynnwys eu meddyliau a'u teimladau ynghylch sut y gallai'r cyswllt effeithio ar bobl eraill sydd â chysylltiad agos â nhw (er enghraifft, eu rhieni mabwysiadol a brodyr a chwiorydd sy'n mabwysiadu) a hefyd ar y perthnasau geni (er enghraifft, os oes pobl yn y teulu geni nad ydynt efallai'n ymwybodol o'r mabwysiadu). Mae hefyd yn bwysig caniatáu lle i'r person mabwysiedig drafod unrhyw bryderon ynghylch y posibilrwydd na ellir dod o hyd i berthynas geni neu na fydd yn ymateb neu y gallai fod wedi marw.

Mater penodol i'w gyflwyno, fel y bo'n briodol, yw'r posibilrwydd y bydd pobl yn profi teimladau dwys a phwerus tuag at y perthynas geni. Gall y teimladau hyn fod yn gadarnhaol (cynhesrwydd) neu negyddol (teimlo'n grac, drwgdeimlad) neu'n aml yn gymysgedd o'r ddau. Gall trafodaeth ar y posibiliadau hyn helpu'r person mabwysiedig i feddwl am ffyrdd o reoli unrhyw deimladau cryf. O bryd i'w gilydd, gall teimladau'r naill barti neu'r llall gynnwys lefel o atyniad rhywiol (gweler [Pennod 5.10](#)) am drafodaeth bellach ar y mater hwn).

Tua diwedd y cyfarfod, bydd rhagor o fanylion i'w cadarnhau. Mae'r rhain yn cynnwys:

- Unrhyw gwestiynau pellach sydd gan y person mabwysiedig a dull o gysylltu â'r gweithiwr os bydd y rhain yn codi ar ôl y cyfarfod.
- Os yw'r person mabwysiedig eisoes wedi dod o hyd i'r perthynas geni ond heb gysylltu â'r berthynas, pa gamau y bydd yr asiantaeth yn eu cymryd nawr i geisio cadarnhau pwy ydynt (i wneud yn siŵr eu bod wedi nodi'r person cywir).
- Cadarnhau'r hyn y gall yr asiantaeth ei gynnig o ran sut y gellir mynd ati, a pha wybodaeth y gellir ei rhannu â'r person y cysylltir ag ef.
- Pa gamau y bydd y gweithiwr mabwysiadu yn eu cymryd ar ôl y cyfarfod. Dylid cadarnhau hyn yn ysgrifenedig neu drwy e-bost.

6.5.3 Anghenion cefnogi

Mae'n bwysig ystyried y cymorth sydd ar gael i'r person mabwysiedig gan deulu, ffrindiau a'r asiantaeth, gan y gallai hyn fod yn arwyddocaol yn ystod y camau nesaf. Dylai'r gweithiwr amlinellu maint y cymorth y gall yr asiantaeth ei gynnig i'r person mabwysiedig a'r perthynas geni cyn ac ar ôl cyswllt.

Mewn rhai achosion, efallai y bydd angen trafod ffynonellau cymorth ychwanegol, er enghraifft, cwnsela therapiwtig. Mae'n ofynnol i gwnselwyr gofrestru fel Asiantaeth Cymorth Mabwysiadu gydag Arolygiaeth Gofal Cymru yng Nghymru os ydynt yn bwriadu darparu cwnsela sy'n benodol i fabwysiadu. Os daw'n amlwg yn ystod y sesiwn gwnsela, mai prif ffocws y sesiynau yw mabwysiadu, dylai'r cwnselydd esbonio'r ddeddfwriaeth a dylai ystyried eu cyfeirio at asiantaeth cymorth mabwysiadu gofrestredig.

Mater i'r cwnselydd neu'r therapydd yw penderfynu a yw'r gwasanaeth y maent yn ei gynnig yn bodloni'r diffiniad o gymorth mabwysiadu. Bydd hyn bob amser yn unigol i'r gwasanaeth yr ydych yn bwriadu ei ddarparu. Nid yw'n ofynnol i gwnselwyr gofrestru fel asiantaeth cymorth mabwysiadu os ydynt wedi'u contractio i wneud y cwnsela drwy wasanaeth mabwysiadu awdurdod lleol, gwasanaeth mabwysiadu neu wasanaeth cymorth mabwysiadu.

Efallai y bydd yn ddefnyddiol i rai pobl siarad â pherson mabwysiedig arall sydd â phrofiad o gysylltu â pherthynas geni trwy wasanaeth cyfryngol. Gellir trefnu hyn drwy'r asiantaeth, os yw ar gael, neu drwy grŵp cymorth. Mae'n bosibl y bydd rhai pobl sydd wedi'u mabwysiadu am gael amser i fyfrio cyn iddynt deimlo'n barod i fynd ymlaen i ddefnyddio gwasanaeth cyfryngol.

Gweler Atodiad 8 am dempled a awgrymir ar gyfer cofnodi'r cyfarfod.

Cefnogi person mabwysiedig i wneud penderfyniad gwybodus ynghylch cysylltu â'i riant geni

Enghraifft achos: Sunita

Mabwysiadwyd Sunita gyda'i dau frawd neu chwaer iau. Y prif reswm dros fabwysiadu Sunita a'i brodyr a chwiorydd oedd nid oedd eu Mam Geni yn medru eu cadw'n diogel. Yn ddiweddar, derbyniodd Sunita wybodaeth o'r cofnodion mabwysiadu a dod o hyd i'w mam geni. Roedd y cofnodion yn nodi bod ei mam geni wedi cael diagnosis yn dioddef o sgitsoffrenia.

Cofiodd Sunita y byddai ei mam geni yn mynd yn afresymol ac yn frawychus pan nad oedd yn cymryd meddyginiaeth. Fodd bynnag, wrth gymryd meddyginiaeth, roedd hi'n ofalgar ac yn hwyl i fod gyda hi. Nid oedd brodyr a chwiorydd iau Sunita yn rhannu atgofion melys Sunita ac nid oedd ganddynt unrhyw awydd i weld eu mam geni.

Roedd Sunita yn ansicr beth i'w wneud nesaf. Hoffai gysylltu â'i mam geni ond roedd yn dal i fyw gyda'i theulu mabwysiadol. Roedd hi eisiau bod yn agored am y cyswllt ond nid oedd am i'w brodyr a chwiorydd iau deimlo'n ansefydlog ganddo. Roedd ei rhieni mabwysiadol, er eu bod yn deall, hefyd yn bryderus. Roeddent yn arbennig o bryderus y gallai Sunita roi'r cyfeiriad cartref i'w mam geni.

Awgrymodd y gweithiwr cyfryngol eu bod gyda'i gilydd yn trafod risgiau a manteision cyswllt, yn bennaf i Sunita ond hefyd i'w theulu. Awgrymodd y gweithiwr ddau opsiwn arall hefyd - cyswllt cyfryngol, neu gyfarfod gyda Sunita a'i rhieni mabwysiadol i ddod o hyd i ffordd ymlaen. Awgrymodd y gweithiwr y dylai Sunita gymryd amser i ystyried pob opsiwn a gwneud ei phenderfyniad.

Bythefnos yn ddiweddarach, dywedodd Sunita wrth y gweithiwr iddi benderfynu peidio â chysylltu am y tro. Yn gyffredinol, teimlai fod anfoneision cysylltu ar y bryd yn fwy na'r manteision. Roedd hi felly wedi penderfynu aros am rai blynyddoedd eto pan fyddai wedi gadael cartref ac yn byw bywyd mwy annibynnol. Cymerodd y gweithiwr mabwysiadu amser i wirio gyda Sunita a oedd hwn yn benderfyniad ei hun, gan fod y gweithiwr yn ymwybodol y gallai Sunita fod wedi arndod i'r penderfyniad hwn achos farn ei theulu. Sicrhodd Sunita y gallai ddod yn ôl at yr asiantaeth am gefnogaeth unrhyw bryd.

Yn yr achos hwn, dangosodd y gweithiwr ei bod yn deall dymuniad Sunita i gysylltu â'i mam geni, ond ei bod hefyd yn gwrando ac yn ymateb yn sensitif i'w hansicrwydd. Creodd trafodaeth fyfyrion ac ystyried gwahanol opsiynau gyfle i Sunita wneud ei phenderfyniad gwybodus ei hun am y ffordd ymlaen.

6.6 Pryderon am ddarparu gwasanaeth cyfryngol

Gweler Pennod 5.2.2 am y fframwaith cyfreithiol ynglŷn a pryderon am darparu gwasanaeth. Mae'r fframwaith hwn yn golygu, wrth benderfynu a ddylid darparu gwasanaeth cyfryngol, bod yn rhaid i'r gweithiwr ystyried bob safbwyntiau ac ystyried yr effaith bosibl ar ystod o bobl.

Efallai y bydd sefyllfaoedd pan fydd gan yr asiantaeth bryderon sylweddol ynghylch darparu'r gwasanaeth cyfryngol, ond rhaid i'r penderfyniad i ddarparu'r gwasanaeth fod yn bragmatig. Er enghraifft, efallai bod y person mabwysiedig eisoes wedi dod o hyd i'r perthynas geni a bydd yn cysylltu â chyfryngwr, gyda chymorth neu hebdo. Yma, mae angen i'r asiantaeth bwysu a mesur y risgiau a'r manteision o wneud cysylltu yn erbyn y risg o rhywun yn cysylltu heb gymorth. Bydd angen i'r gweithiwr hefyd ystyried hanes unrhyw gysylltiad blaenorol a wnaed gan y person mabwysiedig, yr asiantaeth neu unrhyw asiantaeth arall naill ai at y person maent yn chwilio amdano ar hyn o bryd neu unrhyw aelod arall o'r teulu geni.

Pryderon ynghylch darparu gwasanaeth cyfryngu

Enghraifft o achos: Errol

Cafodd Errol ei roi yng ngofal yr awdurdodau ac yna ei roi i'w fabwysiadu yn dair oed. Heriwyd ei fabwysiadu gan ei fam fiolegol. Roedd tystiolaeth yn ystod yr achos gofal ei fod wedi dioddef cam-drin emosiynol a chorfforol difrifol tra oedd yng ngofal ei fam fiolegol.

Cafodd Errol fywyd cythryblus. Chwalodd ei drefniant mabwysiadu pan oedd yn 14 oed, a threuliodd nifer o flynyddoedd mewn sefydliadau troseddwr ifanc ac yn y carchar am droseddau yn ymwneud â lladrad a thrais. Cafodd Errol gopi o'i dystysgrif geni wreiddiol, gan fod ei gyfenw gwreiddiol wedi'i nodi yn y llyfr a oedd yn adrodd hanes ei fywyd. Roedd am gysylltu â'i fam fiolegol.

Yn ystod y cyfarfod â'r gweithiwr mabwysiadu, roedd Errol yn ymddangos yn aflonydd ac yn mynegi dicter mawr tuag at ei fam fiolegol. Roedd yn ei beio am yr anawsterau a gafodd yn ei fywyd. Roedd y gweithiwr yn pryderu ynghylch bwrw ymlaen â gwasanaeth cyfryngu oherwydd materion diogelwch posibl i'r fam fiolegol. Roedd y gweithiwr hefyd yn pryderu am les ac anghenion cymorth Errol, o ystyried ei hanes o gael ei gam-drin. Ar ôl trafod gyda rheolwr, penderfynwyd, ar y cyfan, y byddai'n well cynnig gwasanaeth olrhain a chyfryngu nag gwrthod gwneud hynny. Byddai darparu gwasanaeth yn galluogi'r asiantaeth i ddiogelu'r sefyllfa i raddau. Wrth gysylltu â'r fam fiolegol, gallai'r asiantaeth ddarparu digon o wybodaeth iddi wneud penderfyniad gwybodus ynghylch a ddylai gael cysylltiad ag Errol, a gallai gynnig cyngor iddi ar ddiogelu ei phreifatrwydd pe bai hi'n dymuno hynny – er enghraifft, drwy beidio â rhannu cyfeiriad ei chartref, ei chyfeiriad e-bost na'i rhif ffôn nes ei bod yn barod i wneud hynny. Pe bai hi'n dymuno cwrdd ag Errol, gellid trefnu hynny...mewn lleoliad niwtral, gyda mesurau diogelu ar waith i'r ddwy ochr. Roedd darparu'r gwasanaeth hefyd yn sicrhau bod cymorth ar gael i Errol drwy'r broses emosiynol hon.

Yn yr enghraifft hon, roedd penderfyniad yr asiantaeth yn cefnogi dymuniad Errol am gysylltiad, tra hefyd yn ystyried ei les ef a lles ei fam fiolegol. Rhannwyd y penderfyniad cymhleth hwn â rheolwr, a'r canlyniad oedd cynllun a oedd yn ystyriol o anghenion y ddwy ochr.

6.7 Cydweithio pan nad yr asiantaeth gyfryngol yw'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol

Mae rheoliad 12 yn nodi bod rhaid i asiantaeth nad yw'n Asiantaeth Mabwysiadu Priodol beidio â mynd at berthynas geni heb ofyn i'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol am ei farn ar ddarpariaeth y gwasanaeth hwn. Mae cydweithio effeithiol rhwng yr asiantaethau yn hanfodol ar bob cam o'r broses.

Mewn rhai achosion (wrth gefnogi person mabwysiedig i ddod o hyd i wybodaeth yn ei gofnodion) efallai y bydd yr asiantaeth eisoes wedi cysylltu â'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol i ofyn am wybodaeth cofnod mabwysiadu. Efallai ei fod wedi gofyn yn y cam cynharach hwn am farn yr Asiantaeth Mabwysiadu Priodol am y ddarpariaeth o wasanaethau cyfryngol ar gyfer y person mabwysiedig ac efallai ei fod wedi holi a oedd perthynas geni wedi darparu unrhyw wybodaeth am ei ddymuniadau i gael cyswllt neu fel arall.

Os nad yw'r ymholiadau hyn wedi'u gwneud eto, rhaid eu cynnal (gweler Atodiad 9 am dempled ar gyfer llythyr neu e-bost at y diben hwn). Yn y sefyllfa hon, dylai'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol ddod i farn yn seiliedig ar y wybodaeth sydd ganddo eisoes. Nid yw'n briodol i'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol gysylltu â'r perthynas geni nac yn angenrheidiol i gael y wybodaeth ddiweddaraf am y person mabwysiedig i ddod i farn.

Os daw unrhyw wybodaeth arwyddocaol i'r amlwg y mae'r gweithiwr mabwysiadu a'i reolwr yn ystyried y gallai ddylanwadu ar farn yr Asiantaeth Mabwysiadu Priodol, dylid ei rhannu â'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol. Yr asiantaeth sy'n darparu'r gwasanaeth ac nid yr Asiantaeth Mabwysiadu Priodol sy'n gyfrifol am benderfynu a yw darpariaeth gwasanaeth cyfryngol yn briodol.

6.8 Caniatâd i ddatgelu gwybodaeth adnabod

Wrth ddarparu gwasanaeth cyfryngol, rhaid i'r asiantaeth fabwysiadu beidio â darparu gwybodaeth sy'n adnabod gwrthrych heb ganiatâd y gwrthrych (R7.1). Nid yw hyn yn wir wrth ddarparu gwybodaeth o'r cofnodion mabwysiadu.

Wrth weithredu fel cyfryngwr, rhaid rhoi sylw dyledus bob amser i fater cyfrinachedd a'r gofyniad i gael caniatâd gwybodus. Mae'n bwysig egluro pa wybodaeth y mae'r person mabwysiedig yn rhoi caniatâd i'r cyfryngwr ei rhannu, os cysylltir â'r perthynas geni.

Yn yr un modd, rhaid i asiantaeth sy'n darparu gwasanaeth cyfryngol beidio â datgelu gwybodaeth adnabod gyfredol i berson mabwysiedig am y perthynas geni, heb yn gyntaf gael caniatâd gwybodus y perthynas geni.

Efallai y bydd y cyfryngwr yn wynebu sefyllfa lle mae'r person mabwysiedig neu'r perthynas geni yn dymuno cadw gwybodaeth a allai fod yn arwyddocaol yn gyfrinachol, er enghraifft carchar hirdymor am drosedd dreisgar. Bydd angen trafod hyn gyda rheolwr ac asesu risg cyn gwneud penderfyniad ynghylch bwrw ymlaen â gwasanaeth.

Cefnogi mam geni i rannu gwybodaeth gyda'r person mabwysiedig

Enghraifft achos: Carol

Mabwysiadwyd Carol yn gynnar yn y 1970au ac roedd yn awyddus i gysylltu â'i mam geni. Roedd y gweithiwr yn gallu dod o hyd i a chysylltu â Ruby, mam geni Carol, i drafod hyn. Dywedodd Ruby wrth y cyfryngwr ei bod wedi rhoi enw ffug ar gyfer tad geni Carol i swyddogion ar y pryd. Gwnaeth Ruby hyn oherwydd ei bod am ddianc rhag sefyllfa ddifriol gyda'r tad geni. Nid oedd am iddo wybod ei bod yn feichiog gan ei bod yn teimlo bod yn rhaid iddi amddiffyn ei phlentyn rhagddo.

Gwiriodd y gweithiwr y wybodaeth a roddwyd i Carol o gofnod yr asiantaeth. Roedd hwn yn nodi bod Ruby wedi enwi'r tad fel Bert Smith, cymydog. Roedd y wybodaeth o'r cofnod yn nodi nad oedd tadolaeth wedi'i gadarnhau gan Bert Smith na'i drafod ag ef, felly efallai nad yw'n ddibynadwy.

Atgoffodd y cyfryngwr Ruby o'r enw yr oedd wedi'i roi ar y pryd ac esboniodd yr hyn a ddywedwyd wrth Carol wrth gyrchu ei gwybodaeth mabwysiadu. Sicrhawyd Ruby ganddynt na fyddent yn dweud wrth Carol fod Ruby wedi camhysbysu'r asiantaeth ond fe wnaethant gefnogi Ruby i fyfrio ar yr hyn y byddai'n ei olygu i Carol gael gwybodaeth gywir am hunaniaeth ei thad geni. Awgrymodd y gweithiwr i Ruby y dylai gyfathrebu â Carol a phenderfynu yn ei hamser ei hun beth i'w ddweud am dad Carol. Cytunodd Ruby â hyn.

Gan fod y cyfryngwr wedi dod i adnabod Carol yn eithaf da roedd yn hyderus y byddai Carol wrth ei bodd bod Ruby wedi cytuno i gyfathrebu â hi, a themlai y byddai Carol yn deall y sefyllfa pe bai Ruby yn llwyddo i ddweud pwy oedd ei thad wrthi rywbryd. Felly ceisiodd dawelu meddwl Ruby ar y pwynt hwn i'w hannog i fod yn agored ac yn onest gyda Carol.

Yn yr achos hwn, roedd y gweithiwr yn parchu cyfrinachedd y fam geni ac ar yr un pryd, yn ei chefnogi i fod yn agored gyda Carol ynghylch hunaniaeth ei thad geni. Gweithiodd yn sensitif gyda Ruby i'w helpu i ddod i benderfyniad i ymateb yn gadarnhaol i ddymuniad Carol i gyfathrebu.

6.9 Mynd at berthynas biolegol a chysylltu ag ef

6.9.1 Cyn cysylltu â'r perthynas geni

Dylai'r gweithiwr cyfryngol esbonio i'r person mabwysiedig sut y cyswllt yn cael ei wneud â'r perthynas geni a thrafod y gwahanol ffyrdd o ddatblygu cyswllt a chyfathrebu, yn dibynnu ar sut mae'r perthynas geni yn ymateb. Gallai hyn gynnwys ysgrifennu neu dderbyn llythyr neu gerdyn cychwynnol drwy'r cyfryngwr, cyfnewid ffotograffau neu gyswllt mwy uniongyrchol fel galwad ffôn neu e-bost. Dylid nodi dewisiadau'r person mabwysiedig. Mae'n bosibl y bydd pobl sydd wedi'u mabwysiadu am ystyried ffyrdd o ddiogelu eu anhysbysrwydd i ddechrau, megis creu cyfrif e-bost penodol er mwyn osgoi datgelu unrhyw wybodaeth sy'n adnabod rhywun.

Dylai'r cyfryngwr hefyd drafod gweithdrefn yr asiantaeth os na cheir ymateb gan y perthynas geni i lythyr cychwynnol. Er enghraifft, mae rhai asiantaethau o'r farn ei bod yn briodol anfon ail lythyr tua 4 wythnos ar ôl y cyntaf. Bydd cael gwybodaeth am y hyn yn helpu'r person mabwysiedig i ddeall y dylai ei berthynas geni gael digon o amser i ymateb. Gall y person mabwysiedig fod yn bryderus iawn i dderbyn ateb. Gall cydnabod eu pryderon ac egluro'r rhesymau posibl pam y gall perthynas geni gymryd amser i ymateb helpu'r person mabwysiedig i reoli ei ddisgwyliadau.

Dylai'r cyfryngwr hefyd gytuno efo'r person mabwysiedig pryd a sut y bydd yn cadw mewn cysylltiad tra bydd yn aros i'r perthynas geni ymateb. Gall aros am ymateb fod yn gyfnod anodd i'r person mabwysiedig, felly pan gytunir y bydd y cyfryngwr yn cadw mewn cysylltiad, mae'n bwysig bod y person mabwysiedig yn barod i'r cyfryngwr gadarnhau na chafwyd ymateb gan y perthynas geni.

6.9.2 Gwneud y dull cychwynnol

Bydd angen i ganolwyr ystyried sut y dylid gwneud y dull cychwynnol, a dylai fod polisi a gweithdrefnau asiantaeth ar gyfer hyn, gan gynnwys ymgynghori â rheolwr mewn achosion cymhleth.

Cyfeiriwch at Bennod 5, adran 5.9.4 am ganllawiau ar ffyrdd o wneud y dull cychwynnol.

Bydd angen gofal ychwanegol wrth fynd at fam geni os yw'n ymddangos bod y person mabwysiedig wedi'i eni neu efallai fod y person wedi'i eni ar ôl beichiogrwydd cudd (gweler enghraifft achos Yusef isod). Bydd amlen blaen wedi'i marcio 'preifat a chyfrinachol' yn helpu i gynnal preifatrwydd y fam geni pan fydd y llythyr yn cyrraedd y cyfeiriad.

Bydd rhai perthnasau geni yn ymateb i ddull gweithredu yn gyflym iawn tra bydd eraill yn cymryd peth amser. Os na cheir ymateb, dylid ystyried anfon ail lythyr.

Rheoli dull cychwynnol pan guddiwyd y beichiogrwydd a'r enedigaeth

Enghraifft achos: Yusuf

Roedd Yusuf, person mabwysiedig Fwslimaidd/gwyn Pacistanaidd, yn gobeithio cael cysylltiad â'i fam geni. Ychydig o wybodaeth oedd ganddo am ei gefndir. Dysgodd o'i gofnod mabwysiadu fod ei feichiogrwydd a'i enedigaeth wedi'i guddio, er mwyn peidio â pheryglu rhagolygon priodas ei fam. Roedd diweddariad ar y ffeil mabwysiadu a wnaed y flwyddyn ar ôl mabwysiadu Yusuf yn dweud bod ei fam wedi priodi wedi hynny ac nad oedd yn bwriadu dweud wrth ei gŵr am fodolaeth Yusuf.

Roedd Yusuf wedi meddwl yn ofalus am yr effaith negyddol bosibl ar ei fam geni o gysylltu. Ar yr un pryd, roedd yn teimlo ei fod angen gwybodaeth am ei dad geni. Gwrthododd ei fam geni â datgelu unrhyw wybodaeth ar adeg y mabwysiadu.

Roedd y cofnodion mabwysiadu yn sôn am ewythr i'r fam geni, a oedd yn gweithio fel meddyg mewn ysbyty lleol ag oedd wedi chwarae rhan arwyddocaol wrth gefnogi ei dymuniad i fabwysiadu Yusuf. Roedd ei fanylion ar y cofnodion. Ar ôl trafodaeth gydag Yusuf cytunodd y gweithiwr mabwysiadu i geisio dod o hyd i'r ewythr a chysylltu ag ef. Llwyddodd y gweithiwr cyfryngol i ddod o hyd i'r ewythr a oedd yn dal i ymarfer meddygaeth. Gwnaeth ymholiad cynnil, gan gysylltu ag ef i ddechrau yn ei weithle. Siaradodd yr ewythr â'r fam geni a oedd bellach yn byw dramor ac a oedd yn hynod bryderus am unrhyw fath o gyswllt. Darparodd rywfaint o wybodaeth nad oedd yn adnabod y tad geni (myfyriwr Pwylaidd a oedd wedi mynychu'r un coleg chweched dosbarth â hi).

Cytunodd yr ewythr i gwrdd ag Yusuf a rhoddodd rywfaint o wybodaeth iddo am ei deulu geni gan gynnwys ffotograff o'i fam a'i hanner brodyr a chwiorydd. Teimlai Yusuf y gallai setlo am hyn. Yn yr achos hwn, roedd y gweithiwr yn parchu angen Yusuf am wybodaeth ond roedd o'r farn y gallai mynd at y fam geni olygu risg difrifol i'w lles. Daeth y gweithiwr o hyd i ffordd greadigol o gysylltu ag aelod o'r teulu geni, tra hefyd yn ystyried lles y fam geni. Sicrhaodd y gweithiwr fod yr asiantaeth yn gwirio i gadarnhau pwy oedd yr ewythr.

Gwneud agwedd gychwynnol at fam geni oedrannus a mwy agored i niwed

Achos enghreifftiol: Helen

Gofynnodd Helen i'r gwasanaeth cyfryngol gysylltu â'i mam geni, Edith. Roedd Helen wedi sefydlu bod Edith yn 82, yn weddw a bellach yn byw mewn cyfadeilad tai gwarchod. Roedd Helen yn bryderus y gallai Edith fod yn fregus iawn ac y gallai'r cyswllt wrth y cyfryngwr fod yn ofidus. Ar y llaw arall, roedd Helen hefyd yn bryderus y gallai amser fod yn brin iddi gael unrhyw gysylltiad ag Edith. Cytunwyd y byddai'r cyfryngwr yn cysylltu â warden y cynllun tai gwarchod ac yn egluro bod angen iddi ysgrifennu at Edith ond ei bod am wneud yn siŵr bod Edith yn delio â'i llythyrau ei hun a bod cymorth wrth law pe bai Edith ei angen.'

Cadarnhaodd y warden i'r cyfryngwr mai Edith oedd un o'r trigolion mwyaf ffit ond ychwanegodd fod yr holl drigolion yn gwybod ei bod hi yno i'w helpu gydag unrhyw broblemau neu bryderon ac y byddai Edith yn gofyn am gymorth pe bai angen. Ysgrifennodd y cyfryngwr at Edith ac ymatebodd yn gadarnhaol. Pan ymwelodd Helen ag Edith wedyn, cafodd ei chyflwyno i'r warden y disgrifiodd Edith fel ffrind da iawn. Eglurodd y warden nad oedd hi'n ymwybodol bod gan Edith blentyn nes i Edith dderbyn llythyr y cyfryngwr, a'i ddangos iddi ar unwaith. Dywedodd y warden wrth Helen fod Edith yn llawn emosiwn ac nad oedd yn gwybod a ddylai chwerthin neu grio oherwydd ei bod mor hapus.

Yn yr achos hwn, cefnogodd y gweithiwr mabwysiadu ddymuniad y person mabwysiedig am gyswllt, tra ar yr un pryd, yn gwneud ymholiadau sensitif er mwyn diogelu lles a chyfrinachedd y fam geni.

6.10 Derbyn a rheoli ymateb gan berthynas geni

Mae'n bwysig bod y gweithiwr cyfryngol ar gael i dderbyn yr ymateb gan y perthynas geni. I'r perthynas geni, gall cyswllt ar ran y person mabwysiedig newid ei fywyd ac hala i berson teimlo'n ansefydlog, hyd yn oed pan gaiff y cyswllt ei groesawu. Er na ellir rhagweld pryd y gall person ymateb, ni ddylid anfon llythyrau cyn i'r cyfryngwr gael absenoldeb wedi'i gynllunio. Mae angen i gydweithwyr gyflenwi dros ei gilydd pan fyddant i ffwrdd fel y gellir ateb ymatebion yn gyflym.

Os derbynnir ymateb i'r llythyr, mae'n bwysig cadarnhau bod hwn gan y sawl yr anfonwyd y llythyr ato. Os bydd person arall yn ymateb ar ran y perthynas geni, dylai'r cyfryngwr esbonio bod angen iddo gysylltu â'r perthynas geni yn y lle cyntaf i gadarnhau ei fod wedi cytuno i enwebu'r person hwn i ymateb ar ei ran. Ni ddylai'r cyfryngwr ddatgelu unrhyw wybodaeth am y rheswm dros y dull gweithredu nes bod hyn wedi'i wneud. Unwaith y byddant wedi'u dilysu, rhaid iddynt wirio hunaniaeth y person enwebedig.

Mae ymateb yn sensitif i'r perthynas geni yn allweddol. Gall eu teimladau amrywio o sioc a thrallod i lawenydd a rhyddhad a dylai fod cyfle i deimladau setlo cyn gwneud penderfyniadau. Dylai'r cyfryngwr gynnig y cyfle am drafodaeth lawn i archwilio meddwl a theimladau'r perthynas geni ac i feddwl am oblygiadau llawn yr ymholiad a beth allai hyn ei olygu iddyn nhw a'u teulu. Mae'n bwysig bod y perthynas geni yn teimlo ei fod yn rheoli'r hyn sy'n digwydd nesaf ac efallai y bydd angen i'r gweithiwr sicrhau bod y perthynas geni wedi dod i'w benderfyniad heb bwysau a dylanwad gormodol gan bobl eraill. Pan fydd person yn ymddangos yn ansicr, gellir rhoi sicrwydd nad oes disgwyl iddynt wneud penderfyniad ar unwaith, a gallai'r gweithiwr gytuno i rannu gwybodaeth gychwynnol ar lafar â'r person mabwysiedig yn y lle cyntaf.

Gall fod heriau i'r gweithiwr wrth geisio cydbwyso anghenion y person mabwysiedig ag anghenion y perthynas geni; mae cefnogi'r ddwy ochr yn rhan o waith cyfryngol. Pan fo anghenion a dymuniadau perthnasau geni a phobl fabwysiedig yn groes i'w gilydd, tanlinellir pwysigrwydd goruchwyliaeth broffesiynol (Gweler Pennod 3.1 a 5.7 am drafodaeth bellach ar rôl y cyfryngwr).

Mae'n rhaid i'r gweithiwr cyfryngol esbonio i'r perthynas geni fod cymorth a chynghor cyfryngol ar gael, (R10) gweler hefyd Pennod 5.8.2. Gall fod yn ddefnyddiol cael cymorth gan asiantaeth fabwysiadu arall sy'n fwy lleol iddynt, neu'n annibynnol ar yr asiantaeth sy'n darparu gwasanaethau cyfryngol i'r person mabwysiedig. Mewn llawer o sefyllfaoedd gall fod yn well i'r asiantaeth gyfryngol sy'n gweithio gyda'r person mabwysiedig ddarparu'r gwasanaeth hwn yn uniongyrchol i'r perthynas geni, trwy gyfuniad o wasanaethau ffôn/rhithwir/ar-lein.

Yr effaith ar berthnasau geni pan fydd person mabwysiedig yn cysylltu ag asiantaeth gyfryngol

Negeseuon o ymchwil, ymarfer a phrofiad byw

- Bydd llawer o berthnasau geni yn ymwybodol y gallai person mabwysiedig chwilio amdanynt a chysylltu. Fodd bynnag, mae'n bosibl na fydd rhai rhieni geni a pherthnasau yn ymwybodol o hyd o'r newid deddfwriaethol ym 1975 a roddodd fynediad i wybodaeth geni i bobl fabwysiedig, neu fod yr hawl hon yn ymestyn i'r rhai a fabwysiadwyd cyn 1975.
- Mae perthnasau geni yn aml yn rhagweld y bydd person mabwysiedig sydd eisiau cyswllt yn cysylltu ar unwaith pan fydd yn 18 oed. Efallai y byddant yn cael eu synnu gan ddynesiad flynyddoedd yn ddiweddarach. Efallai eu bod wedi rhagdybio nad oedd gan eu perthynas mabwysiedig ddiddordeb mewn cyswllt.
- Efallai y bydd rhai mamau a thadau geni yn teimlo'n bryderus am y dull gweithredu, yn enwedig pan fyddant wedi cadw'r mater yn gyfrinachol rhag bartneriaid, plant dilynol, teulu a ffrindiau. Efallai y byddant yn bryderus ynghylch a ddylid dweud wrthynt a sut i ddweud wrthynt ar ôl cymaint o flynyddoedd.
- Mae llawer o rieni geni yn poeni am yr hyn y mae eu plentyn yn ei wybod neu'n ei deimlo amdanynt, a sut y gallant egluro'r rhesymau y tu ôl i'r mabwysiadu. Mae'n bosibl y bydd gan rieni deimladau cryf o euogrwydd, galar neu ddieter o hyd ynghylch cael gwared ar eu plentyn neu eu plant, ynghyd â diffyg ymddiriedaeth mewn gweithwyr proffesiynol.
- Efallai y bydd rhieni geni y mabwysiadwyd eu mab neu ferch yn groes i'w dymuniadau, yn gobeithio y bydd ef neu hi am gymryd perthynas rhiant/plentyn. Efallai y bydd angen help arnynt i reoli eu teimladau a'u disgwyliadau. Efallai y byddant yn teimlo'n hapus bod y person mabwysiedig wedi cysylltu, ond fe all hefyd ailddeffro teimladau o gywilydd/trawma a/neu deimladau o golled.
- Mewn sefyllfaoedd lle mae'r rhiant geni wedi marw neu lle na ellir dod o hyd iddo a bod y cyswllt cyntaf i'w wneud at berthynas arall, mae'n bwysig meddwl am yr effaith ar y person hwn. Er enghraifft, os nad oeddent yn ymwybodol o fodolaeth y person mabwysiedig, mae'n debygol y bydd ystod o deimladau cadarnhaol ac anodd.

6.11 Pan nad yw perthynas geni yn dymuno bwrw ymlaen

Os nad yw'r perthynas yn dymuno parhau ag unrhyw fath o gyswllt, efallai y byddai'n ddefnyddiol i'r gweithiwr danfon rhywfaint o wybodaeth ysgrifenedig ynghylch pam mae pobl sydd wedi'u mabwysiadu eisiau cyswllt efo pherthnasau geni. Beth bynnag fo'r ymateb, cyfrifoldeb y cyfryngwr yw ystyried dymuniadau pawb sy'n gysylltiedig i geisio cytuno ar ffordd ymlaen.

Os bydd y perthynas geni yn gwneud penderfyniad cadarn i beidio â bwrw ymlaen efo cyswllt, rhaid parchu ei benderfyniad. Ar yr un pryd, fodd bynnag, rhaid i'r gweithiwr feddwl am anghenion y person mabwysiedig am wybodaeth am ei gefndir teuluol. Os cytunir ymlaen llaw gyda'r person mabwysiedig, efallai y bydd y gweithiwr yn gofyn i'r perthynas geni a fydd yn cytuno i dderbyn un llythyr neu e-bost a/neu lun gan y person mabwysiedig. Gallent hefyd archwilio a fyddai'r perthynas geni yn fodlon darparu gwybodaeth ac efallai un llythyr neu e-bost a ffotograff ar gyfer y person mabwysiedig. Cyn cau achos cyfryngol, cyfrifoldeb gweithiwr cyfryngol yw sicrhau bod perthynas geni sydd wedi dewis peidio â mynd ymlaen ag unrhyw gyswllt yn ymwybodol, ni all roi unrhyw sicrwydd na fydd y person mabwysiedig yn cysylltu'n uniongyrchol ar ryw adeg a bod angen i'r perthynas geni fod yn ymwybodol y gallai hyn ddigwydd. Er hynny, y mae'n bwysig bod y perthynas geni yn deall y bydd yr asiantaeth gyfryngol yn derbyn y penderfyniad hwnnw ac yn peidio â chychwyn cyswllt pellach, ac a fydd yn annog y person mabwysiedig i dderbyn y sefyllfa hefyd.

I gydnabod y posibilrwydd y bydd anghenion a dymuniadau'n newid dros amser, dylid ei gwneud yn glir i'r perthynas geni y gall ddod yn ôl at yr asiantaeth unrhyw bryd yn y dyfodol, os yw'n teimlo'n wahanol. Dylai'r wybodaeth hon aros yng nghofnodion yr asiantaeth.

6.12 Pan na fydd rhiant geni yn ymateb

Os na cheir ymateb o fewn pedair wythnos, dylai'r cyfryngwr hysbysu'r person mabwysiedig a thrafod a ddylai danfon ail llythyr. Gall fod yn ddefnyddiol atgoffa'r person mabwysiedig am y rhesymau posibl pam na chafwyd ymateb. Gall y rhain amrywio o lythyr yn cael ei golli yn y post, neu fod perthynas wedi bod ar wyliau, hyd at y posibilrwydd bod y perthynas wedi penderfynu peidio ag ymateb. Mae'n bosibl y bydd rhai perthnasau geni yn dal heb benderfynu beth y maent am ei wneud. Gellir anfon ail lythyr os bydd y person mabwysiedig yn gofyn am hyn. Gall hwn nodi'n syml bod llythyr blaenorol wedi'i anfon a, gan nad yw ateb wedi'i dderbyn, bod copi wedi'i amgáu, rhag ofn iddo fynd ar gyfeiliorn.

Efallai y bydd y gweithiwr yn dymuno gwirio eto a yw'r cyfeiriad yn dal i fod yn gyfeiriad cyfredol ar gyfer y perthynas geni. Mae'n bosibl y bydd rhai asiantaethau'n ystyried anfon trydydd llythyr, gan gynnwys datganiad na fydd gohebiaeth bellach yn cael ei hanfon os na chânt ateb. Ar y cam hwn gall asiantaethau hefyd ystyried cysylltu â'r perthynas geni drwy ddulliau eraill os yw'r manylion cyswllt yn hysbys e.e. e-bost neu wefan cyfryngau cymdeithasol, er y bydd angen disgresiwn ychwanegol yma yn enwedig wrth gysylltu â rhywun ar e-bost gwaith. Gall asiantaethau eraill ddewis peidio ag anfon trydydd llythyr a thybio y dylid cymryd yr diffyg ymateb fel ymateb negyddol, os ydynt yn hyderus bod y cyfeiriad yn dal yn gyfredol ar gyfer y perthynas geni.

Os anfonir trydydd llythyr, gellir ei ddefnyddio i egluro y bydd unrhyw gyfathrebiad y gall y derbynnydd ei anfon ar unrhyw adeg yn y dyfodol yn cael croeso cynnes (a gellir darparu cefnogaeth) ac nad oes terfyn amser i hyn.

6.12.1 Cysylltu efo frawd neu chwaer

Pan na ellir dod o hyd i rieni geni neu pan ganfyddir cofrestriad marwolaeth, efallai y bydd y person mabwysiedig am i rywun gysylltu â pherthynas arall, brawd neu chwaer yn aml. Gall y gweithiwr helpu'r person mabwysiedig i feddwl am effaith bosibl dull gweithredu (er enghraifft efallai na fydd brawd neu chwaer yn gwybod am ei fodolaeth) ac i bwysu a mesur y risgiau a'r manteision posibl.

Os yw person mabwysiedig yn gofyn am gysylltu â brawd neu chwaer geni, mae'n bwysig egluro a yw'n dymuno cael gwybodaeth am a/neu luniau o'r rhiant yn unig. Gall hyn helpu'r cyfryngwr i osod disgwyliadau realistig wrth weithio gyda'r brawd neu chwaer.

Lle mae mwy nag un brawd neu chwaer wedi'i eni, gallant rannu'r newyddion am y person mabwysiedig â'u brodyr a chwiorydd eraill ac felly mae angen i'r gweithiwr cyfryngol fod yn ymwybodol o wahanol ymatebion ac anghenion y gwahanol frodyr a chwiorydd geni. Mae'n bosibl y bydd angen cymorth ac arweiniad ychwanegol ar y person mabwysiedig i ddatblygu perthynas efo'r gwahanol frodyr a chwiorydd geni.

6.13 Paratoi ar gyfer cyswllt

Os bydd y perthynas geni yn penderfynu bwrw ymlaen efo cyswllt, dylai'r cyfryngwr drafod y math o gyswllt y mae ei eisiau gyda'r ddau barti. Mae'n well gan rai pobl gael cyswllt uniongyrchol, megis cyfarfod neu siarad dros y ffôn, tra gallai fod yn well gan eraill gael cyswllt anuniongyrchol, megis gohebu trwy lythyr, e-bost neu neges destun. Efallai y bydd amser byr neu hirach cyn i'r ddau deimlo'n barod i gymryd y camau nesaf.

Os yw'r person mabwysiedig a'r perthynas geni am fod mewn cysylltiad uniongyrchol, gall fod yn ddefnyddiol iddynt gyfnewid llythyrau ac efallai ffotograffau trwy'r cyfryngwr, cyn cyfarfod neu alwad ffôn. Mae'n bwysig helpu pobl i ystyried rhai o fanteision ac anfanteision y gwahanol ffyrdd o gyfathrebu, er enghraifft, weithiau gall e-bost ddod yn fwy sydyn na'r bwriad. Ar y llaw arall, gall y bobl dan sylw gyfathrebu'n gyflym ac yn uniongyrchol, heb ddatgelu eu cyfeiriad cartref. Wrth ddefnyddio e-bost ar gyfer gohebiaeth, dylid cynghori'r ddau barti i defnyddio eu amser wrth yymateb a chaniatáu amser i fyfrio.

Mae gan y gweithiwr cyfryngol rôl arwyddocaol wrth helpu'r ddau barti i ddeall bod cysylltu'n uniongyrchol yn broses sy'n esblygu. Mae rhai perthnasoedd yn datblygu'n gyflym ac mae eraill yn fwy petrus. Mae rhai yn stopio ac yn dechrau eto, mae eraill yn gorffen ac nid ydynt yn aildechrau. Mae'n amhosibl rhagweld sut y bydd unrhyw gyswllt yn datblygu, ond gall y cyfryngwr helpu trwy baratoi pobl ar gyfer ystod o ganlyniadau. Gellir cyfeirio at wefannau defnyddiol ac adnoddau eraill (gweler Adnoddau). Mae'n gyffredin canfod bod angen rhywfaint o gymorth ychwanegol ar ryw adeg. Dylai'r cyfryngwr sicrhau bod y ddau barti yn gwybod sut i gael cymorth os bydd angen yn y dyfodol. Gall hyn fod gan y cyfryngwr neu gan asiantaeth neu wasanaeth arall. Efallai y bydd angen cymorth ychwanegol, er enghraifft, drwy ddarparu lleoliad/cymorth ar gyfer cyfarfod cychwynnol.

6.14 Dilyn i fyny ar ôl cyswllt

Gall canlyniad cyfarfod amrywio o fod yn brofiad cadarnhaol i un sy'n gadael y naill barti neu'r llall yn teimlo'n rhwystredig ac yn anfodlon. Ym mhob achos mae'n debygol o gael effaith emosiynol o ryw fath a gall hyn fod yn annisgwyl o ddwys. Gall fod yn ddefnyddiol i'r gweithiwr gysylltu â'r ddau barti dan sylw yn fuan ar ôl y cyfarfod i drafod eu hymatebion cychwynnol ac i roi cyfle i siarad am sut aeth y cyfarfod ac ystyried camau pellach.

Dylai cyfryngwyr roi gwybod i'r person mabwysiedig a'i berthnasau geni am y gwasanaethau a'r cymorth y gallent hwy neu asiantaeth arall eu cynnig yn dilyn eu cyfarfod. Efallai y bydd rhai pobl yn ystyried eu bod yn cael digon o gefnogaeth gan deuluoedd a ffrindiau neu bobl eraill sydd â phrofiad o fyw i'w helpu trwy'r gwahanol ymatebion a chanlyniadau y gallent ddod ar eu traws.

Heriau posibl pan fydd pobl fabwysiedig a pherthnasau geni yn cysylltu â'i gilydd

Negeseuon o ymchwil, ymarfer a phrofiad byw

- Pan fydd pobl sydd wedi'u mabwysiadu a'u perthnasau geni yn cysylltu â'i gilydd, gall materion sydd heb eu datrys ynghylch mabwysiadu ddod i'r amlwg. Gall y materion hyn a'r teimladau cysylltiedig godi ar unrhyw gam yn y broses. I'r rhiant geni efallai y bydd atgofion a theimladau anodd am y rhiant geni arall, eu rhieni eu hunain ac aelodau eraill o'r teulu. Gall teimladau cryf am y broses fabwysiadu a'r gweithwyr proffesiynol dan sylw ddod i'r amlwg hefyd.
- Efallai nad oes gan bobl sydd wedi'u mabwysiadu unrhyw atgofion neu ddryslyd am ddigwyddiadau'n ymwneud â mabwysiadu. Efallai eu bod wedi cael profiad o sawl colled. Gall teimladau anodd ailymddangos tuag at aelodau'r teulu geni, yr asiantaeth fabwysiadu a'r gweithwyr proffesiynol dan sylw. Gall y teimladau hyn fod yn fwy dwys os nad yw'r mabwysiadu wedi gweithio'n dda. Gall pob un o'r teimladau hyn ddylanwadu ar sut mae cyswllt yn datblygu. Gall paratoi ymlaen llaw a chymorth personol a phroffesiynol cyn, yn ystod ac ar ôl y cyswllt helpu'r ddau barti i ragweld, deall a rheoli eu teimladau'n briodol.
- Dros y blynyddoedd mae perthnasau geni a phobl mabwysiedig yn debygol o fod wedi llunio naratif cadarnhaol neu negyddol am sut mae bywyd wedi bod i'w gilydd. Efallai eu bod hefyd wedi adeiladu yn eu meddwl ymdeimlad o sut mae eu perthnasau 'coll' yn meddwl ac yn teimlo amdanynt. Gall cysylltu eu rhoi mewn sefyllfa lle maent yn wynebu realiti sy'n wahanol iawn i'r hyn yr oeddent yn ei ragweld neu'n gobeithio amdano. P'un a yw'r gwahaniaethau, mae'n bwysig bod cyfnod o addasu a dod i delerau â realiti'r sefyllfa. Gall hyn gymryd amser ac mae'n arferol i'r naill barti neu'r llall fod angen amser a lle i fyfyrion ac weithiau tynnu'n ôl o'r sefyllfa am gyfnod ar ôl cysylltu.
- Weithiau gall y person sy'n cychwyn y cyswllt fod yn siomedig â lefel o gyswllt efo'r perthynas. Os caiff cyswllt ei wrthod, efallai y bydd angen cymorth ar y sawl a ofynnodd am wasanaeth cyfryngol i weithio drwy ystod o deimladau anodd. I berthnasau geni, nad oes ganddynt wybodaeth i'w hadnabod am y person mabwysiedig, gall y siom fod yn arbennig o ddifrifol gan na allant wneud eu hymagwedd eu hunain. Lle bu mabwysiadu trawshiliol, efallai y bydd materion ychwanegol i'w rheoli. Gall perthnasau geni fod yn ofidus nad yw eu mab neu ferch wedi'u magu yn yr un lleoliad hil a'u bod wedi'u datgysylltu oddi wrth eu treftadaeth ddiwylliannol a hiliol. Gall y ddwy ochr ei chael yn anodd uniaethu a chysylltu â'i gilydd, yn enwedig pan fo rhwystrau ieithyddol a diwylliannol.
- Weithiau mae un parti yn cael trafferth gyda gwahanol anghenion a disgwyliadau'r parti arall sy'n ymwneud â'r berthynas. Os yw'n dal i fod yn gysylltiedig, efallai y bydd cyfryngwr yn ceisio helpu'r ddau barti i weithio tuag at gyfaddawd. Lle gall pobl ymgysylltu â hyn a darparu ar gyfer gwahaniaethau, gall y berthynas esblygu i deimlo'n gymharol sefydlog a diogel. Fodd bynnag, efallai na fydd hyn yn bosibl ac efallai y bydd cyswllt yn cael ei dynnu'n ôl dros dro neu'n barhaol. Gall hyn fod yn boenus i'r ddau, gyda theimladau o colled a gwrthodiad. Unwaith eto, gall y gweithiwr gynig cymorth i helpu'r rhai dan sylw i ddeall a dod i delerau â'r hyn sydd wedi digwydd.
- Pa mor sefydlog bynnag y mae'r berthynas wedi dod, nid yw'r broses o feithrin perthynas yn sefydlog. Mae'n bosibl y bydd teimladau anodd yn dod i'r amlwg ar wahanol adegau dros y blynyddoedd, ac efallai y bydd angen mynd i'r afael â nhw. Mae'n bwysig, felly, bod pobl sydd wedi'u mabwysiadu a pherthnasau geni yn cael eu cynghori sut a ble i geisio cymorth a chynghor pan fo angen.

6.15 Cofnodi a chadw cofnodion

Mae recordio yn rhan annatod o waith cyfryngol. Mae'n bwysig cofnodi'r gwaith a wnaed, y camau gweithredu a'r penderfyniadau a wneir mewn perthynas â phob achos. Gweler Pennod 5.9.5 am fanylion.

6.16 Pwyntiau allweddol

- Bydd pobl sydd wedi'u mabwysiadu sy'n gofyn am wasanaethau cyfryngol wedi cael ystod eang o brofiadau mabwysiadu. Gall yr awydd i chwilio am berthnasau geni fod yn gysylltiedig â phrofiadau mabwysiadu sefydlog ac ansefydlog ac mae'n ymateb i gwestiynau sydd heb eu hateb ac weithiau dryswch ynghylch stori eu bywyd a'u hunaniaeth.
- Efallai y bydd gan bobl sydd wedi'u mabwysiadu'n drawshiliol anghenion ychwanegol a chymhlethdodau wrth chysylltu â pherthnasau geni. Dylid hyfforddi gweithwyr cyfryngol yn briodol i gefnogi'r anghenion hyn.
- Bydd angen i'r gweithiwr cyfryngol fod yn ystwyth ac yn gyfarwydd ag anghenion a theimladau unigol pob person sy'n gwneud cais am wasanaeth. Gall hyn gynnwys eu gobeithion a'u disgwyliadau o'r gwasanaeth, eu profiadau cyn mabwysiadu, eu perthnasau teuluol mabwysiadol, y gefnogaeth sydd ar gael iddynt a maint ac ansawdd y wybodaeth sydd ganddynt eisoes.
- Pan fydd person mabwysiedig yn cysylltu ag aelod o'r teulu geni, nid yw'n ddigwyddiad ynysig. Gall fod effaith gadarnhaol neu negyddol ar amrywiaeth o bobl eraill, gan gynnwys rhieni mabwysiadol, brodyr a chwiorydd, ac aelodau eraill o'r teulu geni. Mae'n rhaid i'r gweithiwr cyfryngol gadw'r cydbwysedd rhwng ystyried lles unrhyw un a allai gael ei effeithio a chydabod bod y person mabwysiedig yn oedolyn a hybu ei annibyniaeth wrth wneud penderfyniadau.
- Pan fo pryderon ynghylch cynnig gwasanaeth cyfryngol, mae'n bwysig cofio ei bod yn debygol y bydd gan y person mabwysiedig ddigon o wybodaeth am y perthynas geni i wneud hynny heb i'r gwasanaeth gael ei ddarparu, ac y gallai hyn olygu risg i bawb dan sylw. Gall cynnig gwasanaeth liniaru'r risg hon.

Pennod 7

Darparu gwasanaethau cyfryngol i berthnasau geni

Mae'r bennod hon yn ymdrin â darparu gwasanaethau cyfryngol i berthnasau geni pobl a fabwysiadwyd, lle gwnaed y gorchymyn mabwysiadu cyn 30ain o Ragfyr 2005 (mabwysiadau 'cyn-gychwyn'). Lle bu mabwysiadau ar neu ar ôl 30ain o Ragfyr 2005, ymdrinnir ag arfer sy'n ymwneud â chefnogi pobl yn y rhwydwaith perthnasau mabwysiadu sy'n dymuno cysylltu â'i gilydd ym Mhennod 9 a 10.

Mae gwasanaethau cyfryngol yn galluogi rhieni geni a pherthnasau eraill i gysylltu â'u perthynas mabwysiedig, trwy gyfryngwr, i roi gwybod iddynt am eu dymuniad am wybodaeth a chyswllt. Gall y gweithiwr cyfryngol gynnig cymorth ymarferol ac emosiynol i'r perthynas geni drwy'r broses hon.

Bydd y gorchmynion mabwysiadu a gwmpesir gan y gwasanaethau hyn wedi'u gwneud drwy ystod o wahanol lwybrau a threfniadau cyfreithiol. Mae Pennod 6.1 yn rhoi crynodeb o'r llwybrau hyn i fabwysiadu. Mae llawer mwy o fabwysiadau babanod hanesyddol yn dod o dan y rheoliadau hyn, yn hytrach na mabwysiadu o ofal. Mae'n bwysig felly bod gweithwyr y mae eu profiad gwaith eu hunain wedi'i gyfyngu i fabwysiadu mwy diweddar yn sicrhau eu bod yn ymgysylltu efo cymdeithasol mabwysiadu yn y gorffennol, a phrofiadau bywyd rhieni geni a phobl fabwysiedig o'r cyfnod hwn.

Rhoddir trosolwg o wasanaethau cyfryngol a'r dyletswyddau ar asiantaethau sy'n darparu gwasanaethau cyfryngol ym Mhennod 5.

Gweler Atodiadau 16, 17, 18, 18A, a 19 am dempledi a awgrymir ar gyfer llythyrau yn ymwneud â gwaith cyfryngol gyda pherthnasau geni.

7.1 Cefndir

Roedd Deddf Plant 1975 yn cydnabod anghenion gydol oes pobl fabwysiedig pan roddodd yr hawl iddynt gael gwybodaeth am eu gwreiddiau (gweler Penodau 4 a 6). Rhoddwyd yr hawl iddynt gael copi o'u tystysgrif geni wreiddiol a'r cyfle, os dymunent, i ddechrau chwilio am berthnasau geni. Fodd bynnag, nid oedd y Ddeddf yn cydnabod anghenion llawer o famau geni a thadau, a fynegodd ddymuniadau tebyg, a oedd am wybod beth oedd wedi digwydd i'w merch neu fab mabwysiedig. Roedd y stigma a'r cywilydd o fod yn fam ddi-briod yn gyffredin yng nghanol yr 20fed ganrif ac, fel y cydnabyddir bellach, teimlai llawer o bobl nad oedd ganddynt ddewis ond lleoli eu plentyn i'w fabwysiadu. Roedd y golled a'r galar a brofwyd ganddynt yn barhaus ac wedi effeithio'n fawr ar eu bywydau (Cyd-bwyllgor Hawliau Dynol, 2022).

Yn y 1990au, dechreuodd mamau geni siarad am eu hangen i wybod a oedd eu mab neu ferch yn fyw ac yn iach, a oedd eu fabwysiadu yn 'hapus', neu 'llwyddiannus', ac a hoffent gael cyswllt. Roedd llawer eisiau gadael i'w plentyn wybod ei fod yn cael ei garu ac nad oedd erioed wedi cael ei anghofio. Mewn ymateb i hyn, dewisodd rhai asiantaethau mabwysiadu, yn enwedig asiantaethau mabwysiadu gwirfoddol, ddefnyddio'r pwerau o dan Ddeddf Mabwysiadu 1976 a'u disgresiwn yn rheoliad 15(2) o dan Reoliadau Asiantaethau Mabwysiadu 1983 i ddarparu gwybodaeth am y person mabwysiedig o'r cofnodion mabwysiadu.

Ar ôl ymgyrch hir, cydnabu Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002 fod mabwysiadu nid yn unig â goblygiadau gydol oes i bobl fabwysiedig, ond hefyd i'w rhieni geni a'u perthnasau, gan roi'r hawl iddynt ofyn am wasanaeth cyfryngol, fel y gallent hwythau hefyd gael y cyfle i roi gwybod i'w perthynas mabwysiedig am ei ddymuniad am gyswllt.

Yn rhan olaf yr 20fed ganrif, bu newidiadau sylweddol yn y rhesymau dros osod plant i'w mabwysiadu ac yn eu hamgylchiadau. Yn y 1950au, 60au a 70au, roedd y rhan fwyaf o blant ag oedd yn cael eu fabwysiadu yn fabanod i famau di-briod (mabwysiaid babanod hanesyddol). Ers y 1980au, mae'r rhan fwyaf o blant sydd wedi'i fabwysiadu wedi cael eu fabwysiadu o ofal gwladol, ar ôl ymyrraeth awdurdod lleol (mabwysiaid o ofal). Gall hyn fod gyda chytundeb y rhiant neu drwy achosion gofal, gan arwain at orchymyn llys yn cadarnhau bod y plentyn yn cael ei symud o'r teulu geni. Mae llawer o'r plant hyn wedi profi esgeulustod, cam-drin corfforol neu emosiynol cyn dod i ofal y wladwriaeth. Mae'n bosibl bod rhieni'r plentyn wedi herio'r achos gofal ac, wedi hynny, y cais mabwysiadu. Mae pob rhiant sy'n colli plentyn i fabwysiadu yn dioddef trawma a cholled emosiynol. Efallai y bydd materion a heriau cymhleth ychwanegol i rieni a pherthnasau eraill plant a fabwysiadwyd o ofal.

Ni ddaeth y ddyletswydd ar yr awdurdod lleol i ystyried trefniadau cyswllt â rhieni geni a pherthnasau pan oedd y cynllun ar gyfer mabwysiadu'r plentyn yn weithredol tan 2005. Mewn rhai achosion, trafodwyd rhyw fath o gyswllt anuniongyrchol drwy drefniadau blwch llythyrau ac, o ganlyniad, efallai bod rhai rhieni geni a pherthnasau eraill wedi cael diweddariadau am y plentyn a fabwysiadwyd. Roedd cyswllt uniongyrchol yn llai arferol ac roedd y llysoedd yn amharod i wneud gorchmynion cyswllt y gellid eu gorfodi, naill ai ar adeg gwneud y gorchymyn mabwysiadu neu'n ddiweddarach. Lle cytunwyd ar drefniadau cyswllt anuniongyrchol neu uniongyrchol, efallai na fyddai hyn wedi cynnwys yr holl berthnasau geni ac nid yw llawer o gynlluniau cyswllt wedi'u cadw dros amser.

Prin yw gwasanaethau cyfryngol sydd ar gael ar hyn o bryd. Nid oes gofyniad statudol i'r awdurdod lleol nac Asiantaethau Mabwysiadu Rhanbarthol eu darparu. O ganlyniad, mewn rhai sefyllfaoedd, bydd yn rhaid i bobl sy'n eisiau gwasanaeth cyfryngol yn hunan-ariannu'r gwasanaeth drwy asiantaeth annibynnol. Mae hyn fel arfer oherwydd nad yw gwasanaeth cyfryngol ar gael trwy wasanaeth mabwysiadu eu hawdurdod lleol neu oherwydd rhestrau aros hir.

7.2 Darparu gwasanaethau cyfryngol i berthnasau geni

Diffiniad o berthynas geni

ystyr "perthynas", mewn perthynas â phlentyn, yw Tad-cu neu Mamgu, brawd, chwaer, ewythr neu fodryb, boed yn waed llawn neu hanner gwaed neu drwy briodas neu bartneriaeth sifil.

Adran 98(7) Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002

Dyma'r un diffiniad ag yn Neddf Plant 1989.

Pan nad yr asiantaeth sy'n darparu'r gwasanaeth cyfryngol yw'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol, mae'n bwysig egluro i'r ymgeisydd ei bod yn ofynnol i'r asiantaeth ganfod barn yr Asiantaeth Mabwysiadu Priodol ar ddarpariaeth y gwasanaeth hwn. Gall hon fod yn broses hir oherwydd yr amser aros y mae'r asiantaeth gyfryngol yn aml yn aros cyn derbyn y wybodaeth hon. Mae'n bwysig paratoi'r ymgeisydd ar gyfer yr oedi posibl hwn a chydabod pa mor rhwystredig y gall hyn fod. Bydd amser aros yn amrywio a dylai'r asiantaeth ofyn i'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol am syniad o ba mor hir y bydd eu hateb yn ei gymryd a hysbysu'r ymgeisydd o hyn.

Mae Pennod 5 yn nodi'r gofynion ar yr asiantaeth sy'n darparu'r gwasanaethau hyn a pha asiantaethau all wneud hynny. Os nad oes gan yr asiantaeth y gwneir y cais iddi y galluedd i dderbyn yr holl geisiadau a gaiff, rhaid iddi roi blaenoriaeth i geisiadau lle digwyddodd y mabwysiadu cyn 12eg o Dachwedd 1975 (R5.2). Dylid rhoi blaenoriaeth hefyd i geisiadau gan y rhai sy'n dioddef o salwch sy'n byrhau bywyd neu salwch sy'n bygwth bywyd. Unwaith y bydd yr asiantaeth yn cytuno i ddarparu gwasanaeth cyfryngol, ni all drosglwyddo unrhyw wybodaeth adnabod am y person mabwysiedig i'r perthynas geni heb ganiatâd y person mabwysiedig (R.7.1 a 7.4). Mae hyn er mwyn diogelu preifatrwydd y person mabwysiedig.

Ni fydd gan rai asiantaethau cyfryngol yr adnoddau i chwilio am y person mabwysiedig a gallent ofyn am gymorth gan asiantaeth neu unigolyn arall sydd â'r adnoddau i wneud hyn. Mae'r asiantaeth yn parhau i fod yn gyfrifol am gysylltu â'r person a fabwysiadwyd unwaith y bydd y person mabwysiedig wedi'i leoli. Gall ddefnyddio gwasanaethau ymchwilydd annibynnol gan nad yw'n ofynnol iddo gofrestru fel asiantaeth cymorth mabwysiadu, ar yr amod nad yw ei wasanaeth yn cynnwys unrhyw elfen o waith cyfryngol, er enghraifft, cysylltu â'r person mabwysiedig.

Gall perthnasau geni gofrestru dymuniad am gyswllt neu ddim cyswllt ar y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu a gadwir yn y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol. Gallant hefyd ysgrifennu at yr asiantaeth fabwysiadu a drefnodd y mabwysiadu i roi gwybod iddynt am eu dymuniadau. Fodd bynnag, nid oes gan berthnasau geni yr hawl i gofrestru feto cymwys neu absoliwt ynghylch cysylltu â nhw. Mae'r ddarpariaeth hon ond yn berthnasol i bobl fabwysiedig a fabwysiadwyd cyn 30ain o Ragfyr 2005 ac fe'i trafodir ym Mhennod 4. Mae siartiau llif 4 a 5 (yn Atodiad 3) yn ymdrin â'r prosesau i'w dilyn wrth weithio gyda pherthnasau geni sy'n ceisio gwasanaeth cyfryngol i gysylltu â pherson mabwysiedig.

7.2.2 Lle nad yr asiantaeth gyfryngol yw'r asiantaeth a osododd y plentyn i'w fabwysiadu

Mae rheoliad 12 yn galluogi'r asiantaeth gyfryngol i ofyn am wybodaeth gan yr asiantaeth mabwysiadu penodol er mwyn ddod o hyd i'r gwrthrych (A12.4.c.i). Mae rheoliad 12.5 yn ei gwneud yn ofynnol i'r asiantaeth mabwysiadu penodol gymryd 'camau rhesymol' i ddarparu'r wybodaeth (gan gynnwys 'adnabod gwybodaeth') i'r cyfryngwr er mwyn bwrw ymlaen â'r cais.

Bydd angen i'r asiantaeth mabwysiadu penodol rannu mwy o wybodaeth â'r asiantaeth gyfryngol na'r wybodaeth sy'n ymddangos ar y dystysgrif mabwysiadu yn unig, er enghraifft, cyfeiriad y rhiant(rhieni) mabwysiadol ar adeg y mabwysiadu ac unrhyw drefniadau cyswllt ar ôl mabwysiadu. Mae darparu gwybodaeth gefndir a gwybodaeth wedi'i diweddarau yn llywio'r broses o chwilio am y person mabwysiedig, gan osgoi dulliau chwilio mwy ymwithiol.

Dylai'r asiantaeth mabwysiadu penodol nodi'n glir pa wybodaeth sy'n cael ei darparu i helpu'r asiantaeth gyfryngol i ddod o hyd i'r person mabwysiedig yn unig ac nad yw i'w defnyddio wrth weithio gyda'r ymgeisydd neu ei rhannu. Gall yr asiantaeth mabwysiadu penodol, er enghraifft, ddatgelu i'r cyfryngwr gyfeiriad cyfredol y person mabwysiedig i gynorthwyo'r chwiliad. Pan fo'r asiantaeth mabwysiadu penodol yn ymateb i gais yr asiantaeth gyfryngol o dan Reoliad 12, nid oes unrhyw ofyniad ar yr asiantaeth mabwysiadu penodol i ofyn am ganiatâd gan y person mabwysiedig i ddatgelu'r wybodaeth a gadwir ar y cofnod mabwysiadu, ac felly ni ddylid cysylltu â'r person hwnnw. Rhaid i'r cyfryngwr beidio â datgelu'r cyfeiriad neu unrhyw wybodaeth adnabod arall i'r perthynas geni heb ganiatâd y person mabwysiedig.

Cyn symud ymlaen, rhaid i'r asiantaeth sy'n darparu gwasanaethau cyfryngol ystyried yr wybodaeth a'r safbwyntiau y mae'r asiantaeth mabwysiadu penodol wedi'u darparu, gan gynnwys a yw'r person mabwysiedig wedi bod mewn cysylltiad a/neu wedi cofrestru feto (gweler [Pennod 4.4.3](#) am fanylion cofrestru feto). Rhaid iddo wedyn wneud ei asesiad ei hun o sefyllfa bresennol y perthynas geni, ac unrhyw ffeithiau perthnasol eraill, i benderfynu a yw'n briodol bwrw ymlaen â darparu gwasanaeth cyfryngol. Mae'n bwysig bod y penderfyniad ynghylch a ddylid bwrw ymlaen, a'r rhesymau dros hyn, yn cael eu hadrodd yn ôl i'r asiantaeth mabwysiadu penodol. Bydd hyn yn sicrhau y gall yr asiantaeth mabwysiadu penodol ddiweddarau'r cofnod mabwysiadu. Dylai'r asiantaeth gyfryngol roi gwybod i'r ymgeisydd am unrhyw oedi cyn cael ymateb gan yr asiantaeth mabwysiadu penodol ac efallai y bydd angen iddo fynd â'i gais. Efallai y bydd angen cymorth ar yr ymgeisydd yn enwedig os oes oedi a'i fod yn oedrannus neu'n wael ei iechyd.

Lle nad yw'r perthynas geni yn gwybod enw'r asiantaeth mabwysiadu penodol, dylai'r asiantaeth gyfryngol egluro y gallai'r Cofrestrydd Cyffredinol a'r llys lle gwnaed y gorchymyn mabwysiadu ddarparu'r wybodaeth hon, a'r costau cysylltiedig.

Pan oedd trydydd asiantaeth yn ymwneud â mabwysiadu'r plentyn, er enghraifft, aseswyd y mabwysiadwyr gan asiantaeth wahanol i'r asiantaeth mabwysiadu penodol, dylai'r asiantaeth mabwysiadu penodol neu'r asiantaeth gyfryngol hefyd wneud ymholiadau i'r asiantaeth honno i ganfod a oes ganddynt unrhyw wybodaeth a fyddai'n ddefnyddiol iddynt fod yn ymwybodol ohoni cyn bwrw ymlaen â gwasanaeth cyfryngol.

7.3 Ymateb i gais am wasanaeth cyfryngol

Mae'n bosibl bod y penderfyniad i wneud cais am wasanaethau cyfryngol wedi dod ar ôl cyfnod hir o ystyriaeth ac ansicrwydd i'r perthynas geni ac mae'n bwysig ymateb gyda sensitifrwydd a dealltwriaeth. Pan ddaw cais am wasanaeth cyfryngol i law, dylid cydnabod y cais yn brydlon. Os yw'r perthynas geni wedi gwneud cais am wasanaeth cyfryngol gan asiantaeth nad yw wedi cysylltu â hi o'r blaen, dylid gofyn iddo wneud y cais yn ysgrifenedig drwy lythyr, e-bost neu drwy ddefnyddio ffurflen ar-lein yr asiantaeth. Efallai y bydd angen cymorth ar y person i wneud cais ffurfiol.

Dylai'r asiantaeth anfon gwybodaeth at y perthynas geni am y gwasanaethau y mae'n eu darparu, ac argaeledd y gwasanaeth hwn, gan gynnwys a oes rhestr aros ac unrhyw daliadau y mae'n eu codi (R8) yn ogystal â gwybodaeth am y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu a gwasanaethau perthnasol yn eu hardal, gan gynnwys grwpiau cymorth. Gellid darparu'r wybodaeth mewn taflen neu lythyr safonol sy'n mynd i'r afael â chwestiynau cyffredin ac sydd hefyd ar wefan yr asiantaeth. Mewn rhai sefyllfaoedd, mae'n ddefnyddiol cynnig y cyfle i drafod yr ymholiad dros y ffôn neu drwy apwyntiad wyneb yn wyneb neu ar-lein.

Gellir codi'r hyn sy'n ofynnol gan yr asiantaeth ar gyfer gwiriadau hunaniaeth, gan gynnwys prawf oedran gan fod yn rhaid i'r ymgeisydd fod yn oedolyn, yn ystod y cam hwn. Gweler [Pennod 5.9.3](#) am fanylion dilysu hunaniaeth.

Nid oes rhaid i'r asiantaeth gyfryngol fwrw ymlaen â'r cais os yw'n ystyried bod y cais am wasanaeth yn 'amhriodol' (R6.1). Er enghraifft, efallai y bydd gan yr asiantaeth bolisi na fydd fel arfer yn bwrw ymlaen â cheisiadau gan berthnasau geni sydd am gwblhau coeden achau yn unig.

7.3.1 Pan nad yw'r ymgeisydd yn rhiant geni

Lle derbynnir cais gan berthynas heblaw rhiant geni, er enghraifft, brawd neu chwaer neu Mamgu neu Thad-cu, mae'n bwysig bod y gweithiwr cyfryngol yn egluro a yw un neu'r ddau riant geni yn ymwybodol o'u cais a beth yw barn y rhiant geni am gysylltu â'r person mabwysiedig. Lle mae'n ymddangos y byddai'r rhiant geni yn croesawu newyddion am y person mabwysiedig, dylid gwneud pob ymdrech i'w gynnwys o'r cychwyn cyntaf, cyn cysylltu â'r person.

Os yw'n ymddangos na fyddai'r rhiant geni eisiau cyswllt, mae angen ystyried yr effaith y gallai hyn ei chael ar y person mabwysiedig. Byddai'r agwedd at y person mabwysiedig o dan yr amgylchiadau hyn yn rhoi neges gadarnhaol gan y brawd neu chwaer/perthynas arall a neges negyddol gan y rhiant geni. Mae'n bwysig bod perthnasau geni yn deall yr effaith ddofn y gall negeseuon gwrthgyferbyniol o'r fath ei chael ar berson mabwysiedig.

Lle nad yw rhieni geni wedi cael gwybod am y cais am wasanaeth cyfryngol, dylai'r gweithiwr hysbysu'r brawd neu chwaer/perthynas y dylai, lle bo modd, siarad â nhw am y peth cyn bwrw ymlaen â'u cais. Gall fod amgylchiadau eithriadol lle nad yw'r ymgeisydd yn dymuno i'r rhiant geni wybod am ei gais (er enghraifft, lle bu cam-drin gan riant, neu lle mae aelodau'r teulu wedi ymddieithrio oddi wrth ei gilydd). Mewn sefyllfaoedd mor gymhleth, mae'n bwysig ystyried yr holl opsiynau posibl gyda'r sawl sy'n gwneud y cais. Byddai hefyd yn ddefnyddiol trafod y manteision a'r anfanteision gyda chydweithwyr a rheolwr am y ffordd ymlaen a gellir barnu ei bod yn briodol parhau â'r cais cyfryngwr heb gyfraniad y rhieni geni.

7.3.3 Lle nad yw'r asiantaeth gyfryngol yn gwybod enw'r asiantaeth fabwysiadu briodol

Os nad yw'r asiantaeth gyfryngol yn gwybod enw'r asiantaeth fabwysiadu briodol, yna gall wneud cais i'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol, gan ddefnyddio Ffurflen AF3, i gael y wybodaeth ganlynol:

- Enw'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol (os yw'n cael ei dal gan y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol)
- Manylion y llys a wnaeth y gorchymyn mabwysiadu
- Y wybodaeth sydd ei hangen i gael tystysgrif o'r Gofrestr Plant Mabwysiedig
- Gwybodaeth o'r Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu.

Yn aml iawn, nid yw'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol yn efo enw'r asiantaeth fabwysiadu briodol. Fodd bynnag, mae'n bosibl y bydd gan yr awdurdod lleol yn yr ardal lle'r oedd y llys, neu'r llys ei hun gofnodion sy'n nodi pa asiantaeth fabwysiadu briodol oedd yn gysylltiedig â'r achos. Efallai nad oedd unrhyw asiantaeth arall yn gysylltiedig, ac os felly, os oes gan yr awdurdod lleol yn yr ardal lle'r oedd y llys wedi'i leoli unrhyw gofnodion, byddai wedyn yn cael ei ystyried fel yr asiantaeth fabwysiadu briodol.

Mae'n werth nodi bod un ffi yn daladwy i'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol am y wybodaeth uchod, felly mae'n werth gwneud cais am yr holl wybodaeth ar yr un pryd.

7.3.4 Pan fo perthynas geni yn byw dramor

Gweler Pennod 5.9.2 am fanylion.

7.4 Y Cyfarfod Ymgynghori Cyfryngol

7.4.1 Paratoi ar gyfer y cyfarfod

Mae'r cyfarfod hwn yn gyfle pwysig i berthynas geni drafod a meddwl am y materion sy'n gysylltiedig â cheisio lleoli a chysylltu â pherson mabwysiedig cyn cymryd y camau nesaf. Mae'r materion hyn yn gymhleth ac yn sensitif, a gall paratoi gofalus helpu'r cyfarfod i fod yn gefnogol a hwyluso cyfathrebu effeithiol gyda'r ymgeisydd.

Wrth baratoi ar gyfer y cyfarfod, dyma rai o'r materion i'w hystyried ymlaen llaw:

- Gwneud yn siwr bod yr asiantaeth wedi gwirio oedran a hunaniaeth yr ymgeisydd, neu unrhyw berson sy'n gweithredu ar ran yr ymgeisydd a'u bod yn 18 oed neu'n hŷn.
- Cyn y cyfarfod, gofynnwch i'r ymgeisydd roi gwybod am unrhyw anghenion ychwanegol a chymryd camau i'w diwallu (gweler Pennod 5.6).
- Gall fod yn briodol cael caniatâd gan yr ymgeisydd i gysylltu â gweithwyr proffesiynol eraill sy'n ymwneud â'u gofal neu ddarparu gwasanaethau cymorth ar eu cyfer, er enghraifft, nyrs seiciatrig gymunedol. Gall cydweithio ag arbenigwr arall sicrhau bod yr ymgeisydd yn cael y gwasanaeth gorau posibl.
- Rhowch wybod i'r ymgeisydd bod croeso iddynt ddod â chefnogwr y gallent fod eisiau bod yn bresennol drwy gydol y cyfarfod neu ran o'r cyfarfod. Fodd bynnag, efallai y byddai'n ddefnyddiol i'r gweithiwr siarad â'r ymgeisydd ar ei ben ei hun i ddechrau i wneud yn siŵr ei fod yn gyfforddus i'r cefnogwr fod yn bresennol drwy'r amser, yn enwedig os yw gwybodaeth sensitif yn cael ei rhannu.
- Gofynnwch i'r ymgeisydd cyn y cyfarfod i ddod ag unrhyw wybodaeth sydd ganddo eisoes am y mabwysiadu, oherwydd gallai hyn helpu i lunio'r cyfarfod.
- Darparu gwybodaeth ysgrifenedig ac esboniad am bolisi'r asiantaeth os, wrth ddarparu'r gwasanaeth, fod pryderon diogelu am blentyn neu oedolyn.

Os yw'r perthynas geni wedi dewis yr asiantaeth fabwysiadu briodol i ddarparu gwasanaeth cyfryngol, efallai y bydd materion sensitif y bydd angen eu hystyried, megis a oes dewis ynghylch lleoliad y cyfarfod cychwynnol, yn enwedig os yw'r ymgeisydd yn rhiant geni ac yn bryderus ynghylch dychwelyd i adeilad sy'n dod ag atgofion anodd yn ôl mewn perthynas â'r mabwysiadu. Os gall yr asiantaeth ddarparu dewis o weithiwr, dylid ystyried y wybodaeth a'r sgiliau perthnasol sydd eu hangen, ac unrhyw ddewisiadau a fynegir gan yr ymgeisydd. Gall y perthynas geni ddewis defnyddio asiantaeth arall, ond dylid ei hysbysu y gallai hyn achosi oedi gan fod angen i'r asiantaeth honno gysylltu â'r asiantaeth mabwysiadu priodol i gael barn am ddarparu gwasanaethau cyfryngol cyn penderfynu bwrw ymlaen â'r cais.

Os nad yw cyfarfod wyneb yn wyneb yn bosibl, efallai y bydd rhai asiantaethau yn fodlon cynnig y cyfarfod trwy drafodaeth dros y ffôn neu fideo. Dylai gweithwyr mabwysiadu sy'n gweithio fel hyn gael eu hyfforddi a'u goruchwyllo'n briodol. Mae natur sensitif y cyfarfod yn golygu y dylid cymryd gofal, ym mhob achos, i gadarnhau hunaniaeth y person mabwysiedig trwy amrywiaeth o ddogfennau, gan gynnwys y rhai sydd ag offer adnabod â llun os yn bosibl.

7.4.2 Darllen y cofnodion mabwysiadu

Lle mae cofnodion mabwysiadu ar gael, dylai'r gweithiwr cyfryngol eu darllen cyn cyfarfod â'r perthynas geni er mwyn bod yn gyfarwydd â'r hyn a gofnodwyd am amgylchiadau'r mabwysiadu, manylion y lleoliad, ac unrhyw wybodaeth a gasglwyd ar ôl y mabwysiadu. Bydd angen i'r gweithiwr gadw mewn cof y cyfnod y cawsant eu hysgrifennu ynddynt, y posibilrwydd y gallent gynnwys anghywirdebau ac efallai na fyddant yn adlewyrchu canfyddiad a phrofiad y perthynas geni. Gall y cofnodion gynnwys barn bersonol a dyfarniadau gwerth na fyddai'n dderbyniol heddiw wrth gofnodi achosion proffesiynol. Mae hyn yn debygol o gynhyrfu'r perthynas geni.

Weithiau gall y gweithiwr cyfryngol benderfynu cwrdd â'r perthynas geni heb unrhyw wybodaeth flaenorol am y wybodaeth a gadwir. Fodd bynnag, efallai y bydd darllen y cofnod cyn y cyfarfod yn amlygu meysydd arwyddocaol y mae angen rhoi sylw iddynt. Er enghraifft, os yw'r wybodaeth a gofnodwyd yn nodi bod y person mabwysiedig wedi marw a bod hynny wedi'i gadarnhau, byddai angen i'r gweithiwr ystyried sut i rannu'r wybodaeth hon yn sensitif. Mae cael gwybodaeth cyn y cyfarfod hefyd yn galluogi'r gweithiwr i nodi unrhyw agweddau lle mae'r atgofion y perthynas geni yn amrywio o gofnod yr asiantaeth. Yna gollant ystyried gyda'r perthynas geni pam y gallai'r digwyddiadau fel y'u cofnodir ar y ffeil fod yn wahanol i adroddiad y perthynas, a'r ffordd orau o fynd ymlaen.

Weithiau, os yw'r gweithiwr yn gwybod y bydd oedi cyn cael y ffeil o'r archifau, ar ôl pwysu a mesur, gall fod yn ddefnyddiol cael cyfarfod cychwynnol gyda'r perthynas i archwilio ei atgofion a'i ddymuniadau ac i baratoi ar gyfer datgelu gwybodaeth.

7.4.3 Defnyddio'r cofnodion mabwysiadu yn y broses ymgynghori

Rhannu gwybodaeth gyda rhieni geni

Mae'n bosibl y bydd cyfryngwr (os nad yr asiantaeth fabwysiadu briodol) wedi cael gwybodaeth gefndir gan yr asiantaeth fabwysiadu briodol mewn ymateb i'r cais o dan Reoliad 12. Rhaid i'r cyfryngwr nodi pa wybodaeth gefndir y mae'r asiantaeth fabwysiadu briodol wedi cytuno y gellir ei rhannu â'r ceisydd a pha wybodaeth sydd ond i'r asiantaeth ei defnyddio i chwilio am y person mabwysiedig. Wrth rannu gwybodaeth nad yw'n adnabod, mae angen i'r cyfryngwr ofalu bod yr asiantaeth fabwysiadu briodol wedi nodi y gellir rhannu'r wybodaeth hon.

Os mai'r asiantaeth fabwysiadu briodol sy'n darparu'r gwasanaeth cyfryngol a'i bod yn dod yn amlwg na chafodd neu gadw gwybodaeth a ddaeth i law ar adeg y mabwysiadu, caiff y gweithiwr gynnig darparu gwybodaeth nad yw'n adnabod am y mabwysiad ac am y teulu mabwysiadol, a fyddai wedi bod ar gael ar adeg y mabwysiadu. Er enghraifft, disgrifiad nad yw'n nodi sefyllfa'r rhiant mabwysiadol ar y pryd, fel bod ganddynt eisoes blentyn hŷn a oedd hefyd wedi'i fabwysiadu. Rhaid bod yn ofalus i beidio â rhannu gwybodaeth am bobl eraill nad oedd efallai yn hysbys i'r ymgeisydd ar adeg y mabwysiadu. Er enghraifft, efallai bod yr asiantaeth wedi cofnodi gwybodaeth a rannwyd yn gyfrinachol gan y tad geni nad oedd yn hysbys i'r fam geni. Er y gallai'r asiantaeth rannu gwybodaeth a gofnodwyd am y fam geni gyda hi, dylai'r wybodaeth bersonol hon am y tad geni aros yn gyfrinachol.

Rhaid i'r gweithiwr cyfryngol fod yn ymwybodol y gallai un darn o wybodaeth ar ei ben ei hun neu ynghyd â darn arall o wybodaeth sydd eisoes yn hysbys i'r ymgeisydd neu a rannwyd yn flaenorol alluogi'r perthynas geni i adnabod y person mabwysiedig neu aelodau o'i deulu (R7.4), ac na ellir rhoi unrhyw wybodaeth adnabod i'r perthynas geno heb ganiatâd y person mabwysiedig (R7.1 ac R7.2).

Mae rhywfaint o wybodaeth adnabod yn hawdd i'w adnabod, e.e. mae enw, cyfeiriad a galwedigaeth unigolyn i gyd yn un amlwg. Mae enwau'r rhieni mabwysiadol, eu cyfeiriad neu eu galwedigaeth hefyd yn wybodaeth adnabod. Ni chaiff gweithwyr mabwysiadu ddatgelu enw cyntaf y person mabwysiedig os yw'n wahanol i'r enw a roddwyd iddo adeg ei eni, gan y gall ddod yn wybodaeth adnabyddadwy o'i chyfuno â'r dyddiad geni ac enw'r ardal lle gwnaed y gorchymyn mabwysiadu. Os oes ansicrwydd a allai gwybodaeth nodi'r gwrthrych, dylai'r gweithiwr ymgynghori â'i reolwr ac, os oes angen, â chynghorydd cyfreithiol yr asiantaeth. Ni ddylid gadael i weithiwr unigol wneud penderfyniadau ynghylch adnabod gwybodaeth: mater i'r asiantaeth yw penderfynu.

Hyd yn oed pan fo feto yn berthnasol o dan Reoliad 8 neu os nad yw'r person yn cydsynio i'w wybodaeth adnabod gael ei rhannu neu na ellir cael caniatâd [R7], gall yr asiantaeth gyfryngol ddatgelu rhywfaint o wybodaeth gefndir i'r ceisydd o hyd; hynny yw, unrhyw wybodaeth am y person mabwysiedig nad yw'n datgelu gwybodaeth ac y mae'r asiantaeth yn ystyried ei bod yn briodol ei datgelu. Mae hyn yn amodol ar asesu'r hyn sy'n hysbys eisoes i sicrhau nad yw'r wybodaeth newydd yn anfwriadol yn galluogi adnabod y person mabwysiedig [R9].

Mae'n bosibl nad yw hysbysu ymgeisydd bod y gwrthrych yn briod yn wybodaeth sy'n dynodi. Fodd bynnag, os yw'r perthynas geni yn gwybod, er enghraifft, bod eu perthynas mabwysiedig wedi'i fabwysiadu gan gwpl Eidalaid a oedd yn beirianwyr, gallai hyn alluogi perthynas geni i chwilio'r mynegeion priodas yn chwilio am briodasau â chyfenw Eidalaid. Gallai prynu copïau o'r tystysgrifau hyn gyfyngu'r chwiliad ymhellach drwy chwilio am alwedigaeth y tad mabwysiadol neu'r fam fabwysiadol. Yn yr enghraifft hon, byddai'n bwysig ystyried yr effaith, cyn rhoi unrhyw wybodaeth, beth mae'r perthynas geni yn ei wybod am y person mabwysiedig a'i rieni mabwysiadol, fel na all unrhyw wybodaeth a roddir gael ei chasglu ynghyd â gwybodaeth sydd eisoes gan yr ymgeisydd i adnabod y gwrthrych (R7.4).

Efallai y bydd amgylchiadau lle gall fod gwybodaeth drist a thrallodus am y person mabwysiedig ac, os yw'n briodol ei datgelu, dylai'r gweithiwr rannu hon yn ofalus ac yn sensitif ac awgrymu ystod o gymorth sydd ar gael.

Mae angen bod yn ofalus wrth nodi ble mae'r person mabwysiedig wedi'i fagu neu lle mae'n byw nawr. Efallai nad oes problem wrth ddweud bod y person mabwysiedig wedi'i fagu yn y DU, neu yng Ngogledd Lloegr; ond gallai nodi sir neu gymuned fach fel man preswyllo ddatgelu hunaniaeth. Gall hyn fod yn arbennig o berthnasol ar gyfer pobl sydd wedi fabwysiadu efo teulu drawshiliol.

Mae'n bwysig bod cofnod ysgrifenedig yn cael ei gadw o'r wybodaeth, sy'n dynodi ac yn anadnabyddus, sydd wedi'i rhannu. Lle rhennir gwybodaeth adnabod, rhaid i'r gweithiwr hefyd ddangos tystiolaeth bod hyn gyda chaniatâd y person mabwysiedig.

Cynnig cyfle i rieni geni osod datganiad ar y cofnod mabwysiadu

Crynodeb o'r wybodaeth o'r cofnodion y GELLIR ei rhannu â rhiant geni

Oni bai y cofnodir y dylid cadw gwybodaeth yn ôl am reswm penodol, gellir rhannu'r canlynol gyda rhiant geni ond nid fel arfer gyda pherthnasau eraill:

- Hysbysiad o ddyddiad lleoli'r plentyn gyda'r teulu mabwysiadol.
- Gwybodaeth am y teulu mabwysiadol nad yw'n adnabod.
- Hysbysiad o'r gwrandawriad mabwysiadu.
- Enw'r llys lle gwnaed y gorchymyn mabwysiadu.
- Copïau o ohebiaeth a ysgrifennwyd rhwng y rhiant geni a'r asiantaeth.
- Unrhyw ddogfennaeth a ddarparwyd gan neu a roddwyd yn flaenorol i'r rhiant geni ar adeg y mabwysiadu.

Crynodeb o'r wybodaeth o'r cofnodion NA ELLIR ei rhannu â rhiant geni

Efallai NA fydd gwybodaeth adnabod am y person mabwysiedig yn cael ei rhannu. Er enghraifft:

- Unrhyw newid mewn enwau penodol a wneir ar adeg mabwysiadu. Dylid cyfeirio at y person mabwysiedig bob amser wrth yr enw sydd ar ei dystysgrif geni, oni bai bod y perthynas geni eisoes yn ymwybodol o'r enw mabwysiadol.
- Enw'r teulu mabwysiadol.
- Mae gwybodaeth arall a gymerodd ar ei phen ei hun neu ynghyd â gwybodaeth arall sydd eisoes yn hysbys i'r perthynas geni yn ddigon adnabod i alluogi'r ymgeisydd i ddod o hyd i'r person mabwysiedig a/neu deulu mabwysiadol, er enghraifft "roedd y rhieni mabwysiadol yn byw yng nghanolbarth Lloegr ac yn rhedeg eu siop grefftau eu hunain" (R 7.4).

Cynnig y cyfle i rieni biolegol roi datganiad ar y cofnod mabwysiadu

Mae'n aml yn ddefnyddiol i rieni geni gael cynnig cyfle i ddarllen yr hyn a ysgrifennwyd amdanynt a'r teulu geni, gan gynnwys yr hyn sydd wedi'i gofnodi am amgylchiadau'r mabwysiadu. Gall roi rhyw syniad iddynt o ba wybodaeth a roddwyd i'r rhieni mabwysiadol, a allai fod wedi'i rhannu â'r person mabwysiedig. I rai perthnasau geni, efallai mai hwn fydd eu cyfle cyntaf i dderbyn gwybodaeth amdanynt eu hunain wedi'i hysgrifennu ar y cofnod achos.

Gall rhannu gwybodaeth o gofnodion fod yn brofiad trallodus ac emosiynol i lawer o rieni geni, gan y gall ddod â'r teimladau a'r emosiynau a brofwyd ganddynt ar adeg eu mabwysiadu yn ôl. Mae'n bosibl bod y cofnodion wedi'u hysgrifennu mewn ffordd sy'n adlewyrchu normau'r cyfnod, ond sydd bellach yn ymddangos yn feirniadol neu'n ddiffygiol mewn tosturi at y rhieni geni a'u teulu.

Os yw'r rhiant geni o'r farn bod gwybodaeth anghywir wedi'i chofnodi, dylid ei wahodd i ysgrifennu ei gyfrif ei hun y gellir ei gadw ar y cofnod mabwysiadu. Os bydd y person mabwysiedig wedyn yn gofyn am fynediad i'r gwasanaethau cofnodion mabwysiadu (Gweler [Pennod 4](#)), bydd angen i'r gweithiwr sy'n ymwneud â darparu'r gwasanaeth hwn esbonio'r rhesymau dros y ddau gyfrif amrywiol.

Cefnogi mam geni I i roi datganiad diwygiedig ar y cofnod mabwysiadu

Enghraifft achos: Barbara

Roedd y cofnodion am yr amgylchiadau a arweiniodd at fabwysiadu merch Barbara yn nodi bod ei babi wedi'i genhedlu mewn parti ac mai dim ond enw cyntaf y tad geni a wyddai Barbara. Ni roddodd hi unrhyw wybodaeth arall amdano bryd hynny. Fodd bynnag, yn ystod y cyfarfod ymgynghori, datgelodd Barbara fod y tad geni yn ddyn yr oedd hi wedi ei adnabod ers misoedd lawer. Gan ei fod yn ddyn priod gyda phlant, nid oedd hi wedi datgelu ei enw i'w amddiffyn ef a'i deulu. Ar ôl trafodaeth, penderfynodd Barbara ysgrifennu datganiad diwygiedig yn cynnwys manylion y tad, i'w ychwanegu at y cofnod.

Rhannu gwybodaeth a dderbyniwyd ar ôl gwneud y gorchymyn mabwysiadu

Gall cofnodion mabwysiadu gynnwys gwybodaeth a dderbyniwyd ers y mabwysiadu, megis newyddion am gynnydd yn yr ysgol, problemau iechyd, cyflawniadau, neu geisiadau am gymorth mabwysiadu. O bryd i'w gilydd, gellir derbyn ffotograffau. Mae angen rhoi ystyriaeth ofalus i'r rheswm dros ddarparu'r wybodaeth hon i'r asiantaeth ac a ddylid ei throsglwyddo i'r perthynas geni.

Pe bai'r wybodaeth yn cael ei darparu gyda'r disgwyliad clir y dylid ei throsglwyddo i'r perthynas geni, mae'n bosibl y bydd safbwynt gwahanol yn cael ei ffurfio i wybodaeth a ddarparwyd yn amlwg ar gyfer yr asiantaeth yn unig. O dan rheoliad 7, mae'n rhaid i'r person mabwysiedig gydsynio i unrhyw wybodaeth adnabod amdano gael ei datgelu.

Fodd bynnag, os na fydd y person mabwysiedig yn cydsynio, mae gan yr asiantaeth ddisgresiwn o dan rheoliad 9 i ddatgelu gwybodaeth gefndir nad yw'n dynodi.

Dylai unrhyw wybodaeth a dderbynnir ar ôl y gorchymyn mabwysiadu gael ei hystyried gan y cyfryngwr wrth benderfynu a yw'n briodol mynd at y person mabwysiedig yn uniongyrchol.

Pan nad yw asiantaeth fabwysiadu briodol yn darparu gwasanaeth cyfryngol ei hun ond wedi comisiynu asiantaeth arall i wneud hyn ar ei rhan, bydd angen i'r asiantaeth fabwysiadu briodol benderfynu pa wybodaeth o'i chofnodion ôl-fabwysiadu sy'n briodol i'w rhannu â'r asiantaeth neu'r gweithiwr cyfryngol arall. Mae'n bwysig bod yn glir gyda'r asiantaeth sy'n gwneud y gwaith cyfryngol pa wybodaeth y gellir ei rhannu a beth sy'n rhaid ei gadw'n gyfrinachol. Er enghraifft, pe bai'r rhieni mabwysiadol wedi cysylltu â'r asiantaeth fabwysiadu oherwydd anawsterau'r person mabwysiedig ym mlyneddau'r arddegau, efallai y bydd yr asiantaeth fabwysiadu briodol yn rhannu hyn â'r gweithiwr sy'n gwneud y gwaith er mwyn iddynt allu ystyried hyn yn ystod y cyfarfod ymgynghori. Fodd bynnag, rhaid iddynt ei gwneud yn glir na ddylid datgelu'r wybodaeth.

Rhannu gwybodaeth gyda pherthnasau nad ydynt yn rhieni geni

Pan nad yw'r ceisydd yn rhiant geni ac nad oedd yn ymwneud â'r mabwysiadu ar y pryd, a phan fo'r rhieni geni yn dal i fyw, ni ddylent dderbyn unrhyw wybodaeth o'r cofnodion. Os yw'r rhieni geni wedi marw, efallai y bydd rhywfaint o wybodaeth gefndir yn cael ei rhannu ar ôl ystyried effaith hyn ar bawb dan sylw. Os oedd gan y perthynas geni rywfaint o gysylltiad ar adeg y mabwysiadu (er enghraifft, chwaer y fam geni a'i helpodd pan oedd yn mynd drwy'r beichiogrwydd a'r mabwysiadu), a'u bod wedi darparu rhywfaint o wybodaeth bryd hynny, efallai y caiff y wybodaeth hon ei rhannu â nhw. Mewn achosion o'r fath, dylid bod yn ofalus i beidio â datgelu manylion a gwybodaeth am y rhieni geni neu bobl eraill dan sylw, heb eu caniatâd. Mae angen i'r gweithiwr a'r rheolwr ystyried yn ofalus pa wybodaeth, os o gwbl, nad yw'n nodi y gellir ei rhannu a sut y gallai hyn effeithio ar bobl eraill y mae'r cais hwn yn effeithio arnynt (R6).

7.4.4 Y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu

Dylid annog pob perthynas geni sy'n eisiau cyswllt efo pherson mabwysiedig i gofrestru ei ddymuniad i gyswllt ar y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu, a sefydlwyd ym 1991 ac a ddelir gan y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol. Mae opsiwn i enwi'r asiantaeth fel cyfryngwr. Mae cofrestru ar y gofrestr cyswllt mabwysiadu yn golygu, ar yr amod bod paru, bydd y perthynas geni yn cael ei hysbysu os yw'r person mabwysiedig wedi cofrestru dymuniad am gyswllt neu ddim cyswllt (Adran 80, Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002).

Os yw'r perthynas geni yn dewis peidio â chofrestru, dylai'r asiantaeth gyfryngol ofyn i'r Cofrestrydd Cyffredinol wirio'r Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu i weld a yw'r person mabwysiedig wedi cofrestru dymuniad am gyswllt neu ddim cyswllt, gan ddefnyddio ffurflen y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol berthnasol. Mae ffi i gofrestru ar y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu ac i ddarganfod odi'r perthynas wedi cofrestru ar y rhestr. Mae werth nodi mae unwaith mae'n rhaid i rhywun gofrestri a fyddant ar y rhestr am byth.

7.5 Rôl y cyfryngwr yn y cyfarfod

Gweler Pennod [3.1](#) a [5.5](#) am drafodaeth ar rôl y cyfryngwr yn y cyfarfod ac egwyddorion allweddol ar gyfer ymarfer.

Yr hyn y gall perthnasau geni ddod ag ef i'r cyfarfod

Negeseuon o ymchwil, ymarfer a phrofiad byw

- Bydd gan bob sefyllfa ei chymhlethdod unigryw. Mae pob mabwysiad yn ymwneud â cholled a hunaniaeth, a gall effaith colli plentyn i fabwysiadu fod yn un gydol oes.
- Mae'n bosibl y bydd angen i rieni geni siarad yn helaeth am y digwyddiadau sy'n gysylltiedig â'r mabwysiadu a gallent ail-fyw'r emosiynau dwys a brofwyd bryd hynny ac yn y cyfamser. Gall hyn hefyd fod yn wir ar gyfer neiniau a theidiau, brodyr a chwiorydd neu berthnasau eraill sydd â chysylltiad agos ac sydd ag atgofion poenus o'r digwyddiadau cyn ac ar ôl y mabwysiadu.
- Efallai y bydd rhai rhieni geni mabwysiadau babanod yn y gorffennol yn sôn am deimlo dan orfodaeth ac na roddir unrhyw opsiynau heblaw mabwysiadu iddynt. Mae'n bwysig deall y trawma a'r cywilydd a fydd wedi effeithio ar rieni geni. Mae'n bosibl y bydd rhieni wedyn wedi profi galar heb ei ddatrys, anawsterau iechyd meddwl, hunan-barch gwael, syniadaeth hunanladdol a phroblemau gyda pherthnasoedd o ganlyniad i'r ffaith bod eu plentyn yn aml yn drawmatig wedi'i orfodi i gael ei symud a diffyg unrhyw wybodaeth neu gyswllt o ganlyniad.
- Pan fydd plant wedi'u mabwysiadu o ofal, gall rhieni geni hefyd fynegi ymdeimlad o ddiffyg grym, anghyfiawnder a teimlo'n grac tuag at weithwyr proffesiynol.
- Gall ymwneud â gweithwyr proffesiynol yn y gorffennol effeithio ar ba mor gyfforddus a diogel y gallai unrhyw riant geni deimlo wrth weithio gyda gwasanaethau cyfryngol.
- Bydd rhieni geni y mae eu plant wedi'u mabwysiadu o ofal yn aml wedi dioddef trallod gydol oes gan gynnwys trawma plentyndod. I lawer, bydd eu problemau wedi dyddio cyn y mabwysiadu, yn debygol o fod wedi cyfrannu at yr angen i'r plentyn gael ei fabwysiadu, ac efallai wedyn wedi gwaethygu o ganlyniad i cholli'r plentyn.
- Mae'n bosibl bod manylion y digwyddiadau sy'n ymwneud â mabwysiadu wedi'u colli yng nghanol yr emosiynau cryf o wahanu oddi wrth eu plentyn ac nid yw'n anarferol i bobl fod yn ansicr o ddyddiadau geni, trefn y digwyddiadau a manylion eraill.
- Efallai y bydd rhai rhieni geni yn ymddangos fel pe baent wedi torri i ffwrdd o'r trawma o wahanu a gallent ymddangos yn llai emosiynol. Mae eraill yn disgrifio eu bod wedi claddu eu trallod wrth adael eu babi/plentyn i ymdopi â bywyd bob dydd. Efallai y bydd angen iddynt alaru ar ôl colli eu babi, cyn bod yn barod i symud ymlaen i ystyried cyswllt â'r person y mae'r plentyn hwnnw wedi dod.
- Efallai bod gan frawd neu chwaer atgofion byw o golli eu brawd a'u chwaer trwy fabwysiadu, neu efallai eu bod wedi atal yr atgofion hyn. Efallai y byddant yn parhau i deimlo effaith y golled hon.
- Ym mhob sefyllfa, mae'n hanfodol bod y gweithiwr cyfryngol yn rhoi'r cyfle i rieni geni a pherthnasau gydnabod a mynegi teimladau'r gorffennol a'r presennol am y mabwysiadu. Bydd hyn yn helpu i'w paratoi ar gyfer ystod o emosiynau a allai godi pe bai cyswllt yn cael ei gysylltu â'r person mabwysiedig yn y dyfodol.

7.6 Meysydd i'w harchwilio yn y cyfarfod ymgynghori

Bydd pob cyfarfod yn cael ei siapio yn ôl amryw o ffactorau, gan gynnwys gwybodaeth y perthynas geni am amgylchiadau'r mabwysiadu, ei ddymuniadau datganedig ar gyfer canlyniad y cyfarfod a sut mae'n teimlo yn ystod y cyfarfod. Mewn rhai achosion, yn enwedig lle mae yna faes anodd i'w drafod, efallai y bydd angen cynnig mwy nag un apwyntiad.

Cyn dechrau'r drafodaeth, gwiriwch fod gwybodaeth ysgrifenedig am bolisi'r asiantaeth ar weithdrefnau diogelu wedi'i rhannu ac eglurwch yn gryno sut y bydd yr asiantaeth yn ymateb os bydd pryderon diogelu am blentyn neu oedolyn yn cael eu codi wrth ddarparu'r gwasanaeth.

Fel y bo'n briodol, gellir archwilio'r meysydd canlynol:

- Efallai y byddai'n ddefnyddiol dechrau'r cyfarfod trwy ofyn i'r perthynas geni rannu ei obeithion, ei ofnau a'i ddisgwyliadau o ran cyswllt â'r perthynas mabwysiedig a pa cymorth maent yn disgwyl gael gan y gweithiwr. Gellir dychwelyd i'r maes hwn yn ddiweddarach yn y cyfarfod, ond bydd rhoi cefndir i'r gweithiwr yn arwain y drafodaeth a fydd yn dilyn.
- Sut maen nhw wedi ymdopi ag effaith mabwysiadu'r plentyn dros y blynyddoedd.
- Unrhyw wybodaeth sydd ganddynt am y person mabwysiedig (er enghraifft trwy gyswllt anuniongyrchol neu gyswllt â brodyr a chwiorydd) a ffynonellau'r wybodaeth honno.
- Gwybodaeth, agwedd a theimladau aelodau eraill o'r teulu geni am y mabwysiadu a'r ymholiad cyfredol, a sut y gall y rhain newid os gwneir cysylltiad.
- Yr hyn y gallent fod yn ei feddwl a'i deimlo am sut y gallai'r person mabwysiedig a'i deulu mabwysiadol ymateb i'r ymagwedd.
- Yn dibynnu ar lefel yr wybodaeth y mae'r perthynas geni yn ei dangos, efallai y bydd y gweithiwr yn barnu ei bod yn ddefnyddiol awgrymu rhai amgylchiadau posibl yn ymwneud â'r person mabwysiedig a allai effeithio ar ragolygon cyswllt yn y dyfodol. Er enghraifft, efallai bod person mabwysiedig wedi cael bywyd sefydlog, neu efallai ei fod wedi cael neu'n parhau i gael anawsterau fel problemau iechyd meddwl neu brofiadau bywyd anodd.
- Unrhyw amgylchiadau sy'n ymwneud â'r perthynas geni neu eu teulu yr hoffent neu na ddymunant i'r person mabwysiedig wybod amdanynt yn gynnar. Er enghraifft, partneriaethau a phlant dilynol, materion rhywioldeb neu hunaniaeth o ran rhywedd.
- Tua diwedd y cyfarfod, os nad yw wedi'i gynnwys eisoes, gall y gweithiwr archwilio pwy sy'n ymwybodol o ymholiadau cyfredol y perthynas geni neu a yw'n bwriadu trafod pethau gydag unrhyw un. Gall y wybodaeth hon helpu'r gweithiwr i greu darlun o gryfder neu ddiffyg cryfder y rhwydwaith cymorth sydd ar gael iddynt.
- Ar ôl gofyn i'r perthynas geni amlinellu ei obeithion am gyswllt ar ddechrau'r cyfarfod, fel arfer bydd angen dychwelyd at hyn ac, fel y bo'n briodol, ei helpu i archwilio'r ystod o senarios a chanlyniadau cadarnhaol a negyddol y gallent ddod ar eu traws. Gall hyn gynnwys eu meddyliau a'u teimladau ynghylch sut y gallai'r cyswllt effeithio ar bobl eraill sydd â chysylltiad agos ag ef neu â'r person mabwysiedig. Mae hefyd yn bwysig cyflwyno'r syniad yn ysgafn (a chaniatáu lle i drafod) efallai na fyddant yn gallu ddod o hyd i'r person mabwysiedig neu y gallai ddewis peidio ag ymateb neu y gallai fod wedi marw.
- Mater arbennig i'w gyflwyno, fel y bo'n briodol, yw'r posibilrwydd y bydd pobl yn profi teimladau dwys a phwerus tuag at y person mabwysiedig. Gall y teimladau hyn fod yn gadarnhaol (cynhesrwydd, hoffter) neu negyddol (dicter, drwgdeimlad) neu'n aml yn gymysgedd o'r ddau. Gall trafodaeth ar y posibilïadau hyn helpu'r perthynas geni i feddwl am ffyrdd o reoli ei deimladau, beth bynnag y bo. O bryd i'w gilydd, gall teimladau'r naill barti neu'r llall gynnwys rhywfaint o atyniad rhywiol (gweler Pennod 5.10 am drafodaeth bellach ar y mater hwn).

- Tua diwedd y cyfarfod, bydd manylion amrywiol i'w cadarnhau. Mae'r rhain yn cynnwys:
 - Unrhyw gwestiynau a all fod gan y perthynas geni a ffordd o gysylltu â'r gweithiwr os bydd y rhain yn codi ar ôl y cyfarfod
 - Yr hyn y gall yr asiantaeth ei gynnig o ran sut y gellir mynd ati, pa wybodaeth bersonol y gellir ei rhannu â'r ymgeisydd.
 - Mae angen bod yn dryloyw ynghylch unrhyw gostau a allai godi i'r perthynas geni a dylid hysbysu ymgeiswyr am unrhyw ffynonellau cymorth gyda'r costau hyn a/neu unrhyw ddarpariaethau eraill a allai fod yn fwy fforddiadwy. Bydd costau'n creu rhwystrau i lawer o rieni geni, ond heb wasanaeth cyfryngol mae gan rieni geni lwybr arall i gysylltu â'r person mabwysiedig.
 - Pa gamau y bydd y gweithiwr yn eu cymryd ar ôl y cyfarfod. Dylid cadarnhau hyn yn ysgrifenedig neu drwy e-bost.

7.6.1 Anghenion cymorth

Mae'n bwysig ystyried y cymorth sydd ar gael i'r perthynas genedigol gan deulu, ffrindiau a'r asiantaeth, gan y gallai hyn fod yn arwyddocaol yn ystod y camau nesaf. Bydd rhai rhieni geni wedi cadw'r ffaith bod ganddynt blentyn wedi'i fabwysiadu yn gyfrinachol gan aelodau'r teulu, partneriaid dilynol a phlant eraill. Er na ddylid rhoi pwysau ar rieni geni i ddweud wrth berthnasau agos, mae angen ymchwilio'n llawn i oblygiadau cadw cyfrinach os bydd cyswllt ac aduniad. Mae angen i rieni geni ystyried sut y maent yn mynd i gadw'r gyfrinach os yw'r aduniad yn parhau, a sut y gallai'r person mabwysiedig deimlo os yw ei fodolaeth yn cael ei gadw'n gyfrinach rhag aelodau eraill o'r teulu. Mae rhieni geni yn aml yn bryderus iawn am ddweud wrth eu plant eraill gan eu bod yn teimlo y bydd yn achosi trallod ac efallai 'n amharu ar eu perthynas â nhw. Fodd bynnag, er y gallai fod yn syndod ac achosi gofid tymor byr, mae brodyr a chwiorydd geni yn aml yn falch bod y wybodaeth wedi'i rhannu ac yn dangos pryder a dealltwriaeth o brofiad y fam geni. Mae gan frodyr a chwiorydd hawl i wybod am ei gilydd, ac ni ellir byth fod yn siŵr na fydd y 'cyfrinachol' yn dod allan.

Dylai gweithwyr amlinellu y cymorth y gall yr asiantaeth ei gynnig i'r perthynas geni a'r person mabwysiedig cyn ac ar ôl cyswllt. Mewn rhai achosion, efallai y bydd angen trafod ffynonellau cymorth ychwanegol, er enghraifft, cwnsela therapiwtig. Efallai y bydd yn ddefnyddiol i rai pobl siarad â pherthynas geni arall sydd â phrofiad o gysylltu â pherson mabwysiedig trwy wasanaeth cyfryngol. Gellir trefnu hyn drwy'r asiantaeth neu grŵp cymorth.

Gweler Atodiad 20 am fformat a awgrymir ar gyfer cofnodi'r cyfweiliad.

7.6.2 Pan fydd perthynas geni yn penderfynu bwrw ymlaen â gwasanaeth cyfryngol

Os yw'r perthynas geni yn dymuno defnyddio'r gwasanaeth cyfryngol i barhau â'r chwiliad, dylai'r asiantaeth gadarnhau'n ysgrifenedig y camau y bydd yn eu cymryd ar eu rhan. Dylai'r asiantaeth esbonio faint o gysylltiad y gall y perthynas geni ddisgwyl ei gael gyda'r asiantaeth gyfryngol tra bod y chwiliad am y person mabwysiedig yn digwydd, ac er y bydd yr asiantaeth yn cymryd pob cam rhesymol i ddod o hyd i'r person mabwysiedig, nid oes sicrwydd y bydd y person hwnnw'n cael ei leoli. Mae'r asiantaeth yn cymryd cyfrifoldeb am leoli'r person mabwysiedig gan na ellir rhoi unrhyw wybodaeth adnabod i'r ymgeisydd.

Wrth i'r chwiliad fynd yn ei flaen, bydd angen i'r gweithiwr fod yn ofalus i beidio â datgelu gwybodaeth sydd, ar ei phen ei hun neu ynghyd â gwybodaeth arall yn galluogi y teulu geni i adnabod y person mabwysiedig gan fod hyn yn drosedd [R17].

Os nad oes gan yr asiantaeth yr adnoddau i ddod o hyd i'r person mabwysiedig, gall ddefnyddio asiantaethau eraill neu wasanaethau ymchwilydd i gyflawni'r dasg hon, a all arwain at gostau a thaliadau ychwanegol; dylid gwneud yr ymgeisydd yn ymwybodol o hyn. Yn y sefyllfaoedd hyn, mae'n bwysig bod cylch gorchwyl a chytundebau yn cael eu sefydlu i sicrhau bod yr asiantaeth leoli yn gweithredu o fewn cylch gwaith y cytunwyd arno. Gweler [Atodiad 21](#) am enghraifft o gytundeb.

7.6.3 Pan fo perthynas geni yn penderfynu peidio â pharhau â gwasanaeth cyfryngol

Gall perthynas geni benderfynu peidio â pharhau â chyswllt uniongyrchol. Efallai y bydd rhai yn dewis gadael llythyr, ffotograffau, eu cyfeiriad presennol, neu wybodaeth arall ar gofnodion yr asiantaeth mabwysiadu priodol, rhag ofn i'r person mabwysiedig gychwyn ymchwiliad yn y dyfodol. Efallai y bydd rhai am adael llythyr neu wybodaeth os nad ydynt yn dymuno cael cyswllt ar hyn o bryd, neu efallai eu bod wedi penderfynu nad ydynt am gael cyswllt ar unrhyw adeg yn y dyfodol.

Rhaid i'r asiantaeth storio'r wybodaeth hon yn ddiogel, a dylid cadw'r rhai gwreiddiol, gyda chofnod clir o'u bodolaeth yn y cofnodion. Os nad yr asiantaeth gyfryngol yw'r asiantaeth fabwysiadu briodol, yna mae angen i'r cyfryngwr gynghori a chynorthwyo'r perthynas geni i gysylltu â'r asiantaeth fabwysiadu briodol neu ofyn am ganiatâd i drosglwyddo ei fanylion i'r asiantaeth fabwysiadu briodol, i'w cadw ar y cofnod mabwysiadu.

Efallai y bydd perthynas geni am wneud darpariaeth ar gyfer y person mabwysiedig yn ei ewyllys. Dylid eu cynghori i ymgynghori â chyfreithiwr, gan roi manylion clir yn yr ewyllys o enw geni'r plentyn/person a chafodd i'w fabwysiadu, ei ddyddiad geni ac enw'r asiantaeth fabwysiadu briodol, os yw'n hysbys.

Dylid rhoi gwybodaeth i bob perthynas geni sy'n penderfynu peidio â pharhau â'r gwasanaeth am wasanaethau a allai fod ar gael gan sefydliadau eraill. Dylid cofnodi cynnwys y drafodaeth a'r manylion cyswllt ar gyfer pob ymholiad er gwybodaeth yn y dyfodol. Os yw'r asiantaeth mabwysiadu priodol eisoes wedi'i hysbysu am gais y perthynas geni a bod y perthynas geni yn penderfynu peidio â bwrw ymlaen ymhellach, dylai'r asiantaeth hysbysu'r asiantaeth mabwysiadu priodol o'r canlyniad hwn, rhag ofn y bydd ymholiadau yn y dyfodol.

7.7 Pryderon am gynnig gwasanaeth cyfryngol

Gweler [Pennod 5.3.1](#) am fframwaith cyfreithiol ynghylch pryderon ynghylch darparu gwasanaeth

Wrth brosesu'r cais, rhaid i'r asiantaeth gyfryngol roi sylw i les y person mabwysiedig, y perthnasau geni a phobl eraill y gallai'r cais effeithio arnynt (R6.2.A). Nid oes unrhyw rwymedigaeth i symud ymlaen os ystyrir nad yw'r cais yn briodol i wneud hynny (R6.1).

Mewn rhai sefyllfaoedd, efallai y bydd pryderon pan nad yw perthynas geni am i wybodaeth benodol gael ei throsglwyddo i'r person mabwysiedig. Dylai'r gweithiwr cyfryngol ystyried pa mor hanfodol yw'r wybodaeth hon i'r person mabwysiedig wneud penderfyniad gwybodus a rhoi caniatâd i'w wybodaeth gael ei rhannu (R7.3). Mae'n rhaid ystyried yr effaith ar y person mabwysiedig a'i deulu os bydd y perthynas geni yn dal gwybodaeth yn ôl, yn enwedig mewn perthynas â lles a diogelwch pawb dan sylw (R6.2 a 6.3). Os na fydd y perthynas geni yn cytuno i rannu gwybodaeth y mae'r gweithiwr yn ystyried bod angen i'r person mabwysiedig ei gwybod i benderfynu ar gyswllt a/neu i sicrhau ei ddiogelwch, gall yr asiantaeth benderfynu nad yw'n briodol bwrw ymlaen. Dylid esbonio hyn yn ofalus i'r perthynas geni a chofnodi'r rhesymau dros y penderfyniad.

Os nad yr asiantaeth gyfryngol yw'r asiantaeth fabwysiadu briodol, dylid hefyd hysbysu'r asiantaeth fabwysiadu briodol am bryderon a'u trafod, a rhaid canfod eu barn ynghylch a yw'r cais yn briodol. Bydd hyn yn sicrhau bod yr asiantaeth fabwysiadu briodol yn gallu diweddarau'r cofnod mabwysiadu.

Penderfyniad i beidio â pharhau â gwasanaeth cyfryngol oherwydd na ellir rhannu gwybodaeth sylweddol â pherson mabwysiedig

Enghraifft achos: Cathy

Cafodd merch Cathy, Sophie, ei mabwysiadu yn groes i ddymuniadau Cathy 28 mlynedd yn ôl oherwydd esgeulustod. Dim ond 16 oed oedd Cathy ac nid oedd yn gallu ymdopi ag anghenion babi. Hoffai Cathy gysylltu â hi nawr.

Wrth drafod ei sefyllfa bresennol gyda'r gweithiwr cyfryngol esboniodd Cathy ei bod wedi ailbriodi ond na allai gael mwy o blant. Dywedodd Cathy wrth y gweithiwr fod gan ei gŵr gofnod heddlu gan gynnwys collfarn o 12 mlynedd ac ei fod yn peri risg o niwed i blant. Siaradodd y gweithiwr â Cathy am ba wybodaeth y dylid ei throsglwyddo i Sophie i alluogi ei merch i wneud penderfyniad gwybodus am gyswllt. Dywedodd Cathy nad oedd am i Sophie gael gwybod am gofnod heddlu ac euogfarnau ei gŵr fel y digwyddodd amser maith yn ôl. Eglurodd y gweithiwr fod y gollfarn am drosedd ddifrifol iawn a'i bod yn bwysig dweud wrth Sophie er mwyn iddi allu gwneud penderfyniad gwybodus ynghylch a ddylai gydsynio i ddull gweithredu. Arhosodd Cathy yn bendant na ddylai cofnod ei gŵr gael ei drosglwyddo. Sicrhodd y gweithiwr y byddai'n rhoi gwybod iddi unwaith y byddent wedi cyfarfod. Ar ôl ymgynghori â'i rheolwr, penderfynodd yr asiantaeth beidio â bwrw ymlaen â'r cais oherwydd y risgiau posibl. Hysbyswyd yr asiantaeth fabwysiadu briodol.

Roedd yr asiantaeth yn deall pryder Cathy y gallai Sophie gael ei hatal rhag cyfarfod â hi pe bai'n gwybod ymlaen llaw am droseddau ei gŵr. Fodd bynnag, ar ôl pwyso a mesur, teimlwyd bod y cyfrifoldeb i ddiogelu lles Sophie a'i theulu yn hollbwysig, ac y byddai'r asiantaeth yn methu yn ei dyletswydd pe na bai'n gallu cefnogi Sophie i wneud penderfyniad gwybodus ynghylch a ddylid parhau â'r cysylltiad.

7.8 Lleoli pobl fabwysiedig

Dylai asiantaethau sy'n darparu gwasanaeth cyfryngol i berthnasau geni, gan gynnwys lleoli'r person mabwysiedig, bob amser ymgymryd â'r dasg hon gan roi ystyriaeth briodol i breifatrwydd y person mabwysiedig a'i deulu. Ni ddylid trosglwyddo gwybodaeth adnabod i'r perthynas geni oni bai bod yr asiantaeth wedi cadarnhau ei fod wedi marw neu nad oes ganddynt y galluedd i gydsynio.

Os na all yr asiantaeth wneud y gwaith sydd ei angen i ddod o hyd i'r person mabwysiedig a'i bod yn gofyn i asiantaeth arall wneud hynny, rhaid iddi gymryd cyfrifoldeb am wirio a chadarnhau'r cyfeiriadau a nodwyd.

Fel arfer mae'n bosibl cael cyfeiriad cyfredol ar gyfer person trwy ymchwilio gofnodion cyhoeddus. Mae'r rhain yn cynnwys cofnodion genedigaeth, priodas, partneriaeth sifil a marwolaeth, ewyllysiau, cofrestrau etholiadol, a chyfeiriaduron ffôn. Lle trefnwyd mabwysiadu trwy asiantaeth ffydd, efallai y bydd modd lleoli pobl trwy'r rhwydweithiau hyn. Mae yna hefyd lawer o adnoddau ar-lein ar gael sy'n rhoi gwybodaeth am sut i ddod o hyd i bobl.

Mae'r adnoddau mwyaf effeithiol yn seiliedig ar ffioedd ac yn cynnwys TraceIQ sy'n cyfuno data o wahanol ffynonellau (nid yw pob un ohonynt ar gael i'r cyhoedd). Mae safleoedd achyddol fel Ancestry a FindmyPast hefyd yn seiliedig ar ffioedd. Gall hefyd fod yn ddefnyddiol gwirio ffynonellau ar-lein eraill fel gwefannau cyfryngau cymdeithasol a LinkedIn i weld a oes unrhyw arwydd o leoliad y person mabwysiedig. Gweler Atodiad 7 am restr o adnoddau ar gyfer chwilio am berson.

7.8.1 Mynd at rywun heblaw'r person mabwysiedig

Gan mai ymreolaeth y person mabwysiedig wrth benderfynu a yw am ddod i gysylltiad â'r perthynas geni ddylai fod yn egwyddor arweiniol allweddol, rydym yn awgrymu mai dim ond mewn nifer fach iawn o amgylchiadau eithriadol y dylid cysylltu â rhywun arall yn y lle cyntaf:

- lle mae pob llwybr arall i ddod o hyd i'r person mabwysiedig wedi'i ddihysbyddu neu
- lle mae gwybodaeth o'r cofnodion mabwysiadu neu gan yr asiantaeth fabwysiadu briodol sy'n nodi y gallai'r person mabwysiedig fod heb allu i ddeall/ymateb i'r cais a/neu y gallai ymagwedd uniongyrchol fod yn arbennig o niweidiol (gweler er enghraifft yr astudiaeth achos o David isod).

Mynd at rywun heblaw'r person mabwysiedig

Enghraifft Achos: David

Gofynnodd Alison am wasanaeth cyfryngol fel y gallai roi gwybod i'w mab genedigol, David (24 oed), am ei diddordeb mewn cysylltu ag ef. Cytunodd yr asiantaeth i ddarparu gwasanaeth a chysylltodd â'r asiantaeth fabwysiadu briodol i gael eu barn. Dywedodd yr asiantaeth fabwysiadu briodol wrth yr asiantaeth gyfryngol fod rhieni mabwysiadol David wedi cysylltu â nhw chwe blynedd yn ôl ar ôl iddo fod mewn damwain modur. Roedd wedi dioddef anaf i'r ymennydd a oedd wedi effeithio ar ei ymddygiad a'i wybyddiaeth ac roedd angen gofal cyson arno. Er bod David yn oedolyn ac o dan amgylchiadau arferol byddai dull uniongyrchol yn cael ei wneud i roi gwybod iddo am ddymuniad ei fam geni i gael cyswllt, roedd yr asiantaeth fabwysiadu briodol o'r farn, yn yr achos hwn, y dylid cysylltu â'r rhieni mabwysiadol yn y lle cyntaf i ganfod amgylchiadau presennol David.

Ar ôl peth trafodaeth, penderfynodd yr asiantaeth y dylai gysylltu â rhieni mabwysiadol David yn y lle cyntaf, oherwydd y risgiau posibl y byddai ymagwedd uniongyrchol at David yn aflwyddiannus (oherwydd efallai na fyddai'n gallu deall nac ymateb) neu'n niweidiol i'w les (gan ei bod yn hysbys bod ganddo rai gwendidau difrifol). Esboniodd yr asiantaeth hyn i Alison a oedd yn bryderus ac yn ofidus iawn o glywed am ddamwain David a chytunodd mai cysylltu â'r rhieni mabwysiadol yn gyntaf oedd y ffordd orau ymlaen.

Cododd yr achos hwn hefyd y mater anodd i'r asiantaeth ynghylch faint y dylent ei ddweud wrth Alison am y rheswm dros eu penderfyniad i gysylltu â'r mabwysiadwyr. Mae hyn yn gymhleth, oherwydd efallai na fydd y person mabwysiedig yn dymuno i'r wybodaeth honno gael ei rhannu â'r fam geni. Fodd bynnag, rhaid pwyso a mesur y risg isel o niwed i'r person mabwysiedig (wrth drosglwyddo gwybodaeth nad yw'n adnabod) yn erbyn y niwed i'r fam geni (o bosibl heb wybod dim).

Wrth ystyried cysylltu â'r rhieni sy'n mabwysiadu fel ymgais olaf i gysylltu efo'r person mabwysiedig, mae'n bwysig ystyried risgiau posibl. Er enghraifft, os gellir cyrraedd y person mabwysiedig, efallai ei fod yn anhapus bod ei rieni mabwysiadol yn gysylltiedig. Fodd bynnag, mae angen cydbwysu posibilrwydd o'r fath yn erbyn y risgiau o roi'r gorau i chwilio, gan gofio nad yw hyn yn rhoi unrhyw gyfle i'r person mabwysiedig ymateb i gais y rhiant geni. Dylai'r gweithiwr sicrhau ei fod wedi trafod y sefyllfa'n llawn gyda'r perthynas geni sy'n gofyn am wasanaeth cyfryngol. Efallai y bydd rhai perthnasau geni yn falch bod yr asiantaeth yn gallu ceisio cymorth gan y rhieni mabwysiadol neu berthnasau mabwysiadol eraill, ond efallai na fydd eraill yn dymuno i'r llwybr hwn gael ei ddefnyddio, gan ddewis gohirio'r ymholiad hyd tan y gellir cysylltu'n uniongyrchol â'r person mabwysiedig.

Os bydd pob ymdrech yn methu â dod o hyd i'r person mabwysiedig, dylai'r gweithiwr mabwysiadu cael cyngor arbenigol a/neu ymgynghori â'i reolwr ynghylch unrhyw gamau pellach y gellid eu cymryd.

Pan fydd rhiant mabwysiadol yn ymateb i ymholiad cychwynnol, gellir rhoi gwybodaeth fwy cyffredinol am yr ymholiad os cytunwyd ar hyn gyda'r perthynas geni, gan gofio materion yn ymwneud â chyfrinachedd y person mabwysiedig.

Lle mae rhieni mabwysiadol yn amharod i roi'r cyfryngwr mewn cysylltiad â'r person mabwysiedig, mae'n aml yn ddefnyddiol siarad â'r rhieni mabwysiadol i ddeall eu barn a'u teimladau yn well. Dylai'r gweithiwr mabwysiadu gynnig cymorth a sicrwydd, ceisio cytuno ar y ffordd orau ymlaen, a phenderfynu ar y ffordd orau i hysbysu'r person mabwysiedig am ymholiad y perthynas geni.

Mewn sefyllfaoedd lle nad yw rhieni mabwysiadol yn cytuno i anfon llythyr ymlaen neu i ddweud wrth eu mab neu ferch mabwysiedig am yr ymholiad, mae'n bwysig rhoi gwybod iddynt nad oes ganddynt hawl i wahardd cyswllt. Pan fo'r gweithiwr yn gwybod manylion cyswllt y person mabwysiedig, bydd angen i'r gweithiwr mabwysiadu drafod gyda'i reolwr sut i gydbwysio anghenion lles yr holl bobl y mae'r cais yn effeithio arnynt, gan gynnwys y rhieni mabwysiadol. Fodd bynnag, dylai hawliau ac anghenion y person mabwysiedig fod yn ganolog wrth wneud penderfyniadau ynghylch sut i symud ymlaen. Dylai asiantaethau ystyried y maes hwn wrth lunio polisi a chanllawiau ymarfer.

Pan nad yw'r ffordd ymlaen yn glir, mae'n aml yn ddefnyddiol ymgynghori â gweithwyr cyfryngol profiadol eraill. Mae'n bwysig nad yw'r cyfryngwr yn gweithio ar ei ben ei hun o fewn ei asiantaeth ac yn gwneud penderfyniadau pwysig heb ymgynghori â'i reolwr.

7.9 Cysylltu efo berson mabwysiedig

Pan fydd y person mabwysiedig wedi'i leoli, dylai'r asiantaeth gael trafodaeth bellach gyda'r perthynas geni dros y ffôn neu apwyntiad pellach ynghylch a yw'n barod i gysylltu â'r person a fabwysiadwyd, yr amseru, y camau sydd angen eu cymryd (er enghraifft, dweud wrth y plant, partner), neu unrhyw newidiadau yn eu sefyllfa ers eu cyfweiliad cychwynnol. Mae'n bwysig bod y perthynas geni yn ymwybodol y bydd y person mabwysiedig yn cael cymaint o amser ag sydd ei angen i ymateb i gais y perthynas geni am gyswllt. Bydd rhai pobl a fabwysiadwyd yn penderfynu ar unwaith neu mewn cyfnod cymharol fyr, tra bydd eraill angen misoedd neu hyd yn oed flynyddoedd i deimlo'n barod ar gyfer y cam nesaf.

Ymdrinnir â'r ffactorau i'w hystyried wrth fynd at y sawl sy'n destun cais cyfryngwr ym [Mhennod 5.9.4](#).

7.10.1 Pan nad yw'r person mabwysiedig yn dymuno cael cyswllt

Os nad yw'r person mabwysiedig eisiau cyswllt, gall y gweithiwr cyfryngol archwilio a fyddai'r person mabwysiedig yn cydsynio i lythyr ac o bosibl ffotograff gael ei ddarparu ar gyfer y perthynas geni.

Mae rheoliad 9 yn cydnabod sut y gall darparu gwybodaeth nad yw'n adnabod fod o gymorth yn aml i'r perthynas geni os nad oes cyswllt i fod. Dylid hysbysu'r person mabwysiedig hefyd o'r opsiwn o osod fetó cymwysedig neu absoliwt gyda'r asiantaeth fabwysiadu briodol (gweler [Pennod 4.4.2](#)) a/neu ddymuniad i beidio â chysylltu ar y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu os nad yw'n dymuno i berthnasau eraill neu asiantaethau cyfryngol eraill gysylltu ag ef ar gais.

Weithiau gall gymryd wythnosau, misoedd neu flynyddoedd i bobl sydd wedi'u mabwysiadu deimlo'n barod ar gyfer y cam nesaf ar ôl y cyswllt cyntaf. Mae'n bwysig caniatáu iddynt wneud penderfyniadau yn eu hamser eu hunain a heb bwysau. Dylid ei gwneud yn glir i'r person mabwysiedig bod croeso iddo gysylltu â'r asiantaeth ar unrhyw adeg yn y dyfodol, os yw'n ddiweddarach yn dymuno ystyried cyswllt, neu i ofyn am ragor o wybodaeth.

Pan ymddengys nad yw'r person mabwysiedig yn gwybod ei fod wedi cael ei fabwysiadu

- Tra bydd y rhan fwyaf o bobl fabwysiedig yn gwybod am eu statws mabwysiadol, bydd adegau pan fydd y wybodaeth hon wedi'i chadw'n gyfrinachol oddi wrthynt.
- Os yw ymateb person mabwysiedig yn awgrymu efallai nad yw'n gwybod am ei fabwysiadu, bydd angen i'r gweithiwr ymdrin â hyn yn sensitif ac ystyried y ffordd orau o egluro'r sefyllfa. Er enghraifft, gallai'r gweithiwr ofyn a yw'r person mabwysiedig yn ymwybodol o unrhyw gysylltiad â'r asiantaeth neu a yw'n ymwybodol o hanes ei deulu.
- Efallai y bydd angen i'r gweithiwr benderfynu p'un ai i dynnu'n ôl o'r sgwrs (drwy efallai awgrymu bod angen iddo wirio ei wybodaeth), neu a ddylai ddatgelu'r wybodaeth yn y fan a'r lle. Bydd tynnu'n ôl yn caniatáu amser i'r gweithiwr mabwysiadu wirio ei ffeithiau ac ystyried y ffordd fwyaf priodol ymlaen gyda chefnogaeth ei reolwr.
- Mae angen i weithwyr roi blaenoriaeth ac amser i gefnogi pobl sy'n darganfod yn y modd hwn eu bod yn cael eu mabwysiadu. Mae rhai pobl sydd wedi darganfod yn ddiweddarach mewn bywyd eu bod yn cael eu mabwysiadu wedi dweud, er bod y darganfyddiad cychwynnol wedi dod fel sioc ac wedi arwain at gyfnod o ddryswch a theimlo'n ansefydlog, mewn amser daethant i delerau â'r wybodaeth hon. I lawer, gall ateb cwestiynau ac amheuaon nad ydynt wedi gallu eu datrys dros y blynyddoedd.
- Gall pobl eraill sydd wedi'u mabwysiadu fod yn ddig iawn am eu bod wedi byw 'celwydd' ar hyd eu hoes ac efallai y bydd angen cwnsela a chymorth mwy dwys.
- Yn y sefyllfaoedd prin pan fo'r cyswllt wedi'i wneud drwy'r rhieni mabwysiadol, gallent ddatgelu nad ydynt wedi dweud wrth eu mab neu ferch. Bydd angen gwneud gwaith i helpu'r rhieni mabwysiadol i ystyried y ffordd orau o ddweud wrth y person mabwysiedig am eu mabwysiadu ac am yr ymholiad gan eu perthynas geni. Mae hwn yn debygol o fod yn gyfnod llawn straen ac emosiynol i'r rhieni sy'n mabwysiadu. Y dasg gychwynnol fydd deall rhesymau'r rhieni mabwysiadol dros gadw'r mabwysiadu'n gyfrinach. Yn y pen draw, fodd bynnag, mae angen hysbysu'r person mabwysiedig o'i statws mabwysiadol.

Pan sefydlir bod y person mabwysiedig yn ymwybodol ei bod wedi cael ei fabwysiadu, y brif dasg yw dweud wrtho fod ymholiad wedi bod gan berthynas geni. Dylai'r gweithiwr ddarparu rhagor o fanylion yn unol â dymuniad y person mabwysiedig i wybod mwy. Mae'n bwysig mynd ar gyflymder y person mabwysiedig, gan roi digon o amser iddynt ystyried goblygiadau llawn yr ymholiad a beth allai hyn ei olygu iddyn nhw a'u teuluoedd. Dylai'r gweithiwr gynnig helpu'r person mabwysiedig i archwilio ei feddwl a'i deimlad a'i annog i weld gweithiwr mabwysiadu am sgwrs wyneb yn wyneb neu dros y ffôn.

Os yw'r ymholiad wedi'i gychwyn gan rywun heblaw'r rhiant geni ac os yw'n hysbys bod y rhiant geni eisoes wedi marw, dylid rhannu'r wybodaeth hon yn sensitif. Dylai'r gweithiwr gofio efallai mai dyma'r tro cyntaf i'r person mabwysiedig ddarganfod bod ei riant geni wedi marw. Yn yr un modd, os yw'r ymholiad wedi'i gychwyn gan rywun heblaw'r rhiant geni ac os yw'r rhiant geni yn dal yn fyw, mae angen rhannu'r rhesymau pam nad yw'r ymholiad gan y rhiant geni hefyd mewn modd sensitif.

Mae ymatebion i ymholiad yn amrywio. Mae'n bosibl y bydd rhai pobl sydd wedi'u mabwysiadu am gael manylion llawn yr ymholiad ar unwaith a sefydlu cyswllt uniongyrchol yn gyflym efo'r perthynas geni. Mae rhai pobl yn fwy gofalus, tra bod eraill yn glir nad ydyn nhw eisiau gwybodaeth. Beth bynnag fo'r ymateb, cyfrifoldeb y gweithiwr cyfryngol gyda chefnogaeth ei reolwr yw cydbwyso dymuniadau a theimladau'r rhai sy'n gysylltiedig er mwyn ceisio cytuno ar ffordd ymlaen.

Mae'n bwysig pwysleisio mai'r person mabwysiedig sydd i benderfynu a yw am ymateb i ymholiad y perthynas geni a'i ddymuniad am gyswllt a sut, a rôl y gweithiwr cyfryngol yw ceisio cefnogi'r person mabwysiedig i wneud penderfyniadau gwybodus am ei ymateb. Er bod y gweithiwr cyfryngol yn cysylltu ar ran y perthynas geni, nid yw'n briodol rhoi pwysau ar y person mabwysiedig drwy bwysleisio anghenion y perthynas geni. Mae'n bwysig rhoi sicrwydd i'r person mabwysiedig mai ef/hi sy'n rheoli ac nad yw o dan unrhyw rwymedigaeth i gytuno i unrhyw beth. Rhaid i unrhyw benderfyniad a wneir ganddynt gael ei barchu gan yr asiantaeth, gan gynnwys pan fydd y person mabwysiedig yn gwrthod y cynnig o gymorth pellach i gysylltu â pherthynas geni (gweler yr achos enghreifftiol a ganlyn).

Parchu hawl person mabwysiedig i wrthod cymorth

Enghraifft achos: Anna

Mabwysiadwyd merch Diane, Anna, 32 mlynedd yn ôl. Gofynnodd Diane am wasanaeth cyfryngol i'w helpu i ddod o hyd i Anna a chysylltu efo hi.

Fe wnaethant ddod o hyd i Anna ac ymatebodd yn syth ar ôl derbyn y llythyr gan yr asiantaeth. Roedd hi'n chwilfrydig am yr ymchwiliad ac, o glywed mai ei mam geni oedd eisiau cyswllt, ymatebodd yn gadarnhaol. Ychydig a wyddai Anna am amgylchiadau ei mabwysiad. Awgrymodd y gweithiwr y byddai'n ddefnyddiol cyfarfod, nid yn unig i drafod goblygiadau'r cyswllt, ond hefyd i rannu'r wybodaeth oedd gan yr asiantaeth ynghylch ei genedigaeth a'i mabwysiad. Gwrthododd Anna – roedd hi wedi gwneud ei phenderfyniad i gael cyswllt â'i mam geni ac yn teimlo nad oedd angen siarad am y peth.

Nid oedd Anna eisiau cyfnewid llythyrau ond penderfynodd gael cyfarfod wyneb yn wyneb gyda Diane. Sefydlodd y gweithiwr y cyfarfod ond nid oedd y gweithiwr yn bresennol ond aeth y cyfarfod yn dda. Ddwy flynedd yn ddiweddarach cysylltodd Diane â'r asiantaeth i roi gwybod i'r gweithiwr mabwysiadu fod ei pherthynas ag Anna wedi parhau i ddatblygu a'i bod mewn cysylltiad efo'i hanner brodyr.

Mae'r achos hwn yn dangos sut, er bod Anna wedi cael gwybodaeth am y cymorth y gallai'r cyfryngwr ei gynnig yn ystod y cyfnod cyswllt cychwynnol ac wedi hynny, roedd y gweithiwr yn parchu ymreolaeth Anna wrth leihau cymorth pellach.

7.10.1 Pan nad yw'r person mabwysiedig yn dymuno cael cyswllt

Os nad yw'r person mabwysiedig eisiau cyswllt, gall y gweithiwr cyfryngol archwilio a fyddai'r person mabwysiedig yn cydsynio i lythyr ac o bosibl ffotograff gael ei ddarparu ar gyfer y perthynas geni.

Mae rheoliad 9 yn cydnabod sut y gall darparu gwybodaeth nad yw'n adnabod fod o gymorth yn aml i'r perthynas geni os nad oes cyswllt i fod. Dylid hysbysu'r person mabwysiedig hefyd o'r opsiwn o osod fetó cymwysedig neu absoliwt gyda'r asiantaeth fabwysiadu briodol (gweler [Pennod 4.4.2](#)) a/neu ddymuniad i beidio â chysylltu ar y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu os nad yw'n dymuno i berthnasau eraill neu asiantaethau cyfryngol eraill gysylltu ag ef ar gais.

Weithiau gall gymryd wythnosau, misoedd neu flynyddoedd i bobl sydd wedi'u mabwysiadu deimlo'n barod ar gyfer y cam nesaf ar ôl y cyswllt cyntaf. Mae'n bwysig caniatáu iddynt wneud penderfyniadau yn eu hamser eu hunain a heb bwysau. Dylid ei gwneud yn glir i'r person mabwysiedig bod croeso iddo gysylltu â'r asiantaeth ar unrhyw adeg yn y dyfodol, os yw'n ddiweddarach yn dymuno ystyried cyswllt, neu i ofyn am ragor o wybodaeth.

7.11 Cysylltu: paratoi a dilyn i fyny wedyn

Mae'r tasgau ymarfer a'r ystyriaethau wrth gefnogi cyswllt a gychwynnir gan berthynas geni yn adlewyrchu'r rhai hynny pan fydd y person mabwysiedig yn cychwyn y cyswllt. Gweler [Pennod 6.12](#) a [6.13](#) am arweiniad pellach. Darperir nodyn atgoffa byr o'r pwyntiau allweddol yn y blwch isod:

- *Helpu pobl i feddwl am y gwahanol ffyrdd o fod mewn cysylltiad â'i gilydd (ffôn, llythyrau, cyfarfod wyneb yn wyneb ac ati) a manteision ac anfanteision y rhain.*
- *Pan fydd pobl eisiau cyfarfod wyneb yn wyneb, awgrymwch a hoffent gyfnewid rhywfaint o wybodaeth ymlaen llaw i helpu i baratoi ar gyfer y cyfarfod hwn.*
- *Helpu pobl i ddeall bod gwneud cyswllt uniongyrchol yn broses sy'n esblygu, a bod ystod o ganlyniadau yn bosibl.*
- *Cyfeirio pobl at wefannau defnyddiol ac adnoddau eraill.*
- *Gall cyfarfodydd weithio allan mewn amrywiaeth o ffyrdd ond maent yn debygol o fod yn emosiynol ddwys i'r ddau barti. Ar ôl i bobl gyfarfod, cynigiwch gyfleoedd i bob parti drafod sut aeth y cyfarfod a meddwl am gamau pellach.*
- *Sicrhewch fod pobl yn gwybod sut i gael cymorth yn y dyfodol.*
- *Mae'n bwysig deall yr heriau posibl a all godi pan fydd pobl a fabwysiadwyd a pherthnasau geni yn cysylltu â'i gilydd.*

7.12 Cofnodi a chadw cofnodion

Mae recordio yn rhan annatod o waith cyfryngol. Mae'n bwysig cofnodi'r gwaith a wnaed, y camau gweithredu a'r penderfyniadau a wneir mewn perthynas â phob achos. Gweler [Pennod 5.9.5](#) am fanylion.

7.13 Pwyntiau allweddol

- Gall perthnasau geni sy'n ceisio gwasanaethau cyfryngol fod yn gysylltiedig â mabwysiadau babanod hanesyddol yng nghanol yr 20fed Ganrif, pan oedd normau a gwerthoedd cymdeithasol ac arferion proffesiynol ym maes mabwysiadu yn wahanol iawn. Mae'n bwysig i weithwyr cyfryngol ddeall cyfnodau cymdeithasol y mabwysiadau hyn, fel y gallant ymateb yn sensitif a chynnig cymorth priodol i'r perthnasau geni hyn.
- Mae gan y rhan fwyaf o berthnasau geni sydd eisiau gwasanaeth cyfryngol deimladau o alar yn gysylltiedig â cholli'r plentyn sydd wedi'i fabwysiadu. I rai, gall y rhain fod yn ddwys ac yn para am oes. Er na ddylai'r gweithiwr cyfryngol ragdybio'r teimladau y mae perthynas geni yn eu cyflwyno i'r cyfarfod, dylai bob amser gofio y gall teimladau anodd gael eu rheoli gan amrywiaeth o ymddygiadau gan gynnwys gwadu a gormes. Gall gwrando gofalus, myfyriol helpu'r perthynas geni i deimlo ei fod yn cael ei glywed a'i fod yn fwy abl i gymryd rhan yn y cyfarfod.
- Efallai na fydd perthnasau geni yn derbyn unrhyw wybodaeth o'r cofnod a allai ddatgelu pwy yw'r person mabwysiedig. Mae hyn yn golygu, os nad yw'r person mabwysiedig yn dymuno mynd gael cyswllt, mae'r perthynas geni methu fwrw ymlaen i chwilio. Mae'n debygol y bydd tristwch dwfn ac ymdeimlad o golled newydd yn gysylltiedig â hyn. Dylid cynnig/cyfeirio at yr holl gymorth sydd ar gael.

Pennod 8

Gwasanaethau cyfryngol i bobl sydd â pherthynas ragnodedig â pherson mabwysiedig

Mae'r bennod hon yn ymdrin â darparu gwasanaethau cyfryngol i bersonau a ddiffinnir fel rhai sydd â 'perthynas ragnodedig' â pherson mabwysiedig. Fe disgrifir gan rai gweithwyr proffesiynol fel person 'perthynol i' person mabwysiedig, gan wahaniaethu rhyngddynt a 'perthnasau biolegol'. Mae'r diffiniad, a grëwyd gan ddiwygiad yn 2015 i'r rheoliadau ar gyfer gwasanaethau cyfryngol i bersonau mabwysiedig a'u perthnasau geni, yn ehangach na dim ond 'disgynyddion' i berson mabwysiedig. Mae'r egwyddorion ymarfer craidd a'r dulliau gweithredu yn debyg i'r rhai wrth ddarparu gwasanaethau cyfryngol i bobl fabwysiedig a pherthnasau geni.

Nid oes unrhyw ganllawiau statudol sy'n esbonio i asiantaethau sut i gymhwyso'r diwygiadau hyn. Hyd yn hyn, nid oes unrhyw ddata wedi'i gasglu ynglŷn â sut mae ymestyn gwasanaethau cyfryngol i'r grŵp ehangach hwn yn cael ei reoli gan asiantaethau'n ymarferol ac nid oes unrhyw ddata am ymgeiswyr o'r fath. Mae'n bosibl y bydd gan rai Asiantaethau Mabwysiadu Rhanbarthol brotocolau a gweithdrefnau i gefnogi ymarferwyr ac i sicrhau eglurder wrth weithio gydag asiantaethau cyfryngol eraill, pan wneir cais i asiantaeth sydd ddim yn cadw cofnodion yr achos.

8.1 Cyflwyniad a diffiniad o 'berthnasoedd ragnodedig'

Cyn 2015, roedd pwysau cynyddol, yn enwedig gan ddisgynyddion uniongyrchol a phartneriaid pobl mabwysiedig, ynghyd â gweithwyr cyfryngol, i ganiatáu, o leiaf, ddisgynyddion uniongyrchol person mabwysiedig i allu defnyddio gwasanaethau cyfryngol i'w cynorthwyo, er enghraifft, i gael gwybodaeth am eu teulu neu hanes iechydd neu i chwilio am berthnasau geni y person mabwysiedig. Roedd rhai asiantaethau mabwysiadu priodol wedi defnyddio eu disgresiwn o dan reoliad 15 o Reoliadau Asiantaethau Mabwysiadu 1983 i ddarparu gwybodaeth i ddisgynydd, pan gadarnhawyd bod y person mabwysiedig a'u rhiant wedi marw. Roedd yn ymddangos yn rhyfedd fod disgynyddion uniongyrchol y person mabwysiedig ddim yn gallu cael mynediad at wasanaethau cyfryngol i'w helpu i ddod o hyd i berthnasau geni y person mabwysiedig. Argymhellodd Pwyllgor yn Nhŷ'r Arglwyddi yn 2013 y dylid ehangu'r diffiniad o bwy allai wneud cais am wasanaethau cyfryngol ac ymrwymodd y llywodraeth i wneud hynny, pan wnaeth Deddf Plant a Theuluoedd 2014 mynd drwy'r Senedd.

Cafodd Rheoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol (Mabwysiadu Cyn Cychwyn) (Cymru) 2005 eu diwygio a dechreuwyd yn 2015 i ganiatáu i ddarparwyr gwasanaeth cyfryngol gynnig gwasanaeth i berson sydd â 'perthynas ragnodedig' i berson mabwysiedig.

Diffiniad o 'berthynas ragnodedig'

Rheoliad 2A

At ddibenion adran 98(1A) o'r Ddeddf, mae perthynas ragnodedig yn berthynas lle mae person (nad yw'n berthynas i'r person mabwysiedig) yn perthyn i berson mabwysiedig—

(a) drwy waed (gan gynnwys hanner gwaed), priodas neu bartneriaeth sifil; neu

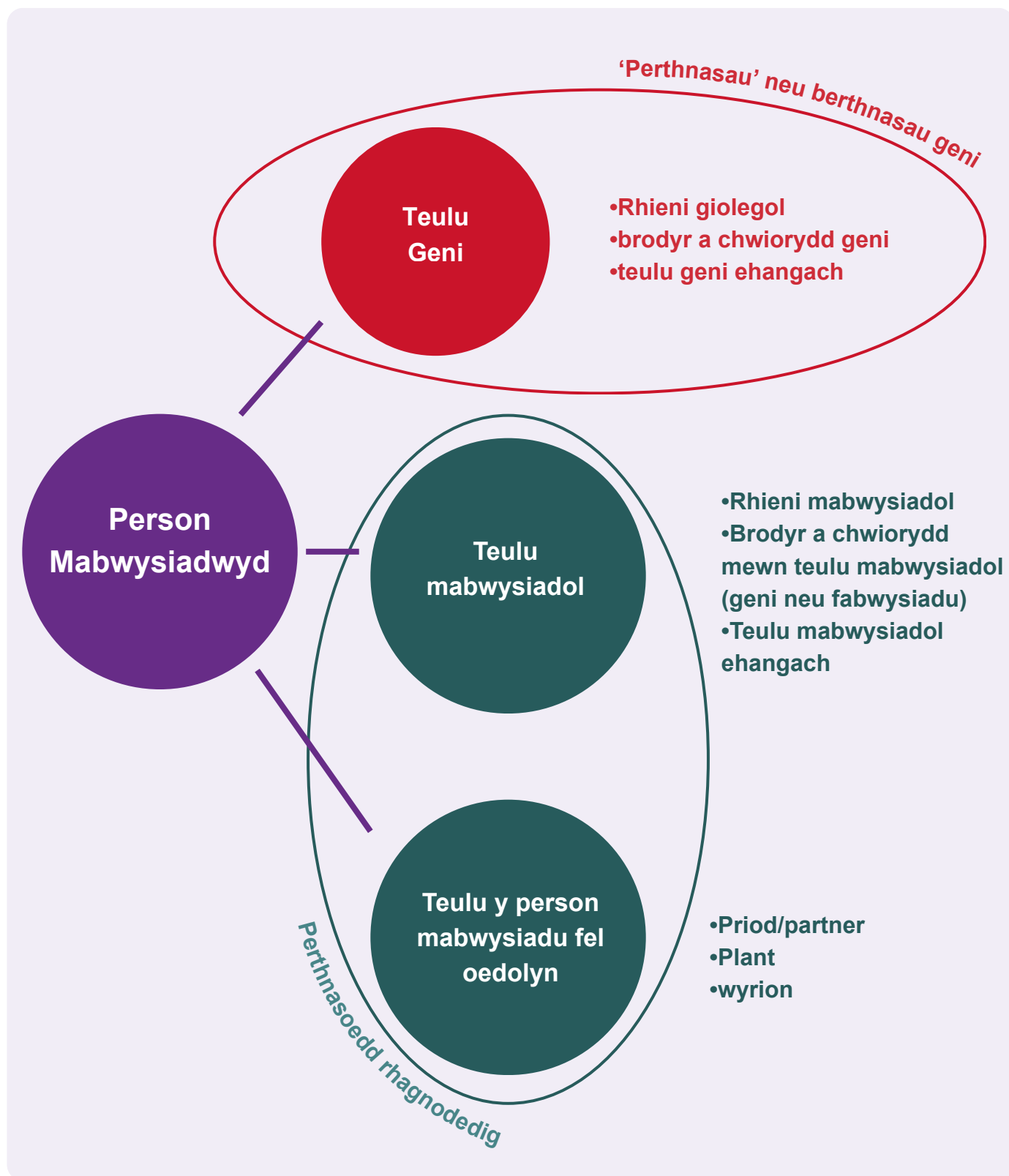
(b) yn rhinwedd mabwysiad y person mabwysiedig

O dan Ddeddf Mabwysiadu a Phlant 2002, mae'r term 'perthynas' yn golygu'r bobl hynny y daeth eu perthynas gyfreithiol efo'r person mabwysiedig, ond nid eu perthynas waed, i ben pan wnaed y gorchymyn mabwysiadu. Yn ymarferol, cyfeirir at y bobl hyn fel 'perthnasau geni' fel arfer; ystyrir gwasanaethau cyfryngol ar eu cyfer ym Mhennod 7. Ni newidiodd gwelliannau 2015 y term 'perthynas' yn y Ddeddf; yn lle hynny, yn y Rheoliadau, diffiniwyd grŵp ychwanegol o bersonau fel personau sydd â 'perthynas ragnodedig' â'r person mabwysiedig. Mae gan y grŵp hwn o bobl, 'perthynol' i berson mabwysiedig, yr hawl, fel person mabwysiedig neu berthynas geni, i wneud cais am wasanaethau cyfryngol.

Pwy sy'n cael ei gynnwys yn y term 'perthynas rhagnodedig'?

Yn ymarferol, mae tri grŵp o bobl sy'n dod o fewn y diffiniad:

- Disgynyddion uniongyrchol person mabwysiedig — er enghraifft, plant, wyrion, a gor-wyrion sydd yn dymuno gwybod am hanes eu rhiant mabwysiedig neu nain a thaid a'r rhesymau dros eu mabwysiadu ac, o bosibl, i fod mewn cysylltiad â pherthnasau geni person mabwysiedig.*
- Priod neu bartner sifil person mabwysiedig, a all fod â rheswm i gysylltu, er enghraifft, perthnasau geni eu partner, a fabwysiadwyd.*
- Grŵp o bersonau sy'n 'perthynol' drwy'r gorchymyn mabwysiadu — er enghraifft, brawd neu chwaer i berson mabwysiedig (a allai fod wedi'i fabwysiadu neu beidio hefyd). Mae'r diffiniad hwn hefyd yn cynnwys rhiant mabwysiadol sydd am olrhain perthnasau geni eu mab neu ferch mabwysiedig.*

8.2 Pa geisiadau y mae ymarferwyr yn debygol o'u cael?

Y prif reswm dros y newid yn y gyfraith oedd i alluogi disgynyddion person mabwysiedig ymadawedig i ddod o hyd i wybodaeth gefndir am eu teulu geni, ac weithiau i gysylltu â pherthynas geni, os mai dyna oedd eu dymuniad hefyd. Estynnwyd hyn i gynnwys hawliau pobl eraill a ddaeth yn berthnasau trwy'r mabwysiadu.

Ar yr adeg y trafodwyd y newid hwn yn y gyfraith yn 2013, ni ragwelwyd y byddai'n cael ei ddefnyddio mewn sefyllfaoedd lle roedd y person mabwysiedig (y gwrthrych) yn dal yn fyw ac eithrio mewn amgylchiadau eithriadol, er enghraifft, lle nad oedd gan y person mabwysiedig y galluedd i roi caniatâd neu pan oedd angen brys am ragor o wybodaeth feddygol.

8.2.1. Ceisiadau gan ddisgynyddion neu eraill sy'n ymwneud â'r person mabwysiedig, pan fo'r person mabwysiedig wedi marw

Er nad yw data'n cael ei gasglu'n rheolaidd ynghylch pa grwpiau o dan y categori perthnasod rhagnodedig sydd wedi ceisio defnyddio'r darpariaethau hyn, mae adborth gan y rhai sy'n gweithio yn y maes yn awgrymu bod y sawl sy'n gwneud cais am wasanaeth yn debygol o fod yn ddisgynnydd i berson mabwysiedig sydd wedi marw yn y mwyafrif o achosion.

Mewn rhai achosion, efallai y bydd gan y sawl sy'n gofyn am wasanaeth eisoes efo wybodaeth adnabod a fyddai'n ei alluogi i chwilio am berthnasau geni yn annibynnol e.e. efallai eu bod yn gwybod enw geni'r person mabwysiedig ac felly gallent wneud cais am gopi o'r dystysgrif geni, a fyddai'n cynnwys gwybodaeth adnabod am y rhieni geni, man geni ac ati. Mae enghreifftiau o resymau pam y gallai disgynyddion, sydd eisoes yn gwybod enw geni'r person mabwysiedig, wneud cais am wasanaeth yn cynnwys: eisiau gwybodaeth gefndir ychwanegol o'r cofnodion mabwysiadu, er enghraifft am y rheswm pam y mabwysiadwyd eu perthynas; eisiau darganfod a oes unrhyw wybodaeth feddygol berthnasol yn y cofnodion mabwysiadu; eisiau cymorth i chwilio a chysylltu ag aelodau o'r teulu geni.

Mae'n bosibl nad oes gan bobl eraill sy'n gofyn am wasanaeth unrhyw wybodaeth adnabod am hunaniaeth geni'r person mabwysiedig. Unwaith eto, mae eu resymau dros ofyn am ragor o wybodaeth yn amrywio, ac, mewn rhai achosion, bydd y cymhelliad yn cynnwys bod eisiau dod o hyd i berthnasau geni ar eu pen eu hunain, neu gael cymorth cyfryngwr i gysylltu ag aelodau o'r teulu geni.

Mewn unrhyw un o'r sefyllfaoedd uchod, er bod y person mabwysiedig wedi marw ac felly na ellir cael caniatâd, mae'n ddyletswydd ar yr asiantaeth gyfryngol i wirio'r cofnod mabwysiadu (neu i ofyn i'r asiantaeth fabwysiadu briodol wirio'r cofnod mabwysiadu) i ganfod a oedd y person mabwysiedig wedi cofrestru feto. Trafodir y gweithdrefnau y mae angen eu dilyn yn fanwl yn adrannau 8.3, 8.4 ac 8.5.

Mae enghreifftiau achos Carly a Roger isod yn dangos rhai o ystyriaethau gwaith cyfryngol wrth gefnogi disgynyddion person ymadawedig a fabwysiadwyd. Mae'r rhain yn cynnwys gwneud penderfyniadau ynghylch a ddylid darparu gwybodaeth adnabod o'r cofnod mabwysiadu neu peidio ac ystyried effaith darparu gwasanaeth cyfryngol ar bawb sy'n debygol o gael eu heffeithio. Mae darparu gwybodaeth adnabod o gofnod mabwysiadu yn amlwg efo goblygiadau o ran datgelu pwy yw'r rhieni geni. Felly, mae p'un a yw rhieni geni yn debygol o fod yn fyw yn ystyriaeth bwysig, gan y bydd angen eu caniatâd i rannu gwybodaeth adnabod amdanynt.

Darparu gwybodaeth nad yw'n adnabod rhywun a chynnig gwasanaeth cyfryngol

Achos enghreifftiol Carly

Roedd Carly yn 23 oed pan gysylltodd â'r asiantaeth fabwysiadu a oedd yn ymwneud â mabwysiadu ei mam, yn dilyn marwolaeth ei mam. Bu farw ei mam Susie 18 mis yn ôl o lewcmia a hithau ond yn 44 oed. Roedd Susie wedi siarad yn aml am ddod o hyd i'w rhieni geni ond nid oedd erioed wedi llwyddo i wneud hynny. Roedd Carly felly eisiau cysylltu â'i mam-gu geni (mam enedigol Susie) i roi gwybod iddi fod Susie wedi marw, a hefyd i ddarganfod a hoffai gael cyswllt.

Roedd y cofnodion mabwysiadu yn dangos bod mam enedigol Susie yn 16 oed pan roddodd enedigaeth. Roedd y gweithiwr yn yr asiantaeth fabwysiadu briodol o'r farn ei bod yn debygol bod y fam geni yn dal yn fyw (byddai bellach yn ei 60au cynnar). Gan nad oedd amgylchiadau presennol y fam geni ar gael felly penderfyniad yr asiantaeth oedd mai dim ond gwybodaeth nad oedd yn dynodi y dylid ei datgelu. Fodd bynnag, cynigiodd gefnogi Carly i gael mynediad at wasanaeth cyfryngol, i ddarganfod a hoffai mam-gu geni gael cyswllt.

Lle mae rhiant geni y person mabwysiedig yn debygol o fod wedi marw: defnyddio disgresiwn i ddarparu gwybodaeth adnabod

Enghraifft Achos - Roger

Roedd Roger (55 oed) wedi gwybod erioed fod ei ddiweddar dad, Trevor, wedi ei fabwysiadu. Roedd Roger yn awyddus i ddarganfod mwy am chefnidir teuluol ei dad, ond roedd ei dad ddim eisiau siarad am ei fabwysiadu ac nid oedd ganddo ddiddordeb mewn ceisio cael gwybodaeth am ei fabwysiadu na'i enw geni.

Yn dilyn marwolaeth ei dad yn 88 oed, cysylltodd Roger â'i Asiantaeth Fabwysiadu Ranbarthol leol i drafod sut y gallai ddarganfod mwy am fabwysiadu ei dad i ddechrau chwilio am berthnasau geni. Rhoesant wybodaeth iddo ynghylch sut y gallai wneud cais am wasanaeth cyfryngol ac eglurodd y byddai'r gweithiwr cyfryngol yn gallu gwneud cais i'r Cofrestrydd Cyffredinol am gopi o dystysgrif geni wreiddiol Trevor ac unrhyw wybodaeth ychwanegol.

Derbyniodd yr asiantaeth fabwysiadu Ranbarthol gais Roger am wasanaeth cyfryngol. Gwnaeth y gweithiwr gais i'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol gan ddefnyddio'r ffurflen AF5 (Cais am wybodaeth mabwysiadu ar ran person â pherthynas ragnodedig ag oedolyn mabwysiedig), gan alluogi'r asiantaeth i gael copi o dystysgrif geni Trevor. Nid oedd yr asiantaeth gyfryngol yn gallu canfod a oedd asiantaeth yn ymwneud â'r mabwysiadu neu a oedd ei fabwysiadu wedi'i drefnu'n breifat.

Bu'r gweithiwr, mewn ymgynghoriad â'i rheolwr, yn ystyried a ddylai drosglwyddo gwybodaeth adnabod o'r dystysgrif geni wreiddiol, gan ddefnyddio disgresiwn yr asiantaeth o dan Reoliad 7. Ystyriodd y gweithiwr yr holl ffeithiau, gan gynnwys y tebygolrwydd y byddai mam geni Trevor (mam-gu Roger) yn farw. Buont hefyd yn meddwl am effaith bosibl datgelu gwybodaeth adnabod, er enghraifft, ar unrhyw blant eraill i fam geni Trevor. Ar ôl pwyso a mesur, gan ystyried y ffactorau yn rheoliad 6 a'r ffaith y gall yr Asiantaeth Gyfryngol ddefnyddio'i disgresiwn, os yw testun y cais wedi marw, gwnaed penderfyniad i rannu gyda Roger fanylion mam Trevor (mam-gu anedig Roger), y cadarnhaodd yr asiantaeth ei bod wedi marw trwy wirio'r gofrestr marwolaethau. Byddai'r wybodaeth adnabod hon yn galluogi Roger i gynnal ei chwiliad ei hun gan ddefnyddio cofnodion cyhoeddus i ddod o hyd i aelodau o deulu geni ei ddiweddar dad. Bu'r cyfryngwr hefyd yn helpu Roger i feddwl sut y gallai unrhyw aelod o deulu genedigol ei dad deimlo amdano wrth fynd ati, gan gynnwys y posibilrwydd nad ydynt yn ymwybodol o fodolaeth Trevor.

8.2.2. Ceisiadau lle mae'r person mabwysiedig yn dal yn fyw

Mae adborth gan ymarferwyr yn awgrymu bod ceisiadau gan y rhai sy'n ymwneud â pherson mabwysiedig byw yn anarferol. Gall rhai pobl wneud cais mewn sefyllfaoedd lle nad oes gan y person mabwysiedig y gallu i wneud cais ei hun. Er enghraifft, gall mab neu ferch person mabwysiedig, sydd bellach yn oedrannus iawn ac sydd â dementia, fod yn ceisio gwybodaeth o'r cofnod mabwysiadu a/neu gyswllt â pherthnasau geni. Mae Adran 8.5 yn amlinellu sut i fynd i'r afael â'r gwaith yn y math hwn o senario - y mater allweddol yw sefydlu gallu neu ddiffyg gallu'r person mabwysiedig i benderfynu ar y cais penodol.

Mae'n bosibl y bydd pobl efo perthynas ragnodedig â'r person mabwysiedig yn dymuno gofyn am wybodaeth nad yw'n adnabod o'r cofnodion mabwysiadu, a/neu wasanaeth cyfryngol, pan fydd y person mabwysiedig yn fyw ac yn cytuno â'r cais i fynd yn ei flaen. Cyn belled ag y gellir cael caniatâd gwybodus y person mabwysiedig, gellir darparu gwasanaeth yn y sefyllfa hon. Er enghraifft, efallai nad oes gan berson mabwysiedig unrhyw ddiddordeb yn ei gefndir na'i deulu geni, ond nid yw'n gwrthwynebu i'w fab neu ferch ddarganfod mwy am ei fabwysiadu os yw hyn yn teimlo'n bwysig i'w ymdeimlad o hunaniaeth.

8.3 Gofynion ac egwyddorion ymarfer cyffredinol

8.3.1 Darparu gwasanaethau

Mae pwy all ddarparu gwasanaethau cyfryngol i bersonau sydd â pherthynas ragnodedig yr un peth ag ar gyfer grwpiau eraill, fel y nodir ym Mhennod 5. Fel y nodwyd ym Mhennod 5, er bod y gyfraith yn caniatáu i asiantaethau ddarparu gwasanaethau cyfryngol, nid yw'n eu gorfodi i wneud hynny. Pan na all asiantaethau ddarparu gwasanaethau cyfryngol ar gyfer unrhyw un neu bob grŵp, rhaid iddynt gyfeirio'r ymgeisydd at asiantaeth a all helpu. Mae'n bosibl y bydd rhai asiantaethau'n darparu gwasanaeth i ddisgynyddion – er enghraifft, i blant ac wyrion ac wyresau ond efallai ddim i gor-wyrion a gor-wyresau – a phartneriaid person mabwysiedig ond nid i bobl eraill sy'n dod o fewn y diffiniad. Dylai hyn fod yn glir yn natganiad o ddiben yr asiantaeth a'r wybodaeth ar ei gwefan.

8.3.2 Gwirio perthynas yr ymgeisydd â pherson mabwysiedig

Os yw'r asiantaeth yn darparu'r math hwn o wasanaeth cyfryngol, rhaid iddi wirio hunaniaeth yr ymgeisydd a'u 'perthynas' efo'r person mabwysiedig. Rhaid iddynt wirio'r dogfennau angenrheidiol a ddarparwyd gan yr ymgeisydd i gadarnhau bod ganddo 'berthynas ragnodedig' gyda'r person mabwysiedig, e.e. drwy ofyn am gopiâu o dystysgrifau geni a phriodas/partneriaeth sifil neu unrhyw dystysgrifau perthnasol eraill. Os yw'r ymgeisydd yn datgan bod y person mabwysiedig wedi marw, dylai'r ceisydd ddarparu copi ardystiedig o'r dystysgrif marwolaeth. Rhaid i'r asiantaeth gadarnhau oedran yr ymgeisydd i sicrhau ei fod yn oedolyn. Pan fo person yn datgan ei fod yn gweithredu ar ran y ceisydd, rhaid i'r asiantaeth fodloni ei hun bod y person wedi ei awdurdodi i wneud hynny gan y ceisydd a bod gan y ceisydd alluedd i roi awdurdod o'r fath.

8.3.3 Ystyriaethau cychwynnol

Mae camau y mae angen i'r asiantaeth a'r gweithiwr eu dilyn yn dibynnu a yw'r cais i Asiantaeth Mabwysiadu Priodol neu Asiantaeth Gyfryngol. Bydd yr asiantaeth priodol yn cadw cofnodion yr achos ac mae ganddynt bwerau nad oes gan y gwasanaeth cyfryngol. Os daw'r cais i law gwasanaeth cyfryngol, rhaid iddo ganfod barn yr asiantaeth fabwysiadu briodol ynghylch darparu'r gwasanaeth cyfryngol a'r gwiriadau angenrheidiol eraill o dan reoliad 12 megis a yw'r person mabwysiedig wedi cofnodi feto (gweler adran 5.3.3). Mae canfod a yw'r person mabwysiedig yn fyw yn ystyriaeth gychwynnol allweddol, ynghyd â barn y person mabwysiedig cyn penderfynu y camau nesaf posibl.

Ystyried ceisiadau gan bobl sydd â pherthynas ragnodedig â pherson mabwysiedig – sut mae hyn yn amrywio yn ôl statws y person mabwysiedig

Statws y person mabwysiedig	Gall symud ymlaen i helpu person mewn perthynas ragnodedig	Yn gallu defnyddio disgresiwn i rannu gwybodaeth nad yw'n adnabod rhywun (rhaid cymryd gofal i beidio rhoi wybodaeth efo'r gwybodaeth arall sy'n hysbys eisoes, gan arwain at adnabyddiaeth)	Yn gallu defnyddio disgresiwn i rannu gwybodaeth adnabod am berson mabwysiedig (e.e. enw geni)	Yn gallu bwrw ymlaen i ddarparu gwasanaeth cyfryngol i gysylltu â pherthnasau geni person mabwysiedig (ar ôl gwiriadau perthnasol ac ystyried y ffactorau a nodir yn R6 – gweler adran 8.4.1).
Wedi marw	LE (mae angen prawf bod y person wedi marw, ac mae unrhyw feto a gofnodwyd gan y person mabwysiedig yn cael ei ystyried a rhoddir pwysau)	LE	LE ond.. - views of people who would be identified (e.g. birth parent/s) must be considered and their consent gained. - if person who would be identified (e.g. birth parent) has died, information can be shared using discretion.	LE
Yn fyw – yn gwrthod caniatâd	NA	LE	NA	NA
Yn fyw – heb allu i benderfynu	OES (rhaid gwirio galluedd meddyliol)	LE	LE, ond...- dylid ystyried barn pobl a fyddai'n cael eu hadnabod (e.e. rhiant/rhieni geni) a chael eu caniatâd. - os yw'r person a fyddai'n cael ei adnabod (e.e. rhiant geni) wedi marw, gellir rhannu gwybodaeth gan ddefnyddio disgresiwn.	LE
Yn fyw – yn rhoi caniatâd gwybodus	LE	LE	LE	LE
Yn fyw – ond wedi gosod feto ar y cofnodion mabwysiadu gan fynegi dymuniad i beidio â chysylltu	NA	LE	NA	NA
Methu dod o hyd	OES (ar yr amod bod 'camau rhesymol' wedi'u cymryd i ddod o hyd iddynt)	LE	LE, ond...- rhaid ystyried barn pobl a fyddai'n cael eu hadnabod (e.e. rhiant/rhieni geni) a chael eu caniatâd. - os yw'r person a fyddai'n cael ei adnabod (e.e. rhiant geni) wedi marw, gellir rhannu gwybodaeth gan ddefnyddio disgresiwn.	LE

Lle mae mwy nag un asiantaeth yn gysylltiedig, mae angen iddynt ddiogelu hawliau'r ymgeisydd a'r gwrthrych, tra hefyd yn diogelu hawliau preifatrwydd y person mabwysiedig. Mae angen i'r asiantaeth gyfryngol wybod pa wybodaeth y mae'n rhaid iddynt ei darparu i'r asiantaeth fabwysiadu briodol cyn bwrw ymlaen â chais. Rhaid i'r asiantaeth fabwysiadu briodol sicrhau bod ganddynt systemau i ymateb i'r atgyfeiriadau a wneir o dan Reoliad 12 o fewn amser rhesymol. Er mwyn osgoi oedi gormodol, mae'n debygol o fod o gymorth i bawb dan sylw os oes protocolau clir i sicrhau bod pob asiantaeth yn glir o'r cychwyn pa gamau a gwybodaeth ragarweiniol sydd eu hangen i gydymffurfio â'u dyletswyddau priodol o dan y rheoliadau.

8.3.4. Rhannu gwybodaeth o'r cofnodion mabwysiadu gyda phobl yn y categori perthynas rhagnodedig

Lle nad yw'r ceisydd yn gofyn am wasanaeth cyfryngol ond ei fod yn gofyn am wybodaeth gyffredinol am y person mabwysiedig y mae ganddo berthynas rhagnodedig ag ef, mae gan yr asiantaeth ddisgresiwn i ddarparu gwybodaeth nad yw'n adnabod y mae'n ei hystyried yn briodol [R7]. Mae'n rhaid i'r asiantaeth sicrhau na fydd gwybodaeth nad yw'n adnabod rhywun yn arwain at adnabod perthynas geni drwy wybodaeth sydd eisoes yn hysbys i'r ymgeisydd.

Os yw'r ymgeisydd yn gofyn am wybodaeth adnabod (er enghraifft, hoffai merch person mabwysiedig wybod enw geni ei mam) neu os yw am chwilio ac o bosibl cysylltu â pherthnasau geni y person mabwysiedig, rhaid i'r asiantaeth, os yw'n darparu gwasanaethau cyfryngol, ymateb i'r cais fel cais am wasanaethau cyfryngol a chydymffurfio â'r gofynion yn y rheoliadau diwygiedig. Mae gan yr asiantaeth ddyletswydd i ystyried yr effaith ar bawb y mae rhannu gwybodaeth yn effeithio arnynt (R6) ac, os nad hi yw'r asiantaeth fabwysiadu briodol, rhaid i'r Asiantaeth Gyfryngol ystyried barn yr asiantaeth fabwysiadu briodol (gweler adran 5.2.6).

Ymdrinnir â sut i ymateb pan fo ymgeiswyr yn gofyn yn unig am wybodaeth feddygol nad yw'n dynodi a gadwir ar y cofnod mabwysiadu yn adran 8.6 isod.

Mae darparu gwybodaeth adnabod i'r ymgeisydd megis enw geni'r person mabwysiedig, i bob pwrpas yn ei alluogi i gynnal ei chwiliad ei hun am berthnasau geni y person mabwysiedig ac i gysylltu heb gefnogaeth cyfryngwr ar gyfer y naill barti na'r llall. Mae hon yn aml yn ffordd briodol ymlaen. Fodd bynnag, wrth benderfynu a ddylid datgelu gwybodaeth adnabod neu peidio pan fydd y person mabwysiedig wedi marw, mae'n bwysig archwilio'r holl ffactorau, e.e. oedran y person mabwysiedig pan fu farw, yn enwedig os oedd yn ifanc, yn ogystal ag a yw'r rhiant(rhieni) geni wedi marw. Mewn rhai amgylchiadau, fel yng nghais Clara, gall fod yn fwy priodol rhannu gwybodaeth anadnabyddus a darparu gwasanaeth cyfryngol i gysylltu â pherthnasau geni y person mabwysiedig.

Mae'r person mabwysiedig wedi marw: penderfyniad i ddarparu gwybodaeth nad yw'n adnabod yn unig i'w briod

Pan nad yw'r ymgeisydd yn gofyn am wasanaeth cyfryngu ond yn gofyn am wybodaeth gyffredinol am y person a fabwysiadwyd y mae ganddo berthynas rhagnodedig ag ef, mae gan yr asiantaeth ddisgresiwn i ddarparu gwybodaeth o'r fath nad yw'n nodi pwy yw'r person, yn ôl yr hyn y mae'n ei ystyried yn briodol [R7]. Rhaid i'r asiantaeth sicrhau na fydd gwybodaeth nad yw'n nodi pwy yw'r person yn arwain at adnabod perthynas genedigol drwy wybodaeth sydd eisoes yn hysbys i'r ymgeisydd.

Enghraifft o achos: Clara - priod y person mabwysiedig (Liam, sydd bellach wedi marw)

Bu farw Liam, gŵr Clara, o drawiad ar y galon 12 mis ynghynt, yn 40 oed. Cafodd Liam ei fabwysiadu o ofal maeth pan oedd yn 8 oed. Roedd wedi'i chael yn anodd siarad â Clara am ei amser mewn gofal a'i fabwysiadu, ond roedd hi'n gwybod bod ei fabwysiadu wedi'i drefnu gan yr awdurdod lleol lle'r oedd yn byw fel plentyn. Cysylltodd Clara â thîm mabwysiadu'r awdurdod lleol gan ei bod am gael gwybodaeth am gefndir teuluol Liam ac i ddeall pam y cafodd ei roi i'w fabwysiadu. Eglurodd y byddai wedyn yn penderfynu a ddylai gysylltu â theulu geni Liam. Ar ôl ymgynghori â'r rheolwr, rhoddodd y gweithiwr wybodaeth gefndir anadnabyddus, gan gynnwys amgylchiadau'r mabwysiadu. Esboniodd hefyd i Clara pe bai hi am gysylltu â'r teulu geni, byddai angen iddi wneud cais am wasanaeth cyfryngol i wneud hynny. Rhoddodd y gweithiwr daflen wybodaeth i Clara am wasanaethau cyfryngol i bobl â pherthynas ragnodedig i berson mabwysiedig.

Yn yr achos hwn, er bod y person mabwysiedig wedi marw, roedd y gweithiwr o'r farn y gallai rhiant/rhieni geni Liam fod yn dal yn fyw, a bod rhannu gwybodaeth adnabod hefyd â goblygiadau iddynt a byddai angen eu caniatâd. Roedd cynnig gwasanaeth cyfryngol yn golygu y byddai angen caniatâd rhieni geni a theulu Liam i ryddhau unrhyw wybodaeth adnabod, a gellid cynnig cymorth i'r ddau barti.

8.4 Ymateb i gais am wasanaethau cyfryngol gan berson sydd â pherthynas ragnodedig â'r person mabwysiedig – pan fo'r person mabwysiedig wedi marw

8.4.1 Lle gwneir y cais i'r asiantaeth fabwysiadu briodol

Rhaid i'r gweithiwr cyfryngol ar ran yr asiantaeth fabwysiadu briodol:

- Gwneud yr holl wiriadau adnabod angenrheidiol i gadarnhau bod yr ymgeisydd yn berson o fewn y diffiniad o 'berthynas ragnodedig' [R11.d] a bod y person mabwysiedig wedi marw. Bydd hyn yn cynnwys sicrhau bod dogfennau adnabod a thystysgrifau geni, priodas a marwolaeth perthnasol yn cael eu gwirio'n gywir.
- Os yw'r person yn honni ei fod yn gweithredu ar ran y ceisydd, rhaid i'r asiantaeth fodloni ei hun bod y person hwn wedi ei awdurdodi i wneud hynny gan y ceisydd, a bod gan y ceisydd alluedd i roi awdurdod o'r fath.
- Sefydlu a yw'r ymgeisydd eisiau gwybodaeth gefndir nad yw'n adnabod (gweler adran 8.3.4) neu a yw eisiau gwybodaeth adnabod o'r cofnodion a/neu gymorth i chwilio ac o bosibl cysylltu â pherthnasau geni y person mabwysiedig.
- Gwirio mai oedolyn yw'r perthynas geni sydd eisiau gwybodaeth adnabod (ni all yr asiantaeth barhau os yw'r gwrthrych yn blentyn).

- Gwiriwch y cofnodion am feto neu feto cymwys a wnaed gan y person mabwysiedig neu unrhyw wybodaeth y gofynnodd amdani o'r cofnodion. Os yw'r person mabwysiedig wedi marw, nid yw'r feto yn parhau. Fodd bynnag, dylid ystyried dymuniadau'r person mabwysiedig fel y'u nodir yn y feto.
- Darparu gwybodaeth ysgrifenedig am argaeledd a chostau 'cwnsela' (cyngor a chymorth) (gweler adran 5.8.2).

Mewn sefyllfaoedd lle mae'r asiantaeth yn penderfynu parhau i ddarparu gwasanaeth cyfryngol, dylai wedyn:

- Os oes angen, gwnewch gais ysgrifenedig i'r Cofrestrydd Cyffredinol am wybodaeth o'r Gofrestr Plant Mabwysiedig a'r Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu [R13]. Mae'n bosibl y bydd angen hyn i gael gwybodaeth y mae'r ymgeisydd ei hangen i gael copi o dystysgrif geni'r person mabwysiedig [R13]. Gwneir y cais gan ddefnyddio ffurflen AF5.
- Cymryd camau rhesymol i ddod o hyd i destun y cais (e.e. rhiant geni neu berthynas geni arall i'r person mabwysiedig): os yw'r person wedi'i leoli, rhaid i'r asiantaeth gynnig cyngor a chymorth i'w alluogi i wneud ymateb gwybodus i'r cais.
- Ystyried a phwyso a mesur y ffactorau a nodir yn Rheoliad 6 (gweler y blwch).

Ffactorau y mae'n rhaid i asiantaethau cyfryngol eu hystyried cyn rhannu gwybodaeth adnabod (R6)

- Lles yr ymgeisydd, y gwrthrych ac unrhyw bersonau eraill y gellir eu hadnabod neu eu heffeithio fel arall gan y cais (gan roi sylw arbennig i unrhyw blant)
- Unrhyw farn gan yr Asiantaeth Mabwysiadu Priodol
- Unrhyw wybodaeth a gafwyd o'r Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu
- Holl amgylchiadau eraill yr achos

8.4.2. Cofnodi unrhyw benderfyniad

Rhaid i'r asiantaeth fabwysiadu briodol gofnodi ei rhesymau dros ei phenderfyniad i fwrw ymlaen â'r cais a chofnodi pa wybodaeth adnabod y mae wedi'i rhannu efo'r ceisydd. Yn yr un modd, os yw'r asiantaeth yn penderfynu peidio â derbyn neu fwrw ymlaen â'r cais, rhaid cofnodi'r rheswm am hyn hefyd.

8.4.3 Asiantaeth fabwysiadu briodol yn arfer disgrisiwn i rannu gwybodaeth adnabod

Mae'r asiantaeth fabwysiadu briodol yn cadw ei disgrisiwn o dan rheoliad 15 Rheoliadau Asiantaethau Mabwysiadu 1983 (i rannu gwybodaeth a gadwir ar y cofnod mabwysiadu), ond yn gyntaf rhaid iddi fynd drwy'r broses a nodir yn y rheoliadau diwygiedig. Wrth arfer ei ddisgrisiwn i ddatgelu gwybodaeth o gofnodion mabwysiadu, rhaid iddo roi sylw i egwyddorion diogelu data. Trwy ddilyn y camau uchod i hysbysu ei disgrisiwn, mae'n debygol y bydd yr asiantaeth, os caiff ei herio gan bersonau yr effeithir arnynt gan y mabwysiadu, yn gallu cyfiawnhau ei phenderfyniad.

8.4.4. Pan wneir y cais i asiantaeth gyfryngol nad yw'n asiantaeth fabwysiadu briodol

Pan fydd yr ymgeisydd eisoes yn gwybod enw'r asiantaeth sy'n ymwneud â'r mabwysiadu, dylai'r gweithiwr cyfryngol ei gynghori i gysylltu â'r asiantaeth honno. Os bydd cofnodion yn dal i fodoli, mae'n bosibl y bydd yr asiantaeth fabwysiadu briodol yn gallu darparu gwybodaeth gefndir nad yw'n dynodi a hefyd esbonio proses gwasanaeth cyfryngol.

Pan nad oes gan asiantaeth gyfryngol y cofnodion mabwysiadu ac os yw'n derbyn cais, bydd angen iddynt wneud y gwaith rhagarweiniol o wirio a chyfweld yr ymgeisydd i ganfod pa wybodaeth sydd ganddynt eisoes am unrhyw berthnasau geni i'r person mabwysiedig. Nid oes gan yr asiantaeth gyfryngol y disgrisiwn a roddir i'r asiantaeth fabwysiadu briodol o dan Reoliad 15.

Bydd angen i'r asiantaeth gyfryngol weithio mewn partneriaeth â'r asiantaeth fabwysiadu briodol sy'n cadw'r cofnodion mabwysiadu. Mae'r camau'n cynnwys:

- Gwneud gwiriadau hunaniaeth diwyd a hefyd gwirio, os yw person yn gweithredu ar ran yr ymgeisydd, ei fod wedi'i awdurdodi i wneud hynny.
- Cymryd 'camau rhesymol' i ddarganfod a oedd asiantaeth fabwysiadu yn ymwneud â'r mabwysiadu ac felly'n debygol o gadw'r cofnodion mabwysiadu [R12.1].
- Os oes angen, gwneud cais i'r Cofrestrydd Cyffredinol (gan ddefnyddio Ffurflen AF5) neu i'r llys a wnaeth y gorchymyn mabwysiadu i ofyn am yr wybodaeth hon neu i'r awdurdod lleol lle digwyddodd y mabwysiadu [R12.2 ac R13] i sefydlu manylion yr asiantaeth fabwysiadu briodol.
- Os sefydlir yr Asiantaeth Mabwysiadu Priodol, rhaid i'r asiantaeth gyfryngol 'gymryd pob cam rhesymol' [R12.3] i gysylltu â'r asiantaeth honno i ganfod a oes fetu absoliwt neu gymwysedig ar y cofnod mabwysiadu a/neu a fynegodd y person mabwysiedig unrhyw farn am unrhyw gyswllt yn y dyfodol rhwng pobl sydd â pherthynas ragnodedig ag ef a'i berthnasau geni.
- Gofyn am wybodaeth gan yr asiantaeth fabwysiadu briodol i alluogi'r gweithiwr cyfryngol i gefnogi a chynghori'r gwrthrych (e.e. y perthynas geni sy'n cael ei geisio) 'i wneud penderfyniad gwybodus' ynghylch a yw'n cydsynio i'w wybodaeth adnabod gael ei rhannu â'r ymgeisydd, gan gynnwys gwybodaeth i alluogi cyswllt â'r ymgeisydd, os mai dyna yw dymuniad y ddau barti.
- Gofyn i'r asiantaeth fabwysiadu briodol am wybodaeth berthnasol i gynorthwyo 'cwnsela' (y term a ddefnyddir yn R10 ac sy'n golygu ymgynghori) ar gyfer yr ymgeisydd a gwrthrych y cais.
- Canfod barn yr asiantaeth fabwysiadu briodol ynghylch a yw'n briodol bwrw ymlaen â'r cais gan roi sylw i'r materion a nodir yn rheoliad 6. Wrth benderfynu a yw'n briodol cynnig gwasanaeth cyfryngol i berson o fewn y diffiniad 'perthynas ragnodedig', fel yn sefyllfa pob ceisydd arall am wasanaethau cyfryngol, caiff yr asiantaeth wrthod derbyn cais neu benderfynu peidio â pharhau â chais os yw'n 'ystyried' na yw'n briodol (R6). Mae achos Ryan isod yn enghraifft o sut mae angen cydbwysu buddiannau pawb.

Astudiaeth achos: Ryan

Roedd Ryan a Tim yn frodyr trwy fabwysiadu; mabwysiadwyd y ddau i'r un teulu ac nid oedd gwaed yn perthyn iddynt. Yn anffodus, cyflawnodd Tim hunanladdiad yn 21 oed. Roedd Ryan eisiau cysylltu â mam geni Tim i ddweud wrthi am farwolaeth Tim. Credai y byddai ei rieni mabwysiadol wedi cynhyrfu ac y byddent yn gwrthwynebu'r cynllun hwn ac felly penderfynodd beidio â dweud wrthynt. Cysylltodd Ryan â'r Asiantaeth Mabwysiadu Priodol i gael gwybod sut i ddod o hyd i fam geni Tim ac a oedd yn gymwys i gael gwasanaeth cyfryngol.

Cafwyd trafodaeth tîm ar y cais hwn gan ei fod yn sefyllfa gymhleth. Bu'r tîm yn ystyried lles pawb dan sylw a'r risgiau a'r manteision posibl i bob person yn y rhwydwaith hwn pe bai gwasanaeth cyfryngol yn cael ei ddarparu.

Ar gyfer y fam enedigol

- Pe bai'r cais yn mynd yn ei flaen roedd angen ystyried yn ofalus yr effaith ar fam geni Tim o ddysgu am ei farwolaeth drwy hunanladdiad.
- Efallai bod y fam geni wedi gobeithio cael cysylltiad â Tim ac er y byddai'r wybodaeth yn peri gofid iddi, efallai y byddai'n ddiolchgar iddi gael gwybod y gwir a chael ei chefnogi i alaru amdano ac addasu ei gobeithion am gyswllt yn y dyfodol.
- Fodd bynnag, heb unrhyw wybodaeth gyfredol am fam geni Tim, nid oes unrhyw ffordd o wybod a fyddai dysgu'r wybodaeth bryderus hon ar hyn o bryd yn amhriodol neu'n niweidiol.
- Efallai y bydd y fam geni yn dymuno cyfathrebu â'r rhieni mabwysiadol ond ni fyddai'n gallu gwneud hyn os nad oeddent yn ymwybodol o'r cais.

I Ryan

- Pe bai Ryan yn cael ei gefnogi i gael rhywfaint o gysylltiad â mam geni Tim, mae'n bosibl y byddai am gael mwy o wybodaeth am fywyd Tim a'i berthnasoedd teuluol mabwysiadol, i gael rhywfaint o gysylltiad â'r rhieni mabwysiadol, a/neu i dderbyn ffotograffau o Tim. Efallai yr hoffai ymweld â bedd Tim. Byddai'n ddealladwy i'r fam geni hysbysu aelodau eraill o'r teulu geni a allai fod am gysylltu â Ryan hefyd. Byddai'r holl bethau hyn yn anodd i Ryan eu rheoli pe na bai ei rieni mabwysiadol yn cael gwybod am y cyswllt.
- Pe bai'r rhieni mabwysiadol yn dod i wybod am y cyswllt, gallai hyn beryglu perthynas Ryan â nhw.
- Ar y llaw arall, roedd Ryan yn gobeithio cyflawni'r hyn yr oedd yn ei deimlo oedd yn ddyletswydd ac yn gyfrifoldeb i'w ddiweddar frawd a gallai methu â gwneud hyn bwysu'n drwm arno.

Ar gyfer y rhieni mabwysiadol

Pe bai'r cais yn mynd yn ei flaen, roedd y tîm o'r farn y gallai'r rhieni mabwysiadol deimlo'n flin neu'n cael eu bradychu pe baent yn canfod nad oeddent wedi cael gwybod bod gwasanaeth cyfryngol wedi cysylltu â theulu geni eu mab.

- Efallai y byddant yn teimlo bod eu hawliau preifatrwydd wedi'u torri drwy rannu gwybodaeth bersonol drallodus heb eu caniatâd.
- Fel arall, gallent deimlo elfen o ryddhad bod Ryan wedi paratoi'r ffordd iddynt gael rhywfaint o gyfathrebu â mam geni Tim.

Awgrymodd y tîm y ffyrdd canlynol ymlaen ar gyfer y gweithiwr cyfryngol:

- *Siaradwch yn ofalus am yr uchod gyda Ryan.*
- *Cefnogi Ryan i feddwl sut y gallai godi'r mater o'i ddymuniad i gysylltu â mam geni Tim gyda'i rieni mabwysiadol. Gallai hyn roi gwell dealltwriaeth i Ryan o'r rhesymau dros sefyllfa bresennol ei rieni mabwysiadol a allai ddylanwadu ar ei gamau nesaf.*
- *Os na allai Ryan ddod o hyd i ffordd ymlaen yn ymwneud â'i rieni mabwysiadol, trafodwch yr opsiwn o adael llythyr gyda'i fanylion cyswllt ar gofnod mabwysiadu Tim fel y gallai hyn gael ei drosglwyddo pe bai perthynas geni yn cysylltu â'r asiantaeth.*

8.4.5. Cydweithrediad rhwng yr asiantaeth fabwysiadu briodol a'r asiantaeth gyfryngol

Rhaid i'r asiantaeth fabwysiadu briodol gymryd camau rhesymol i ddarparu'r wybodaeth y gofynnir amdani gan asiantaeth gyfryngol. Caniateir i'r asiantaeth fabwysiadu briodol rannu gwybodaeth adnabod fel y gall yr asiantaeth gyfryngol gyflawni ei chyfrifoldebau i'r ceisydd a'r gwrthrych. Rhaid i'r asiantaeth fabwysiadu briodol fod yn glir gyda'r asiantaeth gyfryngol beth yw'r wybodaeth adnabod sydd at ddefnydd yr asiantaeth gyfryngol yn unig i'w galluogi i chwilio'r gwrthrych a beth y gellir ei rannu â'r ymgeisydd a'r gwrthrych.

Dylai'r asiantaeth gyfryngol hysbysu'r asiantaeth fabwysiadu briodol ynghylch pa wybodaeth sydd gan yr ymgeisydd eisoes (e.e. o'i chwiliad neu ddogfennau ei hun) a beth yw ei ddymuniadau a'i fwriadau. Mae angen i'r asiantaeth gyfryngol ddarparu digon o wybodaeth i'r asiantaeth fabwysiadu briodol ddod i farn am y ddylid rhannu unrhyw wybodaeth adnabod gyda'r ceisydd neu'r gwrthrych, pa wybodaeth y dylid ei chyfyngu at ddefnydd y cyfryngwr wrth ddod o hyd i destun y cais neu berthnasau geni eraill, a'i barn ynghylch a ddylai'r asiantaeth gyfryngol frwr ymlaen â'r cais.

8.5 Delio â cheisiadau lle mae'r person mabwysiedig yn fyw

Mae'r canllawiau ymarfer yn yr adran hon yn ychwanegol at y pwyntiau a wnaed am y weithdrefn a nodir yn adrannau 8.3 ac 8.4 uchod. Y mater ychwanegol allweddol i'w reoli yw sefydlu cydsyniad y person mabwysiedig.

8.5.1. Egwyddorion cyfrinachedd a chydysniad y person mabwysiedig os yw'n fyw

Oherwydd bod grŵp ehangach o bobl bellach â hawl i wneud cais am wasanaethau cyfryngol, rhaid i'r asiantaeth sicrhau bod hawliau preifatrwydd y person mabwysiedig yn cael eu parchu'n briodol, yn gyson ag egwyddorion diogelu data. Gall person mabwysiedig reoli unrhyw geisiadau gan bobl sydd â pherthynas ragnodedig ag ef.

Caniatâd y person mabwysiedig – fframwaith cyfreithiol

- Cyn bwrw ymlaen, mae'n rhaid i'r asiantaeth sefydlu a yw'r person mabwysiedig yn fyw, wedi marw neu unrhyw faterion ynghylch allu i gydsynio i'w wybodaeth bersonol gael ei rhannu. [R5A.3-6]]
- Rhaid i'r asiantaeth gymryd 'pob cam rhesymol i leoli'r person mabwysiedig', oni bai nad yw'r person mabwysiedig yn byw mwyach [R5A.4].
- Os yw'r person mabwysiedig yn fyw, rhaid i'r asiantaeth gael ei ganiatâd gwybodus i rannu ei wybodaeth adnabod neu i sefydlu cyswllt rhwng person sy'n perthyn efo'r person mabwysiedig a pherthnasau geni y person hwnnw (R5A.3). Mae'r ddyletswydd hon yn galluogi'r person mabwysiedig i gadw rheolaeth dros rannu ei wybodaeth bersonol a'i hanes neu i reoli gyda phwy a faint o wybodaeth a rennir.
- Rhaid i'r darparwr cyfryngol gymryd 'pob cam rhesymol i sicrhau bod gan y person mabwysiedig ddigon o wybodaeth i wneud penderfyniad gwybodus' ynghylch a ddylai gydsynio ai peidio (R5A.7).
- Os nad yr asiantaeth gyfryngol yw'r asiantaeth fabwysiadu briodol, rhaid i'r asiantaeth gyfryngol ofyn i'r asiantaeth fabwysiadu briodol am wybodaeth o'r cofnodion i alluogi'r person mabwysiedig i wneud penderfyniad gwybodus ynghylch cydsynio i wybodaeth adnabod amdano gael ei rhannu â'r ceisydd.
- Mae'r asiantaeth yn cadw ei disgresiwn i rannu gwybodaeth nad yw'n adnabod gyda'r ymgeisydd (R9) heb ganiatâd y person mabwysiedig (e.e. os yw'n gwrthod, wedi marw neu heb allu i benderfynu). Wrth rannu gwybodaeth anadnabyddus dylai'r gweithiwr gofio unrhyw wybodaeth sydd eisoes yn hysbys i'r ymgeisydd, a'r posibilrwydd y bydd gwybodaeth sydd yn cael ei rhannu gan arwain at y posibilrwydd y bydd person yn dod yn adnabyddadwy.
- Os yw'r person mabwysiedig yn fyw ond heb allu i roi caniatâd gwybodus, rhaid i'r asiantaeth ddilyn ei gweithdrefnau i fodloni ei hun mai dyma'r achos a pheidio â dibynnu ar farn yr ymgeisydd.

O ystyried pa mor ganolog yw caniatâd y person mabwysiedig yn y maes ymarfer hwn, lle mae'r person mabwysiedig yn byw ac yn gwrthod caniatâd, ni ellir darparu gwybodaeth adnabod na gwasanaethau cyfryngol i bobl yn y categori 'perthynas ragnodedig' – gweler enghraifft achos Sarah.

Penderfyniad i beidio â darparu gwasanaeth cyfryngol oherwydd nad yw'r person mabwysiedig wedi cydsynio i rannu gwybodaeth bersonol

Enghraifft Achos - Sarah

Roedd Sarah eisiau dysgu am ar ochr teulu ei thad. Mabwysiadwyd ei thad, Derek (70 oed), yn faban. Nid oedd Derek erioed wedi bod eisiau gwybod am ei deulu geni na'i gefndir. Roedd Sarah yn gwybod enw'r asiantaeth a oedd yn ymwneud â mabwysiadu ei thad a chysylltodd â nhw i weld a allent gynnig gwasanaeth cyfryngol iddi. Datgelodd Sarah nad oedd hi wedi bod mewn cysylltiad â'i mam na'i thad ers 15 mlynedd ar ôl anghytundeb teuluol. Eglurodd y gweithiwr na fyddai'r asiantaeth yn gallu darparu gwasanaeth cyfryngol heb ganiatâd ei thad. Nid oedd Sarah eisiau i'r asiantaeth gysylltu ag ef na gwneud hynny ei hun. Eglurodd y gweithiwr na fyddai'r asiantaeth yn gallu darparu gwasanaeth cyfryngol nac unrhyw wybodaeth adnabod o'r cofnodion mabwysiadu oherwydd na allent fwrw ymlaen heb ganiatâd Derek.

8.5.2 Lle mae'r person mabwysiedig yn fyw ond heb allu i roi ei gydsyniad gwybodus

Os yw'r gweithiwr wedi sefydlu nad yw'r person mabwysiedig neu'r gwrthrych 'yn gallu rhoi caniatâd gwybodus' i'w wybodaeth gael ei rhannu (R5A.6), rhaid i'r asiantaeth benderfynu a yw'n briodol bwrw ymlaen â chais. Fel mewn achosion eraill, rhaid i'r asiantaeth ystyried lles yr ymgeisydd, lles y teulu ac unrhyw berson arall, gan gynnwys y person mabwysiedig, y gellir ei adnabod neu ei effeithio fel arall gan rannu ei wybodaeth. Yr asiantaeth, nid y gweithiwr unigol, sy'n gyfrifol am wneud dyfarniad ynghylch gallu person i roi caniatâd ar gyfer y penderfyniad penodol hwn, a rhaid gael wybodaeth feddygol briodol a dogfennau wedi'u dilysu. Rhaid nodi'r dogfennau perthnasol y dibynnir arnynt a chofnodi'r rhesymau dros y penderfyniad.

Nid yw'r person mabwysiedig yn gallu cydsynio i wybodaeth gael ei rhannu

Enghraifft Achos: Eric

Mae Eric yn fab i Mavis, a gafodd ei fabwysiadu yn fabi. Mae Mavis bellach yn 90; mae hi'n byw mewn cartref gofal ac mae ganddi ddementia. Roedd y gweithiwr cyfryngol mewn asiantaeth fabwysiadu wirfoddol yn helpu Eric (65 oed) i ddod o hyd i wybodaeth am ei Famgu enedigol ar ochr y fam (mam genu Mavis). Trafododd y gweithiwr â'i goruchwyliwr a ddylai roi gwybodaeth adnabod i Eric, fel enw geni Mavis a gwybodaeth adnabod arall, o gofnodion mabwysiadu'r asiantaeth. Nid oedd yn meddwl y byddai rhoi gwybodaeth adnabod yn gwneud unrhyw niwed, o ystyried oedran ac amgylchiadau Mavis a'r ffaith y byddai'r fam-gu geni wedi marw. Ar ôl derbyn cadarnhad ysgrifenedig gan oruchwyliwr meddygol y cartref gofal nad oedd Mavis yn gallu rhoi caniatâd, a chanfod bod mam geni Mavis wedi marw, cytunwyd y byddai gwybodaeth adnabod yn cael ei datgelu.

Mae achos Harry yn dangos pwysigrwydd sefydlu gallu person yn annibynnol i roi caniatâd cyn penderfynu a ddylid cynnig gwasanaeth, yn hytrach na dibynnu ar farn yr ymgeisydd.

Dyletswydd asiantaeth i sefydlu diffyg gallu i gydsynio

Enghraifft Achos: Harry

Mabwysiadwyd mam Harry, Ethel. Gofynnodd am help i gael mynediad at gofnodion mabwysiadu Ethel a chwilio am perthnasau geni. Esboniodd fod Ethel (85 oed) yn byw mewn cartref gofal a'i bod wedi cael diagnosis o ddementia. Dywedodd Harry fod ganddo atwrneiaeth arhosol ar gyfer cyllid ei fam ac ar gyfer penderfyniadau iechyd a gofal unwaith nad oedd Ethel yn gallu gwneud ei phenderfyniadau ei hun. Darparodd y dystiolaeth i ddangos ei fod wedi'i enwi ar y dogfennau atwrneiaeth arhosol yr oedd ei fam wedi'u cofrestru gyda Swyddfa'r Gwarcheidwad Cyhoeddus. Eglurodd, er nad oedd gan ei fam unrhyw ddiddordeb mewn cyrchu gwybodaeth o'r cofnodion mabwysiadu na chwilio am berthnasau geni, roedd yn teimlo bod y wybodaeth am deulu geni yn bwysig iddo ef a'i blant. Oherwydd bod gan Ethel ddementia, roedd o'r farn nad oedd hi'n gallu gwneud penderfyniad am hyn bellach ac y gallai benderfynu ar ei rhan.

Cam cyntaf y gweithiwr oedd trefnu i weld Ethel ei hun. Wrth ymweld ag Ethel, ym mhresenoldeb Harry, roedd y gweithiwr wedi synnu pa mor effro a chydlynol oedd hi. Roedd Ethel yn glir nad oedd am i unrhyw berthnasau geni gael eu cysylltu â hi tra oedd yn fyw. Roedd y wybodaeth feddygol a gafodd y gweithiwr yn nodi bod gan Ethel ddementia cynnar ac y gallai barhau i benderfynu a oedd am i'w mab weithredu ar ei rhan.

Yn wyneb hyn, esboniodd y gweithiwr a'r rheolwr i Harry nad oedd yr asiantaeth yn gallu cynnig gwasanaeth cyfryngol oherwydd bod ei fam yn gwrthwynebu hyn.

8.6 Gwasanaeth cyfryngol cyfyngedig: perthnasau diffiniedig person mabwysiedig sy'n ceisio cael hanes meddygol perthnasau (genedigaeth) person mabwysiedig

Mae darpariaethau yn y rheoliadau i gynorthwyo pobl penodol sydd 'â pherthynas ragnodedig' i gael gwybodaeth feddygol gan berthynas geni i'r person mabwysiedig.

Rheoliad 5A.4

(4) Caiff asiantaeth gyfryngol fwrw ymlaen â chais o dan baragraff (3)—

(a) os yw'r asiantaeth gyfryngol wedi cymryd pob cam rhesymol i leoli'r person mabwysiedig ond wedi methu â gwneud hynny; neu

(b) pan fo—

(i) bod y ceisydd naill ai'n briod, yn bartner sifil, yn blentyn, yn ŵyr neu'n or-ŵyr i'r person mabwysiedig; a

(ii) pan fo'r ceisydd yn ceisio cysylltu â pherthynas y person mabwysiedig dim ond er mwyn cael gwybodaeth am hanes meddygol perthnasau'r person mabwysiedig.

Mae gan yr asiantaeth gyfryngol ddisgresiwn cyfyngedig i fwrw ymlaen â'r cais er mwyn rhannu gwybodaeth hanfodol am hanes meddygol y person mabwysiedig a'r perthnasau geni, os gellir gwneud hyn heb ddatgelu neu beryglu datgelu gwybodaeth adnabod am y person mabwysiedig [R5A.5]. Y bwriad a nodwyd yn yr ymgynghoriad oedd y byddai'r ddarpariaeth hon yn berthnasol tra byddai'r person mabwysiedig yn fyw. Rhaid i'r ymgeisydd fod yn '...briod, partner sifil, plentyn, wyres neu or-ŵyr/wyres y person mabwysiedig' (R5A.4.b.i). Gall yr asiantaeth, os bydd yn symud ymlaen, chwilio a chysylltu â pherthynas geni, heb ganiatâd y person mabwysiedig, ar yr amod mai'r unig ddiben yw cael '...hanes meddygol perthnasau'r person mabwysiedig' (R5A.4.b.ii). Rhaid i'r asiantaeth gymryd gofal arbennig i beidio â rhannu unrhyw wybodaeth bersonol adnabyddadwy am y berson mabwysiedig, unrhyw berthynas geni neu unrhyw berson arall sy'n 'berthynol' i'r person mabwysiedig. Mae'r asiantaeth yn gyfrifol am sicrhau nad yw unrhyw wybodaeth a roddir, o'i rhoi ynghyd â gwybodaeth y mae'r ymgeisydd eisoes yn ei gwybod, yn galluogi'r gwrthrych i gael ei adnabod (R5A.4).

Yr asiantaeth ar lefel uwch reolwyr ddylai wneud y penderfyniad i symud ymlaen, nid gan weithiwr unigol. Rhaid i'r asiantaeth ystyried yr effaith ar y person mabwysiedig: yr egwyddor sy'n sail i'r disgresiwn hwn yw bod y person mabwysiedig yn cadw rheolaeth ar wybodaeth amdano a bod ei egwyddorion mabwysiadu a diogelu data yn berthnasol. Dylai'r pŵer hwn gael ei ddefnyddio'n gynnil gan yr asiantaeth.

Rhaid i'r asiantaeth gymryd gofal arbennig i:

- dilysu hunaniaeth yr ymgeisydd i gadarnhau ei fod o fewn diffiniad y personau y caniateir iddynt wneud cais (R5A.4.b.i), eu perthynas â'r person mabwysiedig a'u rhesymau dros eu cais
- asesu a dilysu natur benodol y wybodaeth feddygol y mae'r ymgeisydd yn ei cheisio ac ystyried pa ddogfennau meddygol y mae angen eu darparu er mwyn gwneud penderfyniad i fwrw ymlaen
- bod yn glir pa wybodaeth y mae'r ymgeisydd eisoes yn ei gwybod am y person mabwysiedig neu unrhyw berthynas geni ac asesu'r risg y bydd y person mabwysiedig neu unrhyw berthnasau geni yn cael eu hadnabod ac o bosibl yn cysylltu'n uniongyrchol gan yr ymgeisydd

- rhoi ystyriaeth feddylgar a gofalus iawn i'r effaith o gysylltu â'r perthynas geni dan sylw ac aelodau eraill o'r teulu geni, gan bwysu a mesur y manteision a'r risgiau posibl
- ystyried cael cyngor cyfreithiol, cyngor gan weithiwr ieuchyd proffesiynol priodol a chynghor gan swyddog llywodraethu data'r asiantaeth cyn symud ymlaen
- cofnodi'r rhesymau, gan gynnwys dadansoddiad o'r risg o adnabod trwy wahanol gwybodaeth a'r cyfiawnhad dros benderfyniad yr asiantaeth.

8.7 Pwyntiau allweddol

- Er mwyn darparu gwasanaethau cyfryngol, disgrifir pobl sydd â pherthynas ragnodedig â pherson mabwysiedig fel y rhai 'perthynol' i'r person mabwysiedig.
 - trwy waed (y cyfeirir ato yn ymarferol fel disgynnydd person mabwysiedig), priodas neu bartneriaeth sifil; neu
 - perthynas oherwydd mabwysiad y person mabwysiedig.
- Yn ymarferol, gall y diffiniad hwn gynnwys ystod eang o berthnasoedd amrywiol a bydd angen i'r asiantaeth asesu ceisiadau'n ofalus i sicrhau na chaiff unrhyw ymgeiswyr eu cynnwys na'u heithrio'n amhriodol.
- Mae'r rheoliadau gwasanaethau cyfryngol yn nodi pryd a sut y gellir darparu gwasanaethau cyfryngol i bobl sydd â pherthynas ragnodedig â'r person mabwysiedig, ac mae llawer o brosesau'n debyg i weithio gyda grwpiau eraill.
- Mae'r rheoliadau hefyd yn nodi o dan ba amgylchiadau y gellir rhannu gwybodaeth sy'n dynodi a gwybodaeth nad yw'n adnabod ag ymgeisydd.
- Mae gan yr asiantaeth ddisgresiwn i rannu gwybodaeth adnabyddadwy os yw'r person mabwysiedig wedi marw neu os nad oes ganddynt y galluedd i gydsynio. Rhaid ystyried yr effaith ar eraill y mae'n debygol yr effeithir arnynt, os rhennir gwybodaeth sy'n adnabyddadwy. Mewn rhai amgylchiadau, pan wneir penderfyniad i beidio â rhannu gwybodaeth adnabod, gall yr asiantaeth rannu gwybodaeth nad yw'n datgelu pwy ydynt.
- Mae hawliau preifatrwydd y person mabwysiedig yn allweddol wrth benderfynu pa wybodaeth o'r cofnodion mabwysiadu, os o gwbl, i'w rhannu â pherson sydd â pherthynas ragnodedig neu a ellid cysylltu â pherthynas geni. Rhaid i'r person mabwysiedig roi ei ganiatâd i hyn os yw'n fyw.
- Rhaid ystyried hawliau lles a phreifatrwydd pawb wrth benderfynu a ddylid arfer y disgresiwn hwn. Mewn rhai achosion, efallai y bydd angen ystyried anghenion a theimladau amrywiaeth o bobl a gall y penderfyniad fod yn gytbwys. Mae'n bwysig bod gweithwyr yn gallu cael mynediad at drafodaeth cymheiriad, goruchwyliaeth fyfyrionol a chynghor cyfreithiol os oes angen.

Pennod 9

Deddfwriaeth Mabwysiadu Ôl-gychwyn: Cefndir a Chyflwyniad i'r Fframwaith Cyfreithiol

Mae'r bennod hon yn canolbwyntio ar rannu gwybodaeth o'r cofnod mabwysiadu mewn perthynas â phobl a fabwysiadwyd ar neu ar ôl 30 Rhagfyr 2005. Ar adeg ysgrifennu nid oes digon o ymchwil i nodweddion, anghenion a phrofiadau pobl sydd wedi gwneud cais am y gwasanaethau hyn o dan y rheoliadau ôl-gychwyn. Cafodd y rhan fwyaf o blant a fabwysiadwyd ers 2005 eu lleoli yn ystod plentyndod cynnar a dim ond yn ystod y blynyddoedd diwethaf y byddant wedi cyrraedd oedolaeth. Fodd bynnag, mae llawer o ymchwil y gallwn ei defnyddio i ddeall y rhesymau pam mae plant wedi cael eu mabwysiadu ers 2005, amgylchiadau eu rhieni geni a arweiniodd at fabwysiadu, a'u hanghenion datblygu a chymorth yn dilyn mabwysiadu. Mae'r bennod yn dechrau gyda negeseuon allweddol o'r ymchwil hon ac yn crynhoi ffyrdd y mae'r egwyddorion allweddol ar gyfer ymarfer yn berthnasol yn y maes gwaith hwn. Yna cyflwynir y fframwaith cyfreithiol ar gyfer darparu gwasanaethau i bobl a fabwysiadwyd, perthnasau geni a phersonau cysylltiedig.

Mae Pennod 10 yn canolbwyntio ar ddarparu gwasanaeth ac yn ystyried rhai o'r heriau y gall ymarferwyr eu hwynebu wrth gefnogi pobl fabwysiedig, perthnasau geni a phobl gysylltiedig o dan y rheoliadau ôl-gychwyn.

Mae'n well darllen penodau 9 a 10 ar y cyd â phenodau 1-3. Mae Pennod 1 yn rhoi trosolwg o Ddeddf Mabwysiadu a Phlant 2002 [ACA02] a'r rheoliadau sy'n nodi dyletswyddau mwy manwl ar yr asiantaeth wrth rannu gwybodaeth o gofnodion achos plentyn mabwysiedig. Mae hefyd yn trafod Deddf Hawliau Dynol 1998 a hawliau preifatrwydd pobl ynghyd â throsolwg eang o'r Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol 2016 (GDPR) a Deddf Diogelu Data 2018 (DPA). Mae Pennod 2 yn cynnwys trafodaeth fanwl o negeseuon o ymchwil y dylid eu darllen ynghyd â'r adran yn 9.1 yn y bennod hon. Archwilir cymhlethdodau'r rôl broffesiynol wrth rannu gwybodaeth gyda pherson mabwysiedig neu eraill ym Mhennod 3.

9.1 Profiadau plentyndod pobl a fabwysiadwyd ers 2005

9.1.1 Profiadau niweidiol yn ystod plentyndod

Bydd plant a fabwysiadwyd ers 2005 yng Nghymru a Lloegr yn bennaf wedi cael eu tynnu oddi wrth eu teuluoedd geni trwy achosion amddiffyn plant gorfodol. Bydd llawer wedi profi niwed sylweddol. Er enghraifft, yn astudiaeth garfan Cymru (Anthony et al, 2019) yn dilyn plant a fabwysiadwyd rhwng 2014 a 2015, roedd dros hanner y sampl (54%) wedi profi esgeulustod, roedd 37% wedi bod yn agored i drais domestig, ac un rhan o dair (34%) i riant a oedd yn camddefnyddio cyffuriau. Bydd lleiafrif sylweddol o blant mabwysiedig (tua 30 i 40%) wedi cael eu tynnu oddi wrth eu teuluoedd adeg eu geni oherwydd niwed tebygol yn y dyfodol (mae'r dyfarniadau hyn yn seiliedig ar ofal plant blaenorol a/neu anallu rhieni). Er y bydd tynnu plant yn gynnwys wedi amddiffyn plant rhag camdriniaeth yn y teulu geni, bydd llawer o'r plant hyn yn dal i fod wedi profi niwed yn y groth oherwydd straen mamol a/neu amlygiad i gyffuriau neu alcohol. Er enghraifft, canfu Neil et al (2018) fod 52% o blant mabwysiedig wedi bod yn agored i alcohol yn y groth.

Bydd llawer o blant mabwysiedig wedi profi tarfu ar berthnasoedd ymlyniad oherwydd amrywiaeth o resymau gan gynnwys symud rhwng gwahanol ofalwyr yn y teulu geni, gwahanu oddi wrth y teulu geni wrth fynd i mewn i ofal, symud rhwng gwahanol ofalwyr maeth, a'r symud o ofal maeth i rieni mabwysiadol (Neil et al 2018). Mae tarfu ar berthnasoedd ymlyniad a pherthnasoedd ymlyniad o ansawdd gwael yn debygol o effeithio ar ymddiriedaeth plant mewn pobl eraill a'u teimladau o hunanwerth, gan greu heriau ar gyfer datblygu perthnasoedd rhiant-plentyn o fewn y teulu mabwysiadol, yn ogystal ag effeithio ar ddatblygiad ehangach plant (Raby a Dozier, 2019). Fodd bynnag, gall profiadau atgyweirio yn y teulu mabwysiadol ddarparu cyfleoedd i blant ddal i fyny o ran datblygiad a meithrin ymddiriedaeth mewn perthnasoedd (Raby a Dozier, 2019).

Ochr yn ochr â'r risgiau a ddisgrifiwyd eisoes, gall plant a fabwysiadwyd yn y cyfnod ar ôl y cyfnod derbyn fod â risgiau uwch sy'n gysylltiedig â nodweddion etifeddol. Mae'n debygol y bydd gan un o bob tri rhiant geni anawsterau neu anabledau dysgu, a bydd y rhan fwyaf ohonynt heb eu diagnosio (Burch et al, 2024). Gall cyfrannau cymharol fach o rieni fod â phroblemau iechyd meddwl etifeddol fel sgitsoffrenia neu anhwylder deubegwn, gyda grŵp llawer mwy yn profi pryder ac iselder (Neil et al, 2018).

9.1.2 Gwaith stori bywyd a chyswllt â'r teulu geni

Gellir dadlau y dylai pobl a fabwysiadwyd ers 2005 fod wedi cael profiad llawer mwy 'agored' o fabwysiadu na'r rhai a fabwysiadwyd yn y gorffennol. Cyflwynodd Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002 ddyletswydd newydd i ystyried a ddylai'r plentyn mabwysiedig gael cyswllt ag aelodau'r teulu geni. Nid yw cynlluniau cyswllt plant ar ôl mabwysiadu yn cael eu holrhain yn awtomatig mewn unrhyw ystadegau llywodraeth. Fodd bynnag, maent bellach yn cael eu holrhain fel rhan o Fframwaith Perfformiad Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol yng Nghymru. Hyd yn oed cyn Deddf 2002, roedd gan y rhan fwyaf o blant mabwysiedig gynllun ar gyfer cyswllt teulu geni; er enghraifft, yn astudiaeth Neil o blant a fabwysiadwyd ddiwedd y 1990au, dim ond un o bob 10 o blant a gynlluniwyd i beidio â chael cyswllt ag unrhyw un yn eu teulu geni (Neil et al, 2015). Mae gofyn pa gyswllt teulu geni sydd wedi digwydd, yn hytrach na'r hyn a gynlluniwyd, yn rhoi darlun gwahanol gan nad yw cyswllt wedi'i gynnal o bosibl ar ôl y gorchymyn mabwysiadu. Mae'r blwch isod yn crynhoi ymatebion rhieni mabwysiadol a ofynnwyd iddynt am gyswllt teulu geni a oedd wedi digwydd mewn gwirionedd (hyd yn oed os mai dim ond unwaith) i'w plentyn ar ôl mabwysiadu. Mae hyn yn seiliedig ar sampl o 319 o rieni mabwysiadol a holwyd yn 2017. Oedran cymedrig eu plant mabwysiedig oedd saith, felly byddai'r rhan fwyaf wedi cael eu mabwysiadu ers 2005.

Adroddiadau rhieni mabwysiadol am gyswllt teulu geni ar ôl mabwysiadu, yn seiliedig ar astudiaethau yn Lloegr ond sydd hefyd yn adlewyrchu cyd-destun Cymru (Neil et al, 2018)

Cyswllt â brodyr a chwiorydd (yn seiliedig ar blant â brodyr a chwiorydd yn unig):

- Roedd gan 25% gysylltiad uniongyrchol ag un neu fwy o frodyr a chwiorydd
- Roedd gan 10% gyswllt blwch post gyda brodyr a chwiorydd, ond ni dderbyniwyd unrhyw atebion
- Roedd gan 16% gyswllt blwch llythyrau dwyffordd gyda brodyr a chwiorydd
- Nid oedd gan 49% unrhyw gysylltiad ag unrhyw frodyr a chwiorydd

Cyswllt â rhieni geni:

- Roedd gan 3% gysylltiad uniongyrchol ag un neu'r ddau riant geni
- Roedd gan 41% gyswllt blwch llythyrau dwyffordd gydag un neu'r ddau riant
- Roedd gan 25% gyswllt blwch post gyda rhieni, ond ni dderbyniwyd unrhyw atebion
- Nid oedd gan 31% unrhyw gysylltiad â'r naill riant geni na'r llall

Mae'r data hyn yn dangos, er bod oes torri perthnasoedd teulu geni a oedd yn nodweddiadol o'r gorffennol wedi newid, efallai nad oes gan lawer o blant a fabwysiadwyd ers 2005 unrhyw gyswllt teulu geni neu gyswllt teulu geni afreolaidd o hyd. Mae bylchau mewn cyswllt yn arbennig o debygol o ddigwydd gyda thadau geni ac aelodau eraill o'r teulu geni tadol, a chyda brodyr a chwiorydd nad ydynt wedi'u mabwysiadu (Neil, 2018). Mae agweddau tuag at gyswllt wyneb yn wyneb â theulu geni wedi tueddu i fod yn osgoi risg dros yr 20 mlynedd diwethaf (Neil, 2024). Enghraifft gyffredin o hyn yw bod cyswllt uniongyrchol â brodyr a chwiorydd yn aml wedi'i ystyried yn 'rhy beryglus' os yw brawd neu chwaer mewn cysylltiad â rhiant geni (Monk a Macvarish, 2018). Ni chasglodd yr arolwg gan Neil et al (2018) farn plant, ond mynegodd rhieni mabwysiadol rwystredigaeth yn aml ynghylch bylchau mewn cyswllt â theuluoedd geni a'r diffyg gwasanaethau cymorth cyswllt, canfyddiadau a adleisir mewn adroddiadau 'Baromedr Mabwysiadu' diweddar (AUK 2022 a 2025). Mae bylchau yng nghyswllt y teulu geni yn codi cwestiynau i'r person mabwysiedig nid yn unig ynglŷn â "pwy ydw i a o ble rydw i'n dod" ond hefyd "pam rydw i wedi cael cysylltiad â rhai pobl yn fy nheulu ond nid eraill?" a "pam na ddigwyddodd y cynllun i gysylltu â fy nheulu geni?" Drwy gydol yr ardegau ac i fod yn oedolion, efallai y bydd pobl ifanc mabwysiedig eisiau cymryd camau i ddod o hyd i'r atebion i'w cwestiynau hunaniaeth, ac o bosibl ailgysylltu ag aelodau o'u teulu. Er y gall rhai chwilio'n annibynnol, gall eraill geisio gwasanaethau gan asiantaethau.

Gall realiti'r hyn y mae plant yn ei brofi fethu'n ymarferol. Mae rhieni mabwysiadol yn tynnu sylw at y ffaith bod llyfrau stori bywyd yn aml o ansawdd gwael o ran cynnwys a/neu gyflwyniad, a gallant deimlo nad ydynt wedi'u paratoi'n ddigonol ar sut i'w defnyddio a'u diweddarau gyda'u plentyn (Watson et al, 2015a). Rhaid i lyfrau stori bywyd berfformio "gweithred gydbwysio anodd" wrth geisio darparu naratif gonest am rieni geni heb adael plant yn teimlo'n gyfrifol am fywydau anhapus eu rhieni geni (Watson et al, 2015b, t. 92). Mae plant eu hunain wedi nodi eu bod yn teimlo bod eu llyfr yn aml yn brin o stori gydlynol am eu mabwysiadu, a gallant ei chael hi'n anodd ymgysylltu â'r cynnwys yn emosiynol. Fodd bynnag, gellir gwerthfawrogi ffotograffau teuluol a gwrthrychau arbennig yn fawr (Watson et al, 2015b). Mae ymarferwyr sy'n gweithio gydag oedolion a fabwysiadwyd ers 2005 ar hyn o bryd yn nodi ei bod yn gyffredin i bobl sy'n chwilio am wasanaethau gael profiadau gwael o ran deunyddiau stori bywyd sydd ar gael a/neu wedi'u rhannu gyda nhw, ac efallai nad oedd rhai yn ymwybodol o gyswllt blwch llythyrau a gynlluniwyd neu a ddigwyddodd.

Adroddiadau rhieni mabwysiadol am gyswllt teulu geni ar ôl mabwysiadu, yn seiliedig ar astudiaethau yn Lloegr ond sydd hefyd yn adlewyrchu cyd-destun Cymru (Neil et al, 2018)

Mae angen y person mabwysiedig i ddatblygu dealltwriaeth o'i stori er mwyn cynorthwyo i ddatblygu hunaniaeth yn cael ei drafod yn Fframwaith Gwaith Taith Bywyd a Chanllaw Arfer Da'r Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol (GMC). Ers eu lansio, mae'r rhain wedi arwain at welliant sylweddol yn narpariaeth ac ansawdd deunyddiau taith bywyd yng Nghymru. Adlewyrchir hyn yn adroddiad diweddaraf y 'Baromedr Mabwysiadu', lle nodir; 'Ymhlith yr ymatebwyr yng Nghymru a gafodd orchymyn mabwysiadu yn ystod 2024, nododd 86% eu bod wedi derbyn deunyddiau taith bywyd eu plentyn erbyn diwedd y flwyddyn. Dyma'r gyfran uchaf a gofnodwyd erioed mewn saith mlynedd o'r Baromedr Mabwysiadu ac yn uwch nag yn unrhyw wlad arall yn y DU' (AUK 2025). Cefnogir y ffocws cynnar a pharhaus hwn ar hunaniaeth ymhellach gan Ganllawiau Arfer Da eraill y GMC ar: Cyswllt, Cymorth Mabwysiadu a Gweithio gyda Rhieni Geni.

9.1.3 Egwyddorion allweddol ar gyfer ymarfer

Mae'r egwyddorion allweddol ar gyfer gweithio gyda phobl o dan reoliadau ôl-gychwyn yr un fath ag ar gyfer gwaith cyn-gychwyn: cefnogi agoredrwydd, ymateb yn sensitif, cefnogi gwneud synnwyr, hyrwyddo ymreolaeth, cydnabod y gall anghenion newid, a rhannu penderfyniadau cymhleth. Yn y blwch isod rydym yn tynnu sylw at rai heriau penodol a all godi'n ymarferol wrth weithredu egwyddorion allweddol gyda'r grŵp ôl-gychwyn; mae'r heriau'n gysylltiedig â'r ffaith y bydd y rhan fwyaf o blant ers 2005 wedi cael eu mabwysiadu oherwydd pryderon diogelu.

Egwyddorion ar gyfer ymarfer – materion allweddol mewn gwaith ar ôl cychwyn

Hyrwyddo ymreolaeth y person mabwysiedig

- Bydd pobl fabwysiedig sy'n chwilio am wasanaethau yn amrywio o ran yr adnoddau personol a rhyngbersonol sydd ganddynt i'w helpu i ymdopi â'r heriau y gallent eu hwynebu yn eu chwiliad. Mae'n bwysig peidio â thybio y bydd oedolion a fabwysiadwyd fel plant o ofal yn agored i niwed neu y bydd ganddynt ganlyniadau gwael, yn wir gall mabwysiadu fod yn ffactor amddiffynnol cryf, ac mae llawer o bobl ifanc yn ffynnu ar ôl cael eu mabwysiadu (Neil et al, 2015, Neil et al, 2018).
- Fodd bynnag, mae'r rhai sydd wedi'u mabwysiadu â lefelau uwch o brofiadau niweidiol mewn perygl o anawsterau datblygiadol ar ôl mabwysiadu - problemau cyffredin yw problemau emosiynol ac ymddygiadol, anawsterau ymlyniad, anawsterau niwroddatblygiadol (Neil et al, 2018).
- Lle mae gan yr oedolyn mabwysiedig lefel uchel o angen a diffyg rhwydwaith cymorth, gall gweithwyr proffesiynol deimlo ymdeimlad arbennig o heriol o ran bod yn gwbl agored ynglŷn â gwybodaeth ar y cofnod mabwysiadu oherwydd pryderon ynghylch risgiau i'r person mabwysiedig ei hun, neu weithiau i eraill y gallai eu gwybodaeth bersonol gael ei datgelu.
- Gall anawsterau i bobl fabwysiedig waethygu yn ystod llencyndod, gan barhau'n aml i fod yn oedolion (Neil et al, 2023) a bydd angen ystyried anghenion fel anawsterau emosiynol, problemau iechyd meddwl, anawsterau dysgu, a chamddefnyddio sylweddau wrth weithio gydag oedolion a fabwysiadwyd fel plant.
- Gall rhai oedolion ifanc fod wedi ymddieithrio dros dro neu'n barhaol oddi wrth eu rhieni mabwysiadol yn niwedd eu harddegau/oedolion cynnar a/neu heb berthnasoedd cefnogol eraill yn eu bywydau.
- Lle mae asiantaethau wedi bod yn darparu cefnogaeth ar ôl mabwysiadu i'r teulu mabwysiadol, gall gweithwyr proffesiynol fod yn ymwybodol iawn o wendidau'r person mabwysiedig, er eu bod bellach yn oedolyn. Fodd bynnag, mae'n bwysig anelu at gefnogi'r person mabwysiedig i wneud eu penderfyniadau eu hunain, hyd yn oed pan fydd ganddynt anghenion ychwanegol. Gall atal gwybodaeth rhag ofn cynhyrfu'r person mabwysiedig gario ei risgiau ei hun. Er enghraifft, mae ymchwil gyda phobl sy'n gadael gofal sydd wedi cael mynediad at eu cofnodion yn awgrymu y gall golygu gwybodaeth o ffeiliau arwain at deimladau o ddirymuso (Murray, 2017).

Cefnogi gwneud synnwyr

- Mae creu naratif cydlynol am eu hanes bywyd yn fwy cymhleth pan fydd pobl fabwysiedig wedi cael profiadau anodd yn gynnar mewn bywyd. Mae'n debygol y bydd gwybodaeth a gedwir yn y cofnod mabwysiadu yn cynnwys manylion profiadau poenus a thrawmatig – nid yn unig y person mabwysiedig ei hun ond eu brodyr, chwiorydd a rhieni geni. Gall amsugno gwybodaeth sydd wedi'i chynnwys mewn cofnodion mabwysiadu fod yn ofidus.

- Gall gwybodaeth o'r cofnod mabwysiadu gyflwyno fersiynau o'u stori bywyd sy'n gwrthdaro ag atgofion neu syniadau'r person mabwysiedig ei hun, neu naratifau sydd wedi'u rhannu gan weithwyr proffesiynol, perthnasau geni neu rieni mabwysiadol.
- Efallai y bydd gan bobl fabwysiedig gwestiynau ynghylch sut a pham mae eu rhieni mabwysiadol wedi rhannu neu heb rannu gwybodaeth am eu cefndir a'u teulu dros y blynyddoedd.
- Mae Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002 yn rhoi hawl i'r person mabwysiedig dderbyn copi o'r wybodaeth a roddir i'w rieni mabwysiadol ar adeg y mabwysiadu. Yn amlwg, y sefyllfa ddelfrydol yw i rieni mabwysiadol fod wedi rhannu'r wybodaeth hon gyda'u plentyn, ynghyd ag unrhyw ohebiaeth ôl-fabwysiadu gyda pherthnasau geni, ond mewn rhai achosion ni fydd hyn wedi digwydd.
- Felly, gall gwneud synnwyr o'r hyn y gallai eu rhieni mabwysiadol fod wedi'i rannu neu ei guddio fod yn her gwneud synnwyr ychwanegol i'r oedolyn mabwysiedig.
- Mae rhieni mabwysiadol yn amrywio'n fawr o ran eu parodrwydd a'u gallu i helpu eu plentyn i siarad a meddwl am ystyr mabwysiadu a'u teulu geni. Efallai bod rhai rhieni wedi cuddio gwybodaeth oherwydd pryderon ynghylch yr effaith ar eu plentyn, pryderon ynghylch pryd a sut i godi pynciau penodol (yn enwedig pan fydd rhieni'n teimlo bod oedran emosiynol eu plentyn yn iau na'u hoedran cronolegol), a/neu eu hamddiffynnwch eu hunain wrth feddwl am y teulu geni (Neil et al, 2015).
- Mae angen penodol am gymorth therapiwtig i rai oedolion mabwysiedig er mwyn iddynt wneud synnwyr o stori eu bywyd. Mae gwaith stori bywyd i'r plentyn yn wasanaeth allweddol y mae rhieni mabwysiedig yn ei ddymuno, ond un nad yw ar gael yn aml (Neil et al, 2018). Gellir defnyddio Cronfa Cymorth Mabwysiadu a Gwarcheidiaeth Arbennig yn Lloegr i ddarparu cymorth therapiwtig i oedolion mabwysiedig, ond hyd at 21 oed yn unig, neu 25 oed os oes ganddynt gynllun addysg, iechyd a gofal; ond nid yw'r gronfa hon ar waith yng Nghymru ac felly mae'r llwybr ar gyfer cael mynediad at gymorth therapiwtig i oedolion mabwysiedig yn fwy cymhleth.

Cefnogi agoredrwydd – ystyried risgiau yn y teulu geni

- I bobl fabwysiedig sy'n dymuno ailgysylltu â'u teulu geni, bydd ystyriaethau ychwanegol yn ymwneud â risgiau neu wendidau aelodau'r teulu geni.
- Efallai bod rhai plant wedi cael eu cam-drin yn ddifrifol gan aelodau o'u teulu geni. Mewn ystod ehangach o achosion efallai bod plant wedi cael eu hesgeuluso neu eu niweidio'n anfwriadol gan rieni sy'n cael trafferth gyda lefelau o amddifadedd cymdeithasol a seicolegol.
- Mae gan rieni biolegol y mabwysiadwyd eu plant o ofal lefelau uchel o angen sy'n cyn y mabwysiadu, sy'n cael eu gwaethygu gan y mabwysiadu (Neil et al, 2010) ac yn aml gallant fod yn effeithio arnynt flynyddoedd lawer ar ôl y mabwysiadu (Neil et al, 2015).
- Gall rhieni/aelodau o'r teulu geni deimlo teimladau heb eu datrys o golled, dicter, cywilydd, euogrwydd, pryder. Efallai nad oes ganddynt ddigon o gefnogaeth i ddod i delerau â cholli eu plentyn neu i brosesu eu dealltwriaeth o pam y cafodd eu plentyn ei fabwysiadu, gan gynnwys eu cyfrifoldeb eu hunain.
- Efallai bod rhai rhieni geni wedi gwella eu sefyllfa bywyd (unwaith eto mae'n bwysig peidio â thybio y bydd pob rhiant geni mewn sefyllfa anodd), tra i eraill efallai nad oes llawer wedi newid yn y blynyddoedd ers y mabwysiadu.
- Gall rheoli cymhlethdodau 'aduno' yng nghyd-destun rhieni biolegol ac oedolion mabwysiedig sydd ill dau â lefel uchel o angen a hanes trawma cymhleth fod yn heriol i'r ddwy ochr.

9.2 Y Fframwaith Cyfreithiol

9.2.1 Trosolwg

Deddfwriaeth, rheoliadau a chanllawiau statudol allweddol sy'n llywodraethu gwaith ar ôl cychwyn

- Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002 (y Ddeddf): Adrannau 56 – 65
- Rheoliadau Mynediad at Wybodaeth (Mabwysiadu Ôl-Gychwyn) (Cymru) 2005.
- Rheoliadau Mynediad at wybodaeth (Mabwysiadu Ôl-gychwyn) (Cymru) 2005 Canllawiau Statudol (2006) - Rheoliadau Mynediad at wybodaeth (Mabwysiadu Ôl-gychwyn) (Cymru) 2005 | LLYW.CYMRU
- Rheoliadau Adolygiad Annibynnol o Benderfyniadau (Mabwysiadu a Maethu) (Cymru) 2010
- Rheoliadau Asiantaethau Mabwysiadu (Cymru) 2005 (AA(W)R) (fel y'u diwygiwyd) Rhan 7
- Rheoliadau Gwasanaethau Cymorth Mabwysiadu (Awdurdodau Lleol) (Cymru) 2005 (fel y'u diwygiwyd) a chanllawiau statudol 2006

Pan fydd asiantaeth yn ystyried datgelu gwybodaeth rhaid iddi ddilyn y dyletswyddau yn y Ddeddf a'r rheoliadau sy'n nodi'r broses ar gyfer rhannu gwybodaeth o gofnodion achosion mabwysiadu, ac egwyddorion cyfraith diogelu data (gweler [Pennod 1.3.6.](#))

Y rhagdybiaethau sy'n sail i'r fframwaith cyfreithiol yw'r canlynol yn fras:

- Tryloywder ac 'agoredrwydd': disgwyliad y byddai gwybodaeth am darddiad y plentyn a'r rhesymau dros ei fabwysiadu yn cael ei rhannu gyda'r plentyn dros amser: mabwysiadu i'w ddeall fel profiad byw gydol oes – adran 1(2), Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002.
- Byddai gwybodaeth yn Adroddiad Mabwysiadu'r Plentyn/Atodiad B (CAR/B), dogfennau deunydd llyfr stori bywyd a llythyrau bywyd diweddarach, eu tystysgrif geni a'r gorchymyn mabwysiadu yn darparu gwybodaeth gywir i roi naratif i'r plentyn am eu tarddiad a'r rhesymau dros eu mabwysiadu: byddai rhieni geni yn rhan o greu'r dogfennau hyn, yn gyson ag egwyddorion partneriaeth yn Neddf Plant 1989.
- Byddai cysylltiadau â theulu geni'r plentyn yn cael eu cynnal drwy gyswllt uniongyrchol neu anuniongyrchol, os yw'n gyson â buddiannau a lles y plentyn – adran 1(4)(f), Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002.
- Byddai rhieni mabwysiadol yn deall yr angen am agoredrwydd a byddai cefnogaeth yn cael ei rhoi iddynt, ar ôl y gorchymyn mabwysiadu, i werthfawrogi cysylltiadau teuluol geni'r plentyn, ac i rannu hanes y teulu geni a naratif o'r mabwysiadu gyda'r plentyn.

9.2.2 Crynodeb o'r gofynion cyfreithiol

- Mae'n ofynnol i'r asiantaeth, pan fydd yn penderfynu y dylai'r cynllun ar gyfer y plentyn fod yn fabwysiadu, agor 'cofnod achos plentyn' ac mae'r wybodaeth yn y cofnod hwn yn gyfrinachol – R12 ac R42 o Reoliadau Asiantaethau Mabwysiadu (Cymru) 2005
- Mae'r wybodaeth y mae'n ofynnol i asiantaethau ei chadw am fabwysiadu person wedi'i nodi yn R3 AI(PCA)(W)R – gelwir hyn yn 'wybodaeth Adran 56'.
- Gall gwybodaeth Adran 56 fod naill ai'n adnabod (gwybodaeth warchodedig) neu'n anadnabod (gwybodaeth gefndirol) ac mae'r Ddeddf a'r rheoliadau'n ei gwneud yn glir bod datgelu gwybodaeth warchodedig yn gyfyngedig.
- Rhaid cadw gwybodaeth Adran 56 yn ddiogel ac yn gyfrinachol am o leiaf 100 mlynedd o ddyddiad y gorchymyn mabwysiadu.
- Nid yw pobl fabwysiedig bellach yn gwneud cais i'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol am y wybodaeth sydd ei hangen arnynt i gael copi o'u tystysgrif geni wreiddiol. Yr AAA yw'r unig borth i oedolion mabwysiedig gael y wybodaeth hon.
- Mae gan bobl sydd wedi'u mabwysiadu hawl, ar ôl cyrraedd 18 oed, i dderbyn copi o'r dogfennau yr oedd yn ofynnol i'r asiantaeth fabwysiadu eu rhoi i'w rhieni mabwysiadol ar yr adeg y cawsant eu lleoli i'w mabwysiadu – y cyfeirir atynt fel gwybodaeth Adran 54.
- Ni ellir codi ffi ar bobl fabwysiedig am y gwasanaeth pan fyddant yn gwneud ceisiadau am wybodaeth o gofnod yr achos mabwysiadu o dan adrannau 60, 61 a 62. Rhaid i'r asiantaeth dalu cost prosesu'r ceisiadau hyn gan gynnwys, lle bo angen gwneud hynny, olrhain a chysylltu â phwnc y cais a darparu ymgynghoriad, gwybodaeth, cyngor a chymorth.
- Nid oes gofyniad cyfreithiol i berson mabwysiedig gyfarfod â gweithiwr mabwysiadu i ymgynghori, cael gwybodaeth, cael cefnogaeth a chynghor (a ddisgrifir fel 'cwnsela' yn y rheoliadau) cyn datgelu gwybodaeth, ond dylid cynnig a darparu cyfarfod neu gyfarfodydd os gofynnir amdanynt.
- Nid oes gan y rhai a fabwysiadwyd ar neu ar ôl 30 Rhagfyr 2005 hawl i gofrestru fetu i atal neu gyfyngu ar gyswllt ond gallant gofrestru dymuniad am gyswllt, dim cyswllt, neu ryw fath o gyswllt penodedig (er enghraifft, gyda brodyr a chwiorydd ond nid rhieni geni) ar y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu.
- Gall unrhyw berson wneud cais i'r AAA i ddatgelu gwybodaeth warchodedig am unrhyw berson sy'n ymwneud â mabwysiadu (Adran 61 a 62 o'r Ddeddf). Gall pobl fabwysiedig, perthnasau geni ac unrhyw berson cysylltiedig arall (personau sydd â chysylltiad â'r plentyn mabwysiedig, fel cyn-ofalwyr maeth, athro) wneud cais Adran 61 i'r AAA i ddatgelu 'gwybodaeth warchodedig'. Rhaid i'r AAA ystyried yr holl amgylchiadau sy'n berthnasol i'r cais, gan gynnwys yr effaith ar bawb yr effeithir arnynt wrth wneud penderfyniad ynghylch darparu gwybodaeth ai peidio.

- Gall y sawl sy'n destun cais adran 61 fynegi'r farn y byddai'n hoffi i'w wybodaeth warchodedig gael ei rhannu ond mae gan yr asiantaeth y disgresiwn i benderfynu a fydd yn datgelu neu'n atal gwybodaeth warchodedig, yn groes i'r safbwyntiau a fynegir gan y person [y gwrthrych] y mae'r wybodaeth yn ymwneud ag ef. Gall y Penderfynwr Asiantaethol (ADM) ar ran yr asiantaeth benderfynu yn erbyn barn y gwrthrych, hyd yn oed os ydynt wedi cytuno i'r wybodaeth gael ei rhannu, neu i'r gwrthwyneb, felly gall y penderfyniad fod yn groes i farn y gwrthrych a heb eu caniatâd. Fodd bynnag, mewn achosion lle mae penderfyniad yr ADM yn anghytuno â'r safbwyntiau a fynegwyd gan y gwrthrych, mae hwn yn 'Penderfyniad Cymhwysol (QD) ac mae gan y person perthnasol yr hawl i wneud cais i Fecanwaith Adolygu Annibynnol Cymru (IRM) am adolygiad o'r penderfyniad hwn - gweler isod am eglurhad pellach o hyn.
- Mae'n ofynnol i asiantaethau mabwysiadu ystyried lles y person mabwysiedig cyn gwneud unrhyw benderfyniad ynghylch a ddylid datgelu gwybodaeth warchodedig o dan adrannau 61 a 62. Mae adrannau 61 a 62 yn wahanol o ran yr hyn y mae angen i'r AAA ei ystyried i lywio gwneud penderfyniadau a'r broses i'w dilyn ar gyfer y ceisiadau hyn.
- Nid oes gan ymgeiswyr mewn ceisiadau/penderfyniadau Adran 62 hawl i wneud cais i'r IRM am adolygiad o'r penderfyniad hwnnw, fodd bynnag, yn wahanol i geisiadau adran 61 lle mae unrhyw benderfyniadau sy'n ffurfio 'Penderfyniad Cymhwysol' (QD) yn rhoi hawl i'r ymgeisydd neu'r pwnc wneud cais i'r IRM am adolygiad o'r penderfyniad hwnnw.
- Pan fydd person yn gwneud cais i'r asiantaeth fabwysiadu briodol i ddatgelu gwybodaeth warchodedig o dan adran 61, h.y. gwybodaeth warchodedig am oedolyn, "nid yw'n ofynnol i'r asiantaeth fwrw ymlaen â'r cais oni bai ei bod yn ystyried ei bod yn briodol gwneud hynny" (ACA02 adran 61(2)). Os yw'r asiantaeth yn ystyried na ddylai cais adran 61 fwrw ymlaen, nid yw'n ofynnol iddi gymryd pob cam rhesymol i gael barn y sawl y mae'r wybodaeth honno'n berthnasol iddo. Fodd bynnag, mae hyn yn gyfystyr â 'Phenderfyniad Cymhwyso' (QD) y mae'n rhaid i'r ADM ei wneud ar ran yr asiantaeth ac mae gan yr ymgeisydd hawl i wneud cais i'r Mecanwaith Adolygu Annibynnol (IRM) i adolygu'r penderfyniad hwnnw.
- Pan fydd asiantaeth fabwysiadu yn derbyn cais adran 61, cyn penderfynu a ddylid bwrw ymlaen â'r cais ai peidio, dylent ymgynghori â'u cofnodion am unrhyw safbwyntiau blaenorol diweddar a fynegwyd gan y pwnc. Lle mae safbwyntiau wedi'u cofnodi ar gofnod yr achos, rhaid i'r asiantaeth fabwysiadu roi ystyriaeth ofalus i'r safbwyntiau hynny wrth benderfynu a ddylid bwrw ymlaen â'r cais ai peidio, gan gynnwys yr angen i ystyried lles y person mabwysiedig o dan adran 61(5)(a).
- Pan fo'r ADM (ar ran yr asiantaeth) yn penderfynu bwrw ymlaen â'r cais, mae'n ofynnol iddo o dan adran 61(3) o'r Ddeddf gymryd 'pob cam rhesymol i gael barn' gwrthrych y wybodaeth honno (h.y. y person y mae'r wybodaeth honno'n ymwneud ag ef) ynghylch datgelu'r wybodaeth honno a chofnodi'r wybodaeth hon yn ysgrifenedig. Yna gall yr asiantaeth (ar ôl i'r ADM wneud ei phenderfyniad) ddatgelu'r wybodaeth i'r ymgeisydd os yw'n ystyried ei bod yn briodol gwneud hynny. Er bod yr asiantaeth yn cadw'r disgresiwn i ddatgelu gwybodaeth adran 56, neu i'w hatal, yn groes i'r farn a fynegir gan y person y mae'r wybodaeth yn ymwneud ag ef, dylai'r asiantaeth roi ystyriaeth ofalus i farn y person hwnnw. Pan fo'r ADM (ar ran yr asiantaeth) yn gwneud penderfyniad ynghylch datgelu, rhaid iddo gofnodi ei resymau dros wneud hynny.
- Os yw ADM (ar ran yr asiantaeth) a'r gwrthrych yn cytuno i ddatgelu neu beidio â datgelu gwybodaeth, yna penderfyniad asiantaeth yw hwn, nid Penderfyniad Cymhwyso, ac NI ELLIR ei gyflwyno i IRM i adolygu'r penderfyniad hwnnw.

- Fodd bynnag, os yw ADM yn penderfynu peidio â datgelu gwybodaeth am berson i'r ymgeisydd lle mae'r unigolyn wedi rhoi caniatâd i ddatgelu gwybodaeth NEU os yw ADM yn penderfynu datgelu gwybodaeth am y unigolyn i'r ymgeisydd lle mae'r person hwnnw wedi gwrthod rhoi caniatâd i ddatgelu ei wybodaeth, yna mae'r DDWY sefyllfa hyn yn Benderfyniadau Cymhwyso a gall yr ymgeisydd/yr unigolyn wneud cais i'r IRM am adolygiad o'r penderfyniad.
- Nid oes darpariaeth benodol ar gyfer gwasanaeth cyfryngol, yn wahanol i fabwysidiadau a ddigwyddodd cyn 30 Rhagfyr 2005. Fodd bynnag, mae'r Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol (GMC) yng Nghymru yn dehongli'r rheoliadau a'r canllawiau ôl-gychwyn i olygu y dylid darparu gwasanaeth 'math' cyfryngol wrth ddatgelu gwybodaeth warchodedig (adnabod) gan fod hyn yn fwy moesegol ac yn cymryd lles pobl a allai gael eu heffeithio gan wybodaeth sy'n cael ei rhannu o ddifrif.
- Gall pobl fabwysiedig wneud cais i'r llys am gopïau o ddogfennau sy'n ymwneud â'u mabwysiadu. Gweler Rheolau Gweithdrefn Teulu, Rheol 14.18(1)(d) a Chyfarwyddyd Ymarfer 14F.

Mae'r Ddeddf a'r Rheoliadau, o'u darllen gyda'i gilydd, yn nodi'r hawliau a'r broses ar gyfer derbyn ac ymateb i geisiadau gan:

- **y person mabwysiedig i gael gwybodaeth er mwyn iddynt allu gwneud cais am eu tystysgrif geni, eu CAR/B a dogfennau eraill a roddir i'r rhieni mabwysiadol (adran 60).**
- **person (gan gynnwys person mabwysiedig a phersonau eraill) – yn gwneud cais am wybodaeth warchodedig o gofnodion yr achos. Gwneir y cais hwn o dan adran 61, ac mae'r term 'person' yn cynnwys person mabwysiedig sy'n ceisio gwybodaeth ychwanegol at y wybodaeth y mae ganddo hawl i'w chael o dan adran 60(2); h.y. gwybodaeth ychwanegol o'r cofnodion nad yw yn y CAR/B na'r dogfennau eraill a roddir i'r rhiant mabwysiedig. Yn ymarferol, disgrifir y grŵp hwn yn aml fel person sydd â 'buddiant' yn yr oedolyn mabwysiedig neu berson 'cysylltiedig' (e.e. gofalwr maeth blaenorol ac ati), gan fod cysylltiad yr ymgeisydd â'r person mabwysiedig yn debygol o fod yn ffactor wrth ystyried a ddylid bwrw ymlaen â chais adran 61.**
- **person (person cysylltiedig) gan gynnwys pobl fabwysiedig, sy'n ceisio gwybodaeth o'r cofnodion am blentyn mabwysiedig. Gwneir y ceisiadau hyn o dan adran 62.**
- Ar gyfer ceisiadau o dan adrannau 60 a 61, rhaid i'r ymgeisydd a'r unigolyn dan sylw fod yn oedolyn. Pan wneir y cais o dan adran 62, rhaid i'r ymgeisydd fod yn oedolyn a'r unigolyn dan sylw fydd plentyn. Rhaid gwneud ceisiadau am wybodaeth yn ysgrifenedig i'r AAA.

9.2.3 Gwybodaeth y mae'n rhaid i'r asiantaeth ei chadw a chadw cofnodion mabwysiadu

Mae'r Canllawiau Statudol (2006) yn rhoi cyfrif defnyddiol o'r adrannau perthnasol yn y Ddeddf a'r Rheoliadau. Er bod y broses ar gyfer rhannu gwybodaeth o gofnod yr achos mabwysiadu wedi'i heithrio o Ddeddf Diogelu Data 2018, (Atodlen 4, paragraff 3) rhaid i'r asiantaeth ystyried egwyddorion diogelu data a hawliau a lles pob person yr effeithir arnynt gan rannu eu gwybodaeth bersonol adnabyddadwy. Rhaid i'r asiantaeth gydymffurfio â'i dyletswyddau i ddarparu gwybodaeth ragnodedig (sy'n ofynnol yn ôl y gyfraith) i'r person mabwysiedig, gan amddiffyn hawliau preifatrwydd pobl eraill y mae eu gwybodaeth hefyd yn y dogfennau hyn (gweler Pennod 1 am drafodaeth am Erthygl 8 o Ddeddf Hawliau Dynol 1998 a hefyd adrannau 61(3) a (5) a 62(3) i (7) o ACA 2002). Bydd gweithwyr yn elwa o drafodaeth a goruchwyliaeth gan gymheiriaid i wneud y farn hon ac efallai y byddant am gymryd cyngor cyfreithiol.

Yr asiantaeth fabwysiadu sy'n dal y cofnodion mabwysiadu – naill ai oherwydd iddi drefnu mabwysiadu'r plentyn neu oherwydd bod cofnodion mabwysiadu wedi'u trosglwyddo pan gaeodd asiantaeth fabwysiadu – sy'n gyfrifol am eu diogelwch, eu harchifo a'u cyfanrwydd (AI(PCA)(W)R4). Rhaid cadw'r cofnodion am 'o leiaf 100 mlynedd o ddyddiad y gorchymyn mabwysiadu'. Rhaid i'r asiantaeth gadw cofnod o unrhyw wrthrychau a thrugareddau nad ydynt yn cael eu cadw oherwydd nad ydynt yn rhesymol ymarferol i'w storio (AI(PCA)(W)R R3(5)). Penderfyniad i beidio â storio eitem neu osod deunydd ar gofnodion achos y person mabwysiedig yw'r asiantaeth, nid gweithiwr unigol, a dylid nodi natur yr eitem neu'r wybodaeth ac esboniad dros y penderfyniad hwnnw'n glir ar y cofnodion. Dylai'r asiantaeth gael protocolau ar gyfer gweithwyr ynghylch y darpariaethau hyn fel bod dogfennau a memorabilia yn cael eu cadw'n ddiogel fel rhan o'r polisi cadw cofnodion. Os trosglwyddir dogfennau neu eitemau i'r plentyn mabwysiedig neu'r rhieni, dylid cadw cofnod ar y cofnodion mabwysiadu. Os nad yw'n bosibl trosglwyddo dogfennau gwreiddiol i'r derbynnydd bwriadedig (megis llythyr wedi'i ysgrifennu â llaw gan berthynas geni nad yw rhieni mabwysiadol yn fodlon ei dderbyn, o bosibl oherwydd ei fod y tu allan i'r cytundeb cyswllt) dylid ei gadw yn ei ffurf wreiddiol ac nid fel cofnod digidol yn unig.

Dylid cadw dogfennau sy'n debygol o fod yn arwyddocaol i'r person mabwysiedig, fel adroddiadau, cardiau neu lythyrau wedi'u hysgrifennu â llaw neu wedi'u llofnodi gan y rhieni geni neu berthnasau geni eraill, yn eu fformat gwreiddiol bob amser fel y gall y person mabwysiedig eu gweld a'u trin.

Termau a ddefnyddir i ddisgrifio gwahanol fathau o wybodaeth

- **Gwybodaeth Adran 56** – gwybodaeth y mae'n rhaid i'r asiantaeth ei chadw ar gofnodion yr achos mabwysiadu – gweler AI(PCA(W)R R3 sy'n nodi pa wybodaeth y mae'n rhaid ei chadw ar gofnod achos mabwysiadu'r plentyn. Gall hyn gynnwys gwybodaeth bersonol adnabod ac anadnabod am y personau sy'n ymwneud â mabwysiadu'r plentyn [AIR R3(2)&(3)]. Disgrifir gwybodaeth adnabod am y person mabwysiedig ac unrhyw berson arall a gedwir ar gofnod mabwysiadu'r plentyn o dan adran 56 fel 'gwybodaeth warchodedig' [a57(3)]. Rhaid cadw'r holl wybodaeth adran 56 am o leiaf 100 mlynedd [AI(PCA)(W)R R5]: mae'n gyfrinachol, a rhaid i'r asiantaeth sicrhau bod ei systemau archif yn ddiogel ac yn cael eu hadolygu'n rheolaidd i wirio uniondeb y cofnodion, boed ar y safle neu oddi arno. Rhaid i'r fformat y cedwir y cofnodion ynddo sicrhau y gellir adfer y data yn ystod y 100 mlynedd nesaf.
- **Gwybodaeth Warchodedig/Adnabod** – “gwybodaeth sydd, boed wedi'i chymryd ar ei phen ei hun neu ynghyd â gwybodaeth arall a ddatgelir gan asiantaeth fabwysiadu, yn adnabod y person neu'n galluogi adnabod y person” – gweler adran 57(4). Gall y wybodaeth adnabod fod am y person mabwysiedig neu unrhyw berson arall – adran 57(1). Er enghraifft, fel arfer bydd gwybodaeth yn y cofnod am aelodau'r teulu geni neu'r teulu maeth a gweithwyr proffesiynol sy'n gysylltiedig â'r achos. Mae hefyd yn cynnwys gwybodaeth y mae'r asiantaeth wedi'i derbyn gan y GRO i alluogi person mabwysiedig i gael 'copi ardystiedig o gofnod eu geni' a 'gwybodaeth am gofnod sy'n ymwneud â'r person mabwysiedig yn y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu' [adran 57(2)].
- **Gwybodaeth heb ei diogelu/anadnabyddadwy** – weithiau cyfeirir ati fel 'gwybodaeth gefndir' – nid yw'n adnabod unrhyw berson nac yn galluogi eu hadnabod. Mae angen i'r asiantaeth fod yn ymwybodol y gellir 'rhoi gwybodaeth gefndir at ei gilydd' gyda gwybodaeth sydd eisoes yn hysbys i'r ymgeisydd a all, yn enwedig drwy gyfryngau cymdeithasol, alluogi adnabod pwnc y cais.
- Gweler hefyd ganllawiau statudol ôl-gychwyn Cymru (2006) Paragraffau 12-14 a 39-46, sy'n rhoi cyfrif o'r math o wybodaeth a gedwir ar y cofnodion.

Mae Rheoliad 7(1) yn rhoi disgresiwn i'r AAA ddatgelu gwybodaeth gefndirol/anhysbys. Rhaid i'r gweithiwr mabwysiadu gymryd gofal i sicrhau nad yw'r wybodaeth hon, pan gaiff ei hychwanegu at wybodaeth arall sy'n hysbys eisoes, yn peryglu'r unigolyn rhag cael ei adnabod. Mae hyn yn gynyddol anodd i 'farnu risg' o ystyried datblygiad cyfryngau cymdeithasol a'r llwybrau data a grëwyd mewn gweithgareddau bob dydd. Mae'n debygol y bydd gweithiwr mabwysiadu yn ei chael hi'n ddefnyddiol ymgynghori â chyfoedion a rheolwyr i ystyried risgiau adnabod anfwriadol, yn enwedig os oes problemau ynghylch risgiau cyfryngau cymdeithasol.

Gall torri cyfrinachedd sy'n arwain at ddatgelu gwybodaeth adnabyddadwy (wedi'i diogelu) roi unigolion, gan gynnwys plant, mewn perygl o niwed a chreu gofid. Mae angen i reolwyr sicrhau bod eu systemau a'u prosesau ar gyfer dal cofnodion mabwysiadu a rhannu gwybodaeth yn gadarn ac yn cael eu hadolygu'n systematig. Mae Rheoliad 19 AI(PCA(W)R yn ei gwneud yn drosedd i asiantaeth fabwysiadu gofrestredig ddatgelu unrhyw wybodaeth yn groes i adran 57 o'r Ddeddf.

9.3 Gwybodaeth i'w chadw ar gofnod achos mabwysiadu'r plentyn

Mae'n hanfodol ystyried ymarfer proffesiynol o gwmpas yr amser cynllunio a gwneud y gorchymyn mabwysiadu, gan y bydd natur, cywirdeb a chydbwysedd yr hyn a gofnodir ar gofnod mabwysiadu'r plentyn o bwys mawr i'r oedolyn mabwysiedig yn y dyfodol. Mae'n hanfodol bod ymarferwyr yn cofio bod yn rhaid rhannu rhai dogfennau ar y cofnod gyda'r oedolyn mabwysiedig, er enghraifft Adroddiad Mabwysiadu'r Plentyn, os dymunir yn y dyfodol. Felly, mae angen i ymarfer ar adeg cynhyrchu'r dogfennau hyn ystyried yn ofalus pa wybodaeth y dylid ei chynnwys, beth nad yw'n berthnasol a beth sy'n briodol ei eithrio, yn enwedig mewn perthynas â phreifatrwydd trydydd partïon. Gan fod y canllaw ymarfer hwn yn canolbwyntio ar waith gydag oedolion yr effeithir arnynt gan fabwysiadu, nid ydym yn anelu at ymdrin â'r pwnc hwn yn gynhwysfawr yma.

9.3.1 Mathau o wybodaeth i'w cadw ar y cofnod mabwysiadu

Mae'r blwch isod yn crynhoi'r gwahanol fathau o wybodaeth y dylid eu cadw ar gofnod mabwysiadu plentyn, fel y nodir yn AA(W)R 2005, rheoliad 12.

Gwybodaeth i'w chadw ar y cofnod mabwysiadu

- Gwybodaeth adnabod am y plentyn, y rhieni geni, perthnasau geni eraill, rhieni mabwysiadol ac unrhyw bobl eraill sy'n ymwneud â'r mabwysiadu fel gofalmwr maeth a gweithwyr proffesiynol.
- Gwybodaeth gefndirol gan gynnwys hanes geni a meddygol y plentyn, addysg a datblygiad.
- Gwybodaeth a ddarparwyd gan y rhiant geni a pherthnasau geni eraill, gan gynnwys ffotograffau a llythyrau: a chofnod o'u bwriad y dylid trosglwyddo hyn i'r person mabwysiedig, pe baent yn dymuno cael y wybodaeth hon. Gall hyn gynnwys gwybodaeth a ddarparwyd ar ôl i'r gorchymyn mabwysiadu gael ei wneud.
- Gwybodaeth a ddarparwyd gan y rhiant(rhieni) mabwysiadol ar ôl y mabwysiadu.
- Gwybodaeth a ddarparwyd gan unrhyw ofalwr maeth neu berson arwyddocaol arall.
- Gwybodaeth y mae'r person mabwysiedig wedi gofyn am ei chadw; byddai hyn yn cynnwys eu barn ar unrhyw gyswllt.
- Copi o Adroddiad Mabwysiadu'r Plentyn ac Atodiad B.
- Gwybodaeth am unrhyw fabwysiadwyr darpar a allai fod yn addas i fabwysiadu'r plentyn.
- Y cofnod ysgrifenedig o drafodion y panel mabwysiadu a phenderfyniad yr asiantaeth.
- Unrhyw ganiatâd i leoli a gorchmynion lleoli ac unrhyw dynnu caniatâd yn ôl.
- Adolygiadau statudol o'r plentyn ar ôl iddo gael ei leoli gyda mabwysiadwyr a chyn gwneud y gorchymyn mabwysiadu.
- Yr Adroddiad Lleoli Mabwysiadu.
- Y Cynllun Cymorth Mabwysiadu.
- Y Cynllun Lleoli Mabwysiadu.
- Unrhyw wybodaeth arall y mae'r asiantaeth yn ei hystyried yn angenrheidiol i'w chadw. Mae gan yr asiantaeth ddisgresiwn i gynnwys dogfennau perthnasol ychwanegol ar y ffeil fabwysiadu.

Dylid cadw unrhyw wybodaeth a ddarperir gan y mabwysiadwyr, ar ôl i'r gorchymyn mabwysiadu gael ei wneud, hefyd (AI(PCA)(W)R R3(2)). Os yw'r person mabwysiedig wedi gofyn am gadw gwybodaeth ar gofnod mabwysiadu, er enghraifft, eu dymuniadau ynghylch cyswllt neu ddim cyswllt â phersonau penodol, dylid cadw hynny hefyd (AI(PCA)(W)R R3(3)(d)). Ni ddisgwylir i asiantaethau gadw eitemau swmpus nad yw'n 'ymarferol yn rhesymol' iddynt eu cadw. Os oes gan asiantaethau ffeil gyswllt blwch llythyrau ar wahân neu ffeil ôl-fabwysiadu, rhaid cyfeirio at hyn ar gofnod mabwysiadu'r plentyn gan alluogi'r asiantaeth i gael gwybodaeth gynhwysfawr.

Gwybodaeth a gedwir am y person mabwysiedig

I'r rhan fwyaf o oedolion a fabwysiadwyd ers 2005, mae'n debygol y bydd sawl math o gofnodion ar gael. Cedwir a disgrifir y rhain yn wahanol mewn gwahanol asiantaethau. Maent yn debygol o gynnwys:

Cofnodion achos awdurdodau lleol – cofnodion awdurdodau lleol o ymwneud â'r plentyn a'r teulu pan ddarparwyd gwasanaethau o dan Rannau 4 a/neu 6 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014.

Y cofnod achos mabwysiadu – dyma'r cofnod a grëir unwaith y cytunir bod mabwysiadu'n gynllun ar gyfer y plentyn a hyd nes y gwneir y gorchymyn mabwysiadu. Mae cynnwys gofynnol y cofnod hwn wedi'i nodi yn AA(W)R 2005, R12 lle fe'i disgrifir fel 'cofnod achos y plentyn'. Yn ymarferol, cyfeirir at y cofnod hwn yn aml fel y 'ffeil fabwysiadu' neu'r 'cofnod mabwysiadu' ac ymdrinnir â datgelu gwybodaeth o hwn o dan adrannau 56 i 65, ACA 2002 a'r rheoliadau a'r canllawiau cysylltiedig. Yn y canllaw ymarfer hwn, pan ddywedwn 'cofnod mabwysiadu' rydym yn golygu'r ffeil/set hon o ffeiliau.

Ar ôl i'r gorchymyn mabwysiadu gael ei wneud, efallai y bydd cofnodion achos ychwanegol sy'n cynnwys gwybodaeth am y plentyn mabwysiedig, a all gynnwys:

Y 'ffeil gyswllt' – mae asiantaethau fel arfer yn agor ffeil achos newydd i gadw cofnod o unrhyw gyswllt rhwng y teulu mabwysiadol a phobl bwysig ym mywyd y plentyn (teulu geni, teulu maeth, rhieni/gofalwyr brodyr a chwiorydd geni). Bydd hyn yn cynnwys copïau o ohebiaeth ysgrifenedig, fel yr un a gyfnewidir drwy systemau blwch llythyrau, a nodiadau achos cysylltiedig e.e. yn ymwneud â chymorth a ddarperir ar gyfer cyswllt uniongyrchol neu anuniongyrchol. Gall rhywfaint o ohebiaeth fod yn benodol rhwng yr asiantaeth a'r teulu geni neu fabwysiadol neu rhwng oedolion yn unig (h.y. nid gwybodaeth gyswllt a fwriadwyd ar gyfer y plentyn).

Y ffeil ôl-fabwysiadu – bydd hon yn cynnwys manylion unrhyw gyswllt â'r teulu mabwysiadol ar ôl i'r gorchymyn mabwysiadu gael ei wneud, er enghraifft, ceisiadau am gymorth mabwysiadu, asesiadau, cofnodion achos o wasanaethau a ddarparwyd ac ati.

Yn ogystal â chofnodion yr achos mabwysiadu, sef ffocws y canllaw hwn, efallai y bydd gwybodaeth ychwanegol y mae'r person mabwysiedig am gael mynediad ati drwy Gais Mynediad at Wybodaeth (SAR) i'r awdurdod lleol perthnasol i gael mynediad at gofnodion eu hawdurdod lleol. Dyma gofnodion plentyn sydd angen gofal a chymorth a gofal. Efallai bod llawer o blant a osodir i'w mabwysiadu wedi derbyn gwasanaethau cymorth gan yr awdurdod lleol. Efallai y bydd cofnodion amddiffyn plant. Pan fydd plentyn wedi bod 'mewn gofal' bydd cofnodion gofal. Mae'r cofnodion hyn yn cael eu trin yn wahanol iawn i gofnodion mabwysiadu ac maent yn destun deddfwriaeth diogelu data, a dyna pam mae angen gwneud cais SAR am y cofnodion hyn a'r golygu sydd ei angen ar y cofnodion hyn cyn iddynt gael eu rhannu gyda'r person mabwysiedig.

9.3.2 Gwybodaeth y dylid ei roi i ddarpar rieni mabwysiadol

Dylai darpar rieni mabwysiadol gael copi cyfredol o'r CAR/B; yr Adroddiad Lleoli Mabwysiadu; y Cynllun Cymorth Mabwysiadu a'r Cynllun Lleoli Mabwysiadu (AI(PCA)(W)R R32 ac R36). Mae'n arfer da i asiantaethau ofyn am ymrwymiad wedi'i lofnodi gan ddarpar fabwysiadwyr i ddychwelyd unrhyw wybodaeth y maent wedi'i derbyn am y plentyn os na fydd y lleoliad yn mynd rhagddo neu os bydd yn tarfu ar gam diweddarach cyn i'r gorchymyn mabwysiadu gael ei wneud.

Gall yr asiantaeth roi dogfennau eraill y mae'n eu hystyried yn berthnasol megis adroddiadau meddygol, adroddiadau addysgol ac asesiadau seicolegol am y plentyn. Dylai'r asiantaeth gael caniatâd ysgrifenedig yr awdur neu geisio caniatâd y llys.

Pan fydd plentyn wedi'i leoli i'w fabwysiadu, a phan fydd gwybodaeth Adran 56 ddilynol yn ymwneud ag aelod o'r teulu geni, mae'n arfer da canfod pa wybodaeth y mae'r perthynas geni yn cytuno i'w throsglwyddo i'r teulu mabwysiadol, neu i'r plentyn mabwysiedig ar y pryd neu i'r person mabwysiedig pe baent yn ceisio gwybodaeth yn ddiweddarach. Mae'n bwysig caniatáu i bob unigolyn deimlo mewn rheolaeth dros y wybodaeth sy'n cael ei throsglwyddo i barti arall. Fodd bynnag, gall aelodau'r teulu geni fod yn amharod i gytuno i'w gwybodaeth gael ei rannu, yn enwedig lle mae'r teulu'n gwrthwynebu'r cynllun mabwysiadu. Os yw'r wybodaeth yn y parth cyhoeddus, fel tad geni wedi'i gollfarnu a'i garcharu am ymosodiad anweddus ar blentyn, a bod yr asiantaeth yn ystyried y dylid rhoi hyn i'r rhiant(iaid) mabwysiadol, gellir trosglwyddo hyn.

Mae'n bwysig bod cofnod mabwysiadu'r plentyn yn cynnwys manylion pa wybodaeth ysgrifenedig a roddwyd i'r rhiant (rhieni) mabwysiadol yn ystod y broses fabwysiadu. Bydd hyn yn helpu yn ddiweddarach i nodi'r wybodaeth y mae gan y person mabwysiedig hawl i'w gweld ar ôl iddynt gyrraedd 18 oed.

Mae dogfennau allweddol a roddir i rieni mabwysiadol y dylai mabwysiadwyr eu rhannu gyda'r plentyn ac y gallai'r person mabwysiedig fod eisiau eu gweld yn cynnwys copi o stori/llyfr bywyd, llythyr bywyd diweddarach ac, erbyn iddynt fod yn 18 oed, y CAR/B. Gall fod amgylchiadau lle mae'r person mabwysiedig yn ceisio gwybodaeth oherwydd nad yw'r dogfennau allweddol hyn wedi'u rhannu a bydd angen i'r gweithiwr fyfyrir ar y ffordd orau o reoli rhannu'r dogfennau hyn.

Adroddiad Mabwysiadu'r Plentyn / Atodiad B

Mae Rheoliad 32(1) ac Atodlen 5 Rheoliadau Asiantaethau Mabwysiadu (Cymru) 2005 yn rhagnodi cynnwys y CAR/B ac yn nodi y dylai'r CAR/B gynnwys gwybodaeth adnabod am y rhieni geni, brodyr a chwiorydd ac aelodau perthnasol eraill o'r teulu. Nid oes angen caniatâd perthnasau geni er mwyn cynnwys y wybodaeth hon yn y CAR/B. Y sail gyfreithiol ar gyfer prosesu'r data o dan Ddeddf Diogelu Data 2018 (DPA) a'r Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol (GDPR) yw "rhwymedigaeth gyfreithiol" yr asiantaeth i gasglu gwybodaeth o'r fath ac mae ei phrosesu yn angenrheidiol i gydymffurfio â'r gyfraith (CoramBAAF, 2024).

Rhaid i weithwyr mabwysiadu ystyried yn ofalus pa wybodaeth y bydd angen i'r plentyn a'i deulu mabwysiadol ei gwybod er mwyn deall stori a hanes ei fywyd a chyfyngu'r adroddiad i wybodaeth o'r fath. Er enghraifft, ni ddylid cynnwys gwybodaeth bersonol iawn am riant geni nad yw'n berthnasol i fabwysiadu'r plentyn, ac nad yw'r rhiant am iddi gael ei rhannu (e.e. gwybodaeth am ymosodiad rhywiol neu weithgaredd rhywiol rhiant cyn i'r plentyn dan sylw gael ei genhedlu). Rhaid i weithwyr mabwysiadu sy'n ysgrifennu adroddiadau o'r fath fod yn ymwybodol bob amser y bydd y person mabwysiedig yn gallu darllen yr adroddiad yn ddiweddarach, ac felly dylid cymryd gofal i sicrhau cywirdeb a sensitifrwydd. Mae canllawiau manwl ar ysgrifennu CAR/Bs y tu hwnt i gwmpas y canllaw ymarfer hwn. Fodd bynnag, mae CoramBAAF mewn cydweithrediad ag AFKA Cymru yn adolygu'r ffurflenni a'r canllawiau cysylltiedig ar gyfer ysgrifennu CAR/Bs ac rydym yn cyfeirio'r darlennydd at yr adnoddau hyn y bu ymgynghoriad eang arnynt ac sy'n cydymffurfio â'r gyfraith, rheoliadau a chanllawiau statudol perthnasol.

Dylid rhoi cyfle i aelodau'r teulu geni weld y rhannau o'r CAR/B sy'n cynnwys gwybodaeth ffeithiol amdanynt, ac sy'n cofnodi eu dymuniadau a'u barn am gynllun y plentyn. Fodd bynnag, efallai na fydd hyn yn bosibl os nad yw unigolion yn fodlon gwneud hynny. Pwrpas rhannu'r adran hon o'r CAR/B yw galluogi aelodau'r teulu i gadarnhau cywirdeb y wybodaeth, cofnodi eu barn, gan gynnwys eu barn am wybodaeth sy'n cael ei throsglwyddo i'r plentyn maes o law. (CoramBAAF, 2025).

Llyfr stori bywyd y plentyn

Dylai pob plentyn sy'n cael ei leoli i'w fabwysiadu gael llyfr stori bywyd, fel rhan o'i ddeunyddiau taith bywyd, sy'n stori glir, gywir, ddilyniannol o'i fywyd sy'n cynnwys ffotograffau, tystysgrifau, lluniau, mapiau a naratif byr. Mae'n ofynnol i'r asiantaeth fabwysiadu nodi yng Nghynllun Lleoli Mabwysiadu'r plentyn y dyddiad y bydd y llyfr stori bywyd yn cael ei drosglwyddo i'r darpar fabwysiadwyr (Rheoliad AA(W)R 36(2) ac atodlen 6, paragraff 8)). Mae angen ysgrifennu'r llyfr stori bywyd mewn arddull sy'n briodol i'w oedran ac ni ddylai gynnwys manylion eglur a gofidus.

Mae profiad yn dweud wrthym y gall y Llyfr Hanes Bywyd, ar adegau, ennyn teimladau cryf mewn plentyn a gallai arwain at ei ddinistrio, gweithred y gellir ei difaru'n fawr wedyn. Gall llyfr hefyd gael ei golli. Felly, mae'n arfer da gwneud copi lliw da o'r Llyfr Hanes Bywyd cyn iddo gael ei drosglwyddo i'r plentyn neu ei riant(iaid) mabwysiadol. Dylid cadw'r copi hwn ar y cofnod mabwysiadu. Gallai gweithwyr mabwysiadu hefyd ystyried darparu ail albwm lluniau llai, sy'n cynnwys copïau o rai o ffotograffau'r Llyfr Hanes Bywyd. Byddai hyn yn galluogi'r plentyn i rannu'r rhain gyda ffrindiau a theulu nad oes angen iddynt wybod manylion llawn cefndir y plentyn.

Os casglwyd blwch atgofion, dylai hwn hefyd fynd gyda'r plentyn i'w leoliad mabwysiadu. Mae'n arfer da tynnu lluniau o'r cynnwys a dylid rhoi'r rhain, ynghyd â rhestr o'i gynnwys, ar gofnod mabwysiadu'r plentyn, rhag ofn y byddai eitemau o'r fath yn cael eu colli neu eu dinistrio yn y dyfodol. Dylai'r rhestr o gynnwys egluro pam mae'r eitemau'n arwyddocaol a phwy a'u prynodd neu a'u rhoddodd, a dylid cynnwys copi o hwn gyda'r blwch atgofion ar gyfer y plentyn.

Wrth lunio Llyfrau Stori Bywyd mae gan aelodau'r teulu geni a gofalmwr maeth lawer i'w gyfrannu ac yn aml mae ganddynt wybodaeth, ffotograffau a thystysgrifau a fyddai'n rhoi gwybodaeth werthfawr i blentyn am ei hanes a'i dreftadaeth. Rhaid i weithwyr mabwysiadu fod yn sensitif wrth ofyn am wybodaeth o'r fath gan y gallai rhieni geni deimlo mai'r eitemau hyn yw eu cyswllt pendant olaf â'u plentyn. Lle bynnag y bo modd, dylid gwneud copïau a'u rhoi i'r rhieni geni.

Llythrau bywyd diweddarach (Llythrau tarddiad)

Rhaid i'r asiantaeth fabwysiadu lunio llythyr diweddarach mewn bywyd; weithiau gelwir hwn hefyd yn llythyr tarddiad. Mae'n ofynnol i'r asiantaeth nodi yn y Cynllun Lleoli Mabwysiadu erbyn pa ddyddiad y dylid trosglwyddo'r llythyr diweddarach mewn bywyd i'r darpar fabwysiadwyr (Rheoliad AA(W)R 36(2) ac atodlen 6, paragraff 8). Rhaid cadw copi ar y cofnod mabwysiadu. Mae CoramBAAF wedi cyhoeddi canllaw defnyddiol ar ysgrifennu llythrau diweddarach mewn bywyd (Moffat, 2020). Gall rhieni mabwysiadol elwa o gyngor ynghylch pryd a sut i rannu llythyr yr asiantaeth ac unrhyw lythyr diweddarach mewn bywyd gan rieni geni gyda'r plentyn.

Mae'r llythyr hwn, wedi'i baratoi gan weithiwr cymdeithasol y plentyn yn ddelfrydol, yn cael ei ysgrifennu'n uniongyrchol at y plentyn iddo ei ddarllen pan fydd ei riant(rhieni) mabwysiadol yn ystyried ei fod yn ddigon hen. Dylai'r llythyr egluro hanes y plentyn o'i enedigaeth a bod yn ddigon manwl fel y bydd gan y plentyn yn ei arddegau, neu'r oedolyn ifanc, fanylion ffeithiol am ei deulu geni a'i fywyd cyn mabwysiadu yn y dyfodol, ac felly'n gallu deall pam na allent fyw gyda'u teulu geni, a pham y cawsant eu mabwysiadu.

Gellir annog aelodau'r teulu geni hefyd i ysgrifennu eu llythyr eu hunain ar gyfer y plentyn yn ddiweddarach mewn bywyd neu i gyfrannu at lythyr yr asiantaeth. Efallai y bydd yr aelod o'r teulu geni neu berson arall fel gofalmwr maeth eisiau rhoi llythyr ar y cofnod mabwysiadu i'r plentyn ei gael os bydd, fel oedolyn, yn gofyn am wybodaeth o'u cofnod mabwysiadu. Efallai y bydd rhai aelodau o'r teulu'n cytuno y dylid rhoi eu llythyr at y plentyn i'r rhieni mabwysiadol i'w rannu. Efallai na fydd eraill eisiau rhoi eu llythyr i'r rhieni mabwysiadol.

9.4 Effaith rhanbartholi: rôl y Gwasanaethau Mabwysiadu Rhanbarthol, Asiantaethau Mabwysiadu Gwirfoddol ac Asiantaethau Cymorth Mabwysiadu

Sefydlwyd cyfrifoldebau asiantaethau mabwysiadu o dan y Gwasanaethau Mabwysiadu Rhanbarthol, neu'r Cydweithredfeydd Mabwysiadu Rhanbarthol fel y'u cyfeirir atynt yng Nghymru (RAC), yn dilyn Cyfarwydddebau Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002 (Trefniadau Mabwysiadu ar y Cyd) (Cymru) 2015. Rhaid i Gydweithredfeydd Mabwysiadu Rhanbarthol yng Nghymru gael protocolau clir fel bod pobl fabwysiedig ac eraill sy'n ceisio gwybodaeth yn gwybod sut i wneud cais a ble i gael cymorth. Mae angen eglurder ar weithwyr mabwysiadu hefyd ynghylch rhannu tasgau o fewn y RAC a chyda'r awdurdod lleol perthnasol a all ddal cofnodion yr achos mabwysiadu ac unrhyw asiantaeth arall sy'n gysylltiedig.

Gall asiantaethau cymorth mabwysiadu yng Nghymru barhau i chwarae rhan, ond mae rhai yn codi ffioedd ar ymgeiswyr heblaw'r person mabwysiedig a gyfeirir gan yr Asiantaeth Fabwysiadu. Yn aml, mae ffioedd yn amrywio yn dibynnu ar y gwasanaethau a ddarperir. Ar gyfer mabwysiadu ar ôl cychwyn, ni ellir codi tâl ar oedolion mabwysiedig am waith sy'n gysylltiedig â chael mynediad at eu cofnodion. Dylid mynd i'r afael ag unrhyw ansicrwydd ynghylch sut mae costau'n cael eu rheoli pan fydd Asiantaeth Fabwysiadu yn gofyn i asiantaeth arall neu RAC ddarparu gwasanaethau ar ei rhan drwy fecanweithiau presennol y Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol a/neu ymgynghori â Thîm Canolog y GMC.

Gweithio rhyngasiantaethol

Gall AAA ofyn i asiantaeth arall neu asiantaeth cymorth mabwysiadu ymgymryd â'r gwaith adran 60 neu adran 61 neu adran 62 ar ei ran, er enghraifft, asiantaeth sy'n lleol i ble mae'r ymgeisydd yn byw (AI(PCA)(W)R 2005, R15). Rhaid iddo fod yn hyderus bod gan yr asiantaeth y sgiliau a'r adnoddau i ymgymryd â'r gwaith. Caniateir iddo rannu gwybodaeth warchodedig gyda'r asiantaeth honno a gwneud cofnod ysgrifenedig o hyn (AI(PC)(W)R, R16). Dylai egluro pa wybodaeth sydd i'w defnyddio gan yr asiantaeth honno, er enghraifft, i olrhain pwnc y cais i gael ei farn am ei wybodaeth bersonol sy'n cael ei rhannu a sicrhau bod ymrwymiad gan yr asiantaeth honno i beidio â gwneud unrhyw ddatgeliad pellach mewn perthynas â'r wybodaeth honno ac, yn yr un modd, pa wybodaeth y gellir ei rhannu gyda'r ymgeisydd neu'r pwnc. Dylai fod protocolau i sicrhau bod trefniadau a disgwyliadau o'r fath yn glir. Mae'r AAA, fel y'i diffinnir o dan adran 65(1) ACA fel yr asiantaeth sy'n lleoli, yn cadw cyfrifoldeb am wneud penderfyniad ynghylch penderfynu datgelu'r wybodaeth a geisir.

Mae rôl y Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol yng Nghymru wedi hwyluso mwy o gydweithio a gweithio rhyngasiantaethol, gan arwain at drefniadau effeithiol ar gyfer gweithio ar draws rhanbarthau i gefnogi gwaith ôl-gychwyn yng Nghymru. Fodd bynnag, gall gweithio ar draws y ffin â gwledydd eraill, fel Lloegr neu'r Alban, gyflwyno mwy o her.

Cytundeb rhwng AAA ac asiantaeth leol i ymateb i gais adran 60(2) gan berson mabwysiedig

Enghraifft achos: Amber

Cafodd Amber ei lleoli i'w mabwysiadu gan ALI yng Nghymru gyda theulu yn byw yn Lloegr. Yn ei harddegau, roedd angen cefnogaeth arni gan ei bod yn cael trafferth gyda phryder a heriau wrth wneud ffrindiau gyda phobl ifanc yn ei hysgol. Darparodd ei Cynorthwydd Mabwysiadu Lleol yn Lloegr wasanaethau cymorth i Amber. Nawr mae Amber yn 20 oed ac mae hi eisiau dysgu mwy am ei chefnidir ac o bosibl ailgysylltu â pherthnasau geni. Mae hi'n dymuno cael gwybodaeth o gofnod yr achos mabwysiadu fel man cychwyn. Mae hi wedi gofyn i'w Cynorthwydd Mabwysiadu Lleol (Lloegr) am gymorth, gan ei bod yn gyfarwydd â'r gwasanaeth ac wedi cael perthynas dda ag un o'r gweithwyr cymorth mabwysiadu.

Helpodd RAA Lloegr Amber i wneud cais ysgrifenedig i'r AAA yng Nghymru am y CAR/B a gwybodaeth arall ar y cofnod mabwysiadu. Daeth RAA Lloegr i gytundeb â'r AAA yng Nghymru y byddent yn cynnig cyfres o gyfarfodydd gydag Amber i'w chefnogi yn y broses o edrych drwy'r wybodaeth a rannwyd gyda'i rhieni mabwysiadol. Roedd Amber yn hapus gyda hyn; nid oedd ganddi'r adnoddau i deithio i Gymru, roedd hi eisiau cwrdd â gweithiwr cymorth wyneb yn wyneb ac roedd hi'n well ganddi weithio gyda'r asiantaeth yr oedd hi'n ei hadnabod ac yn ymddiried ynddi.

Cytunodd RAC Cymru i rannu gwybodaeth adran 56 yn ddiogel gyda RAA Lloegr, gan gynnwys y CAR/B a rannwyd gyda'r rhieni mabwysiadol. Cytunwyd, pe bai gan asiantaeth Lloegr bryderon ynghylch unrhyw wybodaeth yn y CAR/B a dogfennau eraill, y byddai hyn yn cael ei drafod gyda'r asiantaeth Gymreig. Roedd y ddwy asiantaeth yn glir bod gan Amber yr hawl i dderbyn copi o'r CAR/B heb ei olygu a dogfennau eraill.

Cytunodd yr AAA yng Nghymru, pe bai Amber eisiau help i gysylltu ag aelodau o'r teulu geni yng Nghymru, y byddai'n gwneud y cam cyntaf. Lluniodd y ddwy asiantaeth gytundeb ysgrifenedig fel bod pob asiantaeth yn gwybod pwy oedd yn gyfrifol am ba agweddau ar y gwaith. Gosodwyd y cytundeb ar gofnod yr achos mabwysiadu.

Yn yr enghraifft achos hon, mae'r ddwy asiantaeth yn rhoi anghenion Amber wrth wraidd eu dull o ddod o hyd i ateb a rennir a phragmatig, sy'n gyson â dymuniadau Amber. Nid yw dull anhyblyg lle mae'r person mabwysiedig yn cael ei gyfarwyddo i weithio gyda'r AAA yn unig, neu'n cael ei annog i ddefnyddio ei RAA/RAC lleol, yn rhoi anghenion y person mabwysiedig yn gyntaf. Bydd amgylchiadau pob person mabwysiedig sy'n arfer ei hawl o dan adran 60(2) yn amrywio, er enghraifft:

- Fel Amber, byddai rhai pobl yn well ganddynt weithio gyda'u hasiantaeth fabwysiadu leol. Er enghraifft, gallai hyn fod oherwydd bod ganddynt berthynas bresennol â'r asiantaeth honno, ei bod yn fwy cyfleus yn ddaearyddol, a/neu eu bod yn anhapus ynglŷn â gweithio gyda'r asiantaeth fabwysiadu a'u lleolodd.

- Efallai y bydd rhai pobl fabwysiedig yn hapus i weithio gyda'r AAA hyd yn oed os ydyn nhw'n byw o bell. Er enghraifft, efallai nad ydyn nhw eisiau gwasanaeth cymorth ond dim ond eisiau cael copïau o wybodaeth o'r cofnod mabwysiadu a bydden nhw'n hapus i gyfarfod â'r gweithiwr o'r AAA ar-lein, neu drwy alwadau ffôn.
- Efallai bod eraill yn byw mewn ardal wahanol i'r AAA, ond o bellter y gellir ei reoli. Efallai nad oes ganddynt unrhyw gysylltiadau blaenorol â'u RAA/RAC lleol ac efallai y byddant yn hapus i weithio gyda'r AAA.
- Efallai y bydd rhai pobl fabwysiedig yn well ganddynt beidio â gweithio gyda'u RAA/RAC lleol, o bosibl oherwydd eu bod wedi derbyn gwasanaeth anfoddhaol ganddynt yn y gorffennol.

9.5 Crynodeb o'r bennod – pwyntiau allweddol

- Mabwysiadau ar ôl cychwyn yw'r rhai a wneir ar neu ar ôl 30 Rhagfyr 2005. Mae fframwaith cyfreithiol gwahanol ar gyfer y grŵp hwn o bobl a fabwysiadwyd a'u perthnasau geni a phobl gysylltiedig eraill. Fodd bynnag, mae'r egwyddorion allweddol a amlinellir yn y canllaw ymarfer hwn yn dal i fod yn berthnasol mewn gwaith ar ôl cychwyn, ac mae Penodau 1 i 3 o'r canllaw ymarfer yn berthnasol i'w darllen ar y cyd â'r bennod hon a Phennod 10.
- Mae'r rhan fwyaf o fabwysyadiadau ar ôl cychwyn yn fabwysyadiadau o ofal. Mae'n debygol y bydd pobl fabwysiedig wedi profi amrywiaeth o anawsterau cyn mabwysiadu, ac mewn rhai achosion bydd hyn wedi effeithio ar eu lles a'u datblygiad dilynol, gan gynnwys pan fyddant yn oedolion. Efallai y bydd gan rai pobl fabwysiedig a'u perthnasau geni anghenion ychwanegol cyn ac yn deillio o'r mabwysiadu; mae'n hanfodol cefnogi pobl fabwysiedig i arfer eu hymreolaeth ac ymateb i'w cais am gymorth yn sensitif hyd yn oed pan fo angen ystyried risgiau ychwanegol.
- Cyflwynodd Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002 ddyletswydd newydd i ystyried cyswllt â theulu geni, a darpariaethau i sicrhau bod gwybodaeth am gefndir y plentyn yn cael ei chadw ar gofnod a'i throsglwyddo i rieni mabwysiadol i'w rhannu gyda'r plentyn. Yn ymarferol, mae'n debygol y bydd rhai unigolion mabwysiedig wedi profi cyswllt lleiaf posibl â theulu geni a/neu ddiffyg agoredrwydd wrth gyfathrebu â rhieni mabwysiadol, a byddant yn ceisio gwasanaethau i gael gwybodaeth goll, gwneud synnwyr o'u stori bywyd a/neu ailgysylltu â phobl 'coll'.
- Mae'r bennod hon yn amlinellu'r fframwaith cyfreithiol sy'n llywodraethu cael mynediad at wybodaeth o gofnodion mabwysiadu mewn mabwysiadau ar ôl cychwyn fel y'i cwmpesir yn y gyfraith, rheoliadau a chanllawiau statudol.
- Mae'r bennod hefyd yn amlinellu gwybodaeth y mae'n rhaid ei chadw ar y cofnod mabwysiadu, a hawl y person mabwysiedig i gael gwybodaeth a rennir gyda'i rieni mabwysiadol ar adeg mabwysiadu.

Pennod 10

Gweithio gydag Oedolion o dan Reoliadau Ôl-gychwyn

Mae'r bennod hon yn amlinellu canllawiau ymarfer a manylion pellach am y fframwaith cyfreithiol yn y tair prif faes gwaith o dan reoliadau ôl-gychwyn: ceisiadau adran 60 sy'n rhannu gwybodaeth fel Adroddiad Mabwysiadu'r Plentyn/Adroddiad Atodiad B (CAR/B) gydag oedolion mabwysiedig; ceisiadau adran 61 am wybodaeth warchodedig o'r cofnod mabwysiadu mewn perthynas ag oedolion; a cheisiadau adran 62 am wybodaeth warchodedig o'r cofnod mabwysiadu mewn perthynas â phlant. Mae'r bennod hefyd yn ymdrin â rôl y gweithwyr penderfyniadau asiantaeth a'r Mekanwaith Adolygu Annibynnol.

Mae yna ystod o heriau ymarferol yn y maes gwaith hwn, gan gynnwys sefyllfaoedd lle efallai na fydd y person mabwysiedig neu aelodau o'r teulu geni yn fodlon ymddiried yn yr asiantaeth a gynlluniodd y mabwysiadu. Mae angen amser ar weithwyr i fyfrio, amser i feithrin perthynas â'r ymgeisydd, y cyfle i gael cefnogaeth gan gymheiriaid a goruchwyliaeth wybodus a phan fo angen, mynediad at gyngor cyfreithiol. Rhaid i weithwyr gofnodi'r rhesymeg dros benderfyniadau neu gamau gweithredu'r asiantaeth. Bydd egwyddorion ymarferol gwrandio gweithredol, myfrio a cheisio atebion cyfryngu a negodi yn ddefnyddiol wrth weithio gyda'r ymgeisydd a phwnc y cais.

10.1 Darparu gwybodaeth i oedolion mabwysiedig o'r cofnod mabwysiadu

10.1.1 Hawliau cyfreithiol pobl fabwysiedig i gael mynediad at eu cofnodion

Mae Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002 yn rhoi'r hawl i berson mabwysiedig gael gwybodaeth i'w galluogi i wneud cais am gopi o'u tystysgrif geni a dogfennau sy'n gysylltiedig â'u mabwysiadu. Mae'r cyfrifoldeb am ddarparu'r wybodaeth hon wedi'i osod ar yr AAA; mewn geiriau eraill, yr asiantaeth sy'n dal y cofnodion am y mabwysiadu. Fel arfer, dyma'r asiantaeth a wnaeth y cynllun mabwysiadu. Fodd bynnag, os yw'r asiantaeth fabwysiadu honno wedi cau, yna'r asiantaeth lle trosglwyddwyd y cofnodion iddi sy'n dod yn asiantaeth fabwysiadu ddaliadol.

Mae Adran 3(1)(c) yn gosod dyletswydd gyffredinol ar awdurdodau lleol i ddarparu gwasanaethau i ddiwallu anghenion pobl fabwysiedig. Nodir isod hawliau cyfreithiol pobl fabwysiedig o ran cael mynediad at gofnodion mabwysiadu:

- I ofyn am asesiad o'u hanghenion ar gyfer gwasanaethau cymorth mabwysiadu (adran 4(1) ACA 2002) – rhaid i RAC gynnal yr asesiad hwn os gofynnir amdano. Mae hyn yn berthnasol i bob oedolyn mabwysiedig.
- Cael gwybodaeth i wneud cais am gopi ardystiedig o'u tystysgrif geni: os oes angen gwybodaeth arnynt i wneud cais, yr asiantaeth fabwysiadu (AAA) nid y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol (GRO) sy'n gyfrifol am ddarparu'r wybodaeth honno (rheoliad 17(1) AI(PCA)(W)R). Gall yr AAA ofyn i'r GRO am y wybodaeth angenrheidiol. Y bwriad yw ystyried mai'r asiantaeth fabwysiadu sydd yn y sefyllfa orau i ddatgelu gwybodaeth sensitif, ymgynghori â phartion â diddordeb a threfnu darparu cwnsela a chymorth. [Adran 60(2)]. Os nad ydynt yn siŵr pwy yw'r AAA, gall y person mabwysiedig wneud cais i'r GRO am wybodaeth i nodi pa AAA i wneud eu cais iddo (rheoliad 18(1) AI(PCA)(W)R)

- I'w roi gan yr AAA y wybodaeth a ddarperir i'w darpar fabwysiadwyr yn ystod y broses fabwysiadu (adran 54 ACA02): bydd hyn yn cynnwys naill ai Adroddiad Mabwysiadu Plant ac Atodiad B (CAR/B) (gweler Rheoliadau Asiantaethau Mabwysiadu (Cymru) 2005, R31) sy'n cynnwys gwybodaeth adnabod am y plentyn (sydd bellach yn oedolyn), y rhieni geni ac unrhyw frodyr a chwiorydd geni ac o bosibl aelodau eraill o'r teulu geni. Bydd yn cynnwys gwybodaeth am fywyd cynnar a hanes teuluol y plentyn, ei ddatblygiad cymdeithasol, emosiynol ac ymddygiadol a materion eraill. Nid oes unrhyw ddarpariaeth yn y fframwaith cyfreithiol ar gyfer golygu gwybodaeth yn y CAR/B.
- I wneud cais i'r llys a wnaeth y gorchymyn mabwysiadu (neu sydd bellach yn dal cofnodion y llys) am ddogfennau sy'n ymwneud â'u mabwysiadu. Bydd hyn yn cynnwys y ffurflen gais am orchymyn mabwysiadu, y gorchymyn mabwysiadu ac adroddiadau a wneir i'r llys gan awdurdod lleol, asiantaeth fabwysiadu neu warcheidwad plant, os penodwyd ef. Nid yw'r plentyn fel arfer yn rhan o'r achos mabwysiadu, yn wahanol i achosion gofal: ac nid oes gan yr oedolyn mabwysiedig hawl i gael yr holl ddogfennau a ffeiliwyd yn yr achos. Bydd y llys yn dileu gwybodaeth bersonol adnabyddadwy am bobl eraill oherwydd bod yn rhaid i'r llys gydymffurfio â chyfreithiau diogelu data. Oni bai bod asiantaeth neu asiantaeth cymorth mabwysiadu eisoes yn gysylltiedig, mae'n annhebygol y bydd gan y person mabwysiedig unrhyw gyngor na chymorth os ydynt yn gwneud cais yn eu rhinwedd eu hunain i'r llys. (Gweler Rheol 14.18 o Reolau Gweithdrefn y Teulu 2010 a Chanllawiau'r Grŵp Gweithio Cyfraith Gyhoeddus ar fabwysiadu – Y Weinyddiaeth Gyfiawnder, 2025.)
- Yr hawl i wneud cais o dan adran 61ACA 2002 am wybodaeth warchodedig o gofnod mabwysiadu. Nid oes gofyn i'r ALI/AAA fwrw ymlaen â chais o'r fath os nad yw'n ei ystyried yn 'briodol' - adran 61(2). Mae adran 61(5) yn nodi'r materion y mae'n rhaid i'r ALI/AAA eu hystyried wrth ystyried a ddylid bwrw ymlaen â chais: nid yw hyn yn cynnwys diffyg adnoddau. Rhaid i benderfynydd yr asiantaeth (ADM) wneud 'penderfyniad cymhwysol' (QD) os yw'r asiantaeth yn penderfynu peidio â bwrw ymlaen â chais. Rheoliad 13A(1) AI(PCA)(W)R 2005. Rhaid i'r penderfyniad cymhwysol hwn gynnwys y rhesymau pam na fyddai'n 'briodol' bwrw ymlaen.
- Yr hawl i herio 'benderfyniadau cymwys' yr ADM gan ddefnyddio'r Mekanwaith Adolygu Annibynnol.
- Yr hawl i gael 'cwnsela' (dyma'r term a ddefnyddir o dan reoliad 15 AI(PCA)(W)R 2005). Yn y Canllaw rydym yn ystyried bod hyn yn golygu ymgynghoriad i ddarparu gwybodaeth, cyngor a chefnogaeth: nid yw'n golygu cwnsela therapiwtig.

Mae'n bwysig nodi na all AAAs godi ffi ar bobl fabwysiedig am arfer yr hawliau a nodir uchod – gweler y blwch isod:

Ffioedd am ddarparu gwasanaeth i ymgeisydd: Rheoliad 20AI(PCA)(W)R

- Mae gan asiantaeth fabwysiadu'r disgresiwn i godi ffi ar unrhyw berson (ac eithrio person mabwysiedig) i dalu unrhyw gostau 'rhesymol' a achosir wrth brosesu cais i ddatgelu gwybodaeth a darparu 'cwnsela' (gwybodaeth, cyngor a chymorth), neu i hepgor ei ffioedd yn gyfan gwbl neu'n rhannol lle, er enghraifft, mae gan y person sy'n ceisio datgelu gwybodaeth allu cyfyngedig i dalu (SG paragraff 132).
- Ni all yr asiantaeth godi ffi ar y person mabwysiedig os yw'n ymateb i gais am wybodaeth y mae gan yr unigolyn hawl iddi (h.y. gwybodaeth am eu CAR/B a gwybodaeth arall a roddir i'w rhieni mabwysiedig o dan adran 54 neu wrth wneud cais am wybodaeth o dan adrannau 61 neu 62). Ni all ychwaith godi ffi ar y person mabwysiedig am unrhyw ymgynghoriad i roi gwybodaeth, cyngor a chymorth wrth ddarparu'r gwasanaeth, gan gynnwys costau sy'n gysylltiedig ag olrhain a chysylltu â phwnc cais adran 61 wrth geisio gwybodaeth (Adran 64(5) a rheoliad 20(22)).
- Gall yr asiantaeth godi tâl ar ymgeiswyr eraill am gostau prosesu eu cais a all gynnwys costau lleoli person i gael ei farn, casglu gwybodaeth ychwanegol i wneud yr olrhain hwn a darparu gwybodaeth, cefnogaeth a chynghor i'r rhai yr effeithir arnynt gan y cais.
- Rhaid i'r ffi a godir fod yn 'rhesymol' a rhaid iddi gael ei gwneud yn hysbys i'r unigolyn cyn darparu'r gwasanaeth.

10.1.2 Darparu gwybodaeth i alluogi person mabwysiedig i wneud cais am gopi ardystiedig o'i dystysgrif geni: materion ymarfer gan gynnwys rôl a dyletswyddau'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol (GRO): Rheoliad 18

Sut y gall pobl sydd wedi'u mabwysiadu ers 30 Rhagfyr 2005 gael copi o'u tystysgrif geni wreiddiol

- Mae'n debyg bod y rhan fwyaf o bobl a fabwysiadwyd ers 30 Rhagfyr 2005 yn gwybod eu henw geni, gan y bydd y wybodaeth hon wedi'i rhoi i rieni mabwysiadol pan gawsant eu lleoli i'w mabwysiadu. Mae wedi'i gynnwys yn y CAR/B, gall fod yn rhan o lyfr stori bywyd y plentyn, a dylai'r rhieni mabwysiadol fod wedi cael copi o dystysgrif geni'r plentyn. Lle mae'r person mabwysiedig yn gwybod eu henw geni, gallant wneud cais i'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol am gopi o'u tystysgrif geni.
- Yn y sefyllfa llai tebygol lle nad yw'r person mabwysiedig yn gwybod ei enw geni (er enghraifft efallai mai dim ond yn ddiweddar y mae wedi darganfod ei fod wedi'i fabwysiadu), mae angen iddo fynd at yr AAA i gael y wybodaeth sydd ei hangen i gael copi ardystiedig o'i dystysgrif geni.
- Yn yr achos anarferol nad oes gan yr AAA y wybodaeth y mae'r person mabwysiedig ei hangen ar gofnod yr achos mabwysiadu i ofyn am gopi o'u tystysgrif geni, rhaid i'r AAA (nid y person mabwysiedig) wneud cais i'r SGG ar eu rhan am y wybodaeth sydd ei hangen. Rhaid i'r SGG roi'r wybodaeth hon i'r asiantaeth i'w throsglwyddo wedyn i'r oedolyn mabwysiedig (ACA02 adran 79(5)).

- Os nad yw'r person mabwysiedig neu ymgeisydd arall yn gwybod enw'r asiantaeth fabwysiadu briodol i wneud eu cais iddi, gallant wneud cais i'r SGG sydd o dan ddyletswydd i ddarparu enw'r asiantaeth berthnasol o'r cofnodion (rheoliad 18(1)(a) AI(PCA)(W)R).
- Pan fo'r AAA yn ceisio gwybodaeth o'r Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu i'w alluogi i brosesu unrhyw gais gan berson mabwysiedig o dan adran 60 neu gan y person mabwysiedig neu bersonau eraill o dan adrannau 61 neu 62, mae gan y GRO hawl i godi ffi.
- Yn yr achos prin lle nad yw'r SGG yn gallu rhoi enw'r AAA, gellid cysylltu â'r llys i gael y wybodaeth hon.

10.1.3 Materion ymarfer lle mae pryderon ynghylch y person mabwysiedig yn derbyn gwybodaeth ar ei dystysgrif geni

Gall sefyllfaoedd godi lle nad yw'r person mabwysiedig yn gwybod y wybodaeth ar ei dystysgrif geni, ac mae pryderon ynghylch trosglwyddo'r wybodaeth hon iddo. Nod y ddeddfwriaeth wrth ei gwneud yn ofynnol i'r person mabwysiedig fynd trwy'r AAA i gael ei wybodaeth geni yw galluogi'r wybodaeth honno i gael ei darparu trwy broses gefnogol a ddarperir gan weithwyr medrus. Efallai y bydd angen cefnogaeth pan allai gwybodaeth anhysbys ar y dystysgrif geni fod yn ofidus i'r person mabwysiedig ddysgu amdani. Er enghraifft, efallai nad yw'r person mabwysiedig yn gwybod bod ei dad geni yn berthynas agos i'r fam geni (h.y. achos o llosgach), neu y gallai rhiant a enwir ar y dystysgrif geni beri risg ddifrifol iddo. Mewn amgylchiadau o'r fath, mae'n arbennig o bwysig cofio egwyddor allweddol 'ymateb yn sensitif' a rhoi cyfle i'r person mabwysiedig siarad am deimladau, a chynnig cefnogaeth iddo gydag unrhyw gamau y gallent fod eisiau eu cymryd yn y dyfodol (er enghraifft, i wneud neu gyfyngu ar gysylltiad ag aelodau o'r teulu geni gan ddefnyddio'r Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu). Dylid ymgynghori â'r cyngor ym Mhennod 4 ynghylch paratoi ar gyfer a darparu gwasanaethau i bobl sy'n cael mynediad at eu cofnod geni neu fabwysiadu.

Mae'r fframwaith cyfreithiol yn caniatáu amgylchiadau 'eithriadol' lle bydd angen i'r asiantaeth ystyried peidio â rhoi'r wybodaeth sydd ei hangen ar y person mabwysiedig i wneud cais am ei dystysgrif geni. Nid yw'r mecanwaith i 'flocio'r oedolyn mabwysiedig wedi'i fanylu'n fanwl. Os, am resymau 'eithriadol', mae'r asiantaeth yn ystyried na ddylai roi'r wybodaeth y mae ganddi hawl gyfreithiol iddi i'r person mabwysiedig, rhaid i'r asiantaeth wneud cais i'r Uchel Lys neu lys teulu am orchymyn sy'n ei hawdurdodi i atal y wybodaeth. Hyd yn hyn, nid oes unrhyw achosion wedi'u hadrodd o benderfyniadau llys mewn mabwysyadau ar ôl cychwyn ac mae'r trothwy 'eithriadol' yn far uchel. Byddai angen i'r asiantaeth ddangos rhesymau arwyddocaol a pherswadiol iawn i wadu'r person mabwysiedig ei hawl i wybodaeth ei dystysgrif geni - adran 60(2) a (3) ACA02. Dim ond ar ôl cynnwys uwch reolwr cymwys a gwybodus addas ac o bosibl gwneuthurwr penderfyniadau'r asiantaeth, ochr yn ochr â chymryd cyngor cyfreithiol arbenigol, y dylid gwneud unrhyw benderfyniad o'r fath.

Penderfyniad ei bod yn anniogel bwrw ymlaen â chais

Enghraifft achos: Warren

Mae Warren bellach yn 19 oed a chafodd ei fabwysiadu yn 12 mis oed. Chwalodd ei fabwysiad pan oedd yn 14 oed, a gofynnodd ei rieni mabwysiadol iddo gael ei letya gan yr awdurdod lleol. Nid yw mewn cysylltiad â nhw mwyach. Mae Warren eisiau gwybodaeth i gael ei dystysgrif geni fel y gall geisio dod o hyd i'w fam enedigol. Mae'r wybodaeth ar gofnod achos yr awdurdod lleol yn dangos bod gan Warren hanes o broblemau iechyd meddwl difrifol ac ymddygiad treisgar. Roedd wedi cael ei gadw mewn lleoliad diogel o dan y broses Amddifadu o Ryddid yn flaenorol. Roedd Warren wedi mynegi dicter eithafol am gael ei 'roi i ffwrdd' (fel y'i gwelodd ef) i'w fabwysiadu ac roedd ganddo feddyliau blin a pharanoiaidd am ei fam enedigol, gan ddweud ei bod yn 'haeddu marw' am yr hyn a wnaeth iddo.

Yn y cyfarfod cychwynnol gyda'r gweithiwr mabwysiadu, daeth Warren yn flin ac yn ymosodol a rhagodd yn gyson, gan daro ei ddyrnau ar y bwrdd wrth siarad am ei fabwysiadu a'i fam enedigol. Sylweddolodd y gweithiwr nad oedd Warren wedi gwybod ei fod wedi'i fabwysiadu nes i'w rieni ofyn iddo gael ei letya. Cynigiodd y gweithiwr rai sesiynau cymorth i Warren i archwilio'r rhesymau dros ei fabwysiadu ac amgylchiadau ei fam enedigol ar y pryd. Gwrthododd Warren a mynnu ei fod eisiau'r wybodaeth ar unwaith.

Cymerodd uwch reolwr a gweithiwr yr asiantaeth gyngor cyfreithiol i adolygu eu pryderon ynghylch y risgiau o ran rhoi'r wybodaeth yr oedd yn gofyn amdani i Warren. Ystyriasant ei hanes o ymddygiadau treisgar, ei gyflwr meddwl ansefydlog presennol a'i ddiffyg cefnogaeth ar hyn o bryd, a'r teimladau dig iawn yr oedd yn eu mynegi tuag at ei fam fiolegol (yr oedd eu gwiriadau'n dangos ei bod yn dal yn fyw ac yn byw yn yr ardal). Cytunwyd nad oedd yn ddiogel bwrw ymlaen â chais Warren ar hyn o bryd, ac y dylai'r asiantaeth wneud cais i'r llys i atal y wybodaeth hon rhagddo.

Mae achos Warren yn dangos y tensiwn wrth gydbwyso'r egwyddor o gefnogi agoredrwydd ac ymreolaeth y person mabwysiedig wrth ystyried lles Warren a'i fam enedigol hefyd. Er bod risgiau'n cael eu hystyried yn eithriadol o uchel yn achos Warren, gall teimladau dig am rieni geni a/neu am gael eu mabwysiadu fod yn bresennol yn aml ac maent yn ddilys, yn enwedig lle mae plant wedi cael eu cam-drin neu eu hesgeuluso. Mae'n bwysig nad yw mynegi'r teimladau hyn, weithiau'n orfodol, yn cael ei ystyried yn rheswm i wrthod mynediad i berson at eu gwybodaeth geni. Gallai dysgu mwy am eu hanes a chael y posibilrwydd o gyfle i gael cysylltiad â pherthnasau geni fod yn rhan bwysig o'r broses i'r person mabwysiedig gael persbectif gwahanol ar stori eu bywyd. Ond yn achos Warren, roedd yr asiantaeth yn teimlo bod bygythiad gwirioneddol o niwed corfforol i'r fam enedigol.

Mae'n hanfodol, mewn sefyllfa fel hon, fod cefnogaeth y person mabwysiedig hefyd yn cael ei chyfeirio, e.e. trwy atgyfeiriad at wasanaethau cymorth iechyd meddwl. Gall cefnogaeth therapiwtig i ddeall hanes ei fywyd helpu Warren i oresgyn ei deimladau dicter. O ystyried pa mor bwysig y gall fod i bobl fabwysiedig wybod eu gwybodaeth geni, os yw Warren mewn sefyllfa fwy sefydlog yn y dyfodol, efallai y bydd modd rhannu'r wybodaeth hon gydag ef.

10.2 Rhannu gwybodaeth yn y CAR/B a dogfennau eraill a dderbyniodd y rhieni mabwysiadol o dan adran 54

10.2.1 Cyflwyniad i rannu gwybodaeth CAR/B

Fel y trafodwyd ym mhennod 9, mae gan bobl fabwysiedig hawliau i dderbyn y wybodaeth a roddir i'w rhieni mabwysiedig (Adran 60(2) o Ddeddf Mabwysiadu a Phlant). Mae ymarferwyr yn nodi amrywiaeth o resymau sy'n gorgyffwrdd pam y gallai pobl fabwysiedig ddymuno gweld eu CAR/B. Weithiau efallai na fydd rhieni mabwysiedig wedi rhoi'r ddogfen iddynt neu wedi rhannu rhannau o'r wybodaeth yn unig. Efallai na fydd y manylion yn y CAR/B o reidrwydd yn cyd-fynd â'r hanes yn eu llyfr stori bywyd neu lythyr bywyd diweddarach, o ystyried bod gan bob dogfen ffocws gwahanol. Weithiau, mae'r dogfennau hyn wedi mynd ar goll, ac, am nifer o resymau, nid yw'r person mabwysiedig eisiau gofyn i'w rieni am gopiâu.

10.2.2 Paratoi cyn rhannu'r CAR/B

Cyn cyfarfod â'r person mabwysiedig i rannu'r CAR/B, mae'n bwysig i'r gweithiwr baratoi trwy dreulio amser yn ymgyswrtu â gwybodaeth ar y cofnod mabwysiadu ac ystyried cywirdeb a chyswrt gwybodaeth ar draws gwahanol ffynonellau. Isod mae awgrymiadau ar gyfer ffactorau i'w hystyried wrth baratoi i rannu'r CAR/B.

- Eglurwch a oes mwy nag un fersiwn o'r CAR/B ar y cofnodion mabwysiadu: pa fersiwn a roddwyd i'r rhieni mabwysiadol ac a gafodd unrhyw wybodaeth ei golygu, er enghraifft enwau brawd neu chwaer hyn neu iau. Mae ymarferwyr wedi nodi nad yw bob amser yn bosibl nodi'n union pa fersiwn a rannwyd gyda mabwysiadwyr. Felly mae angen mabwysiadu dull pragmatig weithiau, gan dynnu gwybodaeth o fwy nag un copi er mwyn i'r person mabwysiedig gael cyfrif llawn mor hawdd â phosibl o'i gefndir.
- Darllenwch y CAR/B (ac unrhyw fersiynau eraill o'r CAR/B) i fod yn glir ynghylch y cynnwys a'r wybodaeth am drydydd personau: a sensitifrwyd a chywirdeb y wybodaeth honno. Byddwch yn ymwybodol, i'r person mabwysiedig nad yw wedi gweld y CAR/B, y gall fod yn ofidus gwybod bod y gweithiwr wedi cael mynediad at y wybodaeth hon cyn y cyfarfod. Gall fod yn ddefnyddiol cydnabod yr anghydbwysedd pŵer hwn, a dylid trosglwyddo gwybodaeth yn sensitif ac yn barchus bob amser.
- Eglurwch a darllenwch yn ofalus pa wybodaeth arall a roddwyd i'r rhieni mabwysiadol o dan adran 54.
- Gwiriwch a chroesgyfeiriwch am gywirdeb gwybodaeth yn y Llyfr Hanes Bywyd neu'r Llythyr Bywyd Hwyrach gyda fersiynau o'r CAR/B.
- Eglurwch a gafodd y rhieni geni ac aelodau eraill o'r teulu gynnig ac a fanteisiodd ar y cyfle i wneud sylwadau ar y CAR/B a pha wybodaeth yr oeddent am ei rhannu gyda'r plentyn, gan gynnwys eu barn am y cynllun mabwysiadu.
- Gwiriwch a yw aelodau'r teulu wedi darparu unrhyw wybodaeth arall i'w rhannu gyda'r person mabwysiedig ar ôl i'r gorchymyn mabwysiadu gael ei wneud.
- Eglurwch a roddodd personau eraill fel gofalcwyr maeth a enwir yn y CAR/B eu caniatâd i gynnwys eu gwybodaeth bersonol.
- Gwiriwch y cofnodion i sefydlu a yw'r person mabwysiedig a'i deulu wedi cael gwasanaethau cymorth ar ôl mabwysiadu a phwrpas a chanlyniad hynny.
- Er na fydd yn ymarferol cynnal unrhyw adolygiad trylwyr o gofnodion gofal, os oes angen i wirio cywirdeb neu i egluro pwyntiau pwysig ar y CAR/B, gellid ymgynghori â'r cofnodion gofal.
- Gwiriwch i sefydlu a yw aelodau'r teulu wedi mynegi dymuniadau ynghylch cael eu holrhain a chysylltu gan neu ar ran yr oedolyn mabwysiedig.
- Gwiriwch a oes risgiau hysbys i unrhyw berson a nodwyd yn y CAR/B (wedi'u cefnogi gan ffeithiau perthnasol) os yw gwybodaeth yr unigolyn hwnnw neu wybodaeth pobl eraill yn cael ei rhannu gyda'r person mabwysiedig ac, os felly, y dystiolaeth dros y risgiau hyn a difrifoldeb y risgiau hynny.

Fel sy'n wir yn achos mabwysiadu cyn cychwyn, mae'n debyg y bydd yn ddefnyddiol archwilio gobeithion a disgwyliadau'r person mabwysiedig mewn cyfarfod cychwynnol (gweler Pennod 4.2.6). Mae hyn yn rhoi cyfle i'r person mabwysiedig siarad am ei brofiad mabwysiadu, a'i obeithion a'i disgwyliadau ynghylch derbyn gwybodaeth. Mae hefyd yn galluogi'r gweithiwr mabwysiadu i sefydlu pa wybodaeth y mae'r person mabwysiedig eisoes yn ei gwybod am ei gefndir ac amgylchiadau ei fabwysiadu, ac a allai gwybodaeth nad yw'n ymwybodol ohoni fod yn peri gofid ac yn ofidus. Gall hyn helpu'r gweithiwr mabwysiadu wrth ystyried y ffordd orau o rannu'r wybodaeth a chefnogi'r person mabwysiedig. Gall fod yn ddefnyddiol gwneud crynodeb o wybodaeth i'w rhannu ond nid yw hyn yn lle'r CAR/B a gwybodaeth adran 54 arall.

10.2.3 Heriau a all godi wrth rannu gwybodaeth gyda pherson mabwysiedig

Dylai CAR/Bs fod wedi'u hysgrifennu gan gadw'r person mabwysiedig sy'n oedolyn mewn cof fel darlennydd posibl. Fodd bynnag, mae adborth gan weithwyr proffesiynol yn awgrymu bod cynnwys CAR/Bs (neu ddiffyg cynnwys) yn profi'n anodd i'w rannu mewn rhai achosion. Mae gan y person mabwysiedig hawl i'r ddogfen gyflawn ac nid oes unrhyw bŵer wedi'i roi i'r asiantaeth fabwysiadu i olygu data personol eraill, gan gynnwys data personol sensitif, oni bai bod yr asiantaeth yn gallu dod i gytundeb â'r person mabwysiedig ynglŷn â hyn.

Bydd angen i'r gweithiwr a'i reolwr ystyried yr opsiynau posibl a dull sy'n cydbwysu hawl y person mabwysiedig i gael y wybodaeth yn y CAR/B a hawliau preifatrwydd unigolion y mae eu gwybodaeth wedi'i chynnwys yn y CAR/B. Nid oes ateb cywir a rhaid i'r asiantaeth ystyried yr effaith ar y person mabwysiedig o atal yr holl wybodaeth neu unrhyw wybodaeth, y risg bosibl i'r person mabwysiedig o naill ai gael y wybodaeth neu beidio â chael y wybodaeth a'r effaith a'r risgiau i eraill y mae eu gwybodaeth wedi'i chynnwys yn y CAR/B. Os oes angen, dylai'r asiantaeth ystyried cymryd cyngor cyfreithiol.

Heriau wrth rannu gwybodaeth heb ei golygu yn y CAR/B

- Mae rhai CAR/Bs wedi'u hysgrifennu i gefnogi'r cynllun mabwysiadu a'r cais am orchymyn lleoli yng nghyd-destun achosion gofal. Efallai y bydd pwyslais ar ofal annigonol neu ymddygiad camdriniol un neu'r ddau riant geni neu aelodau'r teulu. Efallai nad oes digon o wybodaeth gydbwysol yn yr adroddiad am rinweddau cadarnhaol y teulu geni.
- Gall disgrifiadau o aelodau'r teulu geni ymddangos yn negyddol, yn farnol ac yn amharchus.
- Gall yr adroddiad gynnwys manylion am rieni geni neu frodyr a chwiorydd sy'n bersonol ac yn sensitif iawn ac, o ystyried hawliau preifatrwydd yr unigolion hynny, na ellir eu rhannu mewn unrhyw sefyllfa arall heb ganiatâd y pwnc; efallai na fydd yr wybodaeth hon o reidrwydd yn berthnasol i'r cynllun ar gyfer mabwysiadu. Mae hyn yn arwain at wrthdaro canfyddedig rhwng hawl y person mabwysiedig i'r wybodaeth heb ei golygu yn y CAR a'r hawliau preifatrwydd o dan Erthygl 8 o Ddeddf Hawliau Dynol 1998 o bobl eraill y cyfeirir atynt yn y ddogfen.
- Efallai bod gwybodaeth bwysig sy'n allweddol i'r person mabwysiedig ddeall ei hunaniaeth ar goll o'r CAR (er y gallai fod wedi'i chynnwys mewn man arall yn y cofnod mabwysiadu).

10.2.4 Rhannu gwybodaeth anodd yn sensitif

Lle nad yw'r person mabwysiedig wedi cael cefnogaeth i ddeall stori ei fywyd yn raddol drwy gydol ei blentyndod, mae derbyn gwybodaeth fanwl newydd ac o bosibl yn anodd yn debygol o fod yn llethol. Mae'n bwysig cydnabod hyn a'i ystyried wrth ystyried sut i rannu gwybodaeth o'r fath.

Rhannu gwybodaeth fabwysiadu anodd – canllawiau statudol Lloegr 2013, paragraff 11.4

'Ar ôl derbyn cais o'r fath, bydd angen i'r asiantaeth ystyried yn ofalus sut orau i'w ddatgelu (dogfennau) gan y bydd yn cynnwys gwybodaeth am eu bywyd cynnar a gallai rhywfaint o hyn fod yn ofidus neu'n peri gofid. Cyn datgelu, dylai'r asiantaeth ystyried a fyddai orau datgelu'r wybodaeth mewn rhannau dros amser ynghyd â chwnsela a chefnogaeth briodol. Gall hyn helpu i leihau'r effaith ar y person mabwysiedig o dderbyn gwybodaeth a allai fod yn ofidus am eu bywyd cynnar tra'n dal i'w galluogi i gyflawni eu hawl i dderbyn y wybodaeth.'

Rhannu gwybodaeth anodd gyda pherson ifanc agored i niwed

Enghraifft achos: Aled

Roedd mam fiolegol Aled, Chantelle, yn 16 oed pan esgorodd ar Aled ac yn fuan wedyn cafodd ei phennod ieuchyd meddwl cyntaf, gan dreulio 6 mis mewn uned mam a baban gydag Aled. Dros y 3 blynedd nesaf gwnaed ymdrechion i gefnogi Chantelle i fod yn rhiant, ond parhaodd ei hieuchyd meddwl i fod yn ansefydlog. Yn 3 oed, roedd Aled yn dan faeth ac nid oedd yn cyrraedd ei gerrig milltir datblygiadol. Gwnaeth yr awdurdod lleol gais am orchymyn gofal a gorchymyn lleoli, yn erbyn dymuniadau ei fam, ac yn 5 oed cafodd ei fabwysiadu. Sefydlwyd cyswllt blwch llythyrau ond ni pharhaodd y tu hwnt i un cyfnewid llythyrau cychwynnol.

Cysylltodd Aled, sydd bellach yn 20 oed, â'r AAA gan ei fod eisiau gwybod mwy am ei hanes a chael cysylltiad â'i fam fiolegol. Roedd ei fabwysiadu wedi chwalu pan oedd yn 14 oed yn dilyn ei ddefnydd o gyffuriau ac achosion o ymddygiad heriol; nid oedd mewn cysylltiad â'i rieni mabwysiadol mwyach.

Pan gyfarfu Aled â'r gweithiwr mabwysiadu, roedd yn byw mewn hostel i'r digartref, roedd yn ddi-waith ac yn disgrifio'i hun fel unig. Ychydig o wybodaeth oedd ganddo am y rhesymau dros ei fabwysiadu a dim ond atgofion dameidiog oedd ganddo.

Roedd ei CAR/B yn cynnwys disgrifiad negyddol iawn o'i fam fiolegol a'r esgeulustod a ddioddefodd. Nid oedd yn cynnwys unrhyw agweddau cadarnhaol amdani na'r ffaith, er nad oedd hi'n gallu diwallu ei anghenion corfforol ac emosiynol, ei bod hi'n ei garu ac nad oedd yn cytuno â'r penderfyniad mabwysiadu. Ystyriodd y gweithiwr mabwysiadu fod y CAR/B wedi'i ysgrifennu'n bennaf i gyfiawnhau pam roedd angen mabwysiadu Aled.

Roedd y gweithiwr o'r farn bod Aled yn ddyn ifanc agored i niwed a gallai trosglwyddo'r wybodaeth yn y CAR/B yn ei chyfanrwydd gael effaith andwyol. Yn dilyn trafodaeth gyda'i rheolwr, awgrymodd i Aled gyfres fer o gyfarfodydd i rannu'r wybodaeth yn y CAR/B fesul cam. Gobeithiai y byddai hyn yn rhoi cyfle i Aled feddwl mewn ffordd fwy cytbwys am ei gefndir a'r rhesymau pam y daeth i ofal ac i drafod ei deimladau a'i brofiadau. Cyngorodd Aled hefyd ynghylch sut i gael mynediad at ei gofnodion gofal, a sut y gallai'r broses hon fod iddo. Trafododd a oedd ganddo le diogel i gadw copïau o ddogfennau. Rhoddodd amser i Aled ystyried ei chynnig, a chofnododd ei gytundeb i hyn. Yn olaf, gwnaeth yn siŵr bod Aled yn ymwybodol o wasanaethau cymorth lleol i'w helpu i weithio trwy ei brofiadau bywyd anodd.

Yn yr achos hwn, roedd yr asiantaeth eisiau ymateb yn sensitif a chefnogi Aled i wneud synnwyr drwy gyfres o gyfarfodydd, a chytunodd i hyn. Efallai y bydd gan rai pobl fabwysiedig deimladau cryf ynglŷn â gweithio gydag asiantaethau proffesiynol, yn enwedig yr asiantaeth a'u lleolodd i'w mabwysiadu, ac efallai y byddant yn gwrthod awgrymiadau o'r fath. Opsiwn arall fyddai awgrymu bod yr unigolyn yn cael ei gefnogi gan asiantaeth cymorth mabwysiadu annibynnol yn lle'r ALL neu'r RAC. Gall yr AAA drefnu hyn a gall rannu gwybodaeth gyda'r asiantaeth honno, gan gynnwys gwybodaeth warchodedig i gynorthwyo'r gwaith cymorth. Yn y pen draw, os yw'r person mabwysiedig yn mynnu eu bod ond eisiau'r wybodaeth y mae ganddynt hawl iddi heb unrhyw gyngor na chymorth, dylai'r gweithiwr barchu eu hymreolaeth. Dylid darparu manylion am wasanaethau cymorth os yw'r person mabwysiedig eisiau hyn.

10.2.5 Rheoli materion sy'n ymwneud â phreifatrwydd trydydd partiön

Dylai rhannu'r CAR/B cyflawn fod yn fan cychwyn yn ymarferol. Fodd bynnag, gall fod sefyllfaoedd eithriadol lle gellid ystyried dull gwahanol i ddiogelu preifatrwydd trydydd partiön mewn perthynas â gwybodaeth nad yw'n berthnasol i hanes bywyd y person mabwysiedig. Trafodir awgrymiadau ar gyfer rheoli materion preifatrwydd yn y CAR yn y blwch isod. Mae'r dulliau hyn yn seiliedig ar yr egwyddor o weithio mewn partneriaeth â'r person mabwysiedig a'r trydydd parti. Dylid cofnodi unrhyw gytundeb a geir ynghylch y ffordd ymlaen mewn iaith y mae'r unigolyn dan sylw yn cytuno â hi ac yn ei deall. Efallai y bydd asiantaeth am ddefnyddio ffurflen wedi'i theilwra i ddiwallu anghenion yr unigolyn a'r sefyllfa. Fodd bynnag, efallai y bydd rhai unigolion, oherwydd eu profiadau, yn amharod i lofnodi ffurflen: yn y sefyllfa hon dylai'r asiantaeth sicrhau'r unigolyn y bydd y cytundeb a rennir yn cael ei nodi ar y cofnod a gellir cadarnhau hyn drwy e-bost neu ffordd addas arall gyda'r unigolyn.

Dulliau i'w hystyried pan fo pryderon ynghylch preifatrwydd eraill a grybwyllir yn y CAR/B

Ceisiwch negodi datrysiad gyda'r person mabwysiedig

Archwiliwch gyda'r person mabwysiedig a allant gael y wybodaeth y maent yn chwilio amdani'n uniongyrchol gan eu rhieni mabwysiedig. Bydd angen i'r gweithiwr ymdrin â hyn yn sensitif ac ag empathi gan y gallai'r berthynas rhwng y person mabwysiedig a'u rhieni fod yn anodd.

Trafodwch ac esboniwch i'r person mabwysiedig fod gwybodaeth wedi'i rhoi yn y CAR/B mewn camgymeriad a cheisiwch eu cytundeb i beidio â rhannu gwybodaeth benodol (e.e. gwybodaeth bersonol sensitif am frawd neu chwaer). Os yw'r person mabwysiedig yn cytuno, nodwch pa wybodaeth am berson arall na ddylid bod wedi'i rhoi yn y CAR/B a chywirwch y gwallau hyn trwy ddileu gwybodaeth o'r fath a rhannwch gyda'r person mabwysiedig yr hyn sy'n uniongyrchol gysylltiedig â nhw yn unig.

Efallai y bydd y person mabwysiedig eisiau rhyw fath o ymrwymiad cilyddol na fydd yr asiantaeth yn rhannu eu gwybodaeth nac agweddau ar eu gwybodaeth ag unigolion eraill sy'n gwneud cais am wybodaeth amdanynt o'r cofnodion mabwysiadu.

Bydd angen i'r asiantaeth ddarparu cefnogaeth a chynghor i'r person mabwysiedig (os ydynt yn fodlon derbyn hyn) i sicrhau eu bod wedi deall yr hyn y maent yn cytuno iddo. Y rheswm am hyn yw y gellid dehongli'r dull hwn fel cyfyngu neu wadu eu hawliau cyfreithiol o dan adran 60(2) i'w CAR/B heb unrhyw olygu o unrhyw fath a'u rhoi o dan bwysau annheg i gytuno.

Dylai unrhyw benderfyniad o'r fath gael ei wneud nid gan y gweithiwr unigol ond gan reolwr asiantaeth a dylid cofnodi'r rhesymau dros olygu. Hyd yn hyn, nid oes unrhyw ddata ynghylch a yw asiantaethau'n mabwysiadu'r dull hwn a sut, a'i ganlyniadau.

Rhaid i unrhyw gamau i olygu neu gyfyngu ar y wybodaeth a rennir ystyried a yw gweithredoedd a phenderfyniadau'r asiantaeth yn annheg i'r oedolyn mabwysiedig o ystyried yr anghydbwysedd pŵer rhwng yr asiantaeth sy'n dal y cofnodion a'r person mabwysiedig a allai fod mewn amgylchiadau anodd, ynysig a heriol. Ni ddylid 'gwthio' y person mabwysiedig i wneud cais o dan adran 61 am wybodaeth o'r cofnodion mabwysiadu y mae ganddo hawl gyfreithiol iddi. Gweler y drafodaeth isod am geisiadau adran 61.

Os yw'r asiantaeth yn penderfynu peidio â rhannu gwybodaeth benodol ar y CAR/B, rhaid iddi gofnodi ei rhesymau ar y cofnod mabwysiadu ac egluro'r rhesymau dros y penderfyniad i'r person mabwysiedig.

Ystyriwch gael caniatâd eraill i rannu eu gwybodaeth adnabod

Ystyriwch a ddylid cysylltu â'r unigolion y mae eu gwybodaeth sensitif wedi'i chynnwys yn amhriodol yn y CAR/B a, lle nad oes arwydd o'u caniatâd ymlaen llaw, i gael eu caniatâd gwybodus i rannu eu gwybodaeth adnabod. Nid yw hwn yn ateb syml fodd bynnag - mae mewn perygl o effeithio'n andwyol nid yn unig ar y person mabwysiedig, ond hefyd ar lesiant yr unigolion y cysylltir â nhw. Dylid ystyried hyn yn ofalus iawn os yw'r person mabwysiedig eisiau gwybodaeth am berthnasau geni neu eraill ac nad yw am ar hyn o bryd i unrhyw fath o gyswllt neu wybodaeth adnabod amdanynt eu hunain gael ei rhannu. Efallai nad ydynt am i'w perthynas geni wybod eu bod yn gweld gwybodaeth o'u cofnod mabwysiadu a dylid parchu eu dymuniadau.

Golygu data trydydd parti gyda chydysyniad y person mabwysiedig

Enghraifft achos: Alfie

Darganfu Alfie ei fod wedi cael ei fabwysiadu pan oedd yn 17 oed yn ystod achos ysgaru chwerw ei rieni. Roedd eisiau gwybod mwy am ei deulu a'r rhesymau dros ei fabwysiadu. Dywedodd ei rieni wrtho nad oedd ganddynt gopiâu o unrhyw ddogfennau a roddwyd iddynt ar yr adeg y cafodd ei fabwysiadu nac nad oeddent yn cadw unrhyw wybodaeth am ei deulu geni. Mae Alfie bellach yn 18 oed ac mae wedi gofyn gan yr AAA am gopi o'r CAR/B.

Mae cofnodion yr asiantaeth yn dangos bod ei chwaer Janine, 20 oed, hefyd wedi cael ei mabwysiadu drwy'r un asiantaeth ond nad yw'n perthyn iddo o ran genedigaeth. Nid oes unrhyw gofnod iddi ofyn am wybodaeth am ei theulu geni nac amgylchiadau ei mabwysiadu. Dywed Alfie ei bod hi hefyd wedi darganfod ei bod wedi cael ei mabwysiadu yn ystod ysgariad eu rhieni ac nad oes ganddi ddiddordeb mewn gofyn am gopi o'i CAR/B.

Roedd y CAR/B yn cynnwys enw geni Janine. Roedd y gweithiwr mabwysiadu yn anghyfforddus ynglŷn â rhannu'r wybodaeth hon gan ei bod o'r farn mai gwybodaeth Janine oedd hon, nid gwybodaeth Alfie, ac na ddylid bod wedi'i chynnwys gan nad oedd y manylyn hwn yn berthnasol i fabwysiadu Alfie. Mae hi'n ymwybodol nad oes ganddi unrhyw bŵer i olygu gwybodaeth o'r CAR/B felly trafododd hyn gyda'i rheolwr. Ystyriasant yr amgylchiadau gan gynnwys y ffaith nad oedd gan Janine gopi o'i CAR/B i bob golwg; ei bod yn annhebygol o fod yn ymwybodol o'i henw geni; ac nad oedd i bob golwg wedi mynegi unrhyw awydd i dderbyn gwybodaeth am ei tharddiad geni.

Cytunodd y gweithiwr a'r rheolwr i drafod gydag Alfie eu barn ynghylch golygu enw geni Janine cyn rhannu gweddill ei CAR/B. Dywedodd Alfie ei fod yn derbyn nad ei wybodaeth ef oedd hon ac yn deall y rhesymau dros gynnig yr asiantaeth gan ei fod yn canolbwyntio ar ddysgu am ei hanes ei hun. Cytunodd y dylid cofnodi'r ffaith bod gwybodaeth Janine wedi'i golygu ar y cofnod mabwysiadu. Gofynnodd hefyd, pe bai unrhyw bersonau sy'n gysylltiedig ag ef yn gofyn am wybodaeth amdano yn y dyfodol, y byddai am i'r asiantaeth gysylltu ag ef.

Yn yr achos hwn, nid oedd y gweithiwr a'r rheolwr eisiau cyfyngu ar hawliau Alfie i gael gwybodaeth am ei hanes ei hun – roeddent am ddilyn yr egwyddor o hyrwyddo tryloywder ond byddai rhannu'r CAR/B heb ei olygu wedi torri hawliau Janine i breifatrwydd, felly fe wnaethant gynnwys Alfie yn y penderfyniad i olygu. Mae'r achos hwn yn glir yn yr ystyr nad oedd Janine yn frawd neu chwaer biolegol, ac felly ni ellid dadlau bod ei gwybodaeth yn berthnasol i'r rhesymau dros fabwysiadu Alfie. Mae'r sefyllfa'n fwy cymhleth pan gynhwysir gwybodaeth am frodyr a chwiorydd biolegol neu rieni biolegol gan y gall hyn fod yn wirioneddol bwysig i'r person mabwysiedig wrth ddeall hanes eu bywyd. Dylai'r cydbwysedd mewn sefyllfa o'r fath fod o blaid rhannu gwybodaeth yn y CAR/B, fel y mae'r gyfraith yn ei gwneud yn ofynnol.

Rheoli gwybodaeth sensitif iawn am frawd neu chwaer biolegol sydd wedi'i chynnwys yn y CAR/B

Enghraifft achos: Jamal

Roedd Jamal (19 oed) eisiau dod o hyd i wybodaeth am ei fabwysiadu a'i gefndir teuluol. Gwnaethpwyd ef yn destun achos gofal pan oedd yn 4 wythnos oed oherwydd bod amgylchiadau ei fam yn creu risg ddifrifol o gam-drin ac esgeulustod plentyn. Yn y CAR/B roedd gwybodaeth bod ei chwaer, a oedd yn 8 oed bryd hynny, wedi cael ei symud o'r teulu oherwydd cam-drin rhywiol hirdymor gan bartner y fam, a enwyd yn y CAR/B. Wedi hynny, roedd wedi derbyn dedfryd o garchar. Mae'r CAR/B yn cynnwys gwybodaeth fanwl a graffig am y gam-drin a ddioddefodd chwaer Jamal a dyfyniadau o gynadleddau amddiffyn plant a chyfweliadau 'tystiolaeth orau' yr heddlu. Roedd chwaer Jamal wedi tyfu i fyny mewn gofal maeth. Nid oes unrhyw wybodaeth ar gael i'r gweithiwr ynghylch a yw hi wedi gofyn am wybodaeth o'i chofnodion gofal.

Roedd y gweithiwr mabwysiadu yn ymwybodol na allai olygu'r wybodaeth hon o'r CAR/B. Er bod y cam-drin a ddioddefodd ei chwaer, a rôl mam enedigol Jamal wrth amddiffyn/peidio ag amddiffyn ei merch yn amlwg yn berthnasol i'r penderfyniad y dylid cymryd Jamal i ofal a'i fabwysiadu, roedd y gweithiwr o'r farn na ddylid bod wedi cynnwys manylion personol yr hyn a brofodd ei chwaer gan fod y profiadau hyn mor sensitif. Roedd hi eisiau amddiffyn preifatrwydd y chwaer tra hefyd yn caniatáu i Jamal wybod y wybodaeth angenrheidiol iddo ateb y cwestiwn pwysig 'pam y cefais fy mabwysiadu'. Teimlai fod datganiad clir bod ei chwaer wedi cael ei cham-drin yn rhywiol difrifol gan bartner ei mam (a gafwyd yn euog o ymosodiad rhywiol difrifol iawn ac roedd hyn yn fater o gofnod cyhoeddus) yn angenrheidiol i Jamal wybod, ond ni ddylid rhannu manylion personol yr hyn a ddioddefodd.

Trafododd y gweithiwr hyn gyda'i rheolwr a chytunodd y dylid dweud wrth Jamal fod gan y CAR/B wybodaeth gyfrinachol sensitif am ei chwaer. Esboniodd i Jamal ei hawl i gael y wybodaeth CAR/B ond gweithiodd gydag ef i fyfyrio ar yr hyn y gallai ei olygu i'w chwaer pe bai'r wybodaeth hon yn cael ei rhannu heb ei gwybodaeth hi. Archwiliwyd y posibilrwydd o awgrymu bod Jamal yn gofyn i'w rieni mabwysiadol am y copi o'r CAR/B a roddwyd iddynt, ond dywedodd Jamal ei fod eisoes wedi gofyn, a dywedasant eu bod wedi'i golli.

Ar ôl rhoi amser i Jamal feddwl am hyn, awgrymodd y gweithiwr na ddylid rhannu gwybodaeth fanwl ei chwaer gydag ef ac y gallai ddechrau deall y rhesymau pam y cafodd ei fabwysiadu heb gael y manylion hyn. Cytunodd Jamal i hyn a chofnodasant ddealltwriaeth gyffredin o'r trefniant hwnnw. Trafododd y gweithiwr hefyd gyda Jamal ei ddymuniadau a'i deimladau ynghylch cysylltu â'i fam enedigol a/neu chwaer a chynigiodd gefnogaeth pe bai am gymryd y camau i ddod o hyd iddynt.

Daeth yr achos hwn i gasgliad llwyddiannus oherwydd bod Jamal yn cytuno â'r cynllun arfaethedig. Pe bai Jamal yn mynnu derbyn y CAR/B heb ei olygu, dylai'r gweithiwr geisio cyngor cyfreithiol ynghylch y camau nesaf. Gellid cysylltu â chwaer Jamal i ofyn am ei chaniatâd i rannu gwybodaeth - ond nid yw hwn yn ateb hawdd gan y gallai cais o'r fath fod yn anodd iawn i'r chwaer o ystyried ei gorffennol trawmatig. Ni ddylid gwneud y dull hwn heb ymgynghori â Jamal (a allai beidio â dymuno i'w chwaer wybod ei fod yn edrych ar ei gofnodion) ac ystyried anghenion cymorth tebygol ei chwaer. Gall fod sefyllfaoedd prin a chymhleth lle nad oes ffordd glir ymlaen yn amlwg o ran cydbwysu hawliau'r person mabwysiedig â hawliau preifatrwydd eraill. Bydd ymarferwyr a'u hasiantaethau yn cael eu gadael i drafod, tystio a chofnodi'n ofalus y ffactorau y maent wedi'u pwysu a mesur wrth ddod i'r casgliad beth sy'n debygol o fod fwyaf buddiol a gwneud y lleiaf o niwed. Gall fod sefyllfaoedd lle bydd penderfyniadau'n cael eu herio'n gyfreithiol gan y person mabwysiedig neu'r trydydd parti a bydd angen i lysoedd benderfynu.

10.2.6 Dogfennau eraill a roddir i'r rhieni mabwysiadol o dan adran 54

Llyfr stori bywyd a llythyr bywyd diweddarach

Mae'r ddwy ddogfen hyn yn cael eu creu ar gyfer y plentyn a'u rhoi i'r rhieni mabwysiadol i'w cadw'n ddiogel a'u rhannu. Dylid eu rhannu'n llawn gyda'r person mabwysiedig ar gais yr AAA. Dylai'r asiantaeth gael cofnod ar y cofnodion mabwysiadu ynghylch pa ddogfennau a rannwyd. Os oes angen, dylai'r gweithiwr mabwysiadu sicrhau bod y wybodaeth yn y dogfennau hyn yn gywir ac efallai y bydd am groesgyfeirio eu cynnwys â'r wybodaeth yn y CAR.

Llythyrau cyswllt blwch llythyrau

Gall cael mynediad at gopiâu o gyswllt blwch llythyrau fod yn bwysig iawn i rai pobl fabwysiedig wrth wneud synnwyr o'u mabwysiadu a phenderfynu am unrhyw gyswllt yn y dyfodol â pherthnasau geni - yn enwedig pan nad yw llythyrau efallai wedi'u rhannu â nhw yn ystod plentynod. Yn ymarferol, felly, dylid rhannu gohebiaeth blwch llythyrau fel arfer â phobl fabwysiedig sy'n gofyn am hyn, gan mai prif nod cyswllt blwch llythyrau yw diwallu anghenion hunaniaeth y plentyn mabwysiedig yn y dyfodol. Gall fod eithriadau gyda rhai darnau o ohebiaeth, megis lle mae rhiant geni neu berthynas wedi ysgrifennu llythyr at y rhiant mabwysiedig neu'r gweithiwr cyswllt yn nodi'n glir nad oeddent am i'r wybodaeth gael ei rhannu â'r person mabwysiedig ar unrhyw adeg. Lle bu bylchau yn y cyswllt a gynlluniwyd (fel sy'n aml iawn yn wir) efallai y bydd gwybodaeth ar y ffeil gyswllt y gellir ei chrynhai i helpu'r person mabwysiedig i ddeall beth oedd wedi digwydd. Er enghraifft, efallai y bydd y gweithiwr yn gallu crynhai bod rhieni geni wedi cael eu hatgoffa am anfon llythyrau ond nad oeddent yn gallu ateb oherwydd eu hiechyd meddwl ar y pryd, neu fod rhieni mabwysiadol wedi hysbysu'r asiantaeth nad oeddent bellach eisiau anfon llythyrau at y rhiant geni oherwydd eu bod yn teimlo ei fod yn ddibwrpas heb dderbyn ateb.

Wrth rannu'r holl ddogfennau uchod, dylid ystyried anghenion cymorth y person mabwysiedig wrth dderbyn copiâu o'r wybodaeth hon. Mae hyn yn arbennig o wir pan nad yw'r person mabwysiedig wedi cael y wybodaeth gan ei rieni mabwysiedig o'r blaen. Gall fod yn llethol derbyn yr holl wybodaeth hon ar unwaith. Yn ogystal, mae rheoli teimladau ynghylch rhieni mabwysiedig nad ydynt wedi rhannu gwybodaeth dros y blynyddoedd yn her arall i'r person mabwysiedig (Gweler Blwch yn 10.2.4 uchod). Dylai'r asiantaeth ystyried y ffordd orau o ryddhau gwybodaeth i'r person mabwysiedig. Lle nad oes gan yr unigolyn gefnogaeth bersonol gan ffrindiau neu deulu, mae'n arbennig o bwysig cynnig gwasanaeth cefnogol i helpu'r person mabwysiedig i brosesu'r wybodaeth a dderbynnir, a'u teimladau am hyn.

10.2.7 Pan fydd gwybodaeth allweddol ar goll o'r CAR/B

Pan fo gwybodaeth adnabod berthnasol yn absennol o'r CAR/B ond ei bod ar gofnodion yr asiantaeth, mae angen gwirio a yw'r unigolyn mabwysiedig wedi rhoi caniatâd i'w wybodaeth adnabod gael ei rhannu gyda'r person mabwysiedig. Os nad oes caniatâd, mae adran 61 yn berthnasol. Gall hyn greu penbleth difrifol i'r person mabwysiedig a allai beidio â bod yn barod i wneud cais adran 61. Efallai na fyddant am i'r unigolyn gael ei gysylltu gan nad ydynt am gael cyswllt uniongyrchol ond maent am wybod y cyfeiriad diwethaf y gwyddys amdano rhag ofn y byddent yn hoffi lleoli a chysylltu â'r perthynas geni yn y dyfodol. Bwriad y gyfraith oedd y byddai gwybodaeth adnabod am bobl bwysig ym mywyd y plentyn ar gael iddynt drwy'r CAR/B. Lle mae gwybodaeth o'r fath wedi'i hepgor oherwydd arfer gwael yn y gorffennol, mae'n gwaethygu'r broblem i ddisgwyl i'r person mabwysiedig wneud cais adran 61 yn yr oes bresennol. Fodd bynnag, yn fanwl gywir oni bai bod y wybodaeth adnabod yn y parth cyhoeddus, nid oes gan yr asiantaeth ddisgresiwn mwyach mewn perthynas â datgelu gwybodaeth adnabod o gofnodion mabwysiadu'r asiantaeth.

Cais gan berson mabwysiedig

Enghraifft achos: Isla

Cafodd Isla, 24 oed, ei mabwysiadu pan oedd hi'n 4 oed a disgrifiodd hi fel profiad hapus. Mae Isla wedi meddwl yn aml am ei theulu geni ac a ddylai gysylltu â nhw, nid yn unig i ddarganfod mwy am gefndir ei theulu ond hefyd beth sydd wedi digwydd iddyn nhw. Hoffai wybod a hoffent gael cysylltiad â hi. Gan deimlo'n gartrefol ac yn cael ei chefnogi'n dda yn ei bywyd, mae hi bellach yn teimlo'n barod i geisio olrhain ei rhiant(iaid) geni ac os oes angen aelodau eraill o'i theulu geni. Mae ei rhieni mabwysiadol wedi rhoi copi o'i thystysgrif geni a'i thystysgrif CAR/B iddi ac, er bod hyn wedi rhoi llawer o wybodaeth am ei chefnid, nid oedd yn cynnwys y cyfeiriad a'r manylion cyswllt diweddaraf hysbys ar gyfer ei rhiant(iaid) geni, ei neiniau a theidiau, a'i modrybedd ac ewythrod. Mae hi wedi gwneud rhai ymdrechion i ddod o hyd i gyfeiriad presennol ei rhieni geni gan ddefnyddio cofnodion cyhoeddus ond nid yw wedi cael unrhyw gliwiau addawol. Felly cysylltodd Isla â'r AAA i gael help i ddod o hyd i'r wybodaeth hon.

Ystyriodd y gweithiwr ofyn i Isla wneud cais adran 61 yn ysgrifenedig fel y gallai'r AAA ystyried ei chais. Fodd bynnag, trafododd y gweithiwr a'r rheolwr hyn a phenderfynu bod y wybodaeth yr oedd Isla ei heisiau wedi'i hepgor trwy gamgymeriad yn y gorffennol a'i bod hi'n gymwys i'w chael. Fe wnaethant hefyd ystyried sefyllfa bresennol a chymhellion Isla a'r wybodaeth hanesyddol am risgiau'r teulu geni a theimlo bod risgiau lleiaf posibl wrth rannu'r wybodaeth. Gan fod yn ymwybodol o beidio â gosod gofynion ychwanegol ar Isla i gael gwybodaeth yr oedd y gyfraith yn bwriadu iddi ei derbyn, penderfynasant rannu'r cyfeiriad olaf ar ffeil ar gyfer y rhieni geni. Rhoddodd yr AAA wybodaeth iddi hefyd am y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu a chynigiodd ei helpu i wneud cais i wirio'r Gofrestr ac ychwanegu ei dymuniadau cyswllt ei hun. Eglurasant hefyd nad yw llawer o berthnasau geni yn gwybod am y cyfleuster i ychwanegu eu henwau at hyn - ond nid oedd hyn o reidrwydd yn golygu na fyddent yn ymateb yn gadarnhaol i gysylltiad.

10.3 Ceisiadau o dan adran 61 am wybodaeth am oedolyn

10.3.1 Cyflwyniad i weithio gyda cheisiadau adran 61

Fel y trafodwyd ym mhennod 9, mae gan bobl fabwysiedig hawliau i dderbyn y wybodaeth a roddir i'w rhieni mabwysiedig (Adran 60(2) o Ddeddf Mabwysiadu a Phlant). Mae ymarferwyr yn nodi amrywiaeth o resymau sy'n gorgyffwrdd pam y gallai pobl fabwysiedig ddymuno gweld eu CAR/B. Weithiau efallai na fydd rhieni mabwysiedig wedi rhoi'r ddogfen iddynt neu wedi rhannu rhannau o'r wybodaeth yn unig. Efallai na fydd y manylion yn y CAR/B o reidrwydd yn cyd-fynd â'r hanes yn eu llyfr stori bywyd neu lythyr bywyd diweddarach, o ystyried bod gan bob dogfen ffocws gwahanol. Weithiau, mae'r dogfennau hyn wedi mynd ar goll, ac, am nifer o resymau, nid yw'r person mabwysiedig eisiau gofyn i'w rieni am gopiau.

Mae'r holl wybodaeth a gedwir ar gofnod mabwysiadu yn 'wybodaeth adran 56'.

Mae Adran 56 a'r Ddeddf AI(PCA)(W)R yn gwahaniaethu rhwng gwybodaeth sydd wedi'i diogelu a gwybodaeth nad yw wedi'i diogelu.

Gwybodaeth heb ei diogelu (gwybodaeth nad yw'n adnabod) - gellir ei darparu gan yr AAA o dan reoliad 7(1) AI(PCA)R 2005 'fel y mae'n ei ystyried yn addas at ddibenion cyflawni ei swyddogaethau fel asiantaeth fabwysiadu'. Mae'r disgrisiwn yma yn eang a gall ymarferydd ddefnyddio ei farn broffesiynol ei hun yn yr hyn y dylid ei ddarparu. Mae'n bwysig bod yn glir yn yr achosion hyn pa wybodaeth y mae'r ymgeisydd eisoes yn ei gwybod ac asesu'r risg y bydd unrhyw un yn cael ei adnabod trwy 'driongli data hysbys' ac o bosibl yn cael ei gysylltu'n uniongyrchol gan yr ymgeisydd, yn enwedig o ystyried cyddestun presennol cyfryngau cymdeithasol a gwybodaeth sydd ar gael ar-lein. Os ydych yn ansicr, anogir ymarferwyr i wirio gydag uwch reolwyr yn eu sefydliad.

Mae gwybodaeth warchodedig – hynny yw gwybodaeth adnabod – wedi'i rhagnodi'n llawer mwy o dan y Ddeddf a'r rheoliadau.

Dim ond yn y canlynol y mae angen ceisiadau o dan adran 61 o'r Ddeddf Cyflogaeth a Chyffuriau (ACA) i ddatgelu gwybodaeth warchodedig:

- lle mae'r ymgeisydd yn dymuno cael gwybodaeth warchodedig (adnabod) o gofnod mabwysiadu, a
- lle nad oes cytundeb ymlaen llaw ar y ffeil fabwysiadu gan destun y cais i'w datgelu (R.10 AI(PCA)(W)R).

Pryd mae cais adran 61 yn cael ei sbarduno?

Mae angen i'r AAA daro cydbwysedd rhwng bod yn agored ac yn dryloyw gyda'r ymholwr/ymgeisydd bod ganddynt yr hawl i wneud cais, wrth weithio o fewn cyd-destun gwybodaeth, cyngor a chefnogaeth i gynorthwyo'r ymholwr/ymgeisydd:

- Dylai'r ymholwr fod wedi darparu taflen iddynt yn egluro eu hawl i wneud cais o dan adran 61;
- Yn ystod y broses ymgynghori, gall yr ymarferydd a'r ymholwr drafod, negodi a chytuno ar gynllun sy'n gohirio cais adran 61. Gall yr ymholwr gytuno i aros am gyfnod pellach o amser, ysgrifennu llythyr at y pwnc i fynd ar gofnod yr achos neu gytuno ar ffordd arall ymlaen, am gyfnod cyfyngedig, i ohirio gwneud cais adran 61 ar yr adeg honno;
- Mae angen i'r ymarferydd allu helpu'r ymholwr i reoli ei ddisgwyliadau o gais adran 61, ond ar yr un pryd aros yn glir ynghylch ei hawl i wneud cais.

Gall y person mabwysiedig, perthynas geni neu unrhyw berson arall sydd â chysylltiad â'r person mabwysiedig wneud cais adran 61 wrth geisio gwybodaeth o'r cofnodion mabwysiadu. Yn gyffredinol, mae ymarferwyr yn cyfeirio at y grŵp hwn fel personau 'cysylltiedig'. Fel y soniwyd yn adran 9.4, gall yr AAA ddirprwyo'r gwaith hwn i asiantaeth fabwysiadu gofrestredig arall neu asiantaeth gymorth, e.e. asiantaeth lle mae'r ymgeisydd yn byw, ond nhw (yr AAA) sy'n cadw'r cyfrifoldeb am wneud penderfyniadau ynghylch a ddylid bwrw ymlaen â'r cais.

Rhaid gwneud cais a wneir o dan adrannau 61 (a 62 - gweler 10.7) yn ysgrifenedig i'r AAA: efallai y bydd angen cymorth ar rai ymgeiswyr i wneud cais ysgrifenedig. Gall yr asiantaeth ddefnyddio ffurflen ar ei gwefan a gall dderbyn cais drwy e-bost. Mae angen i'r ymgeisydd ddarparu'r rhesymau dros eu cais er mwyn galluogi'r asiantaeth i wneud asesiad rhagarweiniol o rinweddau'r cais ac i alluogi'r asiantaeth i ddod o hyd i gofnodion a'u hadalw o archifau. Rhaid llofnodi a dyddio'r cais.

Rhaid i'r AAA gymryd y camau adnabod arferol yn bersonol neu'n rhithwir, ynghyd â gwiriadau o ddogfennau perthnasol i wirio hunaniaeth yr ymgeisydd. Os yw'r person sy'n gwneud y cais yn datgan ei fod yn gweithredu ar ran yr ymgeisydd, rhaid i'r asiantaeth wirio'n briodol bod yr ymgeisydd wedi'i awdurdodi i wneud hynny a bod ganddo'r gallu i roi'r awdurdod hwnnw (rheoliad 12(b) AI(PCA)(W)R).

Os mai'r ymgeisydd yw'r person mabwysiedig, bydd angen iddo ddarparu:

- eu henw(au) cyntaf/enwau bedydd a'u cyfenw/enw teulu cyfredol (ac unrhyw rai blaenorol)
- enw wrth fabwysiadu, os yw'n wahanol i'w henw presennol
- eu dyddiad geni
- enwau llawn y rhiant(ion) mabwysiadol
- enw adeg ei eni/cyn mabwysiadu (os yw'n hysbys)
- dyddiad mabwysiadu (os yw'n hysbys)

Pan fo'r ymgeisydd yn berthynas geni i berson mabwysiedig neu unrhyw berson arall, mae angen iddynt ddarparu:

- eu henw(au) cyntaf/enw bedydd a chyfenw/enw teulu cyfredol
- enw'r person mabwysiedig (os yw'n hysbys)
- enw geni gwreiddiol y person mabwysiedig
- eu perthynas â'r person mabwysiedig (os yw'n berthynas geni)
- dyddiad y mabwysiadu (os yw'n hysbys)

Dylai'r asiantaeth gydnabod bod y cais wedi'i dderbyn a gwirio a oes angen rhagor o fanylion i symud ymlaen i'r cam nesaf. Dylid gwneud hyn heb oedi gormodol, yn ddelfrydol o fewn deg diwrnod gwaith. Dylid anfon gwybodaeth at yr ymgeisydd am y gwasanaeth a'r camau nesaf naill ai drwy'r post neu e-bost neu drwy eu cyfeirio at wefan AAA/RAC. Rhaid i'r wybodaeth hon gynnwys argaeledd cwnsela (gwybodaeth, cyngor a chymorth), gan gynnwys y ffioedd a godir am y gwasanaeth (os nad nhw yw'r person mabwysiedig) a'r amser aros cyfredol a hefyd weithdrefn gwyno'r asiantaeth.

Unwaith y bydd cais wedi'i dderbyn, dylai'r gweithiwr mabwysiadu drefnu cyfarfod â'r ymgeisydd i ymgynghori ac i gynnig gwybodaeth, cyngor a chefnogaeth. Mae hyn yn rhoi cyfle i ddysgu mwy am yr ymgeisydd ac i drafod y broses a goblygiadau gwneud cais a'r canlyniadau posibl.

Mewn achosion lle mae'r ymgeisydd yn byw dramor, yna mae angen gwneud trefniadau priodol i'r gwaith paratoi gael ei wneud o bell. Gellir hefyd gofyn am gyngor am asiantaethau sydd wedi'u cofrestru'n addas dramor gan y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol (GRO) a'r Gwasanaethau Cymdeithasol Rhyngwladol os oes angen. Unwaith eto, yr AAA fydd yn gwneud y penderfyniad terfynol ynghylch datgelu gwybodaeth adnabod.

10.3.2 Cydbwysio hawliau preifatrwydd

Mae cofnodion achos mabwysiadu, a sefydlir pan fo'r asiantaeth yn ystyried y dylai'r cynllun ar gyfer y plentyn fod yn fabwysiadu, yn gyfrinachol (gweler rheoliad 42 AA(W)R 2005) ac maent wedi'u heithrio o'r broses Cais Mynediad at Wybodaeth gan y Pwnc yn y DPA18 [Atodlen 4, paragraff 3.2]. Mae'r rheoliadau'n nodi'r broses y mae'n rhaid i'r AAA ei dilyn pan wneir cais am wybodaeth o'r cofnod achos mabwysiadu. Mae gwybodaeth am bersonau heblaw'r ymgeisydd yn gyfrinachol i'r unigolion hynny ac, os yw'r asiantaeth yn ystyried datgelu'r wybodaeth honno, rhaid iddi ddilyn y gweithdrefnau yn yr ACA 2002 a rheoliadau ac egwyddorion diogelu data. Gall rhywfaint o wybodaeth am eraill fod ar gael hefyd o gofnodion cyhoeddus a ffynonellau eraill yn yr arena gyhoeddus ond weithiau i ddod o hyd i'r wybodaeth honno efallai y bydd angen rhywfaint o wybodaeth adnabod ar yr ymgeisydd i ddechrau eu chwiliad. Gall cais adran 61 fod y cam cyntaf mewn person mabwysiedig sy'n ceisio cysylltu â pherthnasau geni neu eraill sy'n gysylltiedig â nhw.

Penderfyniad i beidio â bwrw ymlaen â chais adran 61

Nid yw'r ddyletswydd i geisio barn y pwnc yn berthnasol pan fydd yr AAA yn penderfynu PEIDIO â bwrw ymlaen â'r cais. Mae rhai achosion lle mae hyd yn oed cael barn y pwnc yn debygol o fod yn rhy drawmatig iddynt. Dyna pam mae penderfyniad i beidio â bwrw ymlaen â'r cais yn dod yn benderfyniad cymwys ac mae gan yr ymgeisydd yr hawl i wneud cais i'r IRM.

Wrth ystyried a ddylid bwrw ymlaen â'r cais, rhaid i'r asiantaeth ystyried:

- lles y person mabwysiedig
- holl amgylchiadau eraill yr achos – e.e. materion risg, effaith ar rieni geni neu frodyr a chwiorydd neu bobl gysylltiedig eraill

Adran 61(5) ACA02

10.3.3 Penderfyniad i fwrw ymlaen â'r cais adran 61

Mae'r adran hon wedi'i haddasu i adlewyrchu cyd-destun ac arfer Cymru

Darganfod barn y pwnc lle mae'r AAA yn penderfynu bwrw ymlaen â'r cais

Os mai'r penderfyniad yw bwrw ymlaen, ar ôl gwneud y gwiriadau dilysu, rhaid i'r asiantaeth 'gymryd pob cam rhesymol' i ganfod barn pwnc y cais (a61(3) a (5): dyma'r person y mae'r ymgeisydd yn gofyn i'r asiantaeth rannu ei wybodaeth. Gallai fod mwy nag un pwnc y mae'r ymgeisydd yn ceisio gwybodaeth amdano. Rhaid i'r asiantaeth gasglu barn y pwnc ei hun ynghylch rhannu unrhyw wybodaeth adnabod amdano o'r cofnodion, oni bai bod y pwnc wedi marw neu heb allu i fynegi ei farn neu na ellir ei olrhain ar ôl cymryd 'camau rhesymol', gan gynnwys cael gwybodaeth gan y GRO. Mae Atodiad 7 yn ymdrin â chamau y gellir eu cymryd i geisio olrhain rhywun.

Os yw'r gwrthrych yn mynegi'r farn nad yw am i'w wybodaeth adnabod gael ei rhannu gyda'r ymgeisydd, nid yw'n rhwystro'r cais, ond bydd angen i'r AAA gael rhesymau cadarn dros fwrw ymlaen a bydd angen iddo ddangos pa bwyslais y mae wedi'i roi ar farn y gwrthrych. Rhaid i'r penderfyniad i fwrw ymlaen â rhannu'r wybodaeth adnabod (yn erbyn dymuniadau'r gwrthrych) gael ei wneud gan yr ADM ac mae gan y gwrthrych yr hawl i gyfeirio'r penderfyniad cymhwyso hwnnw at y Mekanwaith Adolygu Annibynnol.

Lle nad oes gan y gwrthrych y gallu i gael barn wybodus, rhaid i'r asiantaeth ystyried pa ymholiadau eraill y dylai eu gwneud. Gall y gwrthrych fod y person mabwysiedig neu beidio. Ym mhob achos rhaid i'r AAA roi pwyslais ar lesiant y person mabwysiedig – a'r effaith ar bobl eraill sy'n gysylltiedig â'r person mabwysiedig wrth benderfynu a ddylid bwrw ymlaen â'r cais a pha un a ddylid bwrw ymlaen â rhannu gwybodaeth adnabod.

Rhaid i'r asiantaeth gofnodi'n glir ar y cofnod mabwysiadu a yw'r sawl sy'n destun y cais yn cytuno neu'n gwrthwynebu i'w wybodaeth bersonol ar y cofnodion gael ei rhannu. Nid yw cytundeb neu wrthwynebiad y sawl sy'n destun y cais yn ffactor pendant: mae'n ffactor arwyddocaol, ynghyd ag ystyried lles y person mabwysiedig a ffactorau perthnasol eraill.

Mae cytundeb neu wrthwynebiad y pwnc ac a yw hyn yn cyd-fynd â barn yr AAA hefyd yn bwysig wrth ddeall a yw hwn yn benderfyniad asiantaeth neu'n benderfyniad cymwys a wnaed gan yr ADM. Mae hwn yn wahaniaeth arwyddocaol, gan fod gan y pwnc yr hawl i gyfeirio penderfyniad cymwys at y Mekanwaith Adolygu Annibynnol.

10.3.4 Lle na ellir olrhain y gwrthrych

Yn y sefyllfa hon, dylai'r asiantaeth ystyried gwneud cais i'r GRO i ddarganfod a oes gwybodaeth am y pwnc ar y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu (rheoliad 18(1)(b) AI(PCA)(W)R 2005). Gall cofnod ar y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu ddangos a fyddai'r pwnc yn croesawu cyswllt ai peidio ac o bosibl eu cyfeiriad diweddar. Ar hyn o bryd, un cyfyngiad ar y Gofrestr hon yw nad oes gofyn i'r GRO hysbysu'r asiantaeth os yw person yn diwygio eu cofnod gan gynnwys eu cyfeiriad, felly efallai na fydd unrhyw wybodaeth y mae'r asiantaeth wedi'i chael yn y gorffennol yn gyfredol. Dylai'r gweithiwr asiantaeth gynghori'r ymgeisydd sut i gofrestru eu dymuniadau eu hunain ar y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu, os ydynt am wneud hynny.

10.3.5 Defnyddio gwybodaeth o'r Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu i helpu i lywio gwneud penderfyniadau ynghylch a ddylid rhannu gwybodaeth adnabod

Gall gwybodaeth o'r Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu, lle mae ar gael, gynorthwyo'r AAA i benderfynu a ddylid datgelu gwybodaeth adran 56 am yr unigolyn y mae'r cofnod yn ymwneud ag ef. Er enghraifft, lle na ellir dod o hyd i'r unigolyn i ganfod ei farn, ond ei fod wedi cofrestru dymuniad i gysylltu â'r ymgeisydd ar y Gofrestr, os yw'r asiantaeth yn ystyried ei bod yn ddiogel ac yn briodol gwneud hynny (ACA02 adran 61(5), gall benderfynu datgelu'r wybodaeth warchodedig i'r ymgeisydd. Lle mae person wedi cofrestru dymuniad i beidio â chael unrhyw gysylltiad â'r ymgeisydd, gall benderfynu peidio â rhannu gwybodaeth adnabod.

10.3.6 Rôl a chyfrifoldeb y Penderfynwr Asiantaeth

Penderfynwr yr Asiantaeth (ADM) sy'n gyfrifol am y penderfyniad i beidio â bwrw ymlaen â chais adran 61, nid y gweithiwr unigol na'i reolwr nac asiantaeth sy'n ymgymryd â gwaith ar ran yr AAA (adran 61(2)).

Mae'r pŵer gwneud penderfyniadau a roddir i'r ADM yn codi pan fydd yr AAA yn penderfynu:

a. peidio â bwrw ymlaen â chais o dan adran 61 gan unrhyw berson i ddatgelu gwybodaeth warchodedig (Dyma GA) b. datgelu gwybodaeth yn groes i farn benodol y person y mae'r wybodaeth amdano [testun y cais] (Dyma GA) neu c. peidio â datgelu gwybodaeth am berson i'r ymgeisydd lle mae'r person hwnnw wedi mynegi'r farn y dylid datgelu'r wybodaeth (Dyma GA)

Rheoliad 13A AI(PCA)(W)R 2005

Mae GMC o'r farn mai'r gwneuthurwr penderfyniadau asiantaeth ddylai wneud yr holl benderfyniadau ar geisiadau adran 61, waeth a yw'n rhoi'r hawl i wneud cais i'r IRM ai peidio. Mae hyn er mwyn sicrhau bod proses gyson ar waith a hefyd i sicrhau bod y person sy'n gwneud y penderfyniad yn gymwys, yn wybodus ac yn brofiadol. Penderfyniad i fwrw ymlaen â chais a lle, ar ôl ystyried yr holl wybodaeth, mae'r ADM yn cytuno â'r pwnc i rannu gwybodaeth warchodedig yw penderfyniad asiantaeth, felly nid yw'n QD ac NI ELLIR ei gyflwyno i'r IRM i adolygu'r penderfyniad.

Mae canlyniadau rhannu neu beidio â rhannu gwybodaeth (gan gynnwys lle mae'r gwrthrych wedi cytuno i wybodaeth gael ei rhannu neu ei rhannu yn groes i ddymuniadau'r gwrthrych) yn arwyddocaol i'r gwrthrych ac i'r ymgeisydd. Rhaid pwyso a mesur hawliau preifatrwydd unigolion yn erbyn anghenion person yr effeithir arno gan y mabwysiadu sy'n ceisio tryloywder ynghylch y mabwysiadu a'i ganlyniadau. Rhoddir y cyfrifoldeb i'r ADM a ystyrir yn addas gymwys i wneud penderfyniad cymhwysol i alluogi'r atgyfeiriad IRM i ddod i rym, yn debyg i, er enghraifft, beidio â chymeradwyo ymgeisydd i fabwysiadu neu faethu. Efallai y bydd yr ADM am gymryd cyngor cyfreithiol i'w gynorthwyo i bwysu a mesur y rhinweddau a'r ffactorau perthnasol i'w hystyried wrth wneud eu penderfyniad.

Penderfynwr yr Asiantaeth

“Y Penderfynwr Asiantaeth yw:

- yn berson uwch o fewn yr asiantaeth fabwysiadu neu'n ymddiriedolwr neu'n gyfarwyddwr yr asiantaeth mabwysiadu wirfoddol.
- yn weithiwr cymdeithasol gyda o leiaf 3 blynedd o brofiad ôl-gymhwyso mewn gwaith cymdeithasol gofal plant.
- sydd â gwybodaeth a phrofiad o gynllunio parhaol ar gyfer plant, cyfraith ac ymarfer mabwysiadu a gofal plant
- yn meddu ar wybodaeth ryngwladol os yw'n briodol, mae nifer gynyddol o gynlluniau plant sy'n cynnwys elfen ryngwladol.
- yn deall y ddeddfwriaeth sy'n ymwneud â mynediad at wybodaeth ac effaith mabwysiadu ac aduno.

Gall asiantaethau gael mwy nag un gwneuthurwr penderfyniadau, ond ni chânt ddirprwyo eu dyletswyddau i berson arall.” (CoramBAAF, 2024 - Gwneud Penderfyniadau Asiantaethau Mabwysiadu)

10.3.7 Rôl y Mekanwaith Adolygu Annibynnol (IRM Cymru)

Mae'r adran hon wedi'i haddasu i adlewyrchu cyd-destun ac arfer Cymru

Efallai na fydd yn 'briodol' bwrw ymlaen â'r cais, er enghraifft, lle mae'r hanes a gedwir ar y cofnodion, gwiriadau cyfredol am risgiau i unigolion yr effeithir arnynt gan y cais a/neu farn y person mabwysiedig am rannu eu gwybodaeth gyda'r ymgeisydd yn dangos, drwy fwrw ymlaen â'r cais, ei bod yn debygol y bydd y canlyniad yn niweidiol i les y person mabwysiedig. Gan y gallai hwn fod yn benderfyniad manwl sy'n effeithio ar sawl person, mae'r ddeddfwriaeth yn rhoi'r hawl i'r ymgeisydd gyfeirio'r penderfyniad at banel o aelodau'r Mekanwaith Adolygu Annibynnol i adolygu'r penderfyniad hwnnw. Mae'r un hawl i fod yn berthnasol i'r IRM yn berthnasol lle mae penderfyniad yr asiantaeth i ddatgelu neu beidio â datgelu gwybodaeth warchodedig yn mynd yn groes i farn benodol y pwnc.

Mae IRM Cymru yn cynnwys tîm bach sy'n rheoli ac yn darparu paneli o aelodau annibynnol sydd â gwybodaeth ac arbenigedd addas – fel arfer pump i saith aelod – i adolygu rhesymeg penderfyniad yr ADM (y cyfeirir ato yn y rheoliadau fel 'penderfyniad cymhwyso'). Mae'n ofynnol i'r ymgeisydd ddarparu'r holl ddogfennau perthnasol y bydd eu hangen ar aelodau'r panel er mwyn cynnal eu hadolygiad, er enghraifft:

- cais gwreiddiol
- QD yr ADM a'r rhesymau dros hyn (gan gynnwys barn lle gofynnir amdani)
- rhesymau'r ymgeisydd dros anghytuno â'r QD ac ati.

Er y gall panel yr IRM adolygu'r penderfyniadau a wnaed gan yr ADM ar ran yr asiantaeth, ni all wneud penderfyniad ond gall argymhell i'r asiantaeth eu bod yn ystyried y cais ymhellach. Yr asiantaeth yn unig sy'n gyfrifol am wneud penderfyniadau. Rhaid i'r asiantaeth ystyried argymhellion newydd panel yr IRM pan fydd yr ADM yn gwneud penderfyniad terfynol.

Mae angen i atgyfeiriadau gan ymgeisydd o dan yr amgylchiadau uchod gael eu gwneud yn ysgrifenedig i'r IRM o fewn 40 diwrnod i dderbyn y llythyr penderfyniad gan yr asiantaeth [Rheoliad 13A (2)]. Os yw'r ymgeisydd wedi dweud ei fod yn bwriadu gwneud cais i'r IRM, ni all yr asiantaeth gymryd unrhyw gamau nes bod y 40 diwrnod wedi mynd heibio. Lle nad oes cais am adolygiad drwy'r IRM wedi'i wneud ar ôl i'r cyfnod o 40 diwrnod fynd heibio, gall yr asiantaeth fwrw ymlaen â'i phenderfyniad. Rhaid iddi hysbysu'r person perthnasol yn ysgrifenedig o'i phenderfyniad ynghyd â'r rhesymau dros y penderfyniad hwnnw. Ar ôl derbyn argymhelliad y panel adolygu a chofnodion y cyfarfod, rhaid i benderfynydd yr asiantaeth ystyried yr argymhelliad cyn dod i benderfyniad. Unwaith y bydd y penderfyniad wedi'i wneud, rhaid i'r asiantaeth hysbysu'r person perthnasol yn ysgrifenedig gan nodi'n glir y rhesymau dros ddod i'r penderfyniad.

10.3.8 Materion ymarfer a phroses i'r gweithiwr mabwysiadu a'r ADM pan fo angen gwneud penderfyniad cymhwyso

O fewn partneriaeth yr AAA a'r RAC, dylai fod protocolau sy'n nodi tasgau priodol y gweithiwr mabwysiadu a'r ADM pan fo angen atgyfeirio cais am benderfyniad cymhwyso. Lle mae barn y gweithiwr a'i reolwr yn nodi na ddylai'r AAA fwrw ymlaen â chais neu y dylent fynd yn groes i farn benodol y pwnc, bydd angen i'r asiantaeth ddarparu gwybodaeth mewn rhyw fath o 'adroddiad' yn nodi'r dystiolaeth a'r ffactorau perthnasol i'r ADM eu hystyried. Byddai arfer da yn sicrhau bod hyn yn cael ei adolygu gan gydweithiwr neu reolwr profiadol sy'n ymdrin â materion megis

- barn a fynegwyd ar bwnc y cais a'u rhesymau
- asesiad risg yn seiliedig ar wybodaeth hysbys, gan gynnwys gwybodaeth gyfredol am amgylchiadau'r ymgeisydd
- effaith ar bobl eraill yn y rhwydwaith perthnasau mabwysiadu
- ystyriaethau perthnasol ehangach.

Gall gweithiwr neu asiantaeth arall baratoi'r adroddiad a'r argymhellion hyn os yw'r AAA wedi 'comisiynu' gwaith gan asiantaeth neu asiantaeth cymorth mabwysiadu arall. Yn y pen draw, yr AAA sy'n gyfrifol am gywirdeb ac ansawdd y dadansoddiad a'r argymhellion yn yr adroddiad a baratowyd ar gyfer yr ADM.

Pan fo'r gwrthrych wedi cytuno i rannu ei wybodaeth bersonol adnabod neu i rannu rhan o'r wybodaeth honno ond y penderfyniad yw peidio â rhannu'r wybodaeth honno, mae'n debygol mai prif bryder yr asiantaeth fydd risg i'r person mabwysiedig neu berson perthnasol arall. Bydd angen i'r asiantaeth nodi i'r ADM y risgiau hysbys neu a ragwelir yn rhesymol yn seiliedig ar ffeithiau hysbys ac a ystyriwyd mesurau amddiffynnol i amddiffyn y bobl a nodwyd fel rhai sydd mewn perygl posibl.

Os yw'r penderfyniad cymhwysol yn ymwneud â mynd ymlaen a rhannu gwybodaeth adnabod adran 56 gyda'r ymgeisydd pan nad yw'r unigolyn yn cydsynio, bydd angen i'r Rheolwr Cofrestru (ADM) roi pwyslais ar egwyddorion diogelu data yn ogystal â risg; rhaid i'r wybodaeth y dibynnir arni fod yn ffeithiol a chael ei holi'n drylwyr. Rhaid cofnodi'r rhesymau dros y penderfyniad gan fod rhaid hysbysu'r ymgeisydd o'r rhesymeg dros y penderfyniad.

Cais adran 61 gan Dad geni

Enghraifft achos: Pete

Gwnaeth Pete gais adran 61 i'r AAA am wybodaeth i'w alluogi i gysylltu â'i ferch 18 oed Kacie a fabwysiadwyd pan oedd hi'n ddwy oed. Ymosodwyd ar fam Kacie gan Pete a dioddefodd anafiadau a newidiodd ei bywyd; oherwydd ei bod wedi'i difrodi'n ddifrifol i'r ymennydd, ac angen gofal 24/7, nid oedd hi'n gallu gofalu am ei merch. Derbyniodd Pete ddedfryd o garchar am yr ymosodiad a threuliodd 10 mlynedd yn y carchar.

Roedd y gweithiwr mabwysiadu yn ymwybodol y byddai angen i'r asiantaeth ystyried lles y person mabwysiedig; barn unrhyw berson y byddai ei wybodaeth bersonol o'r cofnodion yn cael ei rhannu gyda'r ymgeisydd a'r holl amgylchiadau perthnasol eraill, gan gynnwys materion risg, effaith ar rieni neu frodyr a chwiorydd neu bersonau cysylltiedig eraill (Adran 61(5) ACA02).

Yn dilyn y cyfarfod gyda Pete i drafod ei gais, roedd y gweithiwr mabwysiadu o'r farn bod gormod o ffactorau risg a allai effeithio ar lesiant Kacie a'i theulu mabwysiadol. Nid oedd hi'n gallu nodi ffactorau amddiffynnol realistig fel Pete yn cymryd cyfrifoldeb am ei weithredoedd yn y gorffennol. Ystyriwyd ei dadansoddiad gan ei rheolwr. Yn wreiddiol, roeddent yn bwriadu gwrthod y cais gan y gallai unrhyw gyswllt gan Pete fod yn niweidiol i Kacie.

Fodd bynnag, roeddent hefyd yn ystyried hawl Kacie i wybod bod ei thad geni yn chwilio amdani ac yn teimlo bod hyn hefyd yn bwysig o ran caniatáu i Kacie arfer ymreolaeth nawr ei bod hi'n oedolyn. Roeddent hefyd yn ystyried yr angen i hysbysu Kacie fod ei thad eisiau dod o hyd iddi ac y gallai peidio â gwneud hynny ei rhoi mewn sefyllfa lle gellid cysylltu â hi mewn ffyrdd eraill, er enghraifft trwy gyfryngau cymdeithasol, heb gael digon o wybodaeth am ei hanes a'i amgylchiadau presennol i'w galluogi i benderfynu a ddylai ymateb. Felly cytunodd y gweithiwr mabwysiadu a'r rheolwr i gysylltu â Kacie i ganiatáu i'r mater gael ei archwilio'n llawn gyda hi (nid oedd dim ar y cofnod yn nodi unrhyw ddymuniadau Kacie ynghylch ei dymuniadau am gyswllt â'i thad geni). Pe bai gwybodaeth eisoes ar ffeil Kacie yn cofnodi ei dymuniad na fyddai hi eisiau unrhyw gyswllt â'i thad geni neu unrhyw wybodaeth a ryddhawyd iddo, efallai y byddai'r penderfyniad hwn wedi bod yn wahanol.

Cynigiodd y gweithiwr gyngor a gwybodaeth i Kacie am ei hopsiynau, gan gynnwys a oedd hi eisiau cofnodi ei barn am gael ei chysylltu ar y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu a chofnodion yr asiantaethau (a fyddai'n ei hamddiffyn rhag cysylltiadau pellach pe bai Pete yn gwneud ceisiadau yn y dyfodol) neu a oedd hi eisiau ceisio rhagor o wybodaeth am ei chefnidir trwy wneud cais adran 60(2) i gael mynediad at wybodaeth o'i chofnod mabwysiadu.

Roeddent yn ystyried ei bod yn bwysig iawn bod Kacie yn deall unrhyw risgiau posibl, ond roeddent hefyd yn cydnabod bod pobl fabwysiedig yn aml yn teimlo nad oes ganddynt ddigon o wybodaeth am ochr dadol eu teulu geni. Pe bai ganddi ddiddordeb mewn gwybod mwy am ei thad geni neu gyfnewid unrhyw wybodaeth ag ef, gellid cynnig opsiynau eraill i Kacie megis cyfnewid llythyrau wedi'u cyfryngu neu gyswllt trwy blatfform ar-lein cyfrinachol a chyfryngu. Dewis arall fyddai archwilio'r opsiynau o gysylltu â pherson diogel yn ei theulu geni ar ochr ei thad.

Yn dilyn trafodaethau gyda Kacie, penderfynwyd peidio â datgelu gwybodaeth warchodedig gyda Pete, gan ar ôl dysgu mwy am ei hanes (yr oedd hi'n gwybod amdano'n fras), a chan ystyried y wybodaeth ddiweddaraf am Pete, nad oedd Kacie am iddo gael unrhyw wybodaeth. Cytunodd y gweithiwr a'r rheolwr â Kacie (y pwnc) ac felly cyfeiriodd yr achos at y Rheolwr Cyffredinol i wneud penderfyniad asiantaeth. Penderfynodd y Rheolwr Cyffredinol na ddylai'r asiantaeth rannu'r wybodaeth warchodedig. Hysbyswyd Pete o'r rhesymau dros y penderfyniad. Nid oedd ganddo'r hawl i gyfeirio'r penderfyniad hwn at y Rheolwr Cyffredinol gan nad oedd hwn yn benderfyniad cymwys.

10.4 Ymateb i geisiadau Adran 61 gan bobl fabwysiedig

Efallai y bydd pobl fabwysiedig eisiau cael mynediad at wybodaeth warchodedig (adnabod) o'u cofnod mabwysiadu yn ogystal â'r hyn sydd wedi'i gynnwys yn y dogfennau a roddir i rieni mabwysiadol. Os felly, rhaid i'r person mabwysiedig wneud cais o dan adran 61. Weithiau, gall y Rheolwr Cyffredinol benderfynu nad yw er budd y person mabwysiedig na'r gwrthrych i fwrw ymlaen â'r cais. Yn y sefyllfaoedd hyn, rhaid hysbysu'r person mabwysiedig y gallant geisio adolygiad annibynnol o benderfyniad cymhwysedd y gwneuthurwr penderfyniadau asiantaeth gan IRM Cymru.

Pan fydd barn y pwnc wedi'i cheisio a'u bod wedi cytuno i rannu gwybodaeth adnabod amdanynt eu hunain gyda'r ymgeisydd, gall yr asiantaeth benderfynu o hyd beidio â datgelu neu, os gwrthodwyd caniatâd, datgelu yn erbyn barn a dymuniadau'r pwnc – sydd ill dau hefyd yn benderfyniadau cymwys. Yn yr achos olaf, byddai angen i'r asiantaeth fod yn fodlon bod unrhyw ddatgeliad yn cydymffurfio ag egwyddorion diogelu data a phreifatrwydd.

Ni all asiantaeth godi tâl ar berson mabwysiedig am y gwaith sy'n gysylltiedig â phrosesu cais adran 61 gan gynnwys olrhain, cysylltu â'r unigolyn a rhoi gwybodaeth, cyngor a chymorth iddo.

Mae'r enghraifft achos newydd hon wedi'i hychwanegu i ddangos problemau ymarfer sy'n dod i'r amlwg yng Nghymru.

Enghraifft achos: Ffion - person mabwysiedig yn gwneud cais o dan adran 61

Mae'r enghraifft hon yn ystyried y sefyllfa lle mae oedolyn mabwysiedig, Ffion, eisiau cael gwybodaeth o'r cofnodion, yn yr achos hwn cyfeiriad hysbys olaf ei mam enedigol. Nid oedd yr wybodaeth hon ar y CAR/B a roddwyd i'w rhieni mabwysiadol pan gafodd ei lleoli gyda nhw i'w mabwysiadu.

Cafodd Ffion ei mabwysiadu pan oedd hi'n 9 oed. Mae hi newydd droi'n 18 oed. Ar hyn o bryd mae hi allan o addysg a chyflogaeth ac yn byw gyda theulu ei chariad. Mae Ffion yn dweud wrth y gweithiwr cymdeithasol asiantaeth fod ei rhieni mabwysiadol wedi rhoi copi o'i CAR/B iddi: nid yw'n cynnwys cyfeiriad olaf hysbys ei mam fiolegol.

Mae gan Ffion chwaer iau, Amy, sydd bellach yn 10 oed. Dechreuwyd achos gofal ar Ffion pan oedd ei mam, Nerys, yn feichiog gydag Amy. Y mater trothwy oedd cam-drin emosiynol a chorfforol hirdymor. Pan aned Amy, gwnaed hi hefyd yn destun achos oherwydd y risg o niwed sylweddol iddi hi yn ogystal â Ffion. Ar ôl cyfres o wrandawiadau dadleuol, gwnaed Gorchmynion Lleoli ar Ffion a'i chwaer Amy, gyda'r cynllun mabwysiadu y dylid eu lleoli gyda'i gilydd. Roedd cynnig ar gyfer cyswllt blwch post ond ymddengys nad oedd gan Nerys na'r rhieni mabwysiadol gefnogaeth gan yr awdurdod lleol i alluogi gweithredu hyn. Nid yw'r ddwy chwaer yn rhannu'r un tad geni.

Mae'r asiantaeth wedi gwirio nad oedd cyfeiriad Nerys ar adeg ei lleoliad mabwysiadu ar y fersiwn o'r CAR/B a roddwyd i'w rhieni mabwysiadol. Nid oes unrhyw wybodaeth ychwanegol ar gofnod yr achos mabwysiadu gan Nerys nac o unrhyw ffynhonnell arall ar ôl i'r gorchymyn mabwysiadu gael ei wneud. Mae gweithiwr yr asiantaeth wedi cynghori Ffion, er mwyn rhoi unrhyw wybodaeth ychwanegol iddi o gofnod yr achos, y byddant yn ei chefnogi i wneud cais o dan adran 61. Mae'r gweithiwr wedi egluro na chodir unrhyw ffioedd ar Ffion am y cais hwn. Mae hefyd wedi cynnig sesiynau gyda Ffion i archwilio gyda hi'r rhesymau dros yr achos gofal a pham na allai hi a'i chwaer dyfu i fyny yng ngofal Nerys, ei mam fiolegol.

Dywed Ffion nad yw hi eisiau derbyn y cynnig hwn gan mai dim ond cyfeiriad olaf hysbys Nerys y mae hi eisiau ei gael. Mae hi'n egluro bod ei pherthynas â'i rhieni mabwysiadol dan straen a'i bod hi bob amser wedi teimlo bod Amy yn cael ei charu fwy nag y mae hi. Mae hi'n dweud ei bod hi'n credu y bydd hi'n gallu ailsefydlu perthynas well â'i mam enedigol ac eisiau'r cyfle i wneud hynny, gyda neu heb gefnogaeth asiantaeth.

Ystyriodd y gweithiwr asiantaeth a'i reolwr hawl Ffion i wneud y cais adran 61. Roeddent hefyd yn ymwybodol bod rhieni mabwysiadol Amy yn pryderu, o'r hyn yr oeddent yn ei wybod am yr hanes, y gallai Amy a hwythau fod mewn perygl oherwydd ymddygiad Nerys. Roeddent yn poeni am les Ffion ac effaith cysylltu neu beidio, a pha mor ddigalon y gallai Ffion fod. Roeddent yn poeni y gallai Ffion gael ei rhoi dan bwysau i rannu eu cyfeiriad. Sylweddolasant, fel y gwnaeth y gweithiwr asiantaeth, fod Ffion yn benderfynol o olrhain Nerys a bod tebygolrwydd uchel y byddai'n llwyddo i wneud hynny. Nid oeddent yn awyddus i'r asiantaeth olrhain Nerys ar ran Ffion. Esboniodd yr asiantaeth fod gan Ffion yr hawl i wneud y cais a bod dau opsiwn: naill ai peidio â bwrw ymlaen â'r cais gan greu risg bosibl y byddai Ffion yn olrhain Nerys heb gefnogaeth neu dderbyn cais Ffion fel y gallai'r asiantaeth ddarganfod amgylchiadau presennol Nerys a'i barn am ei lleoliad yn cael ei rhannu gyda Ffion.

Penderfynodd yr asiantaeth, ar ôl pwysu a mesur ac er mwyn parhau i roi cefnogaeth i Ffion, mai'r ffordd orau ymlaen oedd bwrw ymlaen â'i chais. Llwyddodd yr asiantaeth i olrhain a chysylltu â Nerys, a oedd yn awyddus iawn i rannu gwybodaeth warchodedig (adnabod) gyda'i merch ac i gael cysylltiad â hi. Dywedodd hefyd wrth weithiwr yr asiantaeth ei bod hi'n dal i deimlo'n flin iawn gyda'r mabwysiadwyr am gymryd ei phlant oddi wrthi a hefyd gyda Ffion am ddweud wrth athrawon beth oedd yn digwydd gartref. Dywedodd Nerys ei bod hi eisiau dod o hyd i Amy hefyd a'i chymryd hi oddi wrth ei rhieni mabwysiadol.

Cyflwynodd y gweithiwr asiantaeth a'r rheolwr adroddiad i Benderfynwr yr Asiantaeth (ADM), yn nodi manteision cefnogi Ffion i gael cysylltiad â Nerys a'r risgiau i Ffion, o ystyried ei sefyllfa bresennol. Gwnaeth yr ADM ar ran yr asiantaeth Benderfyniad Cymhwysol [QD] i beidio â datgelu'r wybodaeth adnabod (gwybodaeth warchodedig) am ei mam fiolegol i Ffion, yn groes i farn Nerys oherwydd y risg bosibl i Ffion, Amy a'u rhieni mabwysiadol. Hysbysodd yr asiantaeth Ffion o'r penderfyniad hwn a'r rhesymau yn ysgrifenedig ac eglurodd ei hawl i wneud cais i'r IRM am adolygiad o benderfyniad yr ADM.

Roedd Ffion yn ofidus ac yn flin, gan deimlo bod yr asiantaeth yn atal gwybodaeth rhagddi yn annheg. Gwnaeth gais i'r IRM am adolygiad o'r penderfyniad. Cyflwynodd yr asiantaeth yr holl wybodaeth a dogfennau perthnasol i'r IRM, a ddilynodd eu proses ar gyfer adolygu'r penderfyniad cymhwyso.

Gwnaeth aelodau panel yr IRM argymhelliad gyda rhesymau pam eu bod yn cytuno â QD yr ADM. Hysbysodd yr IRM Ffion o'r rhesymau dros eu hargymhelliad a chopiwyd i'r asiantaeth. Ystyriodd yr ADM eu penderfyniad blaenorol eto a gwnaeth benderfyniad terfynol i beidio â rhannu cyfeiriad Nerys gyda Ffion. Ysgrifennodd yr ADM at Ffion i esbonio'r rhesymau dros eu penderfyniad terfynol. Cynigiodd yr AAA eto weithio gyda Ffion i'w chefnogi i ddeall pam y cafodd ei mabwysiadu a'r rhesymeg dros benderfyniad yr ADM. Cynigiodd y gweithiwr asiantaeth y cyfle iddi gael person annibynnol ar yr asiantaeth i ymgymryd â'r gwaith hwn. Ar ôl myfyrion ymhellach, penderfynodd Ffion y byddai'n derbyn y cynnig o sesiynau wedi'u cynllunio a phenderfynodd ei bod yn dymuno gweithio gyda'r gweithiwr asiantaeth yr oedd hi eisoes yn ei adnabod, meddai.

10.5 Ceisiadau Adran 61 gan berthnasau geni a phobl eraill

Gall pobl eraill sy'n gysylltiedig â'r person mabwysiedig wneud cais am wybodaeth o'r cofnod mabwysiadu. Mae'r hawl hon yn ymestyn y tu hwnt i rieni geni a pherthnasau a gall gynnwys pobl sydd â chysylltiad agos â'r plentyn cyn iddo gael ei osod i'w fabwysiadu. Gallai'r cais hefyd ddod gan ddisgynnydd i'r person mabwysiedig, er ar adeg ysgrifennu byddai hyn yn annhebygol gan y bydd y rhan fwyaf o bobl a fabwysiadwyd ers 2006 yn dal i fod yn blant neu'n oedolion ifanc.

Cais gan gyn-ofalwyr maeth

Mae'r achos hwn wedi'i addasu i gynnwys ystyriaeth o faterion ymarfer yng Nghymru.

Enghraifft achos: Arthur

Mae Arthur yn ofalwr maeth wedi ymddeol 70 oed. Mae wedi gwneud cais adran 61 i'r AAA gan ei fod yn dymuno cael ei roi mewn cysylltiad â Ramesh, a fu ef a'i ddiweddar wraig yn ei faethu am 5 mlynedd cyn i Ramesh gael ei roi i'w fabwysiadu, yn 8 oed, yn 2006. Mae wedi meddwl amdano'n aml ac wedi cadw rhai lluniau a chopiau o adroddiadau ysgol a dogfennau eraill o ddiddordeb y mae'n credu y gallai Ramesh hoffi eu cael. Roedd gobaith a disgwyl y byddai rhieni mabwysiadol Ramesh yn cadw mewn cysylltiad ag Arthur a'i ddiweddar wraig, ond ni ddigwyddodd hyn erioed.

Penderfynodd yr asiantaeth fwrw ymlaen â chais Arthur. Er nad oedd yn berthynas geni, roedd Arthur a'i ddiweddar wraig yn bobl bwysig ym mywyd Ramesh, ac mae'n bur debyg y byddai'n eu cofio. Gallai clywed am sut mae Ramesh nawr fod o gymorth i Arthur wrth ymdopi â'i brofedigaeth, ac efallai y bydd Ramesh yn croesawu'r cyfle i dderbyn gwybodaeth am ei orffennol ac o bosibl ailgysylltu. Ffactor cymhleth yw nad oedd cyswllt wedi'i gynllunio wedi digwydd - nid yw'n glir pam - efallai bod y gofalwyr maeth wedi cael hyn yn rhy boenus a/neu efallai nad oedd y rhieni mabwysiadol eisiau'r cyswllt.

Ystyriodd y gweithiwr asiantaeth y gallai Ramesh fod wedi cynhyrfu o glywed nad oedd y cyswllt wedi'i gynllunio wedi digwydd, a gallai hyn gael effaith ar ei berthynas â'i fabwysiadwyr. Fodd bynnag, roedd y gofalwyr maeth a'r mabwysiadwyr ill dau wedi cytuno i'r cyswllt ac ar y cyfan teimlai'r asiantaeth, gan fod Ramesh bellach yn oedolyn, fod ganddo'r hawl i benderfynu drosto'i hun a oedd am i unrhyw wybodaeth gael ei rhannu gyda'i gyn-ofalwyr maeth.

Felly, cysylltodd yr AAA â Ramesh i ofyn am ei farn ar rannu ei wybodaeth warchodedig gydag Arthur er mwyn iddo allu cysylltu â Ramesh. Llwyddodd y gweithiwr asiantaeth i ddod o hyd i Ramesh a eglurodd fod ei fabwysiadwyr yn cael trafferth siarad ag ef am unrhyw beth yn ymwneud â'i fabwysiadu ac nad oeddent yn gefnogol iddo archwilio cyswllt â'i deulu geni na phobl arwyddocaol eraill o'i fywyd cynnar. Roedd yn awyddus i ddysgu mwy am ei brofiadau plentyndod o fod mewn gofal a chytunodd y gallai'r asiantaeth rannu ei fanylion cyswllt gydag Arthur er mwyn iddo allu cysylltu ag ef eto.

Cytunodd yr AAA â barn/penderfyniad Ramesh ac felly gwnaeth yr ADM y penderfyniad ar ran yr asiantaeth i rannu'r wybodaeth warchodedig gydag Arthur. Fe wnaethant hwyluso'r cyfarfod cychwynnol rhwng Ramesh ac Arthur er mwyn sicrhau bod Ramesh yn cael ei gefnogi'n llawn, o ystyried ei ddiffyg cefnogaeth a dealltwriaeth gan ei rieni mabwysiadol. Yn dilyn y cyfarfod hwn a'r gefnogaeth a gafodd Ramesh gan yr AAA, penderfynodd ei fod am gael mynediad at y wybodaeth a roddwyd i'w rieni mabwysiadol (Adran 60(2) o Ddeddf Mabwysiadu a Phlant), er mwyn sicrhau ei fod yn deall hanes ei fywyd a'r amgylchiadau o amgylch ei fabwysiadu yn llawn. Cynghorwyd Ramesh y gallai wneud Cais Mynediad at Wybodaeth i'r awdurdod lleol a'i gosododd ar gyfer mabwysiadu i gael mynediad at ei gofnodion gofal awdurdod lleol. Rhoddodd yr AAA wybodaeth iddo hefyd am y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu a chynigiodd ei helpu i wneud cais i wirio'r Gofrestr ac ychwanegu ei ddymuniadau cyswllt ei hun.

Cais gan fam geni – yr angen i ystyried pob person mabwysiedig yn unigol

Mae'r achos hwn wedi'i addasu i gynnwys ystyriaeth o faterion ymarfer yng Nghymru.

Enghraifft achos: Blossom

Tynnwyd tri phlentyn Blossom o'i gofal oherwydd esgeulustod a'u rhoi mewn gofal maeth pan oeddent yn 6 mis, 2, a 3 oed yn y drefn honno. Yn y pen draw, cawsant eu gwahanu a'u rhoi i'w mabwysiadu gyda dau deulu gwahanol – arhosodd y ddau blentyn hyn gyda'i gilydd. Gwrthwynebodd Blossom y mabwysiadu: cytunwyd y dylai fod cyswllt blwch post. Parhaodd hyn am 5 mlynedd ond yna penderfynodd y ddau deulu mabwysiadol nad oeddent am i hyn barhau mwyach. Chwe blynedd yn ôl, gwnaeth Blossom gais adran 62 i'r asiantaeth fabwysiadu am wybodaeth a chyswllt â'i thri phlentyn, ond gwrthodwyd ei chais wrth i'r asiantaeth benderfynu, ar ôl ymgynghori â'r ddau set o rieni mabwysiadol, nad oedd er lles gorau'r plant. Dywedwyd wrthi nad oedd ganddi'r hawl i ofyn am adolygiad o benderfyniad yr asiantaeth gan banel adolygu annibynnol, gan fod y cais yn ymwneud â phlant dan 18 oed.

Nawr bod ei phlentyn ieuengaf yn 20 oed, mae Blossom wedi cysylltu â'r asiantaeth fabwysiadu eto ac wedi gwneud cais o dan adran 61 gan ei bod am gael cyswllt â'i thri phlentyn. Yn yr achos hwn, roedd angen i'r asiantaeth feddwl am dri phlentyn Blossom ar wahân. Mae pob brawd neu chwaer unigol yn destun cais Blossom a rhaid ystyried eu buddiannau/barn gorau.

Ystyriodd yr asiantaeth y ffaith bod plant Blossom bellach yn oedolion a bod gan bob un ohonynt hawl i wybod bod eu mam fiolegol eisiau gwybod sut roeddent yn dod ymlaen.

Nid oedd unrhyw wybodaeth ar gofnod i awgrymu nad oedd dau blentyn hynaf Blossom eisiau cyswllt, felly derbyniwyd y cais ar eu cyfer a gofynnwyd am eu barn. Mynegodd y ddau ohonynt awydd i gael cyswllt â Blossom ac, ar ôl cyfarfod â Blossom ac asesu ei hamgylchiadau presennol, cytunodd yr AAA â nhw. Gwnaeth yr ADM benderfyniad ar ran yr asiantaeth i rannu'r wybodaeth warchodedig ynghylch ei dau blentyn hyn gyda Blossom.

Roedd y plentyn ieuengaf Kerri (a osodwyd ar wahân) wedi bod yn derbyn therapi yn ystod y flwyddyn ddiwethaf gan ei bod wedi bod yn emosiynol bryderus ynglŷn â'i mabwysiadu. Ar ddiwedd ei therapi, dywedodd nad oedd hi eisiau unrhyw gyswllt gan ei rhieni geni ar hyn o bryd gan ei bod hi eisiau gweithio pethau drwyddynt yn ei meddwl ei hun a chanolbwyntio ar ei hastudiaethau hefyd. O ystyried y wybodaeth hon ac mewn amgylchiadau eraill heb frodyr a chwiorydd yn gysylltiedig, mae'n debyg y byddai'r asiantaeth wedi penderfynu peidio â bwrw ymlaen â chais Blossom ac o dan yr amgylchiadau hynny ni fyddent wedi cysylltu â Kerri i gael ei barn. Fodd bynnag, pe bai'r ADM wedi gwneud y penderfyniad hwnnw, byddai wedi bod yn benderfyniad cymhwysol a byddai Blossom wedi cael gwybod am ei hawl i gyfeirio'r penderfyniad cymhwysol hwn at y Mekanwaith Adolygu Annibynnol (IRM).

Fodd bynnag, yn yr achos hwn, penderfynodd yr asiantaeth fwrw ymlaen â'r cais a rhoi gwybod i Kerri fod Blossom wedi gofyn am gyswllt, yn ogystal â chanfod ei barn bresennol ar hyn. Roedd hyn oherwydd bod y gweithiwr yn gwybod bod y brodyr a chwiorydd mewn cysylltiad â'i gilydd a bod Kerri yn debygol o glywed am gais Blossom gan ei brodyr a chwiorydd hyn. Esboniodd y gweithiwr i Kerri beth oedd yn digwydd a'i sicrhau y byddai ei dymuniadau a fynegwyd yn flaenorol yn cael eu dilyn pe bai dyna'r hyn yr oedd hi ei eisiau, ond pe bai'n newid ei meddwl ar unrhyw adeg y gallai gysylltu eto. Roedd Kerri yn hapus gyda'r penderfyniad hwn ac nid oedd am gael cysylltiad â Blossom na rhannu unrhyw wybodaeth warchodedig gyda hi ar hyn o bryd. Gan fod yr asiantaeth wedi cytuno â hi, roedd hyn yn gyfystyr â phenderfyniad yr asiantaeth ac felly nid oedd gan Blossom yr hawl i gyfeirio hyn at yr IRM.

Ar ôl trafodaethau gyda Kerri, defnyddiodd yr asiantaeth eu disgrisiwn cyffredinol (rheoliad 7(1) AI(PCA)R 2005), i roi rhywfaint o wybodaeth nad yw'n adnabod Blossom am ei merch ieuengaf i'w helpu i ddeall y rhesymau pam nad oedd nawr yn amser da i gysylltu. Awgrymodd y gweithiwr hefyd y gallai'r asiantaeth gadw llythyr gan Blossom ar gofnod yr achos gan y gallai Kerri ddod yn ôl yn y dyfodol i chwilio am gymorth i gysylltu.

Cais gan ewythr

Mae'r achos hwn wedi'i addasu i gynnwys ystyriaeth o faterion ymarfer yng Nghymru.

Enghraifft achos: Eddie

Mae ewythr Micky ar ochr ei dad, Eddie, eisiau cael cyswllt â'i nai mabwysiedig ac mae wedi gwneud cais Adran 61. Mae mewn sefyllfa i dalu ffioedd yr asiantaeth am olrhain a chysylltu â Micky, sydd bellach yn 21 oed.

Aeth yr asiantaeth ymlaen â'r cais a cheisiodd gysylltu â Micky i ofyn ei farn. Llwyddodd y gweithiwr asiantaeth i olrhain Micky yn gyflym gan ei fod yn byw gyda'i rieni mabwysiadol. Roedd Micky yn falch o glywed bod ei ewythr yn holi amdano ond nad oedd am gael cyswllt ar yr adeg hon yn ei fywyd. Roedd yn astudio am radd ac ar ôl meddwl ychydig penderfynodd y gallai fod yn tynnu ei sylw ac yn effeithio ar ei astudiaethau. Cytunodd â'r gweithiwr y gallai'r asiantaeth roi gwybodaeth anhysbys i Eddie i ddweud wrtho ei fod yn iach ond nad oedd am gael cyswllt ar hyn o bryd. Dywedodd y gweithiwr wrtho y gallai newid ei feddwl yn y dyfodol.

Paratôdd y gweithiwr a'u rheolwr adroddiad ar gyfer y Rheolwr Cyswllt (ASC) yn argymhell na ddylid rhannu gwybodaeth warchodedig (adnabod) gydag Eddie. Gwnaeth yr ADM benderfyniad ar ran yr asiantaeth gan fod yr asiantaeth (AAA/ASC) a'r pwnc (Micky) wedi cytuno na fyddai'r wybodaeth warchodedig yn cael ei rhannu gydag Eddie ar hyn o bryd. Gan mai penderfyniad yr asiantaeth oedd hwn, ni ellid cyfeirio'r penderfyniad hwn at yr IRM i adolygu'r penderfyniad. Ysgrifennodd yr asiantaeth at Eddie i ddweud wrtho nad oedd Micky eisiau cyswllt ac eglurodd fod ei nai ar hyn o bryd wedi mynegi'r farn nad oedd eisiau gwybodaeth adnabyddadwy fel manylion cyswllt yn cael ei rhannu gydag ef. Rhoddodd yr asiantaeth y wybodaeth anadnabyddadwy i Eddie yr oedd ei nai wedi cytuno i'w rhannu ac awgrymodd y gallai Eddie ysgrifennu llythyr at Micky y gallai'r asiantaeth ei gadw ar ffeil. Awgrymasant hefyd y gallai Eddie ddod yn ôl i'r asiantaeth ymhen ychydig flynyddoedd i archwilio cyswllt eto gan fod Micky wedi awgrymu y gallai fod yn agored i hyn yn y dyfodol, pan fyddai wedi cwblhau ei astudiaethau.

Dywedodd Eddie ei fod yn anhapus gyda'r penderfyniad hwn a'i fod yn bwriadu gwneud cais Adran 61 bob blwyddyn i wirio a oedd Micky wedi newid ei feddwl ynglŷn â chyswllt. Sylweddolodd yr asiantaeth fod gan Eddie yr hawl i wneud cais arall ond fe eglurasant i Eddie na fyddai'n rhaid iddynt fwrw ymlaen, er y byddai hyn wedyn yn benderfyniad cymwys a gellid ei gyfeirio at yr IRM i'w adolygu.

Fel arall, gallent fwrw ymlaen â'r cais bob tro y byddai Eddie yn gwneud un, ond byddai hyn yn golygu y byddai angen iddynt wirio a oedd Micky wedi newid ei feddwl, a allai fod yn anesmwyth iddo. Trafododd y tîm a ddylent fod wedi gofyn i Micky nodi amserlen y byddai'n croesawu adolygiad o'i benderfyniad presennol ynddi. Cytunodd y tîm, pe bai Eddie yn gwneud cais dilynol i gysylltu, y byddent yn hysbysu Micky o hyn i ofyn am ei farn ar hyn a darganfod a oedd am gael amserlen ar waith ar gyfer ceisiadau yn y dyfodol, gan egluro iddo fod Eddie yn cadw'r hawl i wneud cais.

Rhoddodd yr asiantaeth gyngor i Micky am y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu a'i hawl i gofrestru nad oedd am gael cyswllt â'i ewythr neu i nodi'r amgylchiadau y gallai fod am gael cyswllt ynddynt. Cofnododd yr asiantaeth ei farn ar gyswllt ar gofnod yr achos mabwysiadu hefyd.

10.6 Rhannu gwybodaeth warchodedig am blant – ceisiadau o dan Adran 62

Gall unrhyw berson wneud cais i'r AAA i ddatgelu gwybodaeth warchodedig am blentyn. Mae gan yr AAA ddisgresiwn i benderfynu a ddylid bwrw ymlaen â'r cais os yw'n ystyried ei bod yn briodol gwneud hynny. Fodd bynnag, rhaid iddo ystyried barn y rhieni a barn a lles y plentyn mabwysiedig. Rhaid i geisiadau fod yn ysgrifenedig gan nodi'r rhesymau dros y cais (rheoliad 11 AI(PCA)(W)R). Ar ôl derbyn cais, rhaid i'r asiantaeth fabwysiadu gymryd camau rhesymol i gadarnhau (a) hunaniaeth yr ymgeisydd neu unrhyw berson sy'n gweithredu ar ei ran; a (b) bod unrhyw berson sy'n gweithredu ar ran yr ymgeisydd wedi'i awdurdodi i wneud hynny (rheoliad 12(a) AI(PCA)(W)R).

Nid oes data eto ynghylch faint o geisiadau o'r fath sy'n cael eu derbyn gan AAAau a sut mae penderfyniadau'n cael eu gwneud ynghylch a ddylid bwrw ymlaen ai peidio. Yn wahanol i geisiadau o dan adran 61, nid oes gan yr ymgeisydd hawl i ofyn am adolygiad annibynnol o benderfyniad yr asiantaeth o dan y broses IRM.

10.6.1 Buddiannau gorau'r plentyn mabwysiedig

Fel arfer, dim ond pan fydd yr asiantaeth yn fodlon ei bod er lles y plentyn i wneud y datgeliad y bydd gwybodaeth warchodedig yn cael ei datgelu.

Os bydd yr AAA yn penderfynu bwrw ymlaen â'r cais, rhaid iddo:

- cymryd pob cam rhesymol i gael barn unrhyw riant neu warcheidwad y plentyn
- barn y plentyn dan sylw, 'os yw'r asiantaeth yn ystyried ei bod yn briodol gwneud hynny' gan ystyried 'oedran a dealltwriaeth' y plentyn a
- holl amgylchiadau eraill yr achos.

Adran 62(3)

Os yw testun y cais yn blentyn mabwysiedig, rhaid i'r AAA geisio barn y rhiant(ion) mabwysiedig. Os yw'r ymgeisydd yn ceisio gwybodaeth o'r cofnodion sy'n adnabod oedolyn (e.e. brawd/chwaer hŷn y plentyn mabwysiedig) a phlentyn mabwysiedig, rhaid i'r asiantaeth hefyd gymryd camau rhesymol i gael barn y oedolyn ynghylch goblygiadau datgelu gwybodaeth warchodedig. Lles y plentyn mabwysiedig yw'r ystyriaeth bwysicaf pan fydd yr asiantaeth yn penderfynu a ddylid datgelu'r wybodaeth warchodedig. Os yw'r wybodaeth yn ymwneud ag unrhyw blentyn arall, er enghraifft brawd/chwaer nad yw'n perthyn yn y teulu mabwysiedig, rhaid i'r asiantaeth roi 'ystyriaeth benodol' i'w lles wrth bwysu a mesur a ddylid rhannu unrhyw wybodaeth.

10.6.2 Ymateb i geisiadau am wybodaeth gan riant geni neu berthynas

Os yw rhiant geni neu berthynas yn gofyn am wybodaeth am blentyn mabwysiedig, fel arfer bydd eu cais yn cael ei reoli o fewn gwasanaethau cymorth ôl-fabwysiadu'r asiantaeth ar gyfer teuluoedd mabwysiedig a theuluoedd geni. Efallai y bydd y rhiant geni yn ceisio cyswllt â'r plentyn neu'n newid cytundeb ynghylch cyswllt uniongyrchol neu anuniongyrchol. Dylai'r asiantaeth gael protocolau clir ynghylch sut mae'r asiantaeth yn gweithio mewn partneriaeth â rhieni'r plentyn mabwysiedig a'r plentyn yn ogystal â'r rhieni geni. Ar y dechrau, efallai na fydd angen cyfeirio'r cais i gais adran 62. Bydd angen i weithwyr cymdeithasol gydweithio ynghylch sut mae hyn yn cael ei reoli ar draws timau a sut mae buddiannau'r plentyn mabwysiedig yn cael eu hystyried yn bennaf. Rhaid ystyried barn y plentyn yn briodol o ystyried ei amgylchiadau a'i aeddfedrwydd. Efallai y bydd yn briodol cymryd cyngor cyfreithiol.

Os yw rhiant geni neu berthynas arall yn credu mai'r unig ffordd ymlaen yw gwneud cais i'r llys am orchymyn cyswllt, bydd angen caniatâd y llys arnynt i gyhoeddi cais am orchymyn cyswllt. Gwrandawriad rhagarweiniol yw hwn lle mae'r llys yn ystyried a ddylai unrhyw gais fynd yn ei flaen. Rhaid i gynghorydd cyfreithiol yr asiantaeth fod yn rhan o'r broses yn gynnar gan na ddylai'r asiantaeth wadu hawliau'r ymgeisydd o dan adran 62 ond mae ganddi gyfrifoldeb i sicrhau bod lles y plentyn yn cael ei ddiogelu.

Cais gan nain geni

Enghraifft achos: Delia

Ysgrifennodd Delia, mam-gu Hope (sydd bellach yn 5 oed), at yr awdurdod lleol dair blynedd ar ôl i Hope gael ei mabwysiadu i ofyn am wybodaeth warchodedig am ei hwyres. Roedd hi newydd ddarganfod bod Hope yn bodoli. Ganwyd Hope o ganlyniad i berthynas rhwng ei mab Desmond a Laura, mam fiolegol Hope. Roedd Laura a Desmond yn camddefnyddio cyffuriau ac roedd ganddynt berthynas anwadal. Oherwydd pryderon yr awdurdod lleol ynghylch eu gallu i ofalu am Hope, cafodd ei thynnu o'u gofal pan oedd hi'n chwe mis oed a'i rhoi i'w mabwysiadu yn erbyn dymuniadau ei rhieni.

Roedd Desmond wedi ymddieithrio oddi wrth ei deulu adeg genedigaeth Hope ac am yr ychydig flynyddoedd nesaf, ond ers iddo lwyddo i ddod oddi ar gyffuriau mae wedi ailsefydlu cysylltiad â nhw. Mae Desmond wedi setlo'n fwy nawr, yn gweithio'n llawn amser ac nid yw gyda Laura mwyach.

Cafodd Delia sioc a thristwch wrth glywed yn ddiweddar gan Desmond fod ganddo ferch a oedd wedi'i mabwysiadu. Roedd hi'n flin iawn nad oedd yr awdurdod lleol wedi cysylltu â hi ar yr adeg y gwnaethon nhw symud Hope, ac nad oedd hi wedi cael y cyfle i gynnig bywyd teuluol sefydlog i Hope. Mae hi eisiau gwybod ble mae Hope yn byw, a byddai wrth ei bodd yn gwybod ei bod hi'n hapus ac wedi setlo. Os yn bosibl, byddai'n hoffi rhywfaint o gyswllt â Hope gan nad yw hi eisiau i Hope deimlo ei bod hi'n cael ei gwrthod gan ei theulu geni, ac mae hi'n awyddus i ateb unrhyw gwestiynau a allai fod gan Hope am gefndir ei theulu. Mae Delia yn ymwybodol y gallai ei chais ddod yn syndod i rieni mabwysiadol Hope ac y gallent fod yn bryderus ynghylch ei chais. Mae hi'n glir y bydd hi'n gweithio gyda gweithiwr cymdeithasol ôl-fabwysiadu Hope i weld a oes ffordd ymlaen. Gofynnodd hefyd am roi llythyr ar gyfer Hope ar y cofnod mabwysiadu i sicrhau, os na chytunir ar gyswllt ar hyn o bryd, y byddai Hope yn gwybod y byddai'n croesawu cyswllt yn y dyfodol neu pan fydd Hope yn oedolyn.

Ar ôl cyfarfod cychwynnol gyda Delia, cyfeiriodd yr AAA gais Delia at y tîm cymorth cyswllt ôl-fabwysiadu i weld a ellid delio â'r mater heb yr angen am gais ffurfiol adran 62. Cytunodd Delia â'r cynnig hwn. Ysgrifennodd y tîm cyswllt at y rhieni mabwysiadol a chynnig cyfarfod i drafod cais Delia. Er eu bod yn bryderus i ddechrau, ar ôl cael sicrwydd dywedasant eu bod yn fodlon i'r asiantaeth rannu gwybodaeth anhysbys gyda Delia am Hope a sut roedd hi'n dod ymlaen. Roeddent yn fodlon ystyried cyswllt anuniongyrchol â Delia gan fod ganddynt brofiad o gyfnewid llythyrau gyda mam fiolegol Hope. Nid oeddent yn teimlo'n gyfforddus gyda chyswllt uniongyrchol ar hyn o bryd gan fod Hope yn addasu i'w symud i'r ysgol gynradd. Cytunasant i ddechrau trwy gyfnewid gwybodaeth trwy blatfform ar-lein - gan ddechrau gyda llythyrau ond gyda'r opsiynau yn y dyfodol o nodiadau llais neu negeseuon fideo. Awgrymodd y gweithiwr cymdeithasol y gallai'r cyswllt hwn fod yn haws pe byddent wedi cael cyfarfod cychwynnol gyda Delia i ddechrau meithrin ymddiriedaeth a dealltwriaeth gydfuddiannol, fel bod pob parti yn gwybod gyda phwy yr oeddent yn cyfathrebu; roeddent yn hapus i gytuno i hyn.

ei gais. Mae hi'n glir y bydd hi'n gweithio gyda gweithiwr cymdeithasol ôl-fabwysiadu Hope i weld a oes ffordd ymlaen. Gofynnodd hefyd am roi llythyr ar gyfer Hope ar y cofnod mabwysiadu i sicrhau, os na chytunir ar gyswllt ar hyn o bryd, y byddai Hope yn gwybod y byddai hi'n croesawu cyswllt yn y dyfodol neu pan fydd Hope yn oedolyn.

Ar ôl cyfarfod cychwynnol gyda Delia, cyfeiriodd yr AAA gais Delia at y tîm cymorth cyswllt ôl-fabwysiadu i weld a ellid delio â'r mater heb yr angen am gais ffurfiol adran 62. Cytunodd Delia â'r cynnig hwn. Ysgrifennodd y tîm cyswllt at y rhieni mabwysiadol a chynnig cyfarfod i drafod cais Delia. Er eu bod yn bryderus i ddechrau, ar ôl cael sicrwydd dywedasant eu bod yn fodlon i'r asiantaeth rannu gwybodaeth anhysbys gyda Delia am Hope a sut roedd hi'n dod ymlaen. Roeddent yn fodlon ystyried cyswllt anuniongyrchol â Delia gan fod ganddynt brofiad o gyfnewid llythyrau gyda mam fiolegol Hope. Nid oeddent yn teimlo'n gyfforddus gyda chyswllt uniongyrchol ar hyn o bryd gan fod Hope yn addasu i'w symud i'r ysgol gynradd. Cytunasant i ddechrau trwy gyfnewid gwybodaeth trwy blatfform ar-lein - gan ddechrau gyda llythyrau ond gyda'r opsiynau yn y dyfodol o nodiadau llais neu negeseuon fideo. Awgrymodd y gweithiwr cymdeithasol y gallai'r cyswllt hwn fod yn haws pe byddent wedi cael cyfarfod cychwynnol gyda Delia i ddechrau meithrin ymddiriedaeth a dealltwriaeth gydfuddiannol, fel bod pob parti yn gwybod gyda phwy yr oeddent yn cyfathrebu; roeddent yn hapus i gytuno i hyn.

Roedd cyfryngu i ddatrysiad yng nghyd-destun cefnogaeth ar gyfer cyswllt ar ôl mabwysiadu yn golygu bod camau ymlaen wedi'u cymryd heb i Delia orfod gwneud cais adran 62. Er bod yr asiantaeth yn cefnogi cais Delia, mewn achosion eraill efallai y byddai'r asiantaeth yn gyfiawn i wrthod cais.

- Er enghraifft, efallai y bydd achosion prin lle gwnaed gorchymyn i beidio â chysylltu â rhieni biolegol oherwydd lefel uchel o risg yr oeddent yn ei phriodi i'r plentyn.
- Neu efallai bod asesiad i lywio cynllunio cyswllt a gwblhawyd yn gynharach wedi nodi risgiau difrifol a achosir gan unigolyn penodol gan ddangos y byddai unrhyw fath o gyswllt yn rhy beryglus, hyd yn oed pan oedd y plentyn yn hŷn, er enghraifft, lle'r oedd perthynas geni wedi'i chysylltu â rhwydwaith o gam-drinwyr plant. Yn absenoldeb unrhyw newidiadau sylweddol yn eu hamgylchiadau sy'n dangos y dylid ystyried dull gwahanol, gallai hyn fod yn amgylchiad lle gwrthodir cais gan yr unigolyn penodol.
- Fodd bynnag, gall dibynnu'n llwyr ar gynllunio cyswllt yn y gorffennol efelychu arferion osgoi risg o'r gorffennol – er enghraifft, lle gallai cyswllt rhwng brodyr a chwiorydd fod wedi'i ystyried yn rhy beryglus oherwydd bod brodyr a chwiorydd yn gweld rhiant geni, gellid ailystyried hyn pe bai brawd neu chwaer hŷn yn gwneud cais adran 62 i gael gwybod mwy am eu brawd neu chwaer iau. Dylai unrhyw ailystyriaeth gynnwys y rhieni mabwysiadol a'r plentyn mabwysiedig os yw o oedran a dealltwriaeth ddigonol.
- Efallai y bydd sefyllfaoedd lle mae cais blaenorol perthynas wedi'i ystyried a'i drafod gyda'r rhieni mabwysiadol a'r plentyn (os yw o oedran a dealltwriaeth ddigonol). Lle mae'r rhieni mabwysiadol a'r plentyn wedi datgan yn glir nad ydynt am gytuno i unrhyw gyswllt gael ei rannu, gellid gwrthod ceisiadau dilynol.

10.6.3 Cytundeb ymlaen llaw i rannu gwybodaeth adnabod – Rheoliad 10

Mae'r rheoliad hwn yn rhoi cyfle i'r asiantaeth fabwysiadu sy'n gyfrifol am gynllunio mabwysiadu'r plentyn roi cyfle i aelodau'r teulu ac eraill gofnodi eu barn a'u dymuniadau ynghylch eu gwybodaeth bersonol neu agweddau ar eu 'gwybodaeth warchodedig' yn cael eu rhannu gyda'r oedolyn mabwysiedig yn y dyfodol. Nid yw'n fwriad y bydd y cytundebau hyn yn cyfyngu ar waith stori bywyd gyda'r plentyn wrth gynllunio ei fabwysiadu neu lythyrau bywyd diweddarach, ond gallant ategu'r gwaith hwnnw.

Efallai na fydd rhieni geni o reidrwydd yn cytuno i gytundeb ffurfiol i rannu gwybodaeth warchodedig yn enwedig os ydynt yn gwrthwynebu'r cynllun mabwysiadu ar gyfer eu plentyn, er y gallai fod yn bosibl ymgymryd â'r gwaith hwn yn ddiweddarach, yn enwedig os yw rhieni geni yn gallu cael mynediad at wasanaethau cymorth priodol.

Efallai y bydd cyn-ofalwyr maeth neu weithwyr meithrinfa allweddol yn dymuno sicrhau y bydd gan y plentyn wybodaeth amdanynt yn y dyfodol. Os oes cytundeb wedi'i wneud gyda phwnc cais, nid oes gofyn i'r asiantaeth geisio eu barn o dan adran 61(3) ynghylch datgelu eu gwybodaeth bersonol cyn ei rhannu. Er enghraifft, yn achos Arthur uchod (adran 10.5) gellid bod wedi annog ef a'i wraig i roi caniatâd ymlaen llaw i Ramesh gael eu manylion cyswllt pe bai'n dymuno cysylltu â nhw yn y dyfodol.

Rhaid i'r asiantaeth fod yn fodlon y bydd unrhyw gytundeb o'r fath o fudd i lesiant a buddiannau gorau'r plentyn. Os yw unigolyn yn ystyried gwneud cytundeb o'r fath, rhaid i'r asiantaeth fod yn fodlon ei bod yn deall goblygiadau gwneud y cytundeb hwn a'i effaith. Nid oes dyletswydd ar yr asiantaeth i adolygu'r cytundeb, ond dylai ystyried gwneud hynny mewn cytundeb â rhieni mabwysiadol y plentyn ac, wrth i'r plentyn mabwysiedig fynd yn hŷn, y plentyn a'r trydydd person i sicrhau bod y cytundeb yn parhau i fod er budd gorau'r plentyn ac yn adlewyrchu'n briodol unrhyw newid mewn amgylchiadau.

10.7 Crynodeb o'r bennod

Mae Crynodeb y Bennod hon yn adlewyrchu Cyd-destun Cymru

- Er bod newidiadau statudol wedi'u bwriadu i wneud mabwysiadu'n fwy agored, mewn llawer o achosion bydd diffyg agoredrwydd o hyd yn y mabwysiadu a bydd angen gwasanaethau ar bobl a fabwysiadwyd i helpu i wneud synnwyr o'u stori bywyd a/neu ailgysylltu ag aelodau'r teulu geni a phobl bwysig eraill o'u gorffennol. Yn yr un modd, efallai y bydd gan aelodau'r teulu geni (a phobl gysylltiedig eraill, er enghraifft, cyn-ofalwyr maeth) anghenion heb eu diwallu lle nad yw cyswllt ar ôl mabwysiadu wedi'i sefydlu neu wedi parhau.
- Mae gan bobl fabwysiedig yr hawl i gael gwybodaeth a roddir i'w rhieni mabwysiedig, gan gynnwys Adroddiad Mabwysiadu'r Plentyn/Atodiad B. Efallai na fydd CAR/Bs wedi'u hysgrifennu gyda'r person mabwysiedig fel darlennydd yn y dyfodol mewn golwg, ac ni fydd rhieni mabwysiedig wedi rhannu'r dogfennau hyn gyda phob person mabwysiedig. Mae gweithio gydag oedolion sy'n gwneud cais am wybodaeth ar eu cofnod mabwysiadu yn gyfle pwysig i gefnogi agoredrwydd a helpu'r person mabwysiedig i wneud synnwyr.
- Gall fod yn anodd rhannu gwybodaeth. Mae'n bwysig bod ymarferwyr yn ymateb yn sensitif i geisiadau am wybodaeth ac yn cynnig cefnogaeth briodol; ar yr un pryd, dylid parchu ymreolaeth y person mabwysiedig os yw'n well ganddo beidio â chymryd rhan mewn 'cwnsela' (sy'n golygu cyngor a gwybodaeth).

- Bydd CAR/Bs yn cynnwys gwybodaeth adnabod am drydydd parti'n nad oes angen eu caniatâd i rannu'r wybodaeth hon gyda'r person mabwysiedig. Bwriad cynnwys y deunydd hwn yw diwallu anghenion y person mabwysiedig i ddeall ei deulu geni a'i hanes bywyd. Fodd bynnag, gall cynnwys gwybodaeth adnabod trydydd parti greu penblethau pan fo gwybodaeth yn bersonol iawn ac nad yw'n amlwg yn berthnasol i stori bywyd y person mabwysiedig. Er nad oes gan ymarferwyr unrhyw bŵer i olygu CAR/Bs, mae lle i negodi golygu cyfyngedig gyda'r person mabwysiedig. Rhaid i'r pwyslais barhau ar ddiwallu angen y person mabwysiedig am agoredrwydd a dealltwriaeth o stori ei fywyd. Mae angen rhannu penderfyniadau cymhleth, nid eu gadael i weithwyr unigol.
- Mae asiantaethau mabwysiadu yng Nghymru wedi uno i mewn i gydweithredfeydd mabwysiadu rhanbarthol (RACs) mwy, ochr yn ochr â'r Asiantaethau Mabwysiadu Gwirfoddol. Daw'r holl asiantaethau o dan y Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol (GMC). Mae'r GMC yn cefnogi'r RACs i wneud y gwaith hwn, gan gynnwys cydweithio rhyngddynt ynghylch cael mynediad at gofnodion a darparu gwasanaethau. Mae'r AAA yn cadw'r cyfrifoldeb am wneud penderfyniadau ynghylch rhannu gwybodaeth o'r cofnod mabwysiadu, ond gellir dirprwyo agweddau ar y gwaith i asiantaethau eraill. Mae angen dull cydweithredol hyblyg fel bod asiantaethau'n cydweithio i ddiwallu hawliau pobl sy'n defnyddio'r gwasanaethau hyn orau.
- Rhaid ystyried ceisiadau o dan adran 61 i gael mynediad at wybodaeth o'r cofnod mabwysiadu gan ystyried amrywiaeth o ffactorau, gan gynnwys barn a dymuniadau'r personau y ceisir gwybodaeth amdanynt, a barn rhieni mabwysiadol yn achos plentyn. Pan nad yw asiantaeth yn dymuno bwrw ymlaen â chais, rhaid i'r Rheolwr Cymhwysol dynodedig wneud 'penderfyniad cymhwyso', ac mae gan yr ymgeisydd yr hawl i wneud cais am adolygiad o'r penderfyniad hwn drwy'r mecanwaith adolygu annibynnol (IRM) os yw'r wybodaeth y maent yn ei cheisio yn ymwneud ag oedolyn.
- O dan adran 61 mae'r penderfyniadau canlynol yn 'benderfyniadau cymwys' gyda hawl i wneud cais i'r IRM am adolygiad:
 - lle nad yw asiantaeth yn dymuno bwrw ymlaen â chais, os yw'r wybodaeth y maent yn chwilio amdani yn ymwneud ag oedolyn (ond nid pan fo'n ymwneud â phlentyn).
 - lle derbynnir y cais a cheisir barn y pwnc, a lle mae'r ADM yn penderfynu rhannu gwybodaeth warchodedig yn erbyn dymuniadau'r pwnc (y person y mae ei wybodaeth yn cael ei cheisio).
 - lle derbynnir y cais a cheisir barn y pwnc, a bod yr ADM yn penderfynu peidio â rhannu'r wybodaeth warchodedig y mae'r ymgeisydd yn gofyn amdani, pan fydd y pwnc wedi mynegi'r farn ei fod yn hapus i'r wybodaeth gael ei rhannu.
- Pan fydd yr ADM a'r pwnc yn cytuno ynghylch a ddylid rhannu gwybodaeth warchodedig ai peidio, penderfyniad yr asiantaeth yw hwn ac ni ellir ei gyflwyno i IRM.
- Rhaid ystyried ceisiadau o dan adran 62 i gael gwybodaeth warchodedig o'r cofnod mabwysiadu am blentyn mabwysiedig o ystyried amrywiaeth o ffactorau, gan gynnwys barn rhieni mabwysiadol. Ni ellir mynd â phenderfyniadau Adran 62 i'r IRM i'w hadolygu.
- Lle mae pobl fabwysiedig, perthnasau geni a phobl eraill sy'n gysylltiedig â'r person mabwysiedig yn chwilio am wasanaeth i ailagor cyswllt yn y bôn, gellid rheoli hyn trwy ddarparu gwasanaethau cymorth ar ôl mabwysiadu (er enghraifft gan y tîm "cadw mewn cysylltiad") ac efallai na fydd ceisiadau ffurfiol o dan adran 61 neu 62 o'r Ddeddf bob amser yn angenrheidiol.

Adoption UK, The Adoption Barometer, <https://www.adoptionuk.org/the-adoption-barometer>

Argent H (1988) 'The way ahead' in Argent H, Keeping the doors open, London: BAAF

Baden A L (2016) "Do You Know Your Real Parents?" and Other Adoption Microaggressions, Adoption Quarterly, 19:1, 1-25

Baptista NM, Christensen KD, Carere D., Broadley SA, Roberts JS, Green RC and PGen Study Group (2016), Adopting genetics: motivations and outcomes of personal genomic testing in adult adoptees, Genetics in medicine, 18(9), pp 924-932

Barn R (2000) Race, Ethnicity and Transracial Adoption, in Katz I, and Treacher A (eds), The Dynamics of Adoption, London: JKP

Barn R and Kirton D (2012) 'Transracial Adoption in Britain: Politics, Ideology and Reality', Adoption & Fostering, 36(3-4), pp25-37

Boss P (1999) Ambiguous loss: Learning to live with unresolved grief, Cambridge, MA: Harvard University Press

Bouchier P, Lambert L and Triseliotis J (1991) Parting with a child for adoption: the mother's perspective, London: BAAF

Bowlby J (1969) Attachment and Loss Volume 1: Attachment, Harmondsworth: Penguin

Brodzinsky D (2005) 'Reconceptualising openness in adoption: implications for theory, research and practice' in Brodzinsky D and Palacios J (eds), Psychological issues in adoption: research and practices, New York: Greenwood

Broadhurst K, Mason C, Bedston S, Alrouh B, Morriss L, McQuarrie T and Kershaw S (2017) Vulnerable birth mothers and recurrent care proceedings, Lancaster: University of Lancaster

Broadhurst K, Mason C and Ward H (2022) 'Urgent care proceedings for new-born babies in England and Wales - time for a fundamental review', International Journal of Law, Policy and the Family, 36(1)

Brodzinsky D (2006) 'Family structural openness and communication as predictors in the adjustment of adopted children', Adoption Quarterly, 9:4, pp1 - 18

Brodzinsky D (2011) 'Children's understanding of adoption: developmental and clinical implications', Professional Psychology: Research and Practice, 42:2, pp 200 - 207

Carp EW (2009) 'How tight was the seal? A reappraisal of adoption records in the United States, England and New Zealand, 1851–1955', in Wrobel G & Neil E (eds) International advances in adoption research for practice, 18-39

Churchill S, Carlson B, and Nybell L (1979) No child is unadaptable, Sage Publications Inc

- Clapton G (1997) 'Birth Fathers, the Adoption Process and Fatherhood', *Adoption and Fostering*, 21:1
- Clapton, G. (2018) 'Close relations? The long-term outcomes of adoption reunions', *Genealogy*, 2(4): 41
- Cretney S (2005) *Family Law in the Twentieth Century: A History*, Oxford: Oxford University Press
- Denton J (2021) The black care experience report 2021, theblackcareexperience.co.uk
- Doka K (1989) 'Disenfranchised grief', in Doka K (ed) *Disenfranchised grief: recognising hidden sorrow*, Lexington, MA: Lexington Books
- Docan-Morgan, S (2011). "They don't know what it's like to be in my shoes": Topic avoidance about race in transracially adoptive families', *Journal of Social and Personal Relationships*, 28(3), 336–355
- Erikson E (1968) *Identity, youth and crisis*, New York: Norton
- Fargas-Mallett M and McSherry D (2020) 'The emotional nature of birth family relationships for care experienced and adopted young people: a longitudinal perspective', *Journal of Family Issues*, 42(10) 2263 - 2288
- Farr R, Grant-Marsney H and Grotevant H (2014) 'Adoptees' contact with birth parents in emerging adulthood: The role of adoption communication and attachment to adoptive parents', *Family Process*, 53:4, pp 580 - 595
- Feast J and Smith J (1995) 'Openness and Opportunities: Review of an intermediary service for birth relatives', *Adoption and Fostering*, 19:3
- Feast J and Howe D (1997) *Adopted Adults Who Search for Background Information and Contact with Birth Relatives*, *Adoption and Fostering*, 21:2
- Feast J and Philpott T (2003) *Searching questions: identity, origins and adoption*, London: BAAF
- Feast J and Jordan L (2022) *Access to information for adult care leavers: A guide for social workers and Access to Records Officers*, London: Coram:BAAF
- Fitzherbert K (1967) *West Indian Children in London*, London: Bell and Sons
- Fravel D L, McRoy R G and Grotevant H D (2000) 'Birthmother perceptions of the psychologically present adopted child: Adoption openness and boundary ambiguity', *Family Relations: An Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 49(4), 425–433
- Garber K (2020) Adoptive microaggressions: Historical foundations, current research and practical applications, in Wrobel G, Helder E and Marr E (eds) *The Routledge Handbook of Adoption*, London and New York: Routledge
- Godon-Decoteau D and Ramsey P (2020) 'Transracial adoptees: The rewards and challenges of searching for their birth families', in Wrobel G, Helder E and Marr E (eds) *The Routledge Handbook of Adoption*, London and New York: Routledge

- Goldstein J, Freud A and Solnit A (1973) *Beyond the best interests of the child*, New York: Free Press
- Gonyo B (1987) 'Genetic Sexual Attraction', *American Adoption Congress Newsletter*, 4(2) 1
- Greenberg M (1993) 'Post-adoption reunion - are we entering uncharted territory?', *Adoption and Fostering*, 17.4
- Greenberg M and Littlewood R (1995) 'Post-adoption incest and phenotypic matching: Experience, personal meanings and biosocial implications', *British Journal of Medical Psychology*, 68, 29-44
- Greenhow S, Hackett S, Jones C and Meins E (2017) 'Adoptive family experiences of contact in an Internet era', *Child & Family Social Work*, 22:51, pp 44-52
- Grotevant H (1987) 'Toward a process model of identity formation', *Journal of Adolescence Research*, 2(3): 203 - 222
- Grotevant H and Von Korff L (2011) 'Adoptive identity' in Schwartz S, Luyckz K and Vignoles V (eds) *Handbook of identity, theory and research*, New York: Springer
- Henn BM, Hon L, Macpherson JM, Eriksson N, Saxonov S, Pe'er I, et al (2012) 'Cryptic distant relatives are common in both isolated and cosmopolitan genetic samples', *PLoS ONE* 7(4): e34267 <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0034267>
- Henney S, Ayers-Lopez S, McRoy R and Grotevant H (2007), 'Evolution and resolution: Birthmothers' experience of grief and loss at different levels of adoption openness', *Journal of Social and Personal Relationships*, 24:6, pp 875–889
- HMSO (1972) *Report of the departmental committee on the adoption of children (Houghton Report)*, London: HMSO
- Howe D (1996) *Adopters on adoption*, London: BAAF
- Howe H, Sawbridge P and Hinings D (1992) *Half a million women: mothers who lose their children to adoption*, Harmondsworth: Penguin
- Howe D and Feast J (2000) *Adoption, search and reunion: The long - term experience of adopted adults*, London: The Children's Society
- Howe D and Feast J (2001), 'The long-term outcome of reunions between adult adopted people and their birth mothers', *The British Journal of Social Work*, 31:3, pp.351–368
- Joint Committee on Human Rights (2022), *The Violation of Family Life: Adoption of Children of Unmarried Women 1949–1976*, Report by the House of Lords and House of Commons Committee report, with recommendations to government
- Jones C and Hackett S (2007) 'Communicative Openness within adoptive families: Adoptive parents' narrative accounts of the challenges of adoption talk and the approaches used to manage these challenges', *Adoption Quarterly*, 10:3-4, 157-178

- Jones C (2009) What makes adoptive family life work? Adoptive parents' narratives of the making and remaking of adoptive kinship, Durham Theses: Durham University, <http://etheses.dur.ac.uk/2052/>
- Jones C and Henderson G (2017) Supporting sibling relationships of children in permanent fostering and adoption, Research briefing 1, Strathclyde: University of Strathclyde
- Kadushin A (1980) Child Welfare Services, New York: Macmillan
- Kay A and Taverner N (2023) 'Adoptees' views and experiences of direct-to-consumer (DTC) genomic testing: an exploratory interview study from the UK', Journal of Community Genetics, 14:149–162
- Keating J (2009) A Child for Keeps: The history of adoption in England, 1918–45, Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Leitch D (1984) Family secrets: a writer's search for his parents and his past, New York: Delacorte Press
- Lifton B (1979) Lost and found: the adoption experience, New York: Dial Press
- Logan J (1996) 'Birth mothers and their mental health: uncharted territory', British Journal of Social Work, 26, 609 - 625
- Ludvigsen A and Parnham J (2004) 'Searching for siblings: The motivations and experiences of adults seeking contact with adopted siblings', Adoption and Fostering, 28:4, pp.50 - 59
- McWhinnie A (1966) Adopted children and how they grow up, London: Routledge and Keegan Paul
- March K (2014) 'Birth mother grief and the challenge of adoption reunion contact', American Journal of Orthopsychiatry, 84:4, pp409 - 419
- Masson J, Norbury D, Chatterton S (1983) Mine, Yours, or Ours? A study of step-parent adoption, London: HMSO
- Meakings S, Coffey A and Shelton KH (2107) 'The influence of adoption on sibling relationships: experiences and support needs of newly formed adoptive families', The British Journal of Social Work, 47(6): 1781 - 1799
- Mermania N, Nolte L, Norris C and Harborne A (2015) "It felt like it was night all the time": listening to the experiences of birth mothers whose children have been taken into care or adopted', Adoption and Fostering, 39:4, pp303 - 317
- Müller U and Perry B (2001) 'Adopted persons' search for and contact with their birth parents', Adoption Quarterly, 4(3), 39-62
- Murphy A, North J, Neil E and Oates D (2022) Seeking connections: mapping adoption agency responses to requests from intermediary agencies to support reunions between adopted adults and their birth families, Centre for Research on Children and Families Research Briefing; Norwich: University of East Anglia. Available at <https://www.uea.ac.uk/web/groups-and-centres/> centre-for-research-on-children-and-families

Neil E (2000) 'The reasons why young children are placed for adoption: findings from a recently placed sample and a discussion of implications for subsequent identity development', *Child & Family Social Work*, 5(4), 303-316

Neil E, Cossar J, Lorgelly P and Young J (2010) *Helping birth families: Services, costs and outcomes*, London: BAAF

Neil E, Beek M and Ward E (2015) *Contact after adoption: a longitudinal study of post adoption contact arrangements*, London: CoramBAAF

Neil E, Rimmer J and Sirbu I (2023) 'How do adopted adults see the significance of adoption and being a parent in their life stories? A narrative analysis of 40 life story interviews with male and female adoptees', *Children and Youth Services Review*, 155, 107267

O'Brien V (2013) 'Social networking, adoption and search and reunion', *Irish Social Worker*, pp. 21-28

O'Neill D, Loughran H, & McAuley C (2018) 'Diversity, Ambiguity and Fragility: The Experiences of Post-Adoption Sibling Relationships', *The British Journal of Social Work*, 48(5), 1220–1238. <https://www.jstor.org/stable/26613447>

Palacios J, Rolock N, Barbosa-Ducharne and Selwyn J (2018) 'Adoption breakdown: concept, research and implications', *Research on Social Work Practice*, 29:2

Passmore N and Feeney J (2009) 'Reunions of adoptees who have met both birth parents: Post-reunion relationships and factors that facilitate and hinder the reunion process', *Adoption Quarterly*, 12: 2, pp 100-119

Pavlovic A and Mullender A (1999) 'Adult birth siblings: Who are they and why do they search?' in Mullender (ed), *We are family: Sibling relationships in placement and beyond*, London: BAAF

Penny J, Borders L and Portnoy F (2007) 'Reconstruction of adoption issues: Delineation of five phases among adult adoptees', *Journal of Counselling and Development*, 85(1), 30-41

Philip G, Youansamouth, L Broadhurst K, Clifton J, Bedston S, Hu Y, & Brandon M (2024) "When they were taken it is like grieving": Understanding and responding to the emotional impact of repeat care proceedings on fathers', *Child & Family Social Work*, 29(1), 185-194

Raynor L (1970) *The adopted child comes of age*, London: Allen and Unwin

Rowe J and Lambert L (1973) *Children who wait*, London: ABBA

Rowe J (1966) *Parents, Children and Adoption: A Handbook for Adoption Workers*, New York: Humanities Press

Rushton A, Treseder J and Quinton D (1995) 'An eight-year prospective study of older boys in per

Samuels G (2009) "Being raised by white people": Navigating racial difference among adopted multiracial adults', *Journal of Marriage and Family*, 71: 80–94
manent substitute families: a research note', *Journal of child psychology and psychiatry*, 36:4, 687 - 695

- Sants H (1964) 'Genealogical bewilderment in children with substitute parents', *British Journal of Medical Psychology*, 37, 133-141
- Schofield G, Moldestad B, Højer I, Ward E, Skilbred D, Young J and Havik T (2011) 'Managing loss and a threatened identity: Experiences of parents of children growing up in foster care, the perspectives of their social workers and implications for practice', *The British Journal of Social Work*, 41:1, pp 74–92
- Selwyn, J. and Wijedasa, D. (2010) 'Pathways to adoption for minority ethnic children in England - reasons for entry to care', *Child and Family Social Work*, online 15 NOV 2010, DOI: 10.1111/j.1365-2206.2010.00739.x
- Shier A-M (2021) Negotiating reunion in Intercountry Adoption using social media and technology, *The British Journal of Social Work*, 51:2, pp. 408–426
- Simpson J (2020) 'Twenty-first century contact: the use of mobile communication devices and the internet by young people in care', *Adoption and Fostering*, 44:1
- Smith J and Wallace R (2000) 'Providing a birth relative intermediary service: The non-searching adopted person's perspective', *Adoption and Fostering*, 24:4
- Strong, K, May T, McCauley M, Pean Kirschner, A, Jeruzal J, Wilson S, Zusevics, K, and Knight C (2017) 'Adult adoptees' attitudes regarding the potential use of genetic information to fill the gap in their family health history', *Adoption & Fostering*, 41(2), pp 159-169 <https://doi.org/10.1177/0308575917704553>
- Sue DW, Capodilupo CM, Torino GC, Bucceri JM, Holder AM, Nadal KL, Esquilin M (2007) 'Racial microaggressions in everyday life: implications for clinical practice', *American Psychology*, 62(4):271-86. doi: 10.1037/0003-066X.62.4.271. PMID: 17516773
- Thoburn J and Rowe, J (1988) 'A snapshot of permanent family placement', *Adoption and Fostering*, 12:3
- Thoburn J, Norford E, Rashid S (2000) *Permanent family placement for children of minority ethnic origin*, London: Jessica Kingsley
- Triseliotis J (1973) *In search of origins*, London: Routledge and Keegan Paul
- Triseliotis J (1993) in Humphrey M and Humphrey H (eds) *Inter-Country Adoption*, London: Routledge
- Triseliotis J (1993) 'Open adoption: the evidence examined' in Adcock et al (eds) *Exploring openness in adoption*, Significant publications
- Triseliotis J, Feast J and Kyle F (2005) *The adoption triangle revisited*, London: BAAF
- Toynbee P (1985) *Lost children*, London: Coronet
- Von Korff L and Grotevant H (2011) 'Contact in adoption and adoption identity formation: the mediating role of family conversation', *The Journal of Family Psychology*, 25(3) pp 393-401
- Ward D (1991) 'Closed adoption: a lifetime loss', in Mullender A (ed) *Open adoption: the philosophy and the practice*, London: BAAF

Whitesel A and Howard J (2013) Untangling the web II: A research-based roadmap for reform, The Donaldson Adoption Institute

Wrobel G, Grotevant H and McRoy R (2004) 'Adolescent search for birthparents: Who moves forward?' Journal of Adolescent Research, 19 pp 132-151

Atodiadau

- Atodiad 1** a. Adnoddau
b. Sefydliadau a gwefannau defnyddiol
c. Darlleniad a awgrymir
- Atodiad 2** Siartiau llif
- Atodiad 3** Taflen wybodaeth a awgrymir gan yr asiantaeth ar gyswllt a feto ar gyfer pobl a fabwysiadwyd cyn 30 Rhagfyr 2005 (cyn cychwyn)
- Atodiad 4** Rhestr wirio o faterion i'w cynnwys yn y cyfarfod gyda pherson mabwysiedig sy'n cofrestru feto – a ffurflen i gofrestru feto Absoliwt neu Gymwys
- Atodiad 5** Rhestr wirio a thempled ar gyfer cofnodi'r cyfarfod ymgynghori gyda'r person mabwysiedig: Mabwysiadau cyn cychwyn: Mynediad at gofnodion mabwysiadu
- Atodiad 6** Templed ar gyfer rhestru dogfennau a ddatgelwyd i'r person mabwysiedig a Ffurflen i'r person mabwysiedig lofnodi derbyniad cofnodion
- Atodiad 7** Rhestr o adnoddau ar gyfer olrhain
- Atodiad 8** Fformat ar gyfer cofnodi cyfarfod ymgynghori gyda pherson mabwysiedig sy'n gofyn am wasanaeth cyfryngol.
- Atodiad 9** Templed llythyr/e-bost a awgrymir gan asiantaeth gyfryngol i asiantaeth fabwysiadu briodol yn gofyn am farn ynghylch cais gan berson mabwysiedig am wasanaethau cyfryngol.
- Atodiad 10** Templed llythyr/e-bost a awgrymir gan asiantaeth gyfryngol i asiantaeth fabwysiadu briodol yn gofyn am fynediad i gofnodion mabwysiadu a barn ynghylch cais gan berson mabwysiedig am wasanaethau cyfryngol.
- Atodiad 11** Templed llythyr/e-bost a awgrymir gan yr asiantaeth fabwysiadu briodol i'r asiantaeth gyfryngol mewn ymateb i gais am wybodaeth o'r cofnod mabwysiadu lle mae'r asiantaeth fabwysiadu briodol yn fodlon â statws yr asiantaeth gyfryngol.
- Atodiad 12** Ffurflen ganiatâd a awgrymir ar gyfer person mabwysiedig a gweithiwr mabwysiadu.
- Atodiad 13** Ymrwymiad a awgrymir i'w lofnodi gan weithiwr mabwysiadu mewn perthynas â chofnodion mabwysiadu.
- Atodiad 14** Templed llythyr/e-bost a awgrymir gan yr asiantaeth fabwysiadu briodol i'r gweithiwr mabwysiadu i gadarnhau bod cofnod mabwysiadu wedi'i ganfod, gan amgáu crynodeb neu Gofnod.
- Atodiad 14A** Gwybodaeth gan asiantaeth fabwysiadu briodol a anfonwyd at asiantaeth sy'n darparu Gwasanaeth i'r person mabwysiedig

Atodiad 14B	Derbyn cydnabyddiaeth cofnodion:
Atodiad 14C	Cofnod o Gyfarfod gyda (person mabwysiedig) gan Asiantaeth Fabwysiadu/Asiantaeth Ganolraddol ar gyfer asiantaeth fabwysiadu briodol Gwybodaeth
Atodiad 15	Templed llythyr/e-bost a awgrymir gan yr Asiantaeth Mabwysiadu Priodol i'r Asiantaeth Gyfryngol mewn ymateb i gais am wybodaeth o'r cofnod mabwysiadu a barn yr asiantaeth fabwysiadu briodol ynghylch: priodoldeb cais am wasanaethau cyfryngol gan berson mabwysiedig
Atodiad 16	Templed llythyr/e-bost a awgrymir gan asiantaeth fabwysiadu gyfryngol i asiantaeth fabwysiadu briodol yn gofyn am farn ynghylch cais gan berthynas biolegol am wasanaethau cyfryngol i gysylltu â'r person mabwysiedig.
Atodiad 17	Templed Ymateb Llythyr/e-bost at gais asiantaeth Fabwysiadu am wybodaeth o dan Reol 12 Rheoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol 2005
Atodiad 18	Llythyr a awgrymir gan Asiantaeth Mabwysiadu / Cyfryngol at riant biolegol yn ceisio sefydlu ei leoliad presennol ar ran y person mabwysiedig neu pan gadarnhawyd ei fod yn byw yno.
Atodiad 18A	Llythyr awgrymedig pan nad oes ymateb
Atodiad 19	Llythyr a awgrymir gan asiantaeth fabwysiadu / asiantaeth gyfryngol yn uniongyrchol at berson mabwysiedig yn ceisio sefydlu ei leoliad presennol, lle mae cais am wasanaethau cyfryngol wedi'i dderbyn gan berthynas biolegol.
Atodiad 20	Fformat ar gyfer cofnodi'r cyfarfod ymgynghori gyda pherthynas geni.
Atodiad 21	Enghraifft o gytundeb wrth ddefnyddio asiantaeth neu berson arall i chwilio ar ran yr asiantaeth gyfryngol

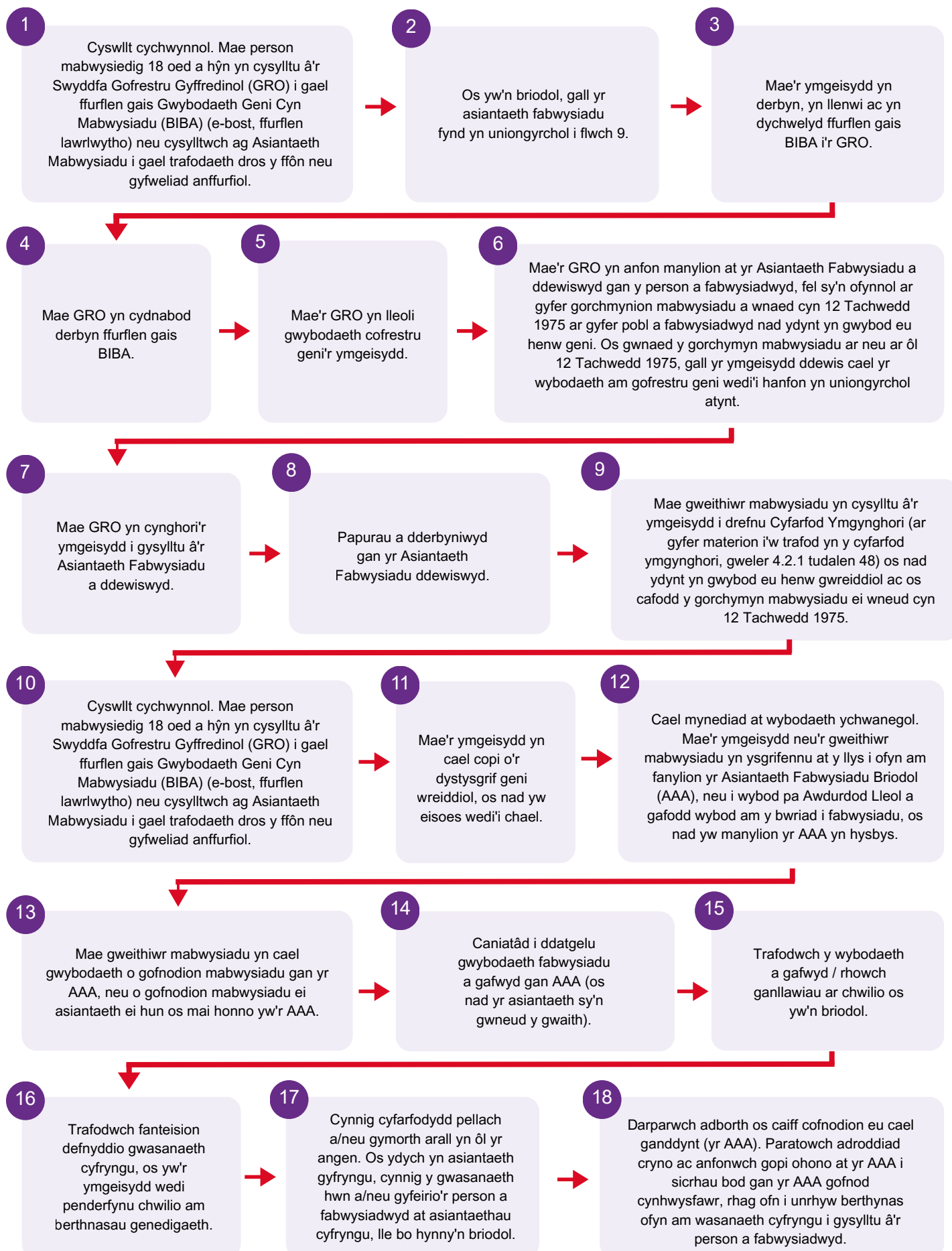
ATODIAD 1: Adnoddau Defnyddiol

Mae gwefan Family Connect yn cynnwys adran ddefnyddiol iawn sy'n darparu dolenni i ystod eang o adnoddau a allai fod o gymorth i bobl a fabwysiadwyd ac i berthnasau biolegol. Mae'r rhain yn cynnwys dolenni i wybodaeth am asiantaethau mabwysiadu ac asiantaethau cymorth, sefydliadau'r llywodraeth, sefydliadau ar gyfer pobl a fabwysiadwyd, blogiau, podlediadau, gwefannau a llyfrau.

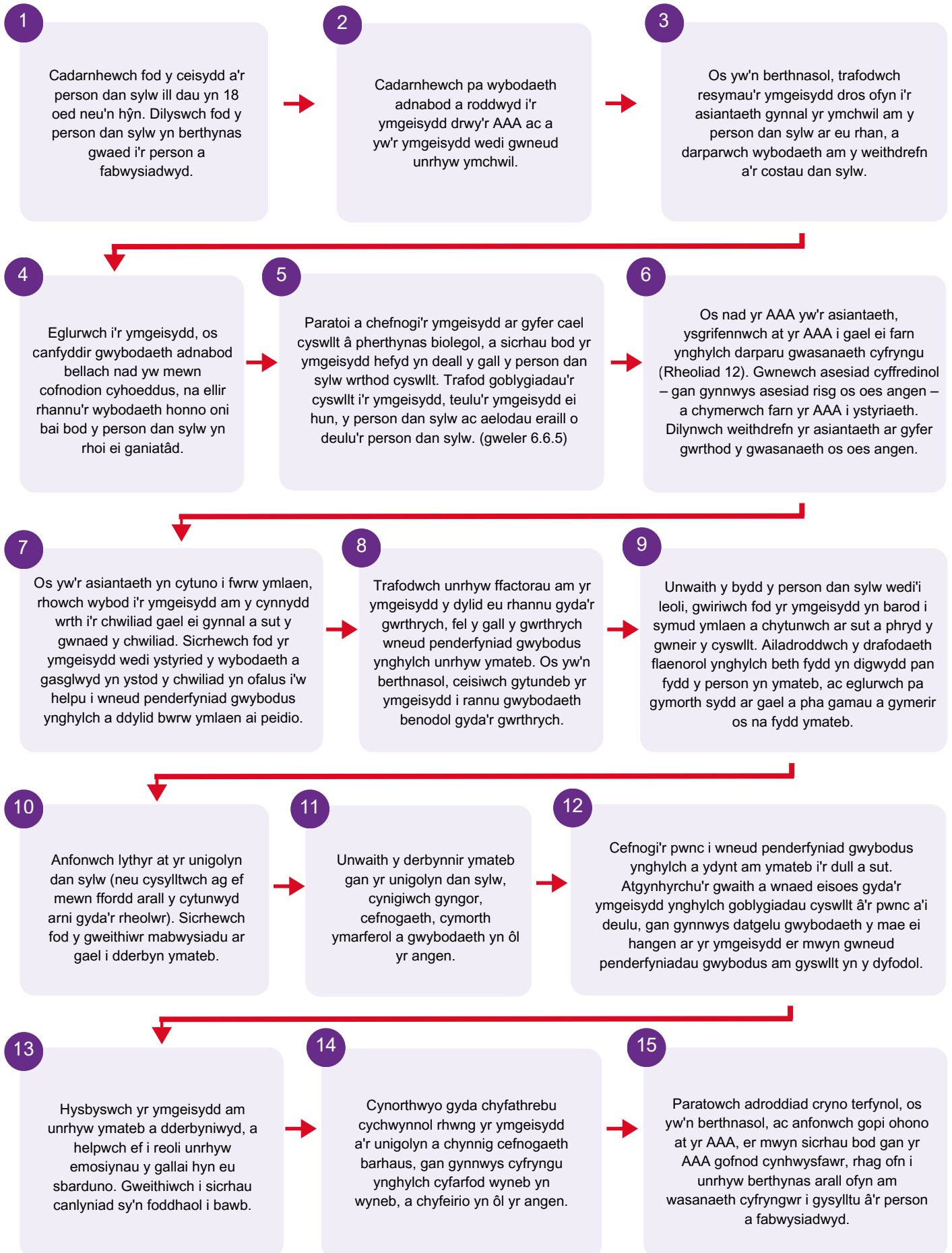
[Adoption Directory – FamilyConnect](#)

ATODIAD 2: Siartiau Llif

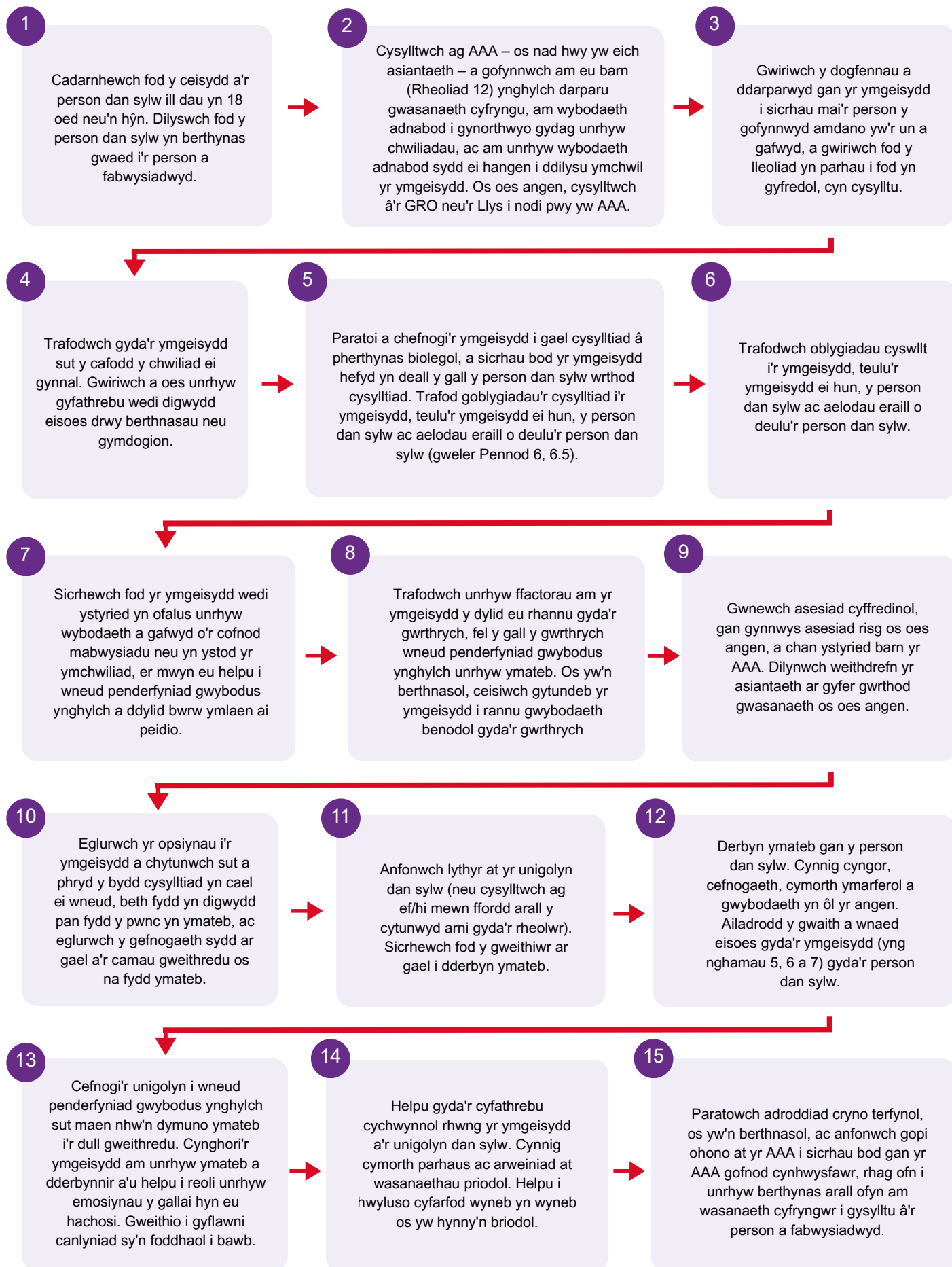
Siart Llif 1: Mynediad at Wybodaeth Cofrestru Genedigaeth ar gyfer Pobl a Fabwysiadwyd – Atodlen 2 i Ddeddf Mabwysiadu a Phlant 2002

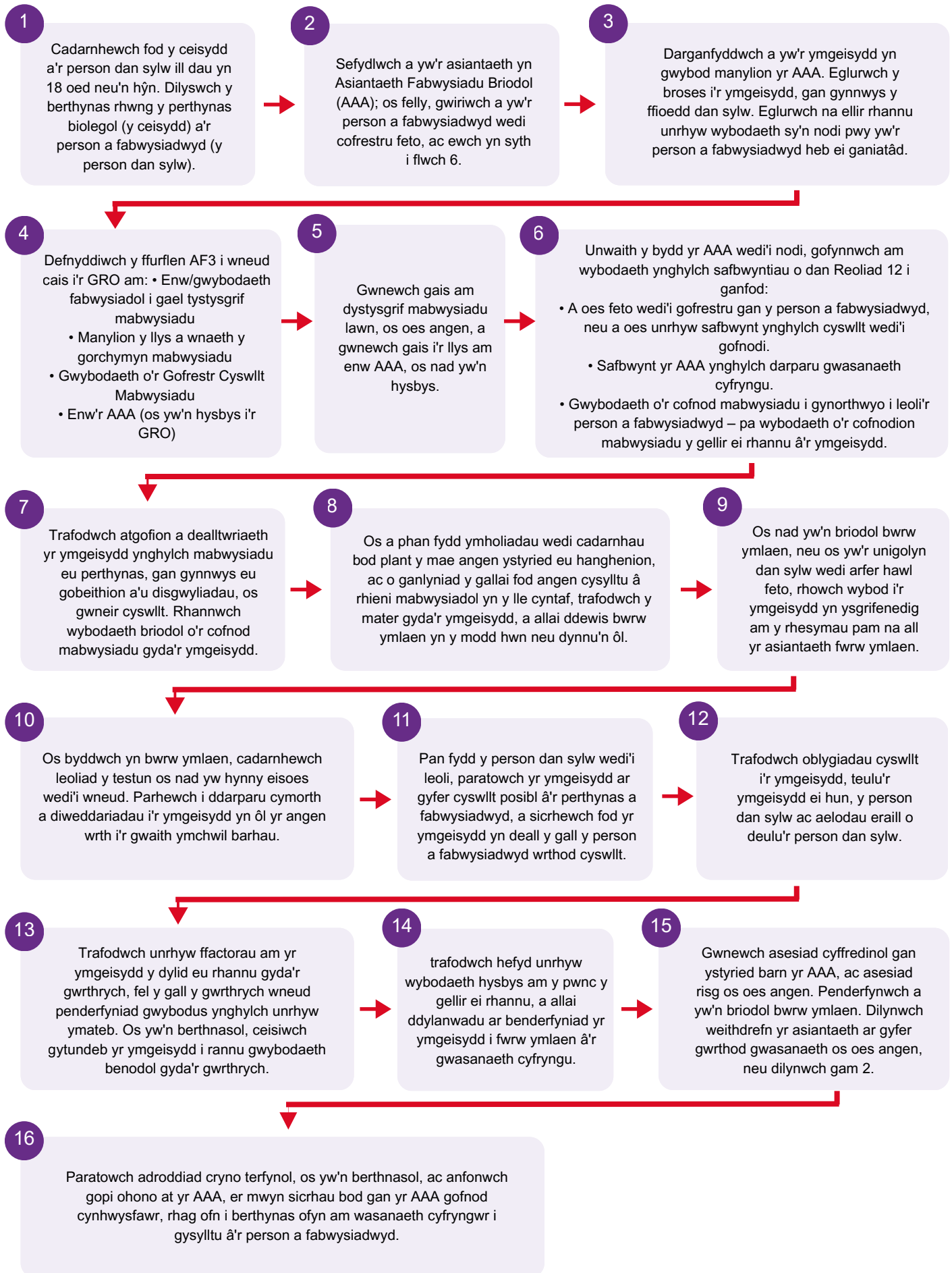
Siart Llif 2: Gwaith cyfryngu pan fo'r ymgeisydd yn berson a fabwysiadwyd ac sydd eisoes wedi derbyn gwybodaeth adnabod o'r cofnod mabwysiadu

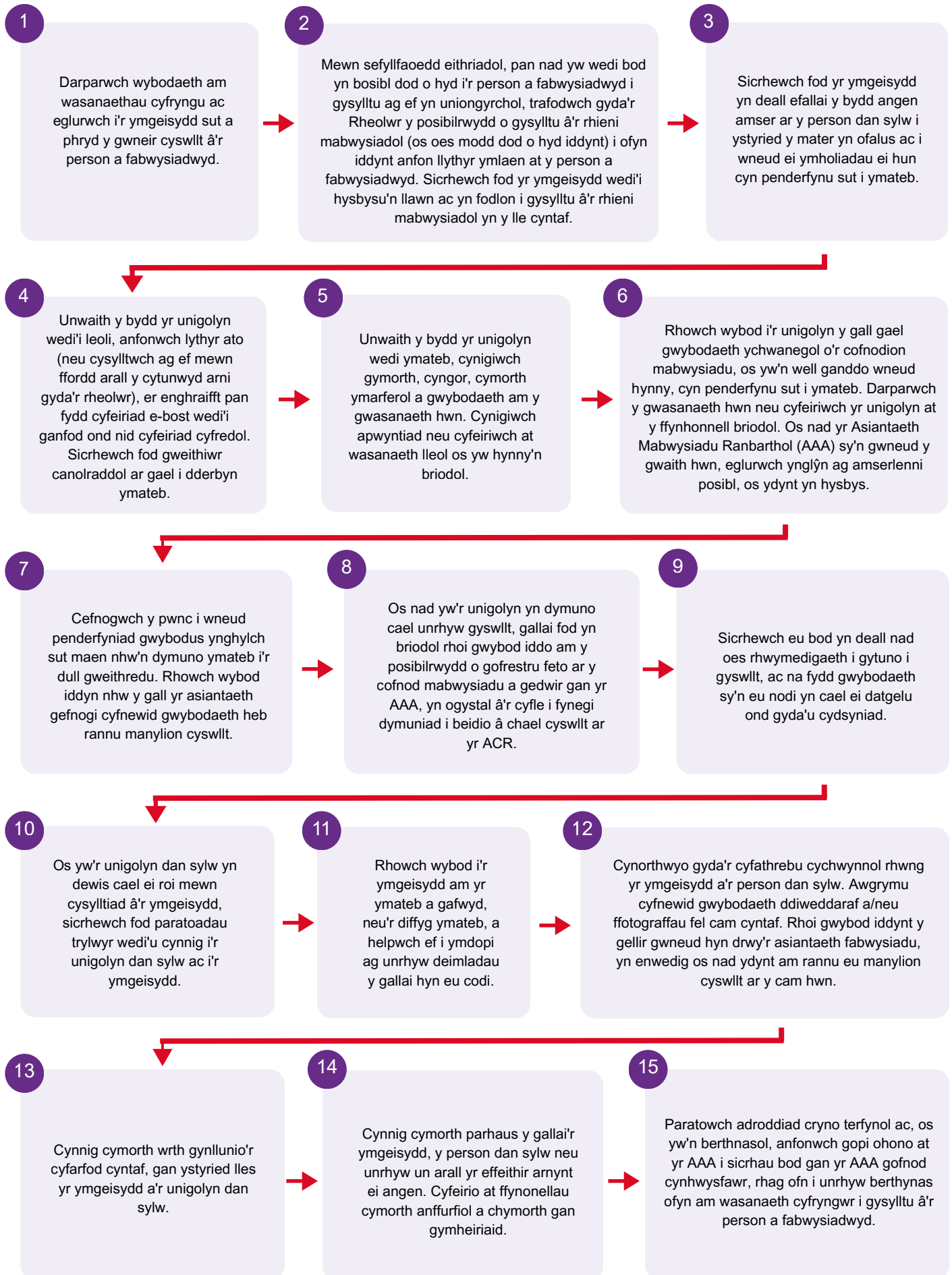
Siart Llif 3: Gwaith cyfryngu pan fydd yr ymgeisydd wedi dod o hyd i'r person dan sylw (fel arfer, pan fydd person a fabwysiadwyd wedi dod o hyd i berthynas biolegol)

Siart Llif 4: Cais gan berthynas biolegol sy'n ceisio cyswllt ag oedolyn a fabwysiadwyd – cam 1

Siart Ilif 5: Cais gan berthynas biolegol sy'n ceisio cyswllt ag oedolyn a fabwysiadwyd – cam 2

ATODIAD 3: Taflen wybodaeth a awgrymir gan yr asiantaeth ar gyswllt a feto ar gyfer pobl a fabwysiadwyd cyn 30ain o Ragfyr 2005 (cyn cychwyn)

Cysylltwch â'ch teulu geni

Beth i'w wneud os ydych am gael cyswllt?

Beth i'w wneud os nad ydych am gael cyswllt?

Beth i'w wneud os nad ydych chi'n siŵr beth rydych chi ei eisiau?

Taflen i bobl fabwysiedig 18 oed a throsodd a gafodd eu mabwysiadu drwy (enw'r Asiantaeth)

Gwasanaethau i oedolion mabwysiedig sy'n dymuno cysylltu â pherthnasau geni sy'n oedolion

Mae llawer o bobl sydd wedi cael eu mabwysiadu yn teimlo, ar ryw adeg yn eu bywydau, yr hoffent ddarganfod mwy am eu teulu geni. Mae rhai yn penderfynu yr hoffent gwrdd â'u rhieni geni neu berthnasau eraill. Fodd bynnag, nid yw rhai yn mynegi unrhyw ddiddordeb mewn dod o hyd i ragor o wybodaeth am eu deulu geni neu'n dymuno cael cyswllt ag aelodau o'r teulu. Gan eich bod dros 18 oed, mae gennych hawl gyfreithiol i gael copi o'ch tystysgrif geni wreiddiol. Gallwch hefyd ofyn i asiantaeth, sy'n darparu gwasanaethau cyfryngol fel ni, gysylltu â pherthnasau geni sy'n oedolion ar eich rhan i weld a hoffent gael cysylltiad â chi.

Rydym ni, [enw'r Asiantaeth] yn Asiantaeth Gyfryngol gofrestredig ac os trefnwyd eich mabwysiadu trwm ni, mae croeso i chi gysylltu â ni i drafod y naill neu'r llall o'r gwasanaethau uchod. Efallai y bydd hefyd yn ddefnyddiol i chi dderbyn gwybodaeth o'n cofnodion am amgylchiadau eich mabwysiadu.

Beth os yw perthynas geni eisiau cysylltu â mi?

Gall oedolion sydd â pherthynas a fabwysiadwyd ofyn i Asiantaeth Gyfryngol eu helpu.

Mae hyn yn golygu ei bod yn bosibl y byddwch, unwaith y byddwch yn 18 oed, yn derbyn neges gan [yr asiantaeth hon] neu Asiantaeth arall sy'n gweithredu ar ran un neu fwy o'ch perthnasau geni, i ofyn i chi sut fydddech chi'n teimlo am gysylltu ag aelodau o'ch teulu geni.

Ni ellir rhoi eich enw mabwysiedig i'ch perthnasau geni, felly ni allant ddod atoch yn uniongyrchol.

Dim ond ar eu rhan y gallant ofyn i asiantaeth Gyfryngol gysylltu â chi, fel bod eich preifatrwydd yn cael ei ddiogelu. Chi fyddai wedyn yn penderfynu faint o wybodaeth, os o gwbl, yr hoffech ei rhoi iddynt amdanoch chi'ch hun.

Hoffwn glywed gan fy nheulu geni

Efallai eich bod yn meddwl ei bod yn gadarnhaol y gall eich perthnasau geni wneud cais am y gwasanaeth hwn ac efallai eich bod yn gobeithio clywed ganddynt trwy asiantaeth gyfryngol. Os ydych yn teimlo felly efallai y byddai'n werth ystyried cysylltu â ni i drafod hyn. Yn wir, efallai y byddwch am ystyried gofyn i ni weithredu fel cyfryngwr ar eich rhan.

Dydw i ddim yn teimlo'n barod i glywed gan fy nheulu geni

Ar y llaw arall, os nad ydych am i asiantaeth Gyfryngol gysylltu â chi ynghylch cyswllt posibl â pherthynas geni, nid oes gennych unrhyw achos i boeni. Mae gennych hawl gyfreithiol i rwystro unrhyw ddull o'r fath. Rydych chi'n gwneud hyn trwy gofrestru feto. Mae gan bob oedolyn mabwysiedig yr hawl i gofrestru feto.

Beth yw feto?

Mae dau fath o feto:

Feto Absoliwt. Mae hwn yn dweud nad ydych o dan unrhyw amgylchiadau am i Asiantaeth Gyfryngol gysylltu â chi.

Feto Cymwys. Mae hwn yn dweud bod yna amgylchiadau, wedi'u nodi gennych chi'ch hun, lle byddech chi neu na fyddech chi eisiau i asiantaeth Gyfryngol gysylltu â chi. Er enghraifft, gallech ddweud mai dim ond os oedd rhywfaint o wybodaeth feddygol bwysig yr oedd angen i rywun ei throsglwyddo i chi y byddech am i rywun gysylltu â chi; neu gallech ddweud na fyddech am i ni gysylltu â chi nes, er enghraifft, eich bod wedi gorffen yn y brifysgol, neu fod eich plant i gyd wedi dechrau'r ysgol, neu cyn blwyddyn neu ddyddiad penodol.

Sut mae feto yn gweithio?

Os ydych am gofrestru feto mae'n rhaid i chi ei wneud gyda'r Asiantaeth Fabwysiadu y cawsoch eich mabwysiadu drwyddi. Er y gall eich perthnasau geni ofyn i unrhyw asiantaeth Gyfryngol gysylltu â chi ar eu rhan, mae'r gyfraith yn atal yr asiantaeth gyfryngol rhag cysylltu â chi heb gysylltu â'ch Asiantaeth Fabwysiadu yn gyntaf. Os bydd eich Asiantaeth Mabwysiadu yn rhoi gwybod iddynt eich bod wedi cofrestru Feto Absoliwt ni chaiff yr asiantaeth Gyfryngol, o dan unrhyw amgylchiadau, gysylltu â chi. Os ydych chi wedi cofrestru Feto Cymwys, dim ond o dan yr amgylchiadau rydych chi wedi'u nodi y byddan nhw'n cael cysylltu â chi.

A ellir newid feto gofrestredig?

Gellir newid cofrestriad feto ond dim ond os bydd y person mabwysiedig yn cysylltu â'r asiantaeth fabwysiadu i'w hysbysu ei fod yn dymuno gwneud diwygiadau i'r feto y mae wedi'i gofrestru neu'n dymuno i'r feto gael ei ddadgofrestru. Mae hyn yn golygu, os byddwch yn newid eich meddwl yn y dyfodol ynghylch bod yn agored i gyfryngwr yn cysylltu â chi ar ran aelod o'r teulu biolegol, mae angen i chi roi gwybod i ni fel y gallwn newid y feto ar eich ffeil.

Os byddwn yn trefnu eich mabwysiadu ac yr hoffech siarad â ni am y posibilrwydd o gofrestru feto, mae croeso i chi gysylltu â:

[rhowch fanylion cyswllt yma]

A oes unrhyw beth arall y gallaf ei wneud i egluro fy nymuniadau?

Mae'r Swyddfa Gofrestru Gyffredinol yn rhedeg Cofrestr Cyswllt Mabwysiadu. Gall pobl mabwysiedig a pherthnasau geni dros 18 oed ddefnyddio hwn i gofrestru p'un a ydynt yn dymuno neu ddim yn dymuno cael cysylltiad â'i gilydd. Rydym yn hapus i roi rhagor o wybodaeth i chi am hyn, neu gallwch ymweld â gwefan y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol.

Dydw i ddim yn siŵr a ddylwn gofrestru feto

Os hoffech chi gael cyfle i ystyried yr holl opsiynau a'u goblygiadau, mae croeso mawr i chi gysylltu â'n Tîm fabwysiadu ar [nodwch y rhif ffôn]. Byddem hefyd yn croesawu clywed gennych os hoffech siarad am unrhyw beth arall yn ymwneud â'ch mabwysiadu.

Am fwy o wybodaeth gweler:

[rhowch fanylion gwefan yr Asiantaeth]

Y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu - GOV.UK (www.gov.uk)

ATODIAD 4: Rhestr wirio o faterion i'w trafod yn y cyfarfod gyda pherson mabwysiedig Cyn-gychwyn sy'n dymuno cofrestru feto, a ffurfio i gofrestru feto Absoliwt neu Gymwys

IMAE'N BWYSIG BOD GAN ASIANTAETHAU GOFRESTR GANOLOL ELECTRONIG ER MWYN CADW COFNOD O FFETOION SYDD WEDI EU COFRESTRU GYDA'R ASIANTAETH HON YN OGYSTAL Â NODI'R COFRESTRU AR Y COFNOD MABWYSIADU

Fframwaith Deddfwriaethol

- Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002
- Rheoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol (Mabwysiadu Cyn Cychwyn) (Cymru) 2005: Rheoliad 8

Ystyriaeth ac arweiniad ar gyfer llenwi'r ffurflen hon a awgrymir

N.B. Rhaid i'r asiantaeth fabwysiadu briodol gofrestru cais ysgrifenedig am feto gan oedolyn mabwysiedig hyd yn oed os na ddefnyddir y ffurflenni hyn. Mae llythyr neu e-bost yn ddigonol at y diben hwn.

- Dim ond feto absoliwt neu gymwysedig y gellir ei osod
- gan oedolyn mabwysiedig, a dim ond gyda'r asiantaeth fabwysiadu briodol.
- Rhaid i'r gweithiwr mabwysiadu dderbyn cadarnhad ysgrifenedig o oedran a hunaniaeth y person mabwysiedig.
- Dylid archwilio'r rhesymau dros ddymuno cofrestru feto yn llawn gyda'r oedolyn mabwysiedig a'u cofnodi ar y cofnod mabwysiadu.
- Mae'n bwysig sicrhau bod y person mabwysiedig yn llwyr ddeall goblygiadau ac effaith cofrestru feto – ond rhaid i'r asiantaeth gofrestru'r feto hyd yn oed os nad yw'r oedolyn mabwysiedig yn dymuno ymgysylltu.
- Mae'n bwysig sicrhau bod y person mabwysiedig yn ymwybodol o'r ddau fath o feto – absoliwt neu gymwys – a goblygiadau ac effaith pob un.
- Rhaid gwneud y person mabwysiedig yn ymwybodol y gall newid y feto ar unrhyw adeg a chael gwybodaeth am sut y gellir gwneud hyn.
- Mae'n bwysig sicrhau bod trafodaeth efo'r ymgeisydd ac unrhyw blant sydd ganddynt neu a allai fod ganddynt yn y dyfodol, a'r goblygiadau iddynt dros amser.
- Dylid hefyd ystyried, ac archwilio materion os yw'r person mabwysiedig wedi mabwysiadu brodyr a chwiorydd o'r un teulu geni sy'n byw yn yr un teulu mabwysiadol, ac effaith y feto arnynt.
- Hyd yn oed os yw'r person mabwysiedig yn mynegi dymuniad i gofrestru feto absoliwt, gellir trafod yr amgylchiadau sy'n ymwneud â feto cymwys er mwyn sicrhau bod yr oedolyn mabwysiedig wedi ystyried yr holl faterion a goblygiadau.
- Dylid hysbysu pobl a fabwysiadwyd y gallant gofrestru feto, a bydd hyn yn atal asiantaeth gyfryngol rhag bwrw ymlaen â chais, ac eithrio o dan yr amgylchiadau a nodir dan feto cymwys. Mae'n bosibl y bydd angen hysbysu pobl sydd wedi'u mabwysiadu y gall perthynas geni chwilio eu hunain i geisio dod o hyd iddynt, er gwaethaf cofrestriad feto. Os bydd hyn yn digwydd, dylid hysbysu'r person mabwysiedig o'r gefnogaeth a'r cymorth y gall yr asiantaeth eu cynnig iddynt.
- Mae angen egluro i'r person mabwysiedig bod unrhyw feto yn ymwneud â dull asiantaeth sy'n darparu gwasanaeth cyfryngol yn unig ac nid yr asiantaeth fabwysiadu briodol. Efallai y bydd amgylchiadau pan fydd yr asiantaeth fabwysiadu briodol yn ystyried ei bod yn bwysig cysylltu â'r person mabwysiedig, a gellir rhoi enghreifftiau o hyn i helpu'r person mabwysiedig i ddeall pam y gallai hyn fod yn angenrheidiol.

- Dylid gwneud y person mabwysiedig yn ymwybodol y gall gofrestru dymuniad ar gyfer 'Dim Cyswllt' ar y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu; neu 'Dim Cyswllt' gyda pherthynas penodedig.
- Mae'n ddefnyddiol archwilio gyda'r person mabwysiedig pa wybodaeth amdano'i hun, os o gwbl, y mae'n rhoi caniatâd i'r asiantaeth ei throsglwyddo i berthynas geni sy'n gwneud ymholiad yn ei gylch.
- Bydd hefyd yn ddefnyddiol archwilio gyda'r person mabwysiedig a yw'n dymuno rhoi rheswm i berthynas geni ymholgar i egluro pam ei fod wedi gosod feto - gallai hyn helpu'r perthynas geni i ddeall a derbyn ei benderfyniad.

Cofrestru feto cymwys

Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002. Rheoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol (Mabwysiadau Cyn Cychwyn) (Cymru) 2005. Rheoliad 8.

Gall y templedi canlynol

Enw presennol:

Cyfeiriad:

Rhif ffôn:

E-bost:

Dyddiad geni:

Enw geni:

Enw mabwysiadol:

Dyddiad y gorchymyn mabwysiadu:

DATGANIAD

Dymunaf gofrestru feto gymwysedig a hoffwn gofnodi nad wyf yn dymuno derbyn cais gan asiantaeth gyfryngol ar ran unrhyw berthynas geni yr wyf wedi fy ngwahanu oddi wrtho trwy fabwysiadu oni bai y nodir isod:

• Hoffwn i ni gysylltu â mi os mai'r ymholwr yw fy mam enedigol	Ydy/Nac ydy
• Hoffwn i ni gysylltu â mi os mai fy nhad biolegol yw'r ymholwr	Ydy/Nac ydy
• Hoffwn i ni gysylltu â mi os mai'r ymholwr yw fy mrawd neu chwaer genedigol	Ydy/Nac ydy
• Hoffwn i ni gysylltu â mi os mai'r ymholwr yw fy nain neu fy nain biolegol	Ydy/Nac ydy
modryb	Ydy/Nac ydy
ewythr	Ydy/Nac ydy
cefnider	Ydy/Nac ydy
• Hoffwn i ni gysylltu â mi os yw'r ymholwr (nodwch unrhyw berthynas arall)	Ydy/Nac ydy
• Hoffwn i ni gysylltu â mi os yw'r sawl sy'n gwneud yr ymholiad hefyd wedi'i fabwysiadu ac nad oes ganddo unrhyw gysylltiad â'n teulu geni a rennir.	Ydy/Nac ydy
• Hoffwn gael fy hysbysu os yw cyfryngwr yn ymwybodol bod y person sy'n ceisio cyswllt â mi yn derfynol wael/yn ddifrifol wael.	Ydy/Nac ydy
• Hoffwn gael gwybod am unrhyw gyflwr genetig sylweddol sy'n effeithio ar aelodau o'm teulu biolegol.	Ydy/Nac ydy
• Hoffwn gael fy hysbysu os bydd ymarferydd meddygol yn argymhell fy mod yn cael gwiriad iechyd.	Ydy/Nac ydy
• Hoffwn gael fy hysbysu os yw'r ymchwiliad yn ymwneud â chymynrodd o Ewyllys lle caf fy enwi fel buddiolwr.	Ydy/Nac ydy
• Dim ond unwaith y dymunaf i un/rhai/pob un o'm perthnasau biolegol a enwir uchod gysylltu â mi [nodwch pa rai, os yn berthnasol]. [rhowch reswm os yn berthnasol]	

- Os bydd un/rhai/pob un o'm perthnasau biolegol a enwir uchod yn cysylltu â chi **[nodwch pa rai, os yn berthnasol]**, cytunaf y gellir dweud wrthynt fy mod wedi gosod fetó cymwys am y rheswm/rhesymau canlynol:
- Os bydd un/rhai/pob un o'm perthnasau biolegol a enwir uchod yn cysylltu â chi **[nodwch pa rai, os yw'n berthnasol]**, cytunaf y gellir rhannu'r wybodaeth ganlynol amdanaf nad yw'n nodi pwy ydw i:

Rwy'n cytuno mai fy nghyfrifoldeb i yw hysbysu [enw'r asiantaeth] os dymunaf newid unrhyw un o'r uchod a chadarnhaf fy mod yn cytuno â'i gynnwys ac wedi derbyn copi o'r ffurflen hon. Rwyf hefyd yn deall y gall gwybodaeth ar y ffurflen hon gael ei chadw ar gyfrifiadur.

Llofnod y person mabwysiedig: Dyddiad:

Gweithiwr mabwysiadu tyst: Dyddiad

Cofrestru fetó llwyr

Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002. Rheoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol (Mabwysiadau Cyn Cychwyn) (Cymru) 2005. Rheoliad 8 .

Enw Presennol

Cyfeiriad

Rhif(au) ffôn

Ebost

Dyddiad Geni

Enw geni

Enw mabwysiadol

Dyddiad y gorchymyn mabwysiadu

DATGANIAD

Dymunaf gofrestru fetó absoliwt a chofnodi nad wyf yn dymuno i asiantaeth Gyfryngol gysylltu â mi ar ran unrhyw berthynas geni yr wyf wedi cael fy ngwahanu oddi wrtho drwy fabwysiadu.

Rwy'n cytuno mai fy nghyfrifoldeb i yw hysbysu'r asiantaeth os dymunaf newid y fetó absoliwt hwn a chadarnhau fy mod yn cytuno ar ei gynnwys ac wedi derbyn copi o'r ffurflen fetó absoliwt hon. Rwy'n deall y gall gwybodaeth ar y ffurflen hon gael ei chadw'n electronig mewn cofrestr ganolog ac ar y cofnod mabwysiadu.

Rwyf hefyd yn cadarnhau bod yr opsiynau o ran fetó cymwys wedi'u trafod gyda mi, ond rwy'n parhau i fod yn siŵr mai fetó llwyr yw fy nymuniad.

Os bydd perthynas geni yn cysylltu â'r plentyn, rwy'n cytuno y gellir dweud wrtho fy mod wedi gosod fetó absoliwt am y rheswm/rhesymau a ganlyn:

Os bydd perthynas geni yn cysylltu â mi, rwy'n cytuno y gellir rhannu'r wybodaeth ganlynol amdanaf nad yw'n nodi pwy ydw i:

Llofnod y person mabwysiedig:

Enw:

Llofnod y gweithiwr:

Enw:

Dyddiad cwblhau'r ffurflen:

ATODIAD 5: Rhestr wirio a thempled ar gyfer cofnodi cyfarfod ymgynghori cofnod geni gyda pherson mabwysiedig: Mabwysiadau cyn cychwyn: Mynediad at gofnodion mabwysiadu

Cyfeiriwch at bolisi a gweithdrefnau'r asiantaeth ar gyfer y maes gwaith hwn.

Gellir defnyddio'r profforma hwn wrth gwrdd â phobl sydd wedi'u mabwysiadu sy'n ceisio mynediad at wybodaeth fabwysiadu a gedwir gan y Swyddfa Gofrestru Gyffredinol am eu cofrestriad genedigaeth a chofnodion mabwysiadu asiantaeth.

Dyddiad

Cyfarfod a math o gyfarfod, er enghraifft, oedolyn mabwysiedig sy'n ceisio mynediad at wybodaeth a gedwir ar y cofnodion sy'n ymwneud â'u mabwysiadu.

Enw a dyddiad geni'r person mabwysiedig

Ychwanegwch hefyd enw geni os yw'n hysbys ac enw mabwysiadol os yw person mabwysiedig wedi newid ei enw trwy briodas neu amgylchiadau eraill.

Cadarnhad o hunaniaeth

Manylion dogfennaeth adnabod a welwyd - pasbort, bil cyfleustodau ac ati (dylai o leiaf un darn adnabod gynnwys ffotograff o'r ymgeisydd os yn bosibl).

Rheswm dros yr ymholiad

Beth sydd wedi ysgogi'r oedolyn mabwysiedig i ddod ymlaen ar yr adeg hon?

Gobeithion a disgwyliadau

Beth maen nhw'n gobeithio ei gyflawni/datrys? A ydynt yn ceisio gwybodaeth gefndir, i leoli a cheisio aduniad gydag aelodau o'r teulu geni?

Amgylchiadau a disgrifiad presennol

Megis ciplun o berson a manylion personol perthnasol, cyfansoddiad y teulu, cyflogaeth gyfredol os yn berthnasol, a sefydlogrwydd y ffordd o fyw gyfredol. Cynhwyswch lefel y gefnogaeth sydd ganddynt ac agwedd y partner/teulu mabwysiadol i weld cofnodion. Byddwch yn ymwybodol o faterion bregusrwydd a risg ac archwiliwch lle bo'n briodol ac yn angenrheidiol.

Beth oedd eu profiad o fabwysiadu?

Pryd dywedwyd wrth yr ymgeisydd ei fod/ei bod wedi ei mabwysiadu?

Sut maen nhw'n teimlo am gael eu mabwysiadu? Pa mor agored ydyn nhw amdano? A siaradwyd am fabwysiadu yn y teulu mabwysiadol? Faint maen nhw wedi'i wybod am y rheswm dros fabwysiadu a pha wybodaeth arall sydd ganddyn nhw? A yw eu teulu mabwysiadol yn ymwybodol o'r cais i gael mynediad at wybodaeth yn ymwneud â'u mabwysiadu a chyfarfod â'r gweithiwr mabwysiadu?

Rhannu gwybodaeth o'r cofnod mabwysiadu a'u hymateb

Pa wybodaeth a rannwyd? A oedd cymaint neu gyn lleied â'r disgwyl? Beth oedd eu hymateb cychwynnol i dderbyn gwybodaeth?

Gwybodaeth wedi'i dal yn ôl

Rhowch fanylion unrhyw wybodaeth na rannwyd o'r cofnodion mabwysiadu, a'r rhesymau dros gadw hyn yn ôl.

Disgwyliadau

(Cynhwyswch hyn yma os yw'n cael ei gynnwys yn y cyfarfod) Beth yw eu gobeithion a'u hofnau o gysylltu/peidio â chysylltu â theulu biolegol? Cynhwyswch gyngor ynghylch goblygiadau ac effaith emosiynol, gwahaniaethau ffordd o fyw, cyfeiriadedd rhywiol, trawsrywedd, anghenion arbennig, anabledd, salwch meddwl, cam-drin cyffuriau/alcohol, troseddoldeb, carchar, tlodi, enwogrwydd ac ati. Trafod y posibilrwydd o atyniad rhywiol genetig a goblygiadau i bob parti. Nodwch unrhyw amgylchiadau a fyddai'n atal y person mabwysiedig rhag cysylltu ag unrhyw berthynas geni.

Materion/pryderon

Defnyddiwch y pennawd hwn os oes pryderon/materion nad ydynt wedi'u cynnwys yn y penawdau uchod. Os oes pryderon difrifol y gallai perthynas geni fod mewn perygl gan yr oedolyn mabwysiedig, rhaid nodi'r risgiau hyn, eu trafod gyda'r oedolyn mabwysiedig neu'r perthynas geni (os yn bosibl), a gwneud penderfyniad ar y cyd â'r rheolwr llinell a chofnodi sut i symud ymlaen?

Camau a gymerwyd: Mae'n bwysig rhoi amrywiaeth o wybodaeth a chyngor i'r person mabwysiedig, megis:

- Gwybodaeth am sut i chwilio am aelodau o'r teulu biolegol
- Gwybodaeth am gael mynediad at wasanaeth cyfryngol o dan adran 98 o Ddeddf Mabwysiadu a Phlant 2002, sy'n rhoi'r hawl i bobl fabwysiedig a pherthnasau biolegol wneud cais am wasanaeth cyfryngol. Canfod eu dymuniadau os bydd perthynas geni yn ceisio cyswllt ag ef a chofnodwch y rhain yn llawn ar y cofnod mabwysiadu.
- Gwybodaeth am Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu Swyddfa'r Gofrestrfa Gyffredinol a bod hyn yn eu galluogi i nodi dymuniad am gyswllt neu ddim cyswllt ar y gofrestr hon
- Eu hawl i gofrestru fetu amodol neu absoliwt a'r drefn ar gyfer hyn, a bod yn rhaid ei gofrestru gyda'r asiantaeth fabwysiadu briodol.
- Manylion grwpiau ar gyfer oedolion a fabwysiadwyd yn yr ardal leol os yn briodol. Cynnig cefnogaeth a rhoi gwybodaeth am wasanaethau cyfryngol. Rhowch restr ddarllen os yw'n briodol.
- Pwysleiswch y bydd angen amser arnynt i amsugno'r wybodaeth a dderbyniwyd o'u cofnod mabwysiadu a gallant ofyn am gyngor neu ymgynghoriad pellach unrhyw bryd yn y dyfodol.

Derbyn Cofnodion

Mae'n bwysig gofyn i'r person mabwysiedig lofnodi ffurflen i gadarnhau ei fod wedi derbyn gwybodaeth o'r cofnod mabwysiadu y dylid ei chadw'n gyfrinachol. Dylid rhoi copi o hwn i'r person mabwysiedig a dylid cadw copi hefyd ar y cofnod mabwysiadu.

Ffurflen Werthuso

Egluro pwysigrwydd cael adborth am y gwasanaethau y mae'r asiantaeth yn eu darparu a nodi ar gofnodion bod ffurflen werthuso wedi'i rhoi.

Llofnod:

Statws:

Dyddiad:

Goruchwyliwr/Rheolwr:

Dyddiad:

.....

ATODIAD 6: Templed ar gyfer rhestru dogfennau a ddatgelwyd i'r person mabwysiedig a ffurflen i'r person mabwysiedig lofnodi derbyniad cofnodion (mae enghraifft ffuglen wedi'i chynnwys)

Nodiadau am y Ffurflen

Dylid rhoi copi o'r ffurflen hon (rhannau 1 a 2) i'r person mabwysiedig a chadw copi ar y Cofnod Mabwysiadu.

Mae'r rhestr isod yn enghraifft yn unig o ba ddogfennau y gellid eu rhestru ac felly, y dylid eu haddasu i gymryd i ystyriaeth y wybodaeth a ddatgelwyd i'r person mabwysiedig.

Enw'r Asiantaeth FFURFLEN DATGELU GWYBODAETH (1)

Gwybodaeth a roddwyd i:

Gwybodaeth a roddwyd gan:

Dyddiad y rhoddwyd y wybodaeth:

GWYBODAETH RHESTR A RODDWDYD (Copïau wedi'u rhoi oni nodir yn wahanol)

Dyddiad y dogfen	Disgrifiad o'r Ddogfen
13.12 1970	Llythyr Cefndir oddi wrth y Tad O Hara
13.12.1970	Cais am fabwysiadu
13.12 1970	Cefndir teuluol ac enwau a chyfeiriadau rhieni biolegol ac aelodau eraill o'r teulu
17.12.1970	Llythyr gwreiddiol oddi wrth y Fam Geni, Trudy Jenkins
17.01.1971	Nodiadau achos y cyfarfod gyda Trudy Jenkins
17.01.1971	Memorandwm wedi'i lofnodi gan y fam naturiol
23.01.1971	Llythyr oddi wrth y darpar fabwysiadwyr
30.01.1971	Llythyr at ddarpar fabwysiadwyr

02.02.1971	Adroddiadau meddygol am y babi Jane
07.02.1971	Nodyn wedi'i deipio at sylw'r Tad O'Hara
14.02.1971	Llythyr oddi wrth ddarpar fabwysiadwyr
12.03.1971	Adroddiad o ymweliad cartref â darpar fabwysiadwyr i adolygu cynnydd Jane
14.03.1971	Llythyr gan Trudy Jenkins
02.04.1971	Hysbysiad llys o wrandawriad mabwysiadu
29.06.1971	Hysbysiad llys o orchymyn mabwysiadu
01.07.1971	Llythyr at fabwysiadwyr
25.07.1971	Nodiadau achos wedi'u teipio a ffotograff

Mabwysiadu: Mynediad i Wybodaeth a Gwasanaethau Cyfryngol – Canllaw Ymarfer DRAFFT, nid i'w ddosbarthu

Enw'r Asiantaeth

DATGELU GWYBODAETH

Nodwch os gwelwch yn dda

Datgelir y wybodaeth hon yn unol â'r disgresiwn a roddir i enw'r asiantaeth, yr Asiantaeth Fabwysiadu, yn rhinwedd Rheoliad Asiantaeth Fabwysiadu 15, 1983.

Mae'n bwysig ceisio gwirio a chadarnhau'r wybodaeth a roddir yn y cofnodion mabwysiadu lle bynnag y bo modd, gan y bu achosion o wallau ffeithiol, er enghraifft mewn oedran a dyddiadau geni, sillafu enwau, a all fod yn hollbwysig wrth olrhain.

Nid yw'n cael ei nodi bob amser pwy sy'n darparu'r wybodaeth a roddir yn y cofnodion. Mae'n bwysig bod yn ymwybodol o hyn oherwydd gall gwahanol bobl ddisgrifio a dehongli sefyllfaoedd yn wahanol yn ôl eu safbwyntiau eu hunain. Rydym yn ymwybodol bod gan rieni geni weithiau farn wahanol am amgylchiadau'r cais mabwysiadu i'r hyn a gofnodwyd.

Enw'r person mabwysiedig

Cadarnhaf fy mod wedi derbyn y dogfennau a restrir (copïau neu'r rhai gwreiddiol fel y'u nodir).

Rwy'n deall ac yn derbyn cyfrifoldeb am gadw'r dogfennau a gefais yn ddiogel yn y dyfodol. Byddaf yn parchu preifatrwydd a chyfrinachedd unrhyw un a grybwyllir yn y cofnodion mabwysiadu ac ni fyddaf yn cyhoeddi unrhyw wybodaeth mewn unrhyw ffordd.

Llofnod:

Dyddiad:

Cyfeiriad:

Gweithiwr mabwysiadu:

Llofnod:

Dyddiad:

ATODIAD 7: Rhestr Wirio Olrhain/rhestr o adnoddau ar gyfer olrhain

Dull	Dyddiad	Canlyniad
Cofrestr Cyswllt Mabwysiadu		
Gwasanaeth Cofrestru Marwolaethau'r GIG Mae'r gwasanaeth hwn wedi'i atal dros dro ar hyn o bryd ond pan fydd ar gael, gallai fel arfer gadarnhau a yw unigolyn wedi'i gofrestru gyda meddyg teulu yng Nghymru a Lloegr neu a yw wedi marw neu heb gofrestru mwyach.		
Cofnodion Genedigaeth, Marwolaeth, Priodas a Chofnodion eraill www.freebmbd.org.uk (am ddim ond ddim yn gyflawn) www.ancestry.co.uk (angen tanysgrifiad) www.findmypast.com (angen tanysgrifiad)		
Cofnodion cyfeiriadau, gyda gwybodaeth ychwanegol www.192.com (angen credydau) https://traceiq.tracesmart.co.uk (dim ond ar gael i asiantaethau cymeradwy ac mae ganddo isafswm ffi flynyddol uchel, fodd bynnag mae'n cynnwys dyddiadau geni ar gyfer y rhan fwyaf o bobl)		
Cyfeirlyfrau Ffôn www.ukphonebook.com/residential-telephone-directory		
Ewyllysiau a Phrofiant www.probatesearch.service.gov.uk (chwiliad am ddim, ffi fechan am ddogfennau)		
Gwiriwch pwy sy'n berchen ar eiddo www.gov.uk/search-property-information-land-registry (chwiliad am ddim, ffi fechan am ddogfennau)		

Adnoddau ychwanegol ar-lein www.linkedin.com www.facebook.com		
Os nad yw'r pwnc wedi'i leoli, chwiliwch am berthynas agos i'r pwnc, defnyddio'r adnoddau a restrir uchod. Os yw perthynas agos wedi marw, bydd gan y dystysgrif marwolaeth / profiant gyfeiriad fel arfer, y perthynas agosaf o bosibl.		
Cofrestrau Proffesiynol		
Archifau, ee Archifau Metropolitan Llundain		
Cofnodion eglwysig		
Asiantaethau eraill a all fod â gwybodaeth, ee Awdurdodau Lleol, asiantaethau gwirfoddol eraill.		

ATODIAD 8: Fformat ar gyfer cofnodi cyfarfod ymgynghori gyda pherson mabwysiedig sy'n gofyn am wasanaeth cyfryngol

Dyddiad y Cyfarfod:

Enw'r person mabwysiedig

Cyfeiriad a manylion cyswllt

Cadarnhad o hunaniaeth:

Manylion y ddogfennaeth adnabod a welwyd.

Gall hwn fod yn basbort, bil cyfleustodau ac ati (dylai o leiaf un darn adnabod gynnwys ffotograff o ymgeisydd os yn bosibl).

Profiad Mabwysiadu

Amgylchiadau a disgrifiad presennol

Megis ciplun o berson a manylion personol perthnasol, cyfansoddiad y teulu, cyflogaeth gyfredol os yn berthnasol, a sefydlogrwydd y ffordd o fyw gyfredol. Cynhwyswch lefel y gefnogaeth a gânt gan bartner/teulu/ a'u hagwedd ynghylch dymuniad y person mabwysiedig i gael mynediad at wasanaeth cyfryngol. Byddwch yn ymwybodol o faterion bregusrwydd a risg ac archwiliwch lle bo'n briodol ac yn angenrheidiol.

Pa wybodaeth sydd gan y person mabwysiedig am ei darddiad?

A ydynt wedi cael gwybodaeth o'r cofnodion mabwysiadu o dan Atodlen 2 am amgylchiadau eu mabwysiadu a chefnidir teuluol? Os na, yna mae gwybodaeth a chyngor ar sut y gallant wneud hyn yn gam cyntaf pwysig gan y byddant yn gallu cyrchu gwybodaeth sy'n dynodi pwy ydynt.

Gobeithion a disgwyliadau a chanlyniadau posibl

Pa ganlyniad y mae'r person mabwysiedig yn gobeithio amdano? Er enghraifft, a fyddent yn hoffi cyfarfod a pharhau ag unrhyw berthynas ddilynol neu eisiau gwybodaeth, cyfnewid llythyrau neu gyfathrebu trwy e-bost neu negeseuon gwib.

Trafod gyda'r person mabwysiedig am adweithiau a chanlyniadau posibl cysylltu â'r perthynas geni. Er enghraifft, efallai na fydd y fam naturiol wedi dweud wrth bartneriaid a phlant dilynol fod ganddynt fabi/plentyn a fabwysiadwyd a goblygiadau hyn.

Beth yw eu disgwyliadau os sefydlir cyswllt? Ydyn nhw wedi ystyried sut y gallen nhw deimlo os nad yw'r perthynas geni eisiau cael cyswllt? Pa ganlyniadau/senarios posibl eraill y maent wedi'u hystyried a sut maent yn meddwl y byddent yn ymateb? Cynhwyswch gyngor ynghylch goblygiadau ac effaith emosiynol, atyniad rhywiol genetig, cyfeiriadedd rhywiol, trawsrywioldeb, anghenion arbennig, anabledd, salwch meddwl, cam-drin cyffuriau/alcohol, troseddoldeb, carchar, tlodi, enwogrwydd ac ati.

Materion/pryderon

Defnyddiwch y pennawd hwn os oes materion/pryderon nad ydynt wedi cael sylw yn y penawdau uchod.

Camau a gymerwyd:

Mae'n bwysig cofnodi cynnwys y cyfarfod, gan gynnwys y materion a drafodwyd a'r cyngor a'r wybodaeth a roddwyd.

- A yw'r person mabwysiedig wedi cael gwybodaeth am y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu? Os felly, a yw hyn wedi cael ei wirio i weld a yw perthynas geni hefyd wedi cofrestru.
- A yw'r person mabwysiedig yn cydsynio i wybodaeth gael ei rhannu â'r perthynas geni fel y gall y perthynas geni wneud penderfyniad gwybodus ynghylch cydsynio i ddatgelu ei wybodaeth adnabod (Rheoliad 7 o Reoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol (Mabwysladau Cyn Cychwyn) 2005).
- Pa wybodaeth sydd wedi'i rhoi i'r person mabwysiedig ynghylch sut y gall chwilio am y perthynas geni. Eglurwch yr hyn y gellir ac na ellir ei wneud o ran chwilio.
- A roddwyd gwybodaeth am y cymorth a'r gwasanaethau y gall yr asiantaeth eu darparu? A drafodwyd goblygiadau cost posibl darparu gwasanaeth cyfryngol? A yw rôl a chyfrifoldebau'r cyfryngwr wedi'u hesbonio
- A ddarparwyd gwybodaeth am unrhyw sefydliadau a rhwydwaith hunangymorth lleol sy'n bodoli?
- A yw'r person mabwysiedig wedi cael rhestr ddarllen ddefnyddiol, os yw'n briodol; a manylion gwefannau a allai fod yn ddefnyddiol.
- A yw'r person mabwysiedig erioed wedi cofrestru feto? Os felly, a ydynt am adolygu hyn?

Wedi'i dderbyn/heb ei dderbyn ar gyfer gwasanaeth cyfryngol:

Mae'r person mabwysiedig i'w hysbysu y bydd yr asiantaeth yn gwneud penderfyniad ynghylch derbyn ei gais i ddarparu gwasanaeth cyfryngol o fewn mis, neu'n gynt os yn bosibl. Wrth wneud y penderfyniad hwn rhaid rhoi sylw arbennig i les unrhyw berson 'a allai gael ei adnabod neu ei effeithio fel arall gan y cais' sydd o dan 18 oed. Os oes pryderon bod y person mabwysiedig yn peri risg iddo'i hun neu unrhyw un arall y mae'r cais yn effeithio arno, rhaid nodi'r rhain, eu trafod gyda'r person mabwysiedig (os yn bosibl), a gwneud penderfyniad dan oruchwyliaeth a chofnodi sut i symud ymlaen.

Os gwrthodir derbyn ar gyfer gwasanaeth rhaid hysbysu'r person mabwysiedig o'r rhesymau am hyn cyn gynted â phosibl, a rhaid cofnodi'r rhain. Os nad yr asiantaeth sy'n darparu'r gwasanaeth cyfryngol yw'r asiantaeth fabwysiadu briodol, rhaid hysbysu'r asiantaeth fabwysiadu briodol o ganlyniad y gwaith gyda'r oedolyn mabwysiedig.

Llofnod:

Statws:

Dyddiad:

ATODIAD 9: Templed llythyr/e-bost a awgrymir gan asiantaeth gyfryngol i asiantaeth cymorth mabwysiadu yn gofyn am farn ynghylch cais gan berson mabwysiedig am wasanaethau cyfryngol

Annwyl Asiantaeth fabwysiadu briodol

Cais am farn yr Asiantaeth Mabwysiadu Priodol o dan reoliad 12 o Reoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol 2005 ynghylch cais am wasanaethau cyfryngol gan:

Enw Presennol y person mabwysiedig:

Enw mabwysiedig

Enw geni

Dyddiad geni:

Mae'r asiantaeth hon wedi derbyn cais am wasanaeth cyfryngol o dan adran 98 o Ddeddf Mabwysiadu a Phlant 2002, i alluogi **[enw geni'r person mabwysiedig]** i gysylltu â'u (**nodwch y berthynas**).

O'r wybodaeth a ddarparwyd gan **[enw/Swyddfa'r Gofrestrfa Gyffredinol/enw'r llys]** mae'n ymddangos mai eich asiantaeth chi yw'r asiantaeth fabwysiadu briodol yn yr achos hwn.

Mae **[enw'r person mabwysiedig]** wedi nodi enw a chyfeiriad presennol ei **[berthynas ac enw'r perthynas]** ac mae'n gofyn am wasanaeth cyfryngol i hwyluso cyswllt rhyngddynt.

Cadarnhaf fod yr asiantaeth hon wedi cyflawni ei chyfrifoldebau o dan reoliad 11 o Reoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol 2005 i wirio oedran a hunaniaeth **[enw'r person a fabwysiadwyd]**.

Yn unol â rheoliad 12 o Reoliadau Mabwysiadu Gwybodaeth a Gwasanaethau Cyfryngol 2005, byddwn yn ddiolchgar petaech yn rhoi'r wybodaeth ganlynol i mi:

1. Cadarnhad mai eich asiantaeth yw'r asiantaeth fabwysiadu briodol yn yr achos hwn.
2. Manylion unrhyw gyswllt y mae eich asiantaeth wedi'i gael â **[enw'r teulu biolegol]** ers i'r gorchymyn mabwysiadu gael ei wneud.
3. A yw eich asiantaeth wedi derbyn cais 'dim cyswllt' gan riant biolegol neu berthynas geni arall yn yr achos hwn.
4. Dylid gwneud unrhyw wybodaeth berthnasol yr ydych chi'n ystyried **[enw'r person mabwysiedig]** yn ymwybodol ohoni wrth geisio sefydlu cysylltiad â'i berthynas ef/hi **[nodwch y geni e.e. mam geni]**.
5. Barn eich asiantaeth ynghylch priodoldeb y cais am wasanaeth cyfryngol yn unol â rheoliad 12(3)(b) o Reoliadau Mabwysiadu Gwybodaeth a Gwasanaethau Cyfryngol 2005.

Byddem yn ddiolchgar iawn pe gallech gydnabod derbyn yr ymholiad hwn o fewn deg diwrnod gwaith, gan gynnwys yr amserlen y dylem ddisgwyl derbyn y wybodaeth hon.

Sylwch nad ydym yn gofyn am y cofnodion geni ond mae angen ychydig iawn o wybodaeth arnom ynghylch cofrestru unrhyw feto ac edrychwn ymlaen at eich ymateb cynharaf.

Yr eiddoch yn gywir

Rheolwr/gweithiwr asiantaeth cyfryngol

ATODIAD 10: Llythyr/e-bost a awgrymir gan asiantaeth gyfryngol i'r asiantaeth fabwysiadu briodol yn gofyn am wybodaeth o'r cofnodion mabwysiadu a safbwyntiau ynghylch cais gan berson mabwysiedig am wasanaethau cyfryngol

Annwyl Asiantaeth fabwysiadu briodol

Cais am wybodaeth o dan Reol 12 Rheoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol (Mabwysladau Cyn Cychwyn) (Cymru) 2005

Enw Presennol y person mabwysiedig:

Enw mabwysiedig os yw'n wahanol i'r uchod:

Enw geni:

Dyddiad geni:

Mae'r asiantaeth hon wedi derbyn cais i roi gwybodaeth iddo/iddi am y cofnodion mabwysiadu. Gall hyn arwain at gais am wasanaeth cyfryngol o dan adran 98 o Ddeddf Mabwysiadu a Phlant 2002, er mwyn hwyluso cyswllt â'i (**rhowch berthynas ac enw'r perthynas geni**).

O'r wybodaeth a ddarparwyd gan **[enw/Swyddfa'r Gofrestrfa Gyffredinol/enw'r llys]** mae'n ymddangos mai eich asiantaeth chi yw'r asiantaeth fabwysiadu briodol yn yr achos hwn.

Mae [enw'r person mabwysiedig] wedi nodi enw a chyfeiriad presennol ei [berthynas ac enw'r perthynas] ac mae'n gofyn am wasanaeth cyfryngol i hwyluso cyswllt rhyngddynt.

Cadarnhaf fod yr asiantaeth hon wedi cyflawni ei chyfrifoldebau o dan reoliad 11 o Reoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol 2005 i wirio oedran a hunaniaeth **[enw'r person mabwysiedig]**.

Yn unol â rheoliad 12 o Reoliadau Mabwysiadu Gwybodaeth a Gwasanaethau Cyfryngol 2005, byddwn yn ddiolchgar petaech yn rhoi'r wybodaeth ganlynol i mi:

1. Cadarnhad mai eich asiantaeth yw'r asiantaeth mabwysiadu priodol yn yr achos hwn.
2. Manylion unrhyw gyswllt y mae eich asiantaeth wedi'i gael â **[enw'r teulu geni]** ers i'r gorchymyn mabwysiadu gael ei wneud.
3. A yw eich asiantaeth wedi derbyn cais 'dim cyswllt' gan riant geni neu berthynas geni arall yn yr achos hwn.
4. Dylid gwneud unrhyw wybodaeth berthnasol yr ydych chi'n ystyried **[enw'r person mabwysiedig]** yn ymwybodol ohoni wrth geisio sefydlu cysylltiad â'i berthynas ef/hi **[nodwch y geni e.e. mam geni]**.
5. Barn eich asiantaeth ynghylch priodoldeb y cais am wasanaeth cyfryngol yn unol â rheoliad 12(3)(b) o Reoliadau Mabwysiadu Gwybodaeth a Gwasanaethau Cyfryngol 2005.

Byddem yn ddiolchgar iawn pe gallech gydnabod derbyn yr ymholiad hwn o fewn deg diwrnod gwaith, gan gynnwys yr amserlen y dylem ddisgwyl derbyn y wybodaeth hon.

Sylwch nad ydym yn gofyn am y cofnodion geni ond mae angen ychydig iawn o wybodaeth arnom ynghylch cofrestru unrhyw fetó ac edrychwn ymlaen at eich ymateb cynharaf.

Yr eiddoch yn gywir

Rheolwr/gweithiwr asiantaeth cyfryngol

ATODIAD 11: Llythyr/e-bost a awgrymir gan yr Asiantaeth Mabwysiadu Priodol i'r Asiantaeth Gyfryngol mewn ymateb i gais am wybodaeth gan y Cofnod Mabwysiadu

Annwyl Reolwr neu weithiwr asiantaeth cyfryngol penodol

Atodlen 2 i Ddeddf Mabwysiadu a Phlant 2002: Mynediad at wybodaeth o'r wybodaeth cofnodion mabwysiadu drwy

Enw presennol y person mabwysiedig:

Enw geni:

Dyddiad geni:

Diolch i chi am eich llythyr/e-bost dyddiedig [**dyddiad**] lle rydych yn nodi bod [person mabwysiedig] wedi gwneud cais i'ch asiantaeth am fynediad at wybodaeth a gedwir ar y cofnodion mabwysiadu ac mae'n bosibl iawn y byddant yn ceisio gwasanaethau cyfryngol gan eich asiantaeth.

Cadarnhaf mai'r asiantaeth hon yw'r asiantaeth fabwysiadu briodol yn yr achos hwn a'n bod yn cadw'r cofnod mabwysiadu mewn perthynas ag [**enw geni'r person a fabwysiadwyd**].

Er mwyn symud eich cais yn ei flaen, byddwn yn ddiolchgar pe baech yn trefnu'r cais amgaeedig ffurflen ganiatâd (**rhif**) i'w llenwi a'i dychwelyd ataf cyn gynted â phosibl.

Yr eiddoch yn gywir,

Rheolwr/ Gweithiwr Ôl Fabwysiadu Asiantaeth Fabwysiadu Briodol

ATODIAD 12: Ffurflen awdurdodi a chaniatâd a awgrymir i ryddhau gwybodaeth i'r person mabwysiedig a'r gweithiwr mabwysiadu

Yr wyf drwy hyn yn cydsynio ac yn awdurdodi unrhyw/holl ddogfennaeth sy'n ymwneud â mi a'm mabwysiad, i'w hanfon ymlaen at Enw'r Asiantaeth

Arwyddwyd:

Enw: (Argraffu)

Dyddiad:

Enw geni: (os yw'n wahanol i'r enw presennol)

Dyddiad geni:

Cyfeiriad

Rhif Ffôn

Dychwelwch y ffurflen wedi'i chwblhau i: (Enw a chyfeiriad y Gweithiwr Mabwysiadu)

ATODIAD 13: Ymrwymiad i'w lofnodi gan y gweithiwr mabwysiadu mewn perthynas â chofnodion mabwysiadu:

Enw'r person mabwysiedig:

Dyddiad Geni:

Enw geni'r person mabwysiedig:

- Rwyf i, (**gweithiwr mabwysiadu**) o (**asiantaeth sy'n darparu gwasanaeth ymgynghori**) yn cytuno drwy hyn i:
- cynnal cyfrinachedd y cofnodion mabwysiadu a defnyddio'r wybodaeth at ddiben cwnsela cofnodion geni yn unig
- cyflwyno adroddiad o'r gwaith a wnaed gyda'r person mabwysiedig, gan gynnwys materion i'w cadw mewn cof ar gyfer unrhyw waith yn y dyfodol gyda'r person mabwysiedig a'i deulu geni
- nodi'n ysgrifenedig unrhyw wybodaeth gan yr asiantaeth fabwysiadu briodol na wnes i ei rhannu â'r person mabwysiedig, a nodi'r rhesymau dros y penderfyniad hwn
- gofyn i'r person mabwysiedig barchu cyfrinachedd y wybodaeth a roddir iddo
- dychwelyd y dogfennau o fewn yr amserlen a gofnodwyd

Arwyddwyd:

Dyddiedig:

Swydd:

Cyfeiriad:

Côd post:

Rhif ffôn:

Dychwelwch y ffurflen hon wedi'i chwblhau i:

Enw a chyfeiriad yr asiantaeth sy'n darparu cofnodion mabwysiadu

ATODIAD 14: Llythyr/e-bost a awgrymir gan yr Asiantaeth Mabwysiadu Priodol at y gweithiwr mabwysiadu i gadarnhau bod y cofnod mabwysiadu wedi'i ganfod ac y bydd crynodeb yn cael ei ddarparu neu fod y cofnod mabwysiadu wedi'i amgáu

Annwyl Reolwr neu weithiwr cyfryngol penodol

Atodlen 2 Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002: Mynediad at wybodaeth fabwysiadu mewn perthynas ag:

Enw presennol y person mabwysiedig:

Enw geni:

Dyddiad geni:

Diolch i chi am ddychwelyd y Ffurflen Caniatâd i Ddatgelu Gwybodaeth wedi'i chwblhau cyf: Mae'n bleser gennyf gadarnhau bod y cofnod mabwysiadu perthnasol wedi'i ganfod, a gobeithiaf allu cwblhau crynodeb o'r cofnod erbyn **[dyddiad]**.

Bydd gwybodaeth trydydd parti fel arfer yn cael ei heithrio o'r crynodeb, ond bydd pob achos yn cael ei ystyried yn ôl ei rinweddau.

NEU

Amgaeir copi o'r cofnod mabwysiadu perthnasol, er mwyn i chi ddarparu crynodeb ysgrifenedig ar gyfer y person mabwysiedig. Fel yr asiantaeth fabwysiadu briodol, mae gennym y disgresiwn i benderfynu pa wybodaeth y gellir ei rhannu â'r person mabwysiedig. Felly, cyn rhannu'r cynnwys gyda nhw, byddwn yn ddiolchgar petaech yn anfon copi o grynodeb drafft y cofnod a'r rhestr o ddogfennau yr ydych yn bwriadu eu rhannu i'r asiantaeth hon eu cymeradwyo.

Cwblhewch y ffurflen ymgymeriad amgaeedig (**cyf**) a'i dychwelyd ataf cyn gynted â phosibl.

Yr eiddoch yn gywir,

Rheolwr/ Gweithiwr Ôl Fabwysiadu Asiantaeth Fabwysiadu Briodol

ATODIAD 14A: Gwybodaeth gan Asiantaeth Mabwysiadu Priodol a anfonwyd at asiantaeth sy'n darparu gwasanaeth i'r person mabwysiedig

Cwbl Breifat a Chyfrinachol - Derbynnydd yn Unig

Ebost

Cyf:

Dyddiad

Annwyl

Oedolion Mabwysiedig — Atodlen 2 (Mynediad at Wybodaeth Cofnod Geni) a Mynediad i Wybodaeth Mabwysiadu a hanes y teulu Geni

Diolch i chi am eich ymholiad ynglŷn â

Enw:

Enw geni:

DOB:

Dyddiad Mabwysiadu:

Er mwyn cyflawni ein rhwymedigaethau fel yr Asiantaeth Mabwysiadu Priodol yn yr achos hwn, byddai'n ddefnyddiol disgrifio arfer a disgwyliadau (**enw'r asiantaeth**) yn y maes gwaith hwn.

Ein harfer yw rhannu gwybodaeth a dogfennau am y teulu biolegol a rhoddir copïau o'r holl bapurau a llythyrau perthnasol i'r person mabwysiedig. Cynhwysir llythyrau gwreiddiol oddi wrth y teulu biolegol lle bo modd, oni bai eu bod yn cynnwys gwybodaeth trydydd parti neu'n berthnasol i fwy nag un person mabwysiedig. Mae gwybodaeth Feddygol Gyffredinol wedi'i chynnwys, a byddem yn awgrymu mynd ar drywydd hyn gyda'u meddyg teulu, os oes materion heb eu datrys. Rydym hefyd yn cynnwys gwybodaeth am fetu yn ein sesiynau cwnsela ar gyfer unrhyw un y mae mabwysiadu wedi effeithio arno.

Rydym yn mynd y tu hwnt i'r wybodaeth syml ar dystysgrif geni ac os oes amheuaeth, rydym yn ymgynghori ac yn cofnodi unrhyw benderfyniadau ynghylch a ddylid datgelu gwybodaeth a allai fod yn drallodus neu'n niweidiol i'r oedolyn mabwysiedig. Rhaid cofnodi'r rhesymau dros y penderfyniad yn ogystal ag ymatebion yr oedolyn a fabwysiadwyd ac unrhyw ganlyniadau. Nid yw'n arferiad gennym anfon cofnodion mabwysiadu gwreiddiol ac os anfonir llythyrau/ffotograffau gwreiddiol, cedwir copïau ar y cofnod gwreiddiol.

Yn gyffredinol mae gwybodaeth Trydydd Parti yn cael ei golygu o'r wybodaeth rydym yn ei rhannu. Tra'n ystyried egwyddorion y Ddeddf Diogelu Data, sy'n golygu na fyddem yn datgelu unrhyw beth personol am y rhieni mabwysiadol i'r oedolyn mabwysiedig, rydym yn cynnwys yn ôl ein disgresiwn (Rheoliadau Asiantaeth Mabwysiadu rheoliad 15 (2)(a)), llythyrau oddi wrth y rhieni mabwysiadol i'r Asiantaeth sy'n darparu adroddiadau cynnydd ynghylch y lleoliad.

Sylwch nad yw (**enw'r asiantaeth**) yn cynnig gwasanaeth cyfryngol ond yn gallu rhoi cyngor ar Asiantaethau Cymorth Mabwysiadu Cofrestredig eraill sy'n gwneud y gwaith hwn.

Yn olaf, byddai'n ddefnyddiol i ni, petaech yn gallu llenwi a dychwelyd y ffurflen Cofnod o Gyfarfod naill ai yn yr amlen amgaeedig neu drwy e-bost yn ddiogel i (**cyfeiriad e-bost**) ar ddiwedd eich cyfarfod. Byddai'r wybodaeth hon yn ein helpu i ystyried sut i ymateb i unrhyw ymholiad posibl gan y teulu biolegol yn y dyfodol, os na fyddwn yn gallu cysylltu â chi bryd hynny.

Gobeithio y bydd y wybodaeth amgaeedig o gymorth i chi yn eich gwaith gyda (**enw**).

Cwblhewch a dychwelwch y Cydnabod Derbyn Cofnodion amgaeedig fel cadarnhad eich bod wedi cyrraedd yn ddiogel.

Yr eiddoch yn gywir,

Rheolwr/gweithiwr mabwysiadu

ATODIAD 14B: Derbyn cydnabyddiaeth cofnodion

Cwbl Breifat a Chyfrinachol - Derbynnnydd yn Unig

Ffôn:

Ebost:

Dyddiad:

Derbyn cydnabyddiaeth cofnodion:

Rwyf heddiw wedi derbyn gwybodaeth o'r Cofnodion mabwysiadu archif a gadwir gan (**rhowch enw'r asiantaeth**).
Rwy'n derbyn cyfrifoldeb am ddiogelu'r dogfennau a gefais yn y dyfodol.

Nodwch os gwelwch yn dda:

1. Mae'n bosibl bod cofnodion mabwysiadu wedi'u harchifo wedi'u llunio pan oedd safonau cofnodi a chadw gwybodaeth yn wahanol i'r rhai sy'n berthnasol heddiw.
2. Efallai y gwelwch fod yr iaith a ddefnyddir, a'r gwerthoedd cyffredinol a fynegir yn adlewyrchu'r cyfnod pan grëwyd y cofnod ac efallai nad ydynt yn dderbyniol heddiw.
3. Mae'n bosibl na fyddai'r gweithwyr mabwysiadu a gweithwyr proffesiynol eraill sy'n ymwneud â'ch mabwysiadu wedi disgwyl i'r person mabwysiedig ddarllen eu cofnodion.
4. Yn yr un modd, mae'n debyg bod gwybodaeth wedi'i rhoi gan y teulu biolegol ar adeg pan nad oedd disgwyl iddi gael ei rhannu gyda'r person mabwysiedig.
5. Gan fod gennym ddyletswydd gofal tuag at y person mabwysiedig, y teulu biolegol a'r mabwysiadwyr, **mae enw'r asiantaeth fabwysiadu** yn argymhell yn gryf y dylid defnyddio gwasanaeth cyfryngol pan fydd yr oedolyn mabwysiedig yn penderfynu cysylltu â pherthnasau biolegol.
6. Byddem hefyd yn argymhell bod unrhyw wybodaeth a dderbynnir yn cael ei defnyddio'n ofalus ac yn sensitif, a bod hawliau dynol pawb dan sylw yn cael eu parchu.
7. Dylid gwirio gwybodaeth ddwywaith lle bo modd. Mae'n bosibl nad yw oedrannau, dyddiadau geni, sillafu enwau ac ati wedi'u cofnodi'n gywir. Gall hyn fod yn hollbwysig wrth olrhain pobl.
8. Nid yw cofnodion bob amser yn cael eu llofnodi a'u dyddio. Nid yw bob amser yn glir pwy sy'n darparu gwybodaeth. Gall gwybodaeth fod yn farn rhywun yn hytrach na ffaith.
9. Mae'n bosibl y bydd gan rieni geni farn wahanol i'r hyn a gofnodwyd o amgylchiadau geni a lleoliad mabwysiadu eu plentyn biolegol.
10. Mae Cyfraith ac Arferion Mabwysiadu a disgwyliadau o ran mynediad at wybodaeth wedi newid yn sylweddol ers yr amser pan luniwyd y rhan fwyaf o gofnodion mabwysiadu archif.

Arwyddwyd: (enw'r gweithiwr a theitl)

Dyddiad:

ATODIAD 14C: Cofnod o Gyfarfod â (person mabwysiedig) gan Asiantaeth Mabwysiadu/Asiantaeth Gyfryngol Ar gyfer Gwybodaeth

Mynediad at Gofnodion Geni Atodlen 2 – Deddf Mabwysiadu a Phlant 2002

Enw'r Oedolyn Mabwysiedig	
Enw geni'r Oedolyn Mabwysiedig	
Dyddiad Geni	
Dyddiad y cyfarfod	
Enw'r Asiantaeth Mabwysiadu	

Amgylchiadau presennol? (e.e. cyfansoddiad teuluol, cyflogaeth, iechyd)

Pam wnaeth yr Oedolyn Mabwysiedig ofyn am ei gofnodion ar yr adeg hon?

Beth oedd yr Oedolyn Mabwysiedig eisoes yn ei wybod am ei deulu geni a'i fabwysiadu?

Beth oedd ei brofiad o dyfu i fyny wedi'i fabwysiadu?

Beth oedd ymateb yr oedolyn mabwysiedig i'w gofnodion?

Beth yw barn yr Oedolyn Mabwysiedig ar gyswllt a chael ei gysylltu gan gyfryngwr ar ran perthynas geni). A wnaeth yr Oedolyn Mabwysiedig honni cam-drin neu ofal gwael tra oedd yng ngofal mabwysiadwyr neu ddatgelu unrhyw faterion diogelu? Ydw/ Nac ydw.

Os ydw, atodwch fanylion ar ddalen ar wahân.

Unrhyw sylwadau eraill (parhewch ar ddalen ar wahân os oes angen).

Enw'r Gweithiwr Mabwysiadu.....

Llofnod

Dyddiad.....

Cwblhewch a dychwelwch hwn a'r ffurflen cydnabod derbyn cofnodion i'r canlynol:

Cyfeiriad e-bost: yr Asiantaeth Fabwysiadu

Cyfeiriad post: Ychwanegwch gyfeiriad yr asiantaeth fabwysiadu

ATODIAD 15: Llythyr/e-bost awgrymedig gan yr Asiantaeth Mabwysiadu Briodol i'r asiantaeth gyfryngol mewn ymateb i gais am wybodaeth o'r cofnod mabwysiadu a barn yr asiantaeth ynghylch priodoldeb cais am wasanaethau cyfryngol gan berson mabwysiedig

Annwyl Reolwr neu weithiwr asiantaeth gyfryngol a enwir

Eich cais am wybodaeth o'r cofnod mabwysiadu mewn perthynas â chais am wasanaethau cyfryngol gan [enw geni'r person mabwysiedig] i'w alluogi i sefydlu cysylltiad â [enw'r perthynas a'r berthynas]

Diolch am eich llythyr/e-bost o [dyddiad] lle rydych yn nodi bod [enw geni'r person mabwysiedig] eisoes wedi lleoli **[enw'r perthynas a'r berthynas]** y mae'r person mabwysiedig yn ceisio sefydlu cysylltiad ag ef. Rwy'n cadarnhau mai'r asiantaeth hon yw'r asiantaeth fabwysiadu briodol yn yr achos hwn.

Cynnwys pwyntiau perthnasol o'r canlynol:

- Nid oes unrhyw gofnod ar y cofnod o unrhyw gyswllt gan y person mabwysiedig na'i deulu geni ers gwneud y gorchymyn mabwysiadu. Felly rwy'n amgáu crynodeb o'r wybodaeth gyfyngedig sydd ar gael ar y cofnod hwn.
- Ni osodwyd unrhyw fetu ar y cofnod mabwysiadu na chofrestr ganolog yr asiantaeth ar gyfer Fetau mewn perthynas ag unrhyw berthynas
- Daeth **[enw geni'r person mabwysiedig]** ymlaen yn **[mis a blwyddyn]**, i gofrestru fetu cymwys **[rhowch fanylion]**; nid oes cofnod bod **[enw geni'r person mabwysiedig]** wedi ceisio diwygio'r fetu hwn.
- Nid oes unrhyw arwydd ar y cofnod ynghylch dymuniad am ddim cyswllt gan unrhyw berthynas geni.
- Daeth **[perthynas perthynas geni ac enw]** ymlaen yn **[nodwch y mis a'r flwyddyn]** yn ceisio gwneud cais 'dim Cyswllt' ynghylch [enw geni'r person mabwysiedig]. Dylid cofio hyn os yw'r perthynas geni hwn yn dal i fod mewn cysylltiad â'r **[enw a pherthynas y person y mae'r oedolyn mabwysiedig yn gobeithio dod o hyd iddo]**
- Daeth **[enw geni'r person mabwysiedig]** ymlaen yn [mis a blwyddyn] yn ceisio gwybodaeth am amgylchiadau ei fabwysiadu. Cwblhawyd y dasg hon ar **[dyddiad]**. Rwy'n amgau copi o'r crynodeb ysgrifenedig a ddarparwyd i **[enw geni'r person mabwysiedig]** ar y pryd.
- Ar adeg y mabwysiadu roedd **[enw geni'r person mabwysiedig]** mewn perygl o ymddygiad **[perthynas geni ac enw yr oeddent yn cael eu hadnabod wrtho]** yn **[dyddiad]** pan oeddent yn byw ym mhentref/tref/dinas **[rhowch fanylion]**.
- Er mai'r asiantaeth fabwysiadu hon yw'r asiantaeth fabwysiadu briodol, mae'r cofnodion mabwysiadu yn dangos bod **[enw'r awdurdod lleol arall]** hefyd wedi bod yn rhan o'r achos hwn, gan mai hi oedd yr awdurdod lleol a hysbyswyd o'r bwriad i wneud cais am orchymyn mabwysiadu. Efallai y byddai'n ddefnyddiol i chi gysylltu â'r awdurdod hwnnw i gael unrhyw wybodaeth ychwanegol sydd ar gael cyn penderfynu a ddylid bwrw ymlaen â'r cais am wasanaethau cyfryngol.

Yn unol â rheoliad 12.3(b) gallaf gadarnhau nad yw'r asiantaeth hon yn gwybod am unrhyw reswm pam na ddylai'r cais am wasanaethau cyfryngol fwrw ymlaen.

Anfonwch grynodeb o'ch gwaith a'r canlyniad ataf fel y gellir cadw hwn ar gofnod achos [enw'r person mabwysiedig] i'w gyfeirio ato yn y dyfodol.

Peidiwch ag oedi cysylltu â mi os ydych chi'n teimlo y gallaf fod o gymorth pellach.

Yn gywir,

Rheolwr/Gweithiwr Cymdeithasol

ATODIAD 16: Llythyr/e-bost awgrymedig gan asiantiaeth i'r asiantiaeth mabwysiadu priodol yn gofyn am farn ynghylch cais gan berthynas geni am wasanaethau cyfryngol i gysylltu â'r person mabwysiedig

Annwyl

Cais am farn yr Asiantaeth Mabwysiadu Briodol o dan Reoliad 12 o Reoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol (Mabwysiadu Cyn Cychwyn) 2005, ynghylch cais am wasanaethau cyfryngol gan **[enw'r perthynas geni a'r berthynas]** i sefydlu cysylltiad â [enw geni'r person mabwysiedig]:

Mae'r asiantaeth hon wedi derbyn cais am wasanaeth cyfryngol o dan adran 98 o Ddeddf Mabwysiadu a Phlant 2002, i alluogi **[enw'r perthynas geni a nodwch y berthynas]** i gysylltu â **[enw geni'r person mabwysiedig]**.

O wybodaeth a gyflenwyd gan **[enw/Cofrestrydd Cyffredinol/enw'r llys]** ymddengys mai eich asiantaeth chi yw'r asiantaeth fabwysiadu briodol yn yr achos hwn.

Rwy'n cadarnhau bod yr asiantaeth hon wedi cyflawni ei chyfrifoldebau o dan reoliad 11 o Reoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol (Mabwysiadu Cyn Cychwyn) 2005 i wirio oedran a hunaniaeth y perthynas geni dan sylw.

Yn unol â rheoliad 12 o Reoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol (Mabwysiadu Cyn Cychwyn) 2005, byddwn yn ddiolchgar pe baech yn rhoi'r wybodaeth ganlynol i mi:

1. Cadarnhad mai eich asiantaeth yw'r asiantiaeth priodol yn yr achos hwn.
2. Manylion unrhyw gyswllt y mae eich asiantaeth wedi'i gael â [enw'r teulu geni] a'r person mabwysiedig ers gwneud y Gorchymyn Mabwysiadu.
3. A yw [enw geni'r person mabwysiedig] wedi gosod feto absoliwt neu gymwys gyda'ch asiantaeth mewn perthynas â chyswllt ag unrhyw berthynas geni gan y gallai atal yr asiantaeth hon rhag bwrw ymlaen â'r cais hwn am wasanaethau cyfryngol.
4. A yw eich asiantaeth wedi derbyn cais 'dim Cyswllt' gan riant geni neu berthynas geni arall yn yr achos hwn.
5. Unrhyw wybodaeth berthnasol yr ydych yn ystyried y dylid gwneud **[enw'r perthynas geni]** yn ymwybodol ohoni, wrth geisio sefydlu cyswllt â'r oedolyn mabwysiedig.
6. Barn eich asiantaeth ynghylch priodoldeb y cais am wasanaeth cyfryngol yn unol â Rheoliad 12.3(b) o Reoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol (Mabwysiadu Cyn Cychwyn) 2005.

A allech chi ddarparu'r wybodaeth ganlynol i'r asiantaeth hon a fydd o gymorth i mi chwilio am y person mabwysiedig dan sylw:

- Enw llawn y person mabwysiedig ar ôl mabwysiadu
- Cyfeiriad y teulu mabwysiadol pan wnaed y gorchymyn mabwysiadu
- Enwau llawn y ddau riant mabwysiadol
- Galwedigaethau'r rhieni mabwysiadol
- Dyddiadau geni'r ddau riant mabwysiadol neu oedran ar adeg mabwysiadu
- Manylion unrhyw blant eraill yn y teulu mabwysiadol

Edrychaf ymlaen at dderbyn eich ymateb.

Yn gywir,

Rheolwr Asiantaeth Gyfryngol/Gweithiwr Asiantaeth Gyfryngol

Atodiad 17: Templed Llythyr Ymateb/e-bost at asiantaeth fabwysiadu/cais asiantiaeth mabwysiadu am wybodaeth o dan Reoliad 12 Rheoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol 2005

Sylwch fod y templed hwn yn darparu awgrymiadau ar sut y gall asiantaeth ymateb yn dibynnu ar ba wybodaeth sydd wedi'i chofnodi ar y cofnod mabwysiadu

Annwyl Reolwr neu weithiwr asiantaeth gyfryngol a enwir

Gais am wybodaeth o dan Reoliad 12 Rheoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol 2005

Diolch am eich llythyr/e-bost yn hysbysu'r asiantaeth hon yr ydych yn gweithio gyda hi ar hyn o bryd (**enw perthynas geni'r person mabwysiedig a dyddiad geni'r perthynas geni**) a chais am wybodaeth o dan Reoliad 12 Rheoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol 2005 i'w alluogi i sefydlu cysylltiad ag enw geni'r person mabwysiedig.

Rwy'n cadarnhau mai'r asiantaeth hon yw'r asiantaeth fabwysiadu briodol a'n bod yn dal y cofnod(au) mabwysiadu perthnasol.

Mae'n bleser gennyf eich hysbysu **nad oes unrhyw feto wedi'i osod ar gofrestr ganolog yr asiantaeth hon o fetau nac ar y cofnod mabwysiadu gan [enw geni'r person mabwysiedig]** ac nad ydym yn gwybod am unrhyw reswm pam na ddylai eich cais am wasanaeth cyfryngol fynd rhagddo.

Er mwyn eich cynorthwyo yn eich gwaith gyda **[enw perthynas geni]** ac i leoli lleoliad presennol (**enw geni'r person mabwysiedig**), rwy'n amgau copiâu/neu grynoded o'r wybodaeth a gofnodwyd ar adeg y mabwysiadu. Mae'r rhain yn cynnwys:

Manylion y fam geni/tad geni/teulu geni

Rhesymau dros ac amgylchiadau'r mabwysiadu

Gwybodaeth am y teulu mabwysiedig, gan gynnwys enwau llawn y tad mabwysiedig a'r fam fabwysiedig, dyddiadau geni a galwedigaeth.

Cyfeiriad olaf hysbys y rhieni mabwysiedig

Rhestrwch wybodaeth arall yn ôl yr angen

Rhodddwyd y gorchymyn mabwysiadu ar **[dyddiad]** yn **[enw'r Llys]**. Rwy'n deall bod enw **[enw geni'r oedolyn mabwysiedig]** wedi'i newid i **[enwau llawn yr oedolyn mabwysiedig a roddwyd ar adeg y mabwysiadu]**.

Yn ôl y wybodaeth ar y cofnod ar adeg y mabwysiadu, ni chafodd y rhieni mabwysiadol unrhyw blant eu geni iddynt ac ni wnaethant fabwysiadu ail blentyn drwy'r un asiantaeth fabwysiadu/hon

neu

[aeth y rhieni mabwysiadol ymlaen i fabwysiadu.....] neu **[roedd gan y rhieni mabwysiadol X o blant mabwysiedig eisoes cyn i ...gael ei leoli gyda nhw]** neu **[aeth y rhieni mabwysiadol ymlaen i gael [X] o blant eu geni iddynt....]**

Y cyswllt diwethaf rhwng y teulu mabwysiadol a'r asiantaeth hon oedd ar **[dyddiad]**.

Nid oes unrhyw arwydd ar y cofnod mabwysiadu bod [oedolyn mabwysiedig] erioed wedi ceisio mynediad at y wybodaeth sy'n ymwneud â'u mabwysiadu.

Byddai'n ddefnyddiol iawn cael gwybodaeth gyfredol am **[enw'r perthynas geni]** i'w rhoi ar y cofnod mabwysiadu, pe bai **[enw geni'r person mabwysiedig]** yn dod ymlaen wedi hynny i geisio gwybodaeth am eu teulu geni a'u mabwysiadu. Felly, byddem yn ddiolchgar iawn pe gallech anfon crynodeb o'r gwaith a wnaed gyda (enw'r perthynas geni a chanlyniad y chwiliad a'r cyswllt a wnaed gyda **(enw'r person mabwysiedig)**). Dychwelwch hwn at **(enw a chyfeiriad)**.

Yn gywir iawn
Enw'r Gweithiwr

Pan fydd Feto Absoliwt neu Gymwysedig wedi'i Gofrestru

Annwyl Reolwr neu weithiwr asiantaeth gyfryngol a enwir

Cais am wybodaeth o dan Reoliad 12 Rheoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol 2005

Diolch am eich llythyr/e-bost yn hysbysu'r asiantaeth hon rydych chi'n gweithio gyda hi ar hyn o bryd **(enw - perthynas geni'r person mabwysiedig a dyddiad geni)**.

Cais am wybodaeth o dan Reoliad 12 Rheoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol 2005 i'w alluogi i sefydlu cysylltiad ag enw geni'r person mabwysiedig.

Rwy'n cadarnhau mai'r asiantaeth hon yw'r asiantaeth fabwysiadu briodol a'n bod yn dal y cofnod(au) mabwysiadu perthnasol.

Mae'n ddrwg gennyf eich hysbysu bod **Feto Absoliwt** wedi'i osod ar y cofnod mabwysiadu gan [enw geni'r person mabwysiedig] ac felly nid yw'n briodol bwrw ymlaen, yn unol â rheoliad 8(3) o Reoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol (Mabwysladau Cyn-Gychwyn) 2005. Fodd bynnag, os yw'r perthynas geni yn dymuno ysgrifennu llythyr neu ddarparu rhywfaint o wybodaeth ar gyfer [enw geni'r person mabwysiedig] byddwn yn falch o'i osod ar y cofnod mabwysiadu.

Os bydd y person mabwysiedig yn cysylltu â ni yn y dyfodol, byddwn yn ei hysbysu am y cyswllt hwn a'r wybodaeth sydd ar gael.

NEU

Mae'n ddrwg gennyf eich hysbysu bod **Feto Cymwys** wedi'i osod ar y cofnod mabwysiadu sy'n debygol o effeithio ar y cais presennol am wasanaethau cyfryngol (rhowch fanylion perthnasol).

NEU

Nid oes unrhyw feto wedi'i osod ar y cofnod mabwysiadu gan **[enw geni'r person mabwysiedig]** ac nid ydym yn gwybod am unrhyw reswm pam na ddylai'r cais am wasanaethau cyfryngol fynd ymlaen.

Er mwyn eich cynorthwyo yn eich gwaith gyda **[enw'r perthynas geni]**, rwy'n amgáu copïau o wybodaeth am y teulu geni a gofnodwyd ar adeg y mabwysiadu.

Bydd hefyd yn ddefnyddiol i'r asiantaeth hon gael gwybodaeth gyfoes am [enw'r perthynas geni] i'w rhoi ar y cofnod mabwysiadu, pe bai [enw geni'r person mabwysiedig] yn dod ymlaen wedi hynny i geisio gwybodaeth am eu teulu geni a'u mabwysiadu.

Edrychaf ymlaen at dderbyn eich adborth maes o law.

Yn gywir iawn,

Rheolwr / Gweithiwr Cymdeithasol

ATODIAD 18: Llythyr awgrymedig gan Asiantaeth Mabwysiadu / Cyfryngol at riant geni wrth geisio sefydlu ei leoliad presennol ar ran y person mabwysiedig neu pan fydd wedi'i gadarnhau eu bod yn byw yno

Mae Atodiad 18 a 18A yn enghreifftiau o lythyr cychwynnol y gellid ei anfon at fam neu dad geni naill ai wrth geisio sefydlu ai nhw yw'r person sy'n cael ei geisio neu pan fydd wedi'i sefydlu eu bod yn byw yno. Gall llythyrau o'r fath amrywio yn dibynnu a drefnwyd y mabwysiadu gan yr asiantaeth sy'n cysylltu ai peidio.

Mae'n bwysig ystyried pob llythyr cyswllt cyfryngol yn ofalus ac addasu yn unol â hynny gan ystyried unrhyw agweddau penodol sy'n ymwneud â'r achos. Er enghraifft, pe bai'r cyfenw geni yn anarferol, efallai y byddai'n well peidio â'i gynnwys yn y llythyr cychwynnol.

Llythyr gan yr Asiantaeth Mabwysiadu/Cyfryngol ar ran person mabwysiedig at riant geni wrth geisio sefydlu ei leoliad presennol

Annwyl

Enw'r rhiant geni

Rwy'n ysgrifennu atoch mewn cysylltiad ag ymholiad gan rywun sy'n ceisio olrhain ei deulu ac sy'n credu y gallent fod yn perthyn trwy enedigaeth i [enw llawn y rhiant geni] a oedd yn byw yn [pentref/tref/dinas] yn [blwyddyn].

Trwy ddefnyddio cofnodion sydd ar gael yn gyhoeddus, rydym wedi sefydlu dolen i berson gyda'ch enw. Nid wyf yn siŵr a ydych chi'r person rwy'n chwilio amdano, ond rwy'n gobeithio y byddwch yn gallu helpu. Byddwch yn daweil eich meddwl bod hwn yn ymholiad dilys.

Rwy'n sylweddoli y gallai fy llythyr/e-bost fod yn annisgwyl ac mae'n debyg ei fod yn syndod clywed gennyf ac mae'n ddrwg gennyf os yw'r llythyr hwn wedi dod ar amser amhriodol i chi. Os ydych chi'n meddwl mai chi yw'r person rwy'n chwilio amdano, byddwn yn ddiolchgar pe byddech yn ystyried cysylltu â mi naill ai trwy lythyr (amlen wedi'i stampio a'i chyfeirio wedi'i hamgáu), e-bost (ychwanegwch gyfeiriad e-bost) neu ffôn. Os yw'n well gennych ffonio, fel arfer rwyf yn y swyddfa [rhowch fanylion] a gellir cysylltu â mi ar [rhowch fanylion]. Fy rhif ffôn symudol yw:

Os nad chi yw'r person rwy'n chwilio amdano, byddwn yn gwerthfawrogi pe byddech mor garedig â rhoi gwybod i mi cyn gynted â phosibl. Rwy'n amgau amlen wedi'i stampio ar gyfer eich ateb. Fel arall, fy nghyfeiriad e-bost yw:

Edrychaf ymlaen at glywed gennych.

Yn gywir

Enw a theitl

ATODIAD 18A Llythyr awgrymedig pan nad oes ymateb wedi dod i law

Annwyl Enw rhiant geni

Rwy'n ysgrifennu atoch mewn cysylltiad ag ymholiad gan rywun sy'n ceisio chwilio am deulu ac sy'n credu y gallent fod yn perthyn trwy enedigaeth i **[enw llawn rhiant geni]** a oedd yn byw yn enw **[pentref/tref/dinas] yn [blwyddyn]**.

Ysgrifennais atoch ar [dyddiadau] ond gan na chefais ymateb, nid wyf yn siŵr a gyrhaeddodd y llythyr atoch, felly meddyliais y dylwn ysgrifennu eto rhag ofn na wnaethoch erioed dderbyn hwn. [Trwy ddefnyddio cofnodion sydd ar gael yn gyhoeddus rydym wedi sefydlu dolen i berson gyda'ch enw.]

Rwy'n gobeithio mai chi yw'r person rwy'n chwilio amdano ac y byddwch yn gallu helpu. Byddwch yn dawel eich meddwl bod hwn yn ymholiad dilys.

Rwy'n sylweddoli y gallai fy llythyr/e-bost fod yn annisgwyl ac ymddiheuraf os yw'r llythyr hwn wedi dod ar amser amhriodol i chi. Os ydych chi'n meddwl mai chi yw'r person rwy'n chwilio amdano, byddwn yn ddiolchgar iawn pe byddech chi'n ystyried cysylltu â mi naill ai drwy lythyr (amlen wedi'i stampio a'i chyfeirio wedi'i hamgáu), e-bost neu dros y ffôn. Os yw'n well gennych ffonio, rwyf fel arfer yn y swyddfa [rhowch fanylion] a gellir cysylltu â mi ar [rhowch fanylion] neu fy ffôn symudol. Fy nghyfeiriad e-bost yw: (ychwanegu e-bost)

Os mai chi yw'r person rwy'n chwilio amdano ond nad ydych chi am fynd â'r ymholiad hwn ymhellach, rhowch wybod i mi oherwydd gallaf gofnodi'r ffaith nad ydych chi am gael eich cysylltu ar gofnodion yr asiantaeth. Fodd bynnag, er na fyddai'r asiantaeth hon yn mynd â'r mater hwn ymhellach ar hyn o bryd, ni allaf warantu na fydd y person dan sylw nac asiantaeth arall yn ceisio cysylltu rywbryd yn y dyfodol.

Os nad chi yw'r person rwy'n chwilio amdano, byddwn yn gwerthfawrogi pe byddech chi mor garedig â rhoi gwybod i mi cyn gynted â phosibl. Rwy'n amgáu amlen wedi'i stampio a'i chyfeirio ar gyfer eich ateb. Fel arall, fy nghyfeiriad e-bost yw:

Yn gywir iawn

ATODLEN 19: Llythyr awgrymedig gan asiantaeth mabwysiadu yn uniongyrchol at berson mabwysiedig yn ceisio sefydlu ei leoliad presennol, lle mae cais am wasanaethau cyfryngol wedi'i dderbyn gan berthynas geni

Llythyr awgrymedig gan yr asiantaeth Mabwysiadu/Cyfryngol yn uniongyrchol at berson mabwysiedig lle mae'r asiantaeth wedi derbyn cais am wasanaethau cyfryngol gan berthynas i'r person mabwysiedig

Annwyl

Enw'r person mabwysiedig

Mae'r asiantaeth hon wedi derbyn ymholiad yn ddiweddar yr hoffwn ei drafod gyda chi. Er nad yw'r mater yn frys, mae o natur bersonol a byddwn yn gwerthfawrogi pe byddech mor garedig â chysylltu â mi.

Gallwch fy ffonio ar fy ffôn symudol (**rhowch rif**) rhwng (**rhowch amserlen**) ac os nad wyf ar gael pan fyddwch yn ffonio yna gadewch neges a byddaf yn cysylltu â chi cyn gynted ag y gallaf neu fel arall gallwch anfon e-bost ataf yn: rhowch gyfeiriad e-bost

Fel arfer, rwyf ar gael yn y swyddfa [**rhowch amseroedd**]. Os nad yw'n gyfleus cysylltu efo chi yn ystod yr amseroedd hwn, byddwn yn fodlon trefnu i siarad â chi y tu allan i'r amseroedd hyn, pe byddech yn gadael neges a rhif cyswllt i mi.

Os byddai'n well gennych ysgrifennu ataf, rwy'n amgau amlen wedi'i stampio a'i chyfeirio ar gyfer eich ateb.

Edrychaf ymlaen at glywed gennych.

Yn gywir iawn

Rheolwr

ATODIAD 20: Fformat ar gyfer cofnodi'r cyfarfod ymgynghori gyda pherthynas geni

Dyddiad y Cyfarfod:

Enw'r perthynas geni cyswllt

Cyfeiriad a manylion cyswllt

Cadarnhad Hunaniaeth:

Manylion y ddogfennaeth adnabod a welwyd.

Gall hyn fod yn basbort, bil cyfleustodau ac ati (dylai o leiaf un darn o adnabod gynnwys llun o'r ymgeisydd os yn bosibl).

Perthynas perthynas geni â'r person mabwysiedig

Prawf o berthynas

Rhestr o'r dystiolaeth ddogfennol sy'n cadarnhau hyn.

Rheswm dros yr ymholiad:

Beth sydd wedi ysgogi'r perthynas geni i ddod ymlaen ar hyn o bryd?

Gobeithion a disgwyliadau

Beth yw eu gobeithion a'u hofnau o wneud/peidio â gwneud cysylltiad ag oedolyn mabwysiedig? Beth maen nhw'n gobeithio ei gyflawni/ei ddatrys? Er enghraifft, a ydyn nhw eisiau gwybodaeth, cyfnewid llythyrau, e-bost neu negeseuon, i gyfarfod, i barhau ag unrhyw berthynas ddilynol?

Effaith mabwysiadu

Beth fu eu profiad o gael plentyn wedi'i fabwysiadu / symud plentyn, a'r effaith y mae hyn wedi'i chael ar eu bywyd wedi hynny?

Amgylchiadau presennol a disgrifiad

Agwedd perthnasau/aelodau teulu eraill at yr hyn y mae'r perthynas geni yn ceisio'i wneud.

Megis llun personol o'r person a manylion personol perthnasol, cyfansoddiad y teulu, cyflogaeth bresennol os yw'n berthnasol, a sefydlogrwydd ffordd o fyw bresennol. Cynhwyswch lefel y gefnogaeth sydd ganddynt gan eu partner/teulu/a'u hagwedd at ddymuniad y perthynas geni i gael mynediad at wasanaeth cyfryngol. Byddwch yn ymwybodol o faterion bregusrwydd a risg ac archwiliwch lle bo'n briodol ac yn angenrheidiol.

Ystyriaeth o senarios, canlyniadau a materion posibl

Trafodaeth gyda'r perthynas geni ynghylch y posibilrwydd nad yw'r oedolyn mabwysiedig yn gwybod ei fod wedi'i fabwysiadu, a goblygiadau hyn.

Pa ganlyniadau/senarios posibl y maent wedi'u hystyried a sut y maent yn meddwl y byddent yn ymateb? Cynhwyswch gyngor ynghylch: goblygiadau emosiynol ac effaith, atyniad rhywiol genetig, cyfeiriadedd rhywiol, trawsrywioldeb, anghenion arbennig, anabledd, salwch meddwl, camddefnyddio cyffuriau/alcohol, troseddoldeb, carchar, tlodi, enwogrwydd ac ati.

Sut fyddai'r perthynas geni yn ymdopi â chlywed bod y person mabwysiedig wedi cael profiad mabwysiadu hapus/anhapus? Nodwch unrhyw amgylchiadau a fyddai'n atal y perthynas geni rhag mynd ar drywydd cyswllt â'r person mabwysiedig.

Beth yw eu disgwyliadau os sefydlir cyswllt? A fyddant yn gallu derbyn nad yw'r person mabwysiedig am ymateb i gyswllt?

Ymateb i gofnodion pan fydd y cais gan riant geni

Cynhwyswch hyn os yw'r rhiant geni wedi gweld neu wedi derbyn gwybodaeth o gofnod mabwysiadu'r asiantaeth megis unrhyw lythyrau y gallent fod wedi'u hysgrifennu, neu ddogfennau y maent wedi'u llofnodi. Gall fod yn ddefnyddiol gwirio manylion a gofnodwyd ar y cofnod e.e. enw'r tad geni.

Os yw atgof y rhiant geni o amgylchiadau a digwyddiadau yn wahanol i'r rhai a gofnodwyd ar y cofnod, mae'n bwysig archwilio hyn yn fanwl, yn enwedig lle mae'r rhiant geni yn gwadu cyfrifoldeb neu wybodaeth am resymau dros ymyrraeth yr awdurdod lleol wrth symud y plentyn. Dylid eu gwahodd i ysgrifennu eu cyfrif o'r cyfnod hwn y gellir ei gadw ar y cofnod mabwysiadu.

Materion/pryderon:

Defnyddiwch y pennawd hwn os oes materion/pryderon nad ydynt wedi'u trafod yn y penawdau uchod.

Camau a gymerwyd

Mae'n bwysig cofnodi cynnwys y cyfarfod, gan gynnwys y materion a drafodwyd a'r cyngor a'r wybodaeth a roddwyd.

- A roddwyd gwybodaeth am y Gofrestr Cyswllt Mabwysiadu – dylid ystyried a yw'r perthynas geni neu'r asiantaeth yn cofrestru'r manylion ar y Cofrestr Cyswllt Mabwysiadu cyn i'r chwiliad am yr oedolyn mabwysiedig ddechrau.
- Archwilio gyda'r perthynas geni y gallai'r oedolyn mabwysiedig fod wedi cofrestru dymuniad am 'dim cyswllt'; neu fod wedi cyflwyno fetó absoliwt neu gymwys gyda'r Asiantaeth Mabwysiadu Briodol.
- A yw'r perthynas geni yn cydsynio i wybodaeth gael ei rhannu amdanynt gyda'r person mabwysiedig fel y gall y person mabwysiedig wneud penderfyniad gwybodus ynghylch cydsynio i ddatgelu eu gwybodaeth adnabod (Rheoliad 7 o Reoliadau Gwybodaeth Mabwysiadu a Gwasanaethau Cyfryngol (Mabwysiadu Cyn Cychwyn) 2005).
- Pa wybodaeth a roddwyd i'r perthynas geni ynglŷn â sut mae'r chwiliad am y person mabwysiedig yn cael ei gynnal. Eglurwch beth all a beth na all ei wneud o ran chwilio ac eglurwch mai dim ond cofnodion cyhoeddus a ddefnyddir i leoli'r person mabwysiedig.
- A roddwyd gwybodaeth am y gefnogaeth a'r gwasanaethau y gall yr asiantaeth eu darparu? A drafodwyd goblygiadau cost posibl darparu gwasanaeth cyfryngol? A eglurwyd rôl a chyfrifoldebau'r cyfryngwr?
- A ddarparwyd gwybodaeth am unrhyw sefydliadau hunangymorth lleol a rhwydwaith sy'n bodoli?

- A roddwyd rhestr ddarllen ddefnyddiol i'r perthynas geni os yw'n briodol; a manylion gwefannau a allai fod yn ddefnyddiol, er enghraifft: [FamilyConnect - Building Stronger Families](#)

Wedi'i dderbyn/heb ei dderbyn ar gyfer Gwasanaeth Cyfryngol

Dylid hysbysu'r perthynas geni y bydd yr asiantaeth yn gwneud penderfyniad ynghylch derbyn eu cais am ddarparu gwasanaeth cyfryngol o fewn mis, neu'n gynt os yn bosibl. Wrth wneud y penderfyniad hwn, rhaid rhoi sylw penodol i lesiant unrhyw berson 'a allai gael ei adnabod neu ei effeithio fel arall gan y cais' sydd o dan 18 oed. Os oes pryderon bod y perthynas geni yn peri risg iddo'i hun neu i unrhyw un arall yr effeithir arno gan y cais, rhaid eu nodi, eu trafod gyda'r perthynas geni (os yn bosibl), a gwneud penderfyniad dan oruchwyliaeth a'i gofnodi ynghylch sut i fwrw ymlaen. Os gwrthodir derbyniad ar gyfer gwasanaeth, rhaid hysbysu'r perthynas geni o'r rhesymau dros hyn cyn gynted â phosibl, a rhaid cofnodi'r rhain ar gofnod. Os nad yr asiantaeth mabwysiadu priodol yw'r asiantaeth sy'n darparu'r gwasanaeth cyfryngol, rhaid hysbysu'r asiantaeth mabwysiadu priodol o ganlyniad y gwaith gyda'r perthynas geni.

Ymateb i unrhyw gyswllt yn y dyfodol gan Oedolyn Mabwysiedig

Dim ond cynnwys hyn os nad yw wedi'i gynnwys mewn man arall yn yr adroddiad.

Ffurflen werthuso

Cadarnhad bod hyn wedi'i roi.

Llofnod:

Statws:

Dyddiad:

Cais Perthynas Geni am Wasanaeth Cyfryngol: Mabwysiadu Cyn-Gychwyn (Adran 98 o Ddeddf Mabwysiadu a Phlant 2002)

ATODIAD 21: Enghraifft o gytundeb wrth ddefnyddio asiantaeth neu berson arall i chwilio ar ran yr asiantaeth gyfryngol

FFURFLEN CAIS AM LEOLIAD A CHYTUNDEB PEIDIWCH Â DATGELU

Cais gan (enw'r asiantaeth)

At (enw'r asiantaeth/neu'r unigolyn lleoli)

Dewch o hyd i gyfeiriad presennol y person(au) canlynol:

Enw Llawn:

Dyddiad geni:

Cyfeiriad olaf y person:

Ni ddylid cysylltu'n uniongyrchol â'r unigolyn a geisir. Rhaid trosglwyddo'r holl wybodaeth a geir mewn cysylltiad â'r ymholiad hwn yn ôl i (enw'r asiantaeth) heb oedi. Os na allwch ddod o hyd i'r cyfeiriad presennol, dylid cyflwyno adroddiad ar ôl chwe wythnos yn manylu ar yr ymholiadau a wnaed a'r wybodaeth a gafwyd.

Llofnod

(swydd yn yr asiantaeth)

Dyddiad:

Derbynnir y cais hwn, a deallir yr amodau sydd ynghlwm wrtho a chânt eu cydymffurfio: Llofnod

Enw'r Asiantaeth/Unigolyn

Dyddiad:

Diolchiadau ar gyfer Canllaw Ymarfer Gwreiddiol

Arweiniwyd prosiect IASA (Gwella Gwasanaethau Mabwysiadu i Oedolion: amser am newid) gan dîm o Brifysgol East Anglia (trwy UEA Consulting Ltd) – Dr Julia Feast, yr Athro Elsbeth Neil, Leonie Jordan a Dr Mary Beek.

Ariannwyd y prosiect gan Adoption England. Rydym yn ddiolchgar am gefnogaeth ac anogaeth Sarah Johal (Pennaeth Adoption England) a Vicky Swift (Arweinydd Ymarfer a Datblygu, Cynnal Perthnasoedd) ac am gymorth gweinyddol amhrisiadwy Jennah Evans. Hoffem hefyd ddiolch i aelodau tîm polisi'r Adran Addysg a helpodd i ateb ymholiadau, a wnaeth sylwadau ar faterion a gododd, ac a gyhoeddodd ganllawiau defnyddiol i asiantaethau yn ystod cyfnod y prosiect.

Elfen bwysig o brosiect IASA oedd clywed lleisiau oedolion y mae mabwysiadu wedi effeithio arnynt; felly, rydym yn ddiolchgar i'r holl unigolion a sefydliadau a gymerodd ran yn ein hymgyngoriadau. Cyfoethogodd eu cyfraniadau a'u mewnwelediadau ein gwybodaeth am effaith hirdymor mabwysiadu a'r profiad o dderbyn gwasanaethau – neu'r diffyg darpariaeth gwasanaeth:

Adult Adoptee Movement; y grŵp 'Before its too late' (BILT); 'How to be adopted'; ac aelodau o grwpiau ymgynghori Adoption England ar gyfer pobl a fabwysiadwyd a pherthnasoedd biolegol.

Hoffem ddiolch i Mike Hancock (PAC-UK) a Denise Smalley (Adoption England) am eu cymorth gyda'n hymgyngoriadau â phobl sydd â phrofiad byw o fabwysiadu.

Rydym yn ddiolchgar iawn i'r gweithwyr proffesiynol yn y maes a oedd yn aelodau o Weithgor IASA ac a helpodd i wella ein dealltwriaeth o faterion cyn ac ar ôl y dyddiad cychwyn. Buont yn hael wrth rannu eu gwybodaeth a chyfrannu at ddatblygu'r canllawiau ymarfer mewn amrywiaeth o ffyrdd, gan gynnwys rhannu'r materion a'r heriau y maent yn eu hwynebu wrth ddarparu gwasanaethau i oedolion, yn ogystal â darllen a gwneud sylwadau ar ddrafftiau o'r canllawiau:

Natalie Bendall, Adopt London South; Ruth Bradford, One Adoption, West Yorkshire; Siobhan Clemons, Father Hudsons; Alexandra Conroy-Harris, Cynghorydd Cyfreithiol Coram BAAF; Kate Garside, Milner and Garside; Mike Hancock, PAC-UK; Nicola Harris, Post Adoption Team Essex; Louise Hathaway, Adoption Central England; Pam Hodgkins, BITL; Irena Lyczkowska, Catholic Children's Society; Reshma Kazi-Mendez, Adopt London East; Lynne Mockridge, Adopt South West; Jennifer Muthanna, Adopt London North; Joanna North; Hannah Rabbett, Barnardos Cafis; Lesley Singleton, Barnardos Cafis; Denise Smalley, Adoption England; Sally Smith, Norfolk Adoption Service; Michelle Snelus, Adoption Connects; Ange Tanner, BITL; Brenda Vincent, Adopt Central East; Bonita Thorpe, Adopt London East; Claire Trivett, Adoption South West.

Rydym yn hynod ddiolchgar i Irena Lyczkowska a Siobhan Clemons am fod ar gael yn gyson i ystyried unrhyw ymholiadau a materion ymarfer; i Pam Hodgkins ac Ange Tanner am eu gwybodaeth a'u harbenigedd ynghylch profiadau pobl a fabwysiadwyd a rhieni biolegol (matau a thadau) y mabwysiadwyd eu plant cyn 1976; ac i Alexandra Conroy-Harris am ei gwybodaeth a'i harweiniad ar y fframwaith deddfwriaethol.

Yn olaf, hoffem ddiolch i Steve Heybourne o Bourne Creative am ddylunio'r canllaw ymarfer hwn.

Barn yr awduron yw'r safbwyntiau a fynegir, ac nid o reidrwydd barn Adoption England.

Gellir lawrlwytho a phrintio neu ffotocopio'r canllaw ymarfer hwn i'w ddefnyddio mewn ymarfer, ar yr amod bod cydnabyddiaeth yn cael ei rhoi i'r awduron ac i Brifysgol East Anglia. Ni chaniateir addasu'r canllaw ymarfer, nac ychwaith atgynhyrchu'r canllaw er mwyn gwneud elw ariannol.

Cyhoeddwyd gan y Centre for Research on Children and Families, Prifysgol East Anglia © Julia Feast, Elsbeth Neil, Leonie Jordan, Mary Beek, 2025

Sut i gyfeirio at y canllaw ymarfer hwn:

Feast, J., Neil, E., Jordan, L & Beek, M. (2025) Access to information and Intermediary services: A Practice Guide, Norwich: UEA Centre for Research on Children and Families.

